

Motto:

„Purtat-a bietul român, în urma tristelor împrejurări ale timpului, destule juguri. Purtat-am noi jugul feudalismului și al calvinilor, purtat-au frații noștri de dincolo jugul fanarioților.(...) purtat-am cu toții jugul limbei slavice. Așa rușinos însă ca jugul lui Eminescu n-a fost nici unul. N-a fost nici unul, căci în acelea ne-au înjunghiat străinii, în al lui Eminescu însă ne-au înjunghiat românii, cari sunt carne din carnea noastră și sânge din sângele nostru. Viitorul le va răsplăti, dacă nu le-a răsplătit prezentele.”

(„Mihai Eminescu. Studiu critic” – autor părintele Grama, Blaj, 1891)

DECLARAȚIE DE RĂZBOI

Trăia. Toată lumea vedea că trăiește. Se mișca: alerga, vorbea, muncea. Dar într-o zi a obosit. S-a așezat și se gândea că de multe ori se mișcase fără motiv. Și-a dat seama că de multe ori vorbise fără rost. Îi păru rău pentru multe lucruri pe care le făcuse și pe care ar fi putut să nu le facă.

Mergea prin pădure. A ajuns la o poiană plină cu flori. În mijlocul poienii s-a oprit și s-a așezat. În jur numai flori, trebuia să calci pe flori dacă voiai să pleci mai departe.

Stând printre flori, acestea l-au vrăjit. A început să se creadă floare. Florile nu calcă pe nimeni în picioare. Deși sunt vii.

O floare singură în mijlocul câmpului. Un om trece și o vede. Se îndreaptă spre ea cu gândul s-o rupă. S-o ia din locul de unde a răsărit și a crescut pentru a o duce acasă într-un borcan cu apă. Sau cu gândul s-o preseze pentru a o pune într-un ierbar. O rupe și pleacă. Dar peste puțin timp floarea se veștejește, înainte ca omul să ajungă cu ea acasă. Văzând că s-a veștejit, o aruncă. Îi e rușine să vină acasă cu o buruiană veștedă. De parcă floarea ar fi de vină.

Omul din mijlocul poienii a fost vrăjit de florile ce-l înconjoară. S-a culcat printre flori cu gândul că peste câteva clipe se va ridica și își va vedea de drum. S-a culcat pe spate și privea cerul. A adormit cu ochii deschiși și a visat că a devenit floare, că e frate cu florile și iarba din jurul lui. Știa că dacă s-ar mișca ar strivi o floare sau câteva fire de iarbă. De aceea a rămas nemișcat. Cu timpul a încetat să și respire. Privea cerul și asculta șoaptele firelor de iarbă bătute de vânt. Nu mai respira, nu-i mai bătea inima. Dar auzea și vedea.

După un timp, poate o oră, sau peste trei zile, un grup de oameni trec prin același loc. Ploua. Ajung în marginea poienii și văd omul care stătea culcat în ploaie fără să se miște. Se apropie din curiozitate și văd că omul stă nemișcat, cu ochii deschiși, privind în gol. Strigă la el, dar omul nu răspunde. Unul mai curajos se apleacă să-i ia pulsul și vede că omului nu-i mai bate inima.

— E mort, spun ei. Unul se apleacă și îi închide ochii. Omul nu-i mai vede, dar aude ce spun. Vor să-l ia de acolo și să-l ducă la oraș. Să cheme miliția să-l ia din poiană. Să

vadă de ce a murit. O să-i facă autopsia. O să încerce să-l identifice, să anunțe familia.

Omul se îngrozește. Vrea să strige că nu e mort. Vrea să le spună să-l lase acolo, pentru că el vrea să stea acolo unde e. Nu vrea să fie dus în frigiderul de la morgă, nu vrea să fie tăiat de medicul legist pentru că atunci va muri cu adevărat. Dar acum nu e mort. Cu toate că inima nu-i bate, cu toate că nu mai respiră, nu e mort; dar doar el știe asta. Ar vrea să le spună celorlalți de ce a rămas nemișcat. Să le spună să-l lase acolo și dacă vor, să facă și ei ce a făcut el. Să rămână nemișcați în mijlocul poienii, să privească cerul și să asculte cum crește iarba.

Dar el e mut. Mai mult, e chiar mort din punctul de vedere al celorlalți. Pentru că nu mișcă. Ei nu știu că el și-a impus starea asta de nemișcare pentru a putea asculta cum crește iarba. Și că acum pare mort doar pentru că a ajuns să se creadă floare. Se crede floare și reacționează la fel ca o floare pe care vrei să o rupi. Nu opune nici o rezistență. Nu-ți arată că nu vrea să fie ruptă. Abia când s-a veștejit îți vei da seama că nu trebuia să o rupi. Că nu voia să o rupi.

Dar oare ce simte o floare în clipa în care știe că vrei să o rupi? Ce simte omul care a ajuns să se creadă floare, atunci când ceilalți vorbesc despre el ca despre un mort?

El nu mișcă, dar ceilalți nu aud cum crește iarba, nu văd cerul, nu simt liniștea ce domnește în jur. Din punctul de vedere al florilor, ei sunt morți. Deși vorbesc, respiră, pășesc.

Nu-mi pot imagina o floare strigând. Nu pot să-mi imaginez un mort strigând. Deși e timpul ca florile și morții să strige. Vreau să strig în numele lor dar sunt mut. Vreau să strig, dar sunt mort. Dar strigătul trebuie să fie mai puternic

decât moartea. E nevoie de un strigăt de dincolo de moarte. De un strigăt care să sfideze moartea. Să oprească moartea. Să oprească timpul în loc pentru a-i obliga pe oameni să rămână nemișcați o clipă. Clipă care poate însemna veșnicia.

Omul ăsta e nebun. Vorbește, strigă, gesticulează, dar nimeni nu înțelege ce vrea. La început l-au ascultat, din curiozitate. Nu mai auziseră lucrurile astea spuse de unul dintre ei. Auziseră despre ele dar nici unul nu credea că pot fi adevărate. În clipa în care unul dintre ei a vorbit despre lucrurile astea celorlalți li s-a părut curios. Ei nu credeau. Și cum e mai ușor să te îndoiești de credința altuia, au început să-l suspecteze că vorbește doar pentru a atrage atenția asupra lui. Pe urmă au ajuns la concluzia că el se consideră superior, atunci când le vorbește despre credința lui. Au tras concluzia că-i desconsideră. Așa că au luat măsuri. Nu ne place să fim considerați inferiori. Și dacă a îndrăznit să le vorbească ca și când ar fi deasupra lor, deși nu avea nici un drept să o facă, au hotărât să-l elimine din grup. Credeau că o să vină el după un timp să-și ceară iertare și să se așeze cu ei la masă. Dacă și-ar cere iertare nu l-ar goni. Dar el continuă să vorbească deși nu îl ascultă nimeni. Toți îl evită, pentru că știu că orice dialog cu el se sfârșește cu monologul lui idiot.

— E nebun, săracu'! Și-a aruncat hainele și s-a îmbrăcat într-un sac. Îl poți recunoaște de departe. Feriți-vă de el! Acostează lumea și începe să-și spună poezia. Ne deranjează! Stăm uneori la masă și chefuim. El vine și ne strică cheful cu monologul lui. Poate ar trebui internat. La psihiatrie. Credem că i-ar face bine. Oricum, mai rău de așa nu poate fi.

*

Poezia și lumea stau față în față. Se măsoară cu privirea, apoi se reped una asupra celeilalte într-o luptă pe viață și pe moarte. Această luptă durează de la începuturile omenirii și nu se va sfârși niciodată, pentru că Poezia nu poate supune lumea, dar nici lumea nu poate ucide poezia. Sunt însă clipe când unul din adversari reușește să-l imobilizeze pe celălalt. Lumea, când e învinsă, nu se rușinează să jure credință Poeziei, reușind să facă din acest jurământ însăși arma ce-i permite să continue lupta, încercând să ucidă Poezia. Poezia vrea să schimbe lumea. Lumea însă, vrea să rămână așa cum e. De aceea încearcă să ucidă Poezia. Poezia nu vrea să ucidă lumea, căci ea nu poate exista separat de aceasta. Poezia e în oameni, deci nu poate exista în afara lor. Dar sunt foarte mulți oameni care cred că pot trăi fără Poezie.

Poezia există în fiecare om, într-o măsură mai mare sau mai mică. Din comoditate, majoritatea oamenilor renunță la Poezie. Trăiesc fără ea. Un om poate trăi chiar dacă a ucis Poezia din el, dar un astfel de om e diferit de cel în care Poezia mai trăiește. Copiii se nasc cu un grăunte de Poezie în ei. Toți copiii. Dar de cele mai multe ori, când sunt mari, Poezia a murit. Lumea a ucis-o. O lume fără Poezie e mai comodă.

Oamenii au ochi și nu văd, au urechi și nu aud. Pentru că-i mai comod să nu vadă și să nu audă. Dar comoditatea se plătește. Cei care ucid Poezia, crezând că pot trăi fără ea, se miră de ce au murit. Cei care nu vor să dea

nimic se miră de ce nu cade mană cerească. Cei care au ucis Poezia se miră de ce nu mai există Poezie.

Există oameni și oameni. În unii există un grăunte mai mare, în alții un grăunte mai mic de Poezie, dar oamenii nu trăiesc separați și se influențează reciproc. Un om poate ucide sau poate da vigoare Poeziei din alți oameni. Nu toți oamenii care vorbesc despre Poezie vor ca aceasta să trăiască. Mulți vorbesc despre Poezie, dar prin faptele lor o ucid. Măsura lor sunt faptele, nu vorbele. De aceea lumea care vrea să distrugă Poezia, vorbește despre poezie, dar îi ucide pe cei care prin faptele lor fac ca Poezia să trăiască. Poezia despre care vorbește lumea, acea poezie care e cu totul opusă Poeziei, conservă lumea. Această poezie e dușmanul cel mai mare al celeilalte Poezii. Căci majoritatea oamenilor nu reușesc să înțeleagă păcăleala. Nu reușesc să deosebească poezia de Poezie. Copiii se nasc cu un grăunte de Poezie vie în ei. Dar lumea le spune că nu asta-i poezia. Poezia adevărată e poezia asta mare și moartă care nu schimbă lumea.

Sunt foarte puțini cei care înțeleg că adevărata poezie vrea să schimbe lumea. Lumea are grijă ca oamenii să nu priceapă acest lucru. Există totuși oameni care înțeleg deosebirea dintre poezie și Poezie. Marele labirint în care e aruncat fiecare om, e labirintul poeziei. Cel care a înțeles care e deosebirea între poezie și Poezie a ieșit din labirint.

Ieșirea din labirint înseamnă însă drumul Calvarului, pentru că cel ieșit din labirint înțelege că lumea bâjbâie în labirint, că cei care au reușit să iasă din labirint au datoriat să încerce să-i scoată și pe ceilalți oameni.

Poezia care conservă lumea încâlcește labirintul. Cei care au înțeles deosebirea dintre poezie și Poezie au înțeles

că trebuie să încerce să-i scoată pe ceilalți din labirint. Dar cei din labirint nu pot ieși decât singuri. Pot fi ajutați, dar nu pot ieși decât singuri. Și vor ieși doar atunci când vor avea tăria să deosebească poezia de Poezie, lucru care e foarte greu de realizat, mai ales că cei care au ucis Poezia din ei și-au pus în gând să ucidă Poezia. Și în primul rând caută să-i omoare pe cei care au ieșit din labirintul poeziei și încearcă să încâlcească cât mai mult labirintul, pentru ca oamenii să nu poată ieși.

Trebuie să încerc să scot lumea din labirint. De aceea trebuie să vorbesc despre poezia moartă pentru ca lumea să o poată deosebi de cea vie. Poezia moartă care vrea să conserve lumea. Toți văd cum e lumea și cu toate acestea acceptă poezia moartă. Aceasta poate fi comparată cu o mască mortuară. Într-un mormânt antic a fost descoperită o mască mortuară de aur încrustată cu diamante. Toată lumea a început să vorbească despre frumusețea măștii respective, ca și când masca ar fi fost totul, deși craniul care rânjea sinistru după ce masca fusese ridicată, aparținuse probabil unui despot deosebit de crud.

Există oameni care rătăcind prin labirint au pierdut speranța de-a ieși. Pentru a se amăgi, acești oameni ale căror suflete au devenit pustii, au început să creadă că sunt în paradis. Au început să creadă că defectele lor, patimile lor sunt calități. Unii dintre ei au început să scrie versuri. Versuri care închină ode egoismului. Deși acești oameni sunt sinceri, poezia lor e mincinoasă. Această poezie e comodă deoarece îți spune că ai atins perfecțiunea. Această poezie întunecă mințile celor care caută ieșirea din labirint.

Există însă și scriitori a căror operă conține un mesaj diferit. Aceștia au reușit să-și învingă egoismul și să iasă din

labirint. Poezia lor descrie metaforic acest fapt. În versurile lor poți ghici firul Ariadnei. Dar poezia celorlalți e mai comodă întrucât afirmă că lumea nu trebuie schimbată.

*

Mulți oameni consideră că frumusețea cuvintelor poate suplini adevărul.

Profesorului de literatură din liceu îi plăceau cuvintele frumoase, metaforele și căuta să ne facă să vorbim în metafore, să ne obișnuiască să folosim la tot pasul cuvinte mari, frumoase.

Recita un vers, sau indica un cuvânt dintr-o poezie și ne cerea să-i găsim semnificația.

— Ce semnificație are pentru voi cuvântul „zbor”?

— Pasăre!

— Da, bine.

— Rachetă!

— Formidabil!

— A pluti!

— Desigur.

— Cosmos!

— Extraordinar!

— Infinit!

— Bravo!

— Exceptional! Sigur că da. Și altceva, altceva!... Cionoiu, ce înseamnă pentru tine cuvântul zbor?

— Zbor?... Nu știu... colegii au găsit atâtea semnificații, nu-mi vine în minte nimic altceva...

— Cum să nu? Poate nu vrei să te gândești! Mai sunt atâtea semnificații posibile!

La ultima oră de literatură din clasa a XI-a, profesorul a cerut ca fiecare elev să-i scrie în vacanță o scrisoare, o scrisoare literară, urmând ca în clasa a XII-a să primim note pentru scrisorile trimise.

În vacanță am fost cu un grup de colegi pe munte, am mers la pescuit, am făcut plajă la Timiș, am lucrat în grădină. Lucruri foarte prozaice. Nu am scris scrisoarea. Toamna, la începutul anului școlar, înainte de începerea propriu-zisă a orelor, am efectuat o lună de practică agricolă. În primele zile de practică profesorul de literatură a venit și ne-a somat pe cei ce nu-i scrisesem în vacanță, să-i trimitem scrisoarea până la sfârșitul practicii, în caz contrar urmând să primim nota doi.

Colegul meu Mircea e favoritul profesorului. De fiecare dată când profesorul întreabă care e semnificația unui vers, Mircea găsește cele mai formidabile răspunsuri. Nu știu cum face, dar spune întotdeauna exact ceea ce profesorul vrea să audă.

Sunt sigur că Mircea va lua nota cea mai mare la scrisorile literare. El expediase în vacanță scrisoarea și profesorul l-a lăudat atunci când a venit să ne spună să ne grăbim celor ce nu-i scrisesem încă.

— Mircea, știi, eu nu prea mă pricep la literatură... Nu vrei să mă ajuți, să-mi scrii tu scrisoarea?

— Sigur că te ajut... Dar spune, cum vrei să o scriu, ca și când aș fi scris-o eu, sau vrei să pară scrisă de tine?

O clipă am fost nedumerit, apoi l-am rugat să o scrie în așa fel încât să pară scrisă de mine. A doua zi mi-a adus scrisoarea. I-am mulțumit. Era pur și simplu incredibil, parcă aș fi scris-o eu. Nici o metaforă pretențioasă, nici un

fel de cuvinte mari, ci pur și simplu relatarea modului în care s-a scurs o zi obișnuită de vacanță.

Am transcris scrisoarea și am trimis-o profesorului. În prima oră de literatură acesta ne-a anunțat notele. Mircea primise nota zece, iar eu...

— Cionoiu, trei! Asta numești tu scrisoare literară?

Mircea a vrut să se scuze, dar i-am spus că nu sunt deloc supărat pe el. Dacă nu m-ar fi ajutat și aș fi scris singur scrisoarea, tot nota trei primeam, pentru că în cele scrise nu ar fi fost nimic poetic. Pur și simplu nu puteam, sau poate nu voiam să scriu cuvinte frumoase, cuvinte în care nu credeam, doar pentru a-i face pe plac profesorului.

Mai târziu s-a întâmplat ca profesorul să mă surprindă neatent în timpul unei ore. Drept pedeapsă mi-a cerut să învăț poezia „Dați-mi un trup, voi, munților” de Lucian Blaga și să o recit la următoarea oră. Am învățat poezia, care mi-a plăcut foarte mult, dar am chiulit de la ora următoare. Nu voiam să o recit. Mi se părea că ar fi un sacrilegiu să o recit la ora aceea de literatură la care erau folosite prea multe cuvinte frumoase, dar goale de conținut, doar pentru a fi pe placul profesorului.

Când am revenit la școală profesorul mi-a făcut morală.

— ... Ai chiulit pentru că nu ai învățat poezia. Să-ți fie rușine!

Nu l-am contrazis. Drept pedeapsă am primit un trei.

Zece ani mai târziu, la aniversarea unui deceniu de la terminarea liceului, profesorul de literatură ne-a așteptat cu o surpriză. În laboratorul de literatură recent amenajat în fosta noastră clasă totul era pregătit pentru o oră festivă de literatură. Pe fiecare bancă un volum de versuri de

Eminescu, un dicționar de neologisme și încă o carte al cărui titlu nu îl rețin. Pe pereți fotografii ale Veronicăi Micle, tablouri reprezentându-l pe Eminescu, pe catedră flori. Profesorul ne-a oferit bomboane și apoi a ținut o prelegere dedicată dragostei ce l-a legat pe Eminescu de Veronica Micle, glorificând „Luceafărul”.

Apoi s-a strigat catalogul. Fiecare din cei prezenți în momentul în care era strigat, spunea câteva cuvinte, relatând momentele majore ce i-au marcat ultimii zece ani de viață.

— Cionoiu!

— ... Și în continuare, deoarece domnul profesor ne-a făcut o surpriză, ținându-ne după zece ani o lecție de literatură, aș vrea să-i fac și eu domniei sale o surpriză. În urmă cu mai bine de zece ani, în ziua când trebuia să recit o poezie, am chiulit. Învățasem poezia, dar nu am vrut să o recit, aș vrea să mă achit de datorie acum...

Am recitat poezia, apoi am spus:

— Referitor la expunerea dedicată de domnul profesor „Luceafărului”, aș vrea să spun și eu ceva. Poeziile lui Eminescu sunt foarte frumoase, dar consider că e prea mult egoism în „Luceafărul”, în poezia lui Eminescu în general. O comunitate bazată pe morală „Luceafărului” va sfârși în haos.

Profesorul a fost evident surprins, deoarece în liceu eu nu îmi spuneam niciodată părerea proprie. Cu zece ani în urmă nu eram capabil de judecăți proprii, iar cuvinte frumoase doar de dragul notei nu voiam să spun. După câteva clipe a replicat:

— Dacă nu vă place exemplul Luceafărului, îl puteți urma pe cel al lui Cătălin. Asigură succesul în viață.

— Cătălin e kitsch — i-am răspuns și profesorul nu a mai zis nimic...

Mircea a spus în câteva cuvinte ce s-a întâmplat în cei zece ani scurși de la terminarea liceului: a terminat facultatea de medicină, s-a căsătorit, are un băiețel și e medic la Târgu-Mureș. După care a dat să se așeze. Profesorul a întrebat:

— Bine, Mircea, dar nu ne spui și tu o poezie?

— S-a terminat cu poezia, domn' profesor. Am devenit prozaici.

La banchetul care a avut loc seara profesorul de literatură nu a apărut, deși cu câteva zile înainte promisese că va veni.

*

Până în seara zilei când s-a disputat meciul Cehoslovacia — România pentru calificarea la Campionatul european de fotbal, eram mare amator de fotbal și înfocat susținător al echipei naționale. Știam în orice clipă care e clasamentul primei divizii naționale, ce meciuri urmează a se juca, eram un adevărat microbist.

Fiind de servici, am urmărit meciul la televizor, în camera de gardă a Centrului de sânge, a cărei clădire se afla doar la câțiva pași de clădirea Județenei de partid.

Deși în deplasare, la Bratislava, echipa națională a jucat formidabil. Scorul final a fost egal, 1:1, ai noștri fiind cei care au deschis scorul. Am obținut calificarea. Eram foarte bucuros. Făcusem un meci mare.

După meci, zeci, sute de oameni, marea majoritate studenți, au început să curgă cu steaguri tricolore spre

clădirea Județenei de partid, care avea rol de Prefectură.
Strigau:

— România! România!

O droaie de milițieni roiau în jurul lor, încercând să-i determine să plece acasă, dar numărul manifestanților creștea întruna.

— România! România!

La un moment dat cineva a dat tonul la cântec. Imnul național, Tricolorul, al cărui text original fusese modificat de propaganda comunistă. Marea aceea de oameni a început să cânte cu înflăcărare. Când au ajuns la ultima strofă a existat un moment de ezitare, dar cum câțiva au continuat, ceilalți le-au urmat exemplul:

„Azi partidul ne unește
Și pe plaiul românesc
Socialismul se clădește
Prin elan muncitoresc.
Iar tu, Românie mândră,
Tot mereu să dăinuiești
Și în comunistă eră
Ca o stea să strălucești!”

În timp ce mulțimea se îndrepta fericită spre casă, milițienii, care atunci când începuse manifestația fuseseră foarte speriați râdeau mulțumiți. l-am văzut râzând și din acea seară nu mă mai interesează fotbalul. Nici clasamentul primei divizii, nici meciurile echipei naționale.

*

Duminică seara, la Brașov am auzit prima oară despre o demonstrație la Timișoara. Eram în cămin, la masă, pe la

ora 21, când a apărut Agi care ne-a spus că incidentele ar fi început când Securitatea ar fi vrut să-l aresteze pe Laszlo Tökes. La care Bebiță a întrebat:

— Dar ce, demonstrații ăia țin cu ungurii?

Eu nu mă mai cert cu el. La meciul România — Danemarca, pentru calificarea la mondiale, când se cânta imnul național danez, spectatorii au fluierat. Bebiță consideră că nu e nimic rău în asta, ci dimpotrivă, deoarece gestul respectiv i-a demoralizat pe danezi și astfel România a obținut victoria și calificarea. Meciul s-a jucat pe 15 noiembrie 1989, la exact doi ani după manifestațiile muncitorești de la Brașov.

Cu câteva zile înainte de meci m-a vizitat un cunoscut, locotenentul major Burcin, de la Securitate. A trecut pe la mine — din politețe. Să vadă ce mai fac. De fiecare dată când apare, colegii de cameră dau semne de nervozitate, nu prea se simt în largul lor. Dialogul e steril, dar de data aceasta securistul ne-a adus o noutate.

— Se apropie meciul — zice Stoica, un coleg de cameră, la care Burcin răspunde zâmbind:

— Da, să vă povestesc ce au făcut ai noștri. Pentru meciul retur de la Copenhaga, am cerut 10.000 de bilete, dar am primit doar două sute. Ai noștri ar fi mers la meci dacă ar fi primit bilete, dar așa a mers doar ambasadorul cu familia și încă o mână de oameni. Ce galerie puteau face? Așa încât noi o să jucăm meciul pe Ghencea, unde nu e pistă de atletism și publicul îi va înnebuni. Nu le dăm decât 200 de locuri, la paritate. Ei au cerut 20.000 de bilete și au vrut ca meciul să se joace pe 23 August, care e mult mai încăpător. Au trimis doi reporteri să vadă dacă e adevărat că stadionul 23 August este în reparație. Nu era, așa că cei doi

au solicitat unui observator F.I.F.A. să vină să vadă și să ceară ca meciul să se joace acolo. Ai noștri au aflat de intenția danezilor și până la sosirea observatorilor F.I.F.A., pe teren au fost împrăștiate zece basculante cu pământ.

Anul trecut când îmi cotrobăise prin dulap a găsit printre altele și un borcan în care pusesem măceșe cu zahăr și apă. I-am spus:

— Vă servesc cu un pahar de vin de măceșe, știți, anul acesta le-am cules mai devreme și vinul s-a făcut deja.

— Nu, mulțumesc, trebuie să plec și sunt deranjat la stomac.

— Dar eu sunt cuminte, nu-i așa?

— Sigur, Gicule.

Adevărul e că de un an sunt cuminte. Tac. Mi-e frică. Într-un an întreg am vorbit o singură dată. Într-o seară la Galați, în excursia de studii. N-am putut să tac.

Înainte de prânz, în pădure, conferențiarul Gătej, care a făcut facultatea în U.R.S.S., mare admirator al poeziei lui Eminescu și Esenin, dar și credincios al zeului Bachus, m-a provocat la o discuție pe teme literare.

— Cionoiu, dumneata studiezi Biblia, ha, ha?

— Da, domnule profesor.

— Dar poezia lui Eminescu nu-ți place?

— Știți, eu îl prefer pe Goga.

— Goga? Cam pășunist, ha, ha...

Seara, la cheful organizat de I.S.J. la Galați, conferențiarul Gătej, bine încălzit, a devenit patetic:

— Aici, pe malul drept al Prutului, care ne desparte de frații noștri care gem sub cizma rusească, vreau să vă recit din „Doina” genialului Eminescu versurile citate de șeful statului nostru, în plenul M.A.N., acum câteva zile:

„Cine-a îndrăgit străinii
Mânca-i-ar inima câinii,
Îndrăgi-l-ar ciorile
Și spânzurătorile...”

Au urmat apoi câteva fraze caragialești menite a-i demasca pe „cei care au îndrăgit străinii”. În final a spus:

— Să bem în cinstea poetului nostru național.

Pentru mine asta a fost prea mult.

— Eu nu-l consider pe Eminescu poet național. Cu ce a contribuit el la dezvoltarea spiritualității noastre? Cu „Luceafărul”? Poate fi geniul pustiu identificat cu Mântuitorul? Care e mesajul poeziei lui Eminescu? Egoism!

„Trăind în cercul vostru strâmt
Norocul vă petrece,
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor și rece”.

Comparați „Luceafărul” cu „Rugăciunea” lui Goga!
Am recitat „Rugăciunea”.

Creasem un moment penibil, dar după aceea cheful a continuat. După chef, la căminul unde eram cazați, s-a purtat o discuție aprinsă pe tema ieșirii mele, la care au participat inițial aproape toți colegii.

— Ce te-a apucat?

— Cum își permite Gătej să-l dea ca exemplu de patriotism pe Ceaușescu, omul care distruge cultura națională?

— Cum adică distruge cultura națională? Nu o distruge!

— Tu ești tâmpit, sau cum de faci asemenea afirmații? Nu el dă ordin să fie demolate sate, biserici...

Și discuția a continuat până dimineața, fără a ține cont că unii colegi s-au culcat.

Asemenea discuții, în majoritate pe teme literare și istorice, purtate cu glas tare, au fost frecvente pe culoarele facultății și ale căminului 9 din Brașov, până la data de 10 noiembrie '88. În ziua aceea mi s-a impus să tac.

Literatura, cultura noastră în ansamblu, sunt în mod greșit interpretate de către critica aservită. Și asta voit.

*

Luni am sunat-o pe Micky. A fost destul de greu să obțin legătura, dar până la urmă am reușit să vorbim. Era foarte speriată și îi era frică să vorbească, deoarece bănuia că telefonul ei e ascultat. La întrebarea „Ce-i nou acasă”, mi-a răspuns laconic:

— Jetzt ist Ruhe, aber in der Stadt ist alles grau, blau und grün (acum e liniște, dar în oraș e totul gri, albastru și verde).

De doi ani încoace m-am ciocnit adesea de culorile albastru și gri.

Albastru era culoarea uniformelor miliției, iar griul era culoarea dominantă a costumelor ofițerilor de securitate. În acest context am înțeles că verdele simbolizează armata...

Luni, marți și miercuri „ăia gri” au roit prin complex, inițial singuri, apoi unul gri era însoțit de doi „albaștri” și de doi oameni în uniformă de gărzi patriotice. Patrulau cu regularitate, trecând cam la fiecare jumătate de oră prin dreptul căminului nostru.

Miercuri a fost ultima zi de școală și am plecat acasă. Eram oarecum mirat că trenurile cu destinația Timișoara

circulă normal. Când trenul, aproape pustiu, a ajuns la destinație, mă așteptam să cobor într-o gară plină de milițieni, care îi legitimează deosebit de atent pe toți cei care au coborât din tren. Gara era pustie. Orașul era în mâinile manifestanților și forțele de represiune se făcuseră nevăzute. Era seara zilei de 20 decembrie 1989. În centru, rucsacul mi-a fost percheziționat de către un grup de revoluționari care se temeau de apariția diversioniștilor.

Am ajuns acasă, am luat-o pe Micky și am mers și noi la sediul Județenei de partid în a cărei clădire se afla o delegație a guvernului. Clădirea era înconjurată de o mare de oameni care cereau înlăturarea lui Ceaușescu. Niște manifestanți își scriseseră pe zidurile clădirii dorințele:

„Vrem morții!”

„Vrem mâncare la copii!”

„Vrem program T.V.!”

Am stat vreo oră în fața clădirii, apoi am plecat acasă.

A doua zi dimineața am mers în Piața Operei. Se hotărâse organizarea unui miting maraton care va înceta doar după căderea lui Ceaușescu. Am ajuns foarte ușor la intrarea principală a Operei și am aruncat carnetul de student oamenilor care stăteau pe platforma de deasupra ușii, asigurând legătura manifestanților cu conducătorii revoluției aflați în clădire. Imediat am fost dus sus, unde m-a întâmpinat un membru al Comitetului, care m-a întrebat ce vreau să spun la tribună. I-am spus că vreau să vorbesc despre semnificația jertfei celor care au murit în zilele din urmă la Timișoara, dar mi-a spus că despre asta s-a vorbit, așa că ar fi bine să spun că sunt venit din Brașov, pentru că „nu ne putem permite să ne facem de râs”. Am ieșit la

balcon și am spus că sunt timișorean, student la Brașov, și am recitat patru versuri din „Decebal către popor”:

„Tot una e daca-i murit
Flăcău ori moș îngârbovit;
Dar nu-i totuna leu să mori
Ori câne-nlănțuit...”

Am mai spus că la Brașov nu începuse revolta, dar că eu am venit acasă. Atât. Nu prea mi-a plăcut faptul că manifestații din piață au huiduit auzind că brașovenii nu s-au revoltat. Cu doi ani în urmă, când aceștia se revoltaseră, nimeni din țară nu i-a susținut.

După ce am plecat de la balcon aș fi vrut să aud și eu ce discuta Comitetul, dar am fost condus imediat jos.

Coborât în piață am început să mă plimb prin marea de manifestați, sperând să întâlnesc vreun cunoscut. La un moment dat mi s-a părut că marea aceea de oameni care huiduia sau scanda ca la comandă lozinci lansate de vorbitori de la balconul Operei ar semăna cu turma de oi din „Ferma animalelor” a lui G. Orwell, dar imediat m-am rușinat de gândul meu, zicându-mi că de fapt oamenii aceștia răstoarnă cu mâinile goale dictatura.

La un moment dat am întâlnit câțiva prieteni care mi-au relatat despre luptele care s-au dat în primele zile ale revoltei între manifestații înarmați cu pietre și sticle incendiare și militarii care trăgeau cu muniție de război, despre tancuri incendiate și manifestați împușcați, despre oameni cu un curaj nebun care au reușit să imobilizeze un tanc introducând o rangă între șenilele și roata conducătoare a acestuia.

Mi-a fost relatată și o întâmplare care m-a pus pe gânduri:

Un tanc care încerca să disperseze manifestații a fost imobilizat și incendiat. Primul care a ieșit din tanc a fost un militar în termen, care a fost împrăștiat de către mulțimea ce huiduia cu o ploaie de sticle și pietre, una din ele spărgându-i capul și umplându-l de sânge. Chipul îngrozit al militarului și faptul că tancul fusese distrus a potolit furia demonstranților, care au început să scandeze: „Armata e cu noi!”. Abia atunci a ieșit din tanc și un ofițer care a început să scandeze în cor cu mulțimea „Armata e cu noi” și a afirmat că și el personal e împotriva lui Ceaușescu.

Am mai stat până la prânz în piață, apoi am plecat să văd cum arăta orașul după ciocnirile din zilele precedente. Toată lumea vorbea că au fost uciși 5.000 de oameni și că Securitatea a omorât răniții din spitale pentru a șterge urmele masacrului.

Noaptea nu am putut dormi. Am scris câteva rânduri, intitulate „Jertfa”, pe care speram să le pot citi a doua zi la Operă.

*

JERTFA

Păsărea Phoenix renaște din propria cenușă. Purificarea prin foc nu e o invenție. O demonstrează istoria. Mereu.

A venit vremea purificării spirituale a poporului nostru. Sângele curge râuri pentru a spăla păcatele noastre. Curge sânge nevinovat, sânge de oameni tineri, de copii.

Isus s-a jertfit pentru păcatele omenirii, dar nu toți oamenii au apreciat faptul acesta și jertfa se vrea înnoită.

Fie ca martirii care plătesc pentru păcatele noastre să ne trezească din somnul rațiunii și să ne facă să ne punem întrebarea:

— Pentru ce atâta sânge nevinovat?

Poate fi un singur acuzat de atâta rău, sau răul e prezent în măsură mai mare sau mai mică în fiecare din noi?

— Cum de s-a putut ajunge la situația asta? — întreabă unii.

„La 26 ianuarie poporul român și l-a născut pe tovarășul Nicolae Ceaușescu”, se afirmă în eseu „Urare în ianuarie” al scriitorului Vasile Rebreanu, eseu apărut în volumul omagial „Eroul”.

Poporul nostru riscă să se înece în minciună. Prostituația vorbirii și a scrisului, prostituția gândirii, mai pot fi ele contestate de cineva?

Limba de lemn a pătruns peste tot. Sau aproape peste tot. Căci toți tinerii care au plătit cu viața pentru păcatele acestui popor erau curați. Jertfa mielului.

Nici unul din mânuitorii limbii de lemn nu a ieșit în fața tancurilor, nu s-a expus gloanțelor. Aceștia, fie trimiteau tancurile, fie tremurau în așteptarea înăbușirii revoltei. Căci se tem că dacă se va răsturna situația își vor pierde locurile căldute în care stăteau confortabil, în vreme ce cei care mor acum în stradă răbdau de foame și de frig.

Oamenii care mor nu sunt fasciști. Nu au nici un partid. Nu au pe nimeni. Ei nu s-au pretins geniile călăuzitoare ale poporului. Ei mor pentru pâine, căldură și adevăr. Dacă le-ar fi avut, nu ar fi ieșit în stradă, dar le-au fost refuzate. Nici unul dintre acești morți nu dorea să fie

conducător. Dar nu au mai putut suporta minciuna clasei conducătoare.

„Nu osândiți stăpânirea că ea e de la Dumnezeu”, spune Evanghelia, sau, „fiecare popor are conducerea pe care o merită”, spun alții.

E momentul să reflectăm la aceste afirmații. Ne obligă baia de sânge la care asistăm.

— Cum de e posibil ca un popor civilizat să ajungă în această situație? — întreabă lumea.

Îmi permit să pun și eu o întrebare, care o anulează pe precedentă:

— Poate fi considerat civilizat un popor a cărui regulă în vorbire e minciuna? Poate fi socotit civilizat un popor care permite să se ridice din rândul său o clasă care să-l persecute așa cum a fost persecutat?

Bat clopotele la Timișoara. E vineri 22 decembrie, ora 7 dimineața și se spune că în oraș au murit 5000 de oameni în urma manifestațiilor reprimite de sâmbătă, duminică și luni.

Românii au tras cu armele automate în români neînarmați. Nu doar pe stradă. Au fost mitraliați oameni în casa scărilor unui bloc. Au fost împușcați mortal copii care se jucau în casă. S-a tras ca la nuntă în ideea că ordinea va fi restabilită.

Ieri, la Radio Europa liberă, au vorbit mai mulți oameni. Unul dintre ei se adresa armatei, cerându-i să nu tragă în popor. „Niciodată armata română nu a tras în popor” — a spus el. Oare nu știe că la 1907 armata, căci pe atunci nu existau forțele de securitate, a ucis câteva mii de țărani răsculați, făcând uz și de artilerie? Au existat la 1907 militari care au fraternizat cu răsculații, dar grosul armatei

ce a făcut? Se spune că atunci, un militar proaspăt concentrat, ar fi fost decorat pentru că după ce și-a împușcat tatăl în satul natal, a cerut permisiunea să-l îngroape.

La Timișoara se spune că au existat cazuri când militarii nu au vrut să tragă. Au fost executați. Un maior a ieșit în fața tancurilor care intrau în oraș, le-a oprit pentru moment, dar ulterior au trecut. Comandantul unei unități militare s-ar fi sinucis, nevrând să tragă în popor. Dar grosul armatei ce face?

La Timișoara e acum liniște. Armata s-a retras din oraș de marți, de asemenea forțele de securitate s-au făcut nevăzute.

Au fost necesari 5000 de morți pentru armistițiu. Cu 5000 de morți, la Timișoara s-a obținut doar armistițiul!

Jertfa a început și în alte orașe. Curge sânge nevinovat, căci cel curs la Timișoara nu a fost destul pentru toată țara.

Oare ce se va întâmpla?

Lucian Blaga afirma : „Nici un popor nu e atât de corupt încât să nu merite să mori pentru el”.

Fie ca sângele care curge să fie destul pentru a realiza cu adevărat unitatea poporului român.

Poate Ceaușescu va cădea. Dar dacă nu vor părăsi scena politică toți vinovații, sacrificiul va fi inutil.

La Reșița, primul secretar a spus că e alături de oameni. Securitatea nu e nicăieri! Sau e peste tot?

Oare primul secretar de la Reșița e oportunist?

Dacă e oportunist, cum va proceda după căderea presupusă a guvernului? Va accepta el și cei asemeni lui să renunțe la putere, sau vor căuta să înșele, ca și până acum „gloata”?

Isus a răstignit păcatele Omenirii, arătându-i acesteia calea spre mântuire. Sângele nevinovat care curge de sâmbătă șuvoaie, vrea să răstignească minciuna în care se zbate țara. „Fiul Domnului a fost ridicat la cer, dar omenirii i-a rămas Duhul adevărului”.

Duhul adevărului însă, nu e prezent în măsură egală în fiecare dintre noi, unora le lipsește cu desăvârșire.

Crucea este simbolul sacrificiului, dar pentru cel care alege Calea Crucii, sacrificiul înseamnă Înviere.

„Adevărul este ceea ce iese până la urmă la iveală”, minciuna, înseamnă încercarea de a ascunde adevărul. Și niciodată nu s-a mințit atât de mult ca în zilele în care „cea mai generoasă idee”, comunismul, a guvernat vreo țară. Sunt de acord cu cel care definea comunismul ca „ultimul stadiu al delirului”.

Sângele nevinovat care curge vrea să-l răstignească.

„O stafie umblă prin Europa, e comunismul”. Acesta era motto-ul la „Manifestul Partidului Comunist”, apărut în 1848.

Ce-i drept, această stafie și-a cam făcut de cap în Europa. Lumea s-a săturat de ea, vrea ca ea să dispară.

Fie ca sângele nevinovat scurs să fie un preț destul de mare pentru a răstigni această stafie!

Am să fac o cruce pe care voi scrie numele mortului: **COMUNISMUL**.

Dimineața am făcut o cruce din lemn, pe care am scris numele mortului și am plecat cu ea și cu textul scris în timpul nopții spre Piața Operei însoțit de doi băieți.

Ajuns aici, am trecut prin mulțime spre a ajunge la tribună.

23.XII.1989. E sâmbătă seara ora 23,30. Ieri seară a reînceput tirul în oraş. Se aud fără încetare focuri de armă. Ieri tot pe la ora asta, un glonte a trecut prin acoperiş şi s-a lovit de planşoul camerei în care mă aflam, scoţând un sunet sinistru. Niciodată nu am simţit moartea atât de aproape şi niciodată nu m-am simţit atât de neputincios.

Tirul a început la jumătate de oră după ce am ajuns acasă. Când glonte de care vorbeam a lovit planşoul, mă aflam în cameră împreună cu Sebi şi Michy. Sebi nu a împlinit încă şase luni. Am lăsat rulourile jos şi am dormit pe duşumea, dar un glonte tras la întâmplare ar fi putut, ricoşând din tavan, să-şi atingă ţinta.

S-a tras toată noaptea. Terorişti, mercenari. Împuşcă oameni care merg paşnic pe stradă. Azi n-am ieşit din bloc. Mi-a fost frică.

Ieri seară, când începuseră să tragă, am încuiat uşa de la intrare cu toate cele trei zăvoare. Am pus un cuţit de bucătărie la îndemână, lângă uşă, ca să-mi fac curaj. Mă tem să nu fiu “vizitat” la domiciliu. Ştiu pentru că figurez pe lista neagră a Securităţii.

Ieri nu mi-a fost frică. Am mers în Fratelia şi am făcut crucea. Era o cruce frumoasă, destul de mare, făcută dintr-o scândură de doi metri şi una de un metru jumătate, late de o palmă.

Arăta bine crucea. Am pus pe ea tăbliţa cu numele mortului, COMUNISMUL, şi luând-o pe umăr am plecat spre Operă. Cu mine au mai venit doi băieţi. Participaseră duminică noaptea la ciocnirile din Calea Girocului.

Pe drum, lumea cu care ne întâlneam privea crucea. Majoritatea spuneau:

— Dă-l dracului, nu merită cruce!

Eu gândesc altfel. Trebuie răstignit! Am vrut să spun asta oamenilor adunați în Piața Operei. Aveam pregătit discursul de înmormântare. Îl scrisesem de dimineață, cu noaptea în cap.

Mi-am făcut loc împreună cu unul din cei doi băieți până în fața intrării principale în Operă, sub balcon. Am ajuns cu mult mai greu decât în ziua precedentă deoarece în Piața Operei erau mult mai mulți manifestanți care se grăbeau să preia în cor lozincile lansate de la tribună. Am făcut semn celor de la balcon că vreau să vorbesc în numele crucii pe care o purtam, dar unul dintre cei din Comitet, Fortuna, cel care cu o zi urmă m-a atenționat să am grijă ce vorbesc, mi-a făcut semn să dispar cu crucea. Era în dimineața zilei de vineri 22 decembrie 1989. Ceaușescu se afla încă la putere.

La Timișoara era a șaptea zi de neliniște.

Viteza de sedimentare e direct proporțională cu densitatea particulelor. Cred că viteza de reacție a oamenilor e proporțională cu cinstea lor și invers proporțională cu lașitatea. Oamenii care au fost alături de cei care au murit duminică și luni sunt în mulțime. La tribună sunt prezenți reprezentanții lor. Bunăoară, astăzi au venit preoții. Reproduc din memorie un fragment din mesajul transmis de un om din Caransebeș postului de radio Europa Liberă și care a fost difuzat joi, 20 decembrie:

„Biserica greacă a ținut steagul luptei antiotomane... unde erau preoții noștri, când copiii noștri mureau pe

treptele Catedralei, pentru că porțile acesteia erau încuiate?
De ce nu au ieșit cu prapuri înaintea poporului?”

*

În urmă cu un an și jumătate am mers cu mama la Catedrală pentru a vorbi cu un preot. Am intrat în camera de spovedanie și mama a zis:

— Părinte, am venit pentru o slujbă.

— Nu, am venit în primul rând pentru a lămuri o dispută — am replicat eu.

— Spune, fiule! — a zis părintele care nu avea mai mult de 35 de ani.

— Am câteva întrebări. Am citit și eu Evanghelia, dar am înțeles altceva decât mama. Ce înseamnă, de exemplu, „Să dăm Cezarului ce-i al Cezarului și lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu”?

— „Dați Cezarului ce-i al Cezarului” înseamnă să respecti ordinea socială existentă, să-ți faci datoria la servicii, să nu fii revoluționar...

— Și ce înseamnă, să dăm „lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu”?

— Înseamnă să-ți ascuți părinții, să respecti ordinea socială existentă, să nu fii revoluționar, poți fi revoluționar în sensul participării la revoluția tehnico-științifică sau la noua revoluție agrară...

— Isus a fost sau nu a fost revoluționar?

— Isus a fost promotorul unei morale noi, fără a contesta stăpânirea.

— Dar de preotul Calciu ce părere aveți?

— Ce părere aș putea avea?

— Puteți fi de acord cu el, împotriva, sau să nu aveți nici o părere.

— Noi suntem aici pentru a apăra pacea socială...

— Părinte, nu pot accepta să-mi facă slujba un om mai laș ca mine! am zis și am ieșit plângând.

Mama a mai rămas să vorbească cu preotul.

*

22.XII.1989. Azi au ieșit prapurii din biserică. Și preotul de la tribună spune:

— Biserica noastră ortodoxă a fost mereu alături de popor. Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a scris o carte în care demască crimele săvârșite de hortyști în timpul războiului în Ardealul de nord...

Și călugării de la mănăstirile din Moldova vorbesc mereu despre cei doi dușmani ai României: Rusia și Ungaria.

I.P.S. Mitropolitul Nicolae a vorbit foarte frumos la Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste:

— „...Mult stimată Domnule Președinte,

Suntem fericiți ori de câte ori ne aflăm în preajma Dumneavoastră. Prezența Dumneavoastră ne împrumută sentimentul liniștii și siguranței. Vă suntem recunoscători pentru condițiile de stabilitate și echilibru asigurate existenței noastre zilnice. Mai presus de toate Vă mulțumim pentru încrederea ce ne-ați sădit-o în suflet... „Telegraful Român, Nr.41-42 și 43/44—1989, Sibiu, 1 și 15 noiembrie 1989”.

A fost alături de popor biserica. Episcopul care a ordonat expulzarea pastorului Tökes, a fost, el alături de popor. Care popor?

L-am lăsat pe băiatul din Fratelìa cu crucea în fața Operei și am încercat să pătrund în clădire pentru a vorbi cu Comitetul, spre a-i cere permisiunea de a citi de la balconul Operei : „Jertfa”.

Zadarnic.

... — Și apoi tu ai vorbit ieri. Ce mai vrei? — m-a întrebat unul din oamenii ce aparțineau unuia din multele cordoane de ordine ce barau accesul în clădire.

M-am întors să-mi iau crucea, dar nu am mai văzut-o. Cu greu am ajuns la locul unde îl lăsasem pe Scoabă cu crucea, dar acesta nu mai era acolo. Am întrebat oamenii:

— Unde e băiatul cu crucea?

— A lăsat-o jos și a plecat.

M-am aplecat să caut crucea care era călcată în picioare de oameni. Am găsit-o. Cu greu i-am convins pe cei care călcau pe ea să-mi dea voie s-o iau.

— La ce-ți trebuie? Las-o acolo! Fortuna a zis că nu e bună!

Până la urmă am ridicat-o. Era plină de murdărie și placa pe care fusese scris numele era ruptă.

Am luat crucea pe umăr și am plecat spre Catedrală sau spre casă. Nu știu exact încotro. Dar, pe la mijlocul pieței, un grup de tineri m-au întrebat ce reprezintă crucea. Le-am spus ce s-a întâmplat. Atunci ei au zis să punem din nou o placă cu numele mortului.

Am făcut placa și am plecat spre Catedrală. Între timp, s-a anunțat la radio, că Ministrul Apărării Naționale s-

a sinucis. Am legat crucea de un stâlp din fața Catedralei. Un om mi-a dat napolitane și un măr.

Stăteam în piață să văd ce se întâmplă...

— „Să arătăm că această piață, al cărei aspect a fost schimbat în două săptămâni din ordinul Dictatorului și a fost pavată cu mozaicuri, noi o vom pava cu marmură roșie!”

— „Jos Ceaușescu! Jos Ceaușescu!”

— „Luptăm și câștigăm!”

— „Să fie judecat, aicea în Banat!”

— „Vrem un alt conducător!”

— „Ceaușescu judecat, pentru sângele vărsat !”

E vineri, 22 decembrie, pe la prânz. S-a anunțat că armata e alături de popor.

De la balconul Operei se anunță decizia Comitetului revoluționar al Frontului Democrat Român, de a propune trei candidați la funcția de președinte al României: Cârpan, Iliescu, Bălan.

Cârpan e directorul unui mare combinat de creștere a porcilor din județ, una din puținele unități rentabile din economia națională.

Despre Iliescu masa manifestanților nu știe nimic. Este un vechi activist de partid, despre care, deși nu i s-a opus niciodată fățiș lui Ceaușescu, circula de mai bine de un an zvonul că, sub presiunea Moscovei, va fi instalat la putere și situația se va normaliza.

„Lasă că vine Iliescu, care e prieten cu Gorbaciov și ne scapă de Ceaușescu”. Cine o fi lansat acest zvon? În orice caz, mulțimea din Piață, preluând propunerea făcută la tribună, scandează:

— „Iliescu! Iliescu!”

— Al treilea candidat propus de Frontul Democrat Român e domnul Bălan. Acesta și-a legat numele de orașul și județul nostru în decursul anilor, contribuind la înflorirea... Îl vrem pe Bălan, că e bănățean! se striga de la tribună.

Și foarte multă lume din Piață răspunde:

— Îl vrem pe Bălan, că e bănățean!

— Îl vrem pe Bălan, că e bănățean!

Cine e Bălan ăsta? E cel care a fost prim-secretar de partid în județ. Omul de care ascultau miliția, armata și securitatea din județ. Omul de care ascultau cei care au reprimat manifestațiile din primele zile ale revoluției.

„Frontul Democrat Român este o organizație politică constituită la Timișoara pentru a realiza un dialog cu guvernul român în scopul democratizării țării. F.D.R. condiționează începerea acestui dialog cu demisionarea tiranului Nicolae Ceaușescu”.

„Frontul Democrat Român” pretinde că e reprezentantul oamenilor care s-au revoltat, că vorbește în numele celor uciși duminică și luni. Și cu toate acestea, Bălan e reprezentantul F.D.R.

— „A căzut tirania! Poporul român a învins !”

— „Îl vrem pe Bălan, că e bănățean!”

Un grup de tineri, cu panglici tricolore pe braț, ovaționau în rând cu mulțimea. I-am întrebat dacă nu li se pare ciudat faptul că Bălan a fost desemnat reprezentantul oamenilor care erau în Piață. Unul dintre ei mi-a răspuns pe un ton care nu admitea replică:

— Tu ești de la Securitate, sau de ce pui atâtea întrebări? M-au sfătuit să-mi țin gura, dacă nu vreau să o pățesc.

Nu sunt de la Securitate, dar mi se pare foarte ciudat, faptul că Bălan a fost ales pentru a-i reprezenta pe oamenii aceștia...

— „Soarele a ieșit deasupra Catedralei și luminează Piața Catedrala, Catedrala pe care nu voia s-o vadă, strălucește în soare!”

— „Trăiască libertatea!”

— „Jos dictatura!”

— „Jos comunismul! Jos comunismul!”

S-a strigat în Piața Operei „Jos comunismul”. Toată lumea a strigat. Sau aproape toată. Dar lozinca nu a fost impusă de la tribună. A fost strigată de către cineva de jos, din mulțime și apoi preluată de toată Piața.

Am luat-o la fugă. Am luat crucea de pe stâlp și m-am îndreptat pentru a doua oară spre tribună. Lumea aplauda și se dădea la o parte. Am ajuns pe scările intrării principale. Cei de la balcon nu au mai zis să dispară crucea. O ignorau. Am dat-o celor de pe platforma de deasupra intrării și aceștia au pus-o pe platformă, sub balcon. Platforma se vede din toată Piața, dar crucea era prea mică. Nu se vedea decât de aproape ce simbolizează.

Bucuros că am reușit să urc crucea pe platformă, am încercat din nou să urc la tribună pentru a vorbi despre semnificația acesteia. Dar era imposibil. O femeie, auzind că vreau să urc la balcon pentru a citi ceva, m-a întrebat dacă am un material care ar putea fi tipărit.

— Du-l la Poligrafie, pentru că vor să scoată un ziar. Au fost acum jumătate de oră după material și nu au nimic.

Am plecat să duc cele scrise de dimineață, „Jertfa”, la tipografie. Cel care răspundea de redactarea ziarului era un tânăr scriitor. Mi-a spus că a fost persecutat, că nu s-a putut

exprima liber. Oamenii de la tipografie îl cunosc, fapt ce a contribuit la desemnarea lui în calitate de redactor al primului ziar ce urma să apară în Timișoara după Revoluție. I-am spus pentru ce am venit și i-am propus să analizăm textul, pentru a face eventuale modificări, având în vedere că de dimineață, când scrisesem textul, situația se schimbase. Am convenit să eliminăm din textul ce urma să fie tipărit propoziția referitoare la implicarea armatei, în reprimarea Revoluției. Am plecat apoi acasă pentru a aduce un nou text scris cu un an în urmă și a transcrie „Jertfa”.

— Să te întorci cel mult într-o oră și jumătate, pentru că trebuie să dăm la tipărit!

Am ieșit din Poligrafie și am făcut semn unei mașini să oprească. A oprit. Toată lumea era bucuroasă. Toate mașinile treceau claxonând. Multe purtau steaguri cu stema decupată.

L-am rugat pe omul cu mașina să mă ducă acasă pentru că trebuie să aduc ceva la Poligrafie. Nu-l cunoșteam. Dar m-a dus.

Micky și o vecină au transcris cele două texte. Eu scriu urât. Textul cel vechi scris în vara anului 1988 sub forma unei scrisori deschise, intitulat „Fiul poporului”, urma să apară cu o precizare.

*

PRECIZARE

Acest text a stat într-un sertar din vara anului trecut, pentru că nu am avut posibilitatea să-l trimit în străinătate

spre a fi tipărit. Dacă l-aş fi putut trimite, nu aş fi avut curajul să-l semnez.

FIUL POPORULUI

Te pretinzi fiul poporului. Cel mai iubit fiu al poporului.

Ți se pare că ai dreptul să faci asta. Dar cine ți-a dat dreptul acesta? Care popor?

Ce înseamnă pentru tine poporul, al cărui cel mai iubit fiu te pretinzi?

O gloată care trăiește pentru a te slăvi pe tine! O gloată care trăiește pentru că tu vrei să trăiască! Oameni cărora tu le hotărăști destinul.

Oameni care primesc mâncare, care au locuință, care muncesc datorită ție. — „Munca e o datorie de onoare”, atât datoria cât și onoarea sunt în legătură cu bunăvoința ta.

„Patriotismul nu e un merit, e o datorie!”, citatul îți aparține. Datoria trebuie îndeplinită. Cu sau fără onoare, cu sau fără mândrie. De fapt fără mândrie, căci singurul care are dreptul să fie mândru ești tu: Făuritorul Epocii de aur. Ceilalți trebuie să fie umili pentru a evidenția mai bine mândria ta.

Ai simțit de mic chemarea spre tron. Te-ai simțit de mic stăpân pe „Tot ce mișcă-n țara asta, râul, ramul”. Ai plecat de acasă pentru a deveni stăpân.

La început nu știai cum să devii stăpân absolut, ai vrut să devii doar stăpân pe lucrul altuia: hoț de buzunare.

Revoluționar la 15 ani. Ai participat cu adevărat la o Revoluție, revoluția îndreptată împotriva proprietății. Tu ești adevăratul stăpân al lucrurilor care se află în buzunarul meu și e dreptul tău să iei ce-ți aparține. Chiar dacă respectivul obiect e haina mea.

Aveai înnăscut simțul de stăpân absolut, dar nu a fost chiar atât de simplu, să devii Cel mai iubit Fiu al poporului.

După ce dușmanul de clasă te-a întemnițat pentru că ai vrut să intri în drepturile tale băgând mâna în buzunarul cuiva care deținea pe nedrept ceva al tău, ți-ai lărgit orizontul. Ceea ce până atunci doar simțeai, ți-a fost prezentat de tovarășii tăi drept sens al existenței. Tu, împreună cu ei erați chemați să lichidați exploatarea omului de către om, să lichidați proprietatea care generează exploatarea. Erai desemnat de destin să-i faci pe oameni egali, chiar împotriva voinței lor.

Ți-ai luat în serios rolul de mântuitor al poporului tău. Noaptea, cu pistolul, la adăpostul tancului străin, ai început să promovezi egalitatea. Tancul străin era simbolul libertății și al bunăstării. Nu veghea la introducerea unor norme de viață străine, ci a dreptății, demnității și egalității. Era un tanc străin, dar altruist, internaționalist. Și tu erai unul dintre cei mai devotați adepți ai introducerii noilor norme cu tancul străin. Pentru tine tancul nu era străin, doar îți slujea interesele. Cu ajutorul lui ai introdus egalitatea, motiv pentru care ți se cuvine recunoștință. Ție ți se cuvine mărire pentru că tu stabilești ce și cât trebuie să mănânce oamenii, în ce condiții trebuie să locuiască, unde și când trebuie să muncească, ce trebuie să facă în timpul liber. Ai creat un rai pentru poporul tău, luând asupra ta toate grijile oamenilor.

Ai uitat un singur lucru. De fapt cred că nu l-ai uitat ci doar încerci să-l uiți. Te chinui să-l uiți. Dar nu poți. Te roade ideea că pentru ca raiul tău să fie perfect trebuie să-i faci pe oameni să fie egali, nu doar din punct de vedere al proprietății, lucru pe care l-ai realizat.

Te amărăște gândul că oamenii nu sunt egali prin felul de a gândi și că nu-i poți face să gândească la fel. Ai vrea ca toți să gândească la fel, ce vrei tu.

Ți-e teamă că oamenii pe care i-ai făcut egali nu vor să fie egali, că omul de rând care îți datorează recunoștință pentru tot ce ai făcut pentru el se gândește că s-ar lipsi bucuros de eforturile pe care le depui pentru fericirea lui. Câtă nrecunoștință!

Te obsedează gândul că după ce vei înceta să mai veghezi cu Securitatea la „securitatea” poporului, vei fi dat jos de pe soclul pe care singur ai urcat. Ți-e teamă de ceea ce se va spune despre tine și epoca ta de aur, atunci când oamenii nu vor mai atârna de bunul tău plac. Îi privești cu suspiciune pe lăudătorii care procedează aidoma ție odinioară când te străduiai să parvii, crezând că ar putea gândi cum gândeai tu și ar vrea să te uzurpeze. Dar mai ales ți-e frică de gloata care tace. De gloata pe care ai adus-o în stare să nu știe decât de frica ciomagului. Acești oameni care depind de bunul tău plac s-au mișcat de câteva ori într-un fel care nu ți-a făcut plăcere. Ba chiar te-au înspăimântat.

Un hoț nu poate avea încredere în oameni, crezând că și ei sunt hoți. Un tâlhar își închipuie că toți ceilalți oameni sunt tâlhari.

Ridici temple peste temple, „ctitorii” care să sfideze trecerea timpului și să stea mărturie că tu ai fost Cel mai iubit Fiu al poporului Dar ți-e frică.

*

Am luat colile cu cele două texte transcrise și am plecat înapoi. Am oprit o mașină. Oamenii păreau bucuroși. Voiau să ajute. La intrarea în Poligrafie am fost atent

controlat. Se vorbea că odată cu lăsarea întunericului ar fi pătruns în oraș teroriștii. Diversioniști, oameni îmbrăcați în civil, care aveau rolul de a semăna panica în oraș. Se vorbea că aceștia vor să atace Poligrafia pentru a împiedica apariția ziarului.

Am intrat să-l caut pe omul meu, cel care spusese că se ocupă de scoaterea ziarului. Momentan lipsea. Un alt tânăr încerca să facă rost de poezia “In opressores” a lui Coșbuc. Așteptam.

— Ce nume va avea ziarul nostru? discutau oamenii.

— „Fruntea însângerată”, a propus unul. Fruntea pentru că începutul revoltei s-a produs la Timișoara, în Banat — bănățenii au un proverb: „Tot Banatu-i fruncea!” — și „însângerată”, pentru sângele curs. Bineînțeles, e doar un titlu provizoriu, pentru ediția de mâine. Dar, pentru prima ediție e un titlu bun.

— E prea pășunist — a spus altul, mai bătrân, fost redactor la „Drapelul roșu”.

A venit și omul meu. Vorbește ceva în șoaptă cu tânărul care transcrie “In opressores”, cel care a propus titlul „Fruntea însângerată”.

Ziarul de mâine nu îl mai fac ei. Îl face Bălan, sub un alt titlu. „Fruntea însângerată” e un titlu prea pășunist.

— Deci, m-am grăbit degeaba? îl întreb.

— Nu, îmi lași mie colile și o să apară în ziarul de mâine, sau poimâine, sau mai târziu, dacă nu, vii după ele la Editura Facla.

— Dar de ce nu faceți voi ziarul, cum era vorba? Nu v-ați gândit că poate Bălan ăsta... știți, ultima frază din textul meu e: „O stafie umblă prin Europa: e comunismul”... s-o răstignim și noi... Eu nu am încredere în Bălan ăsta. Eu

am promis la Securitate că am să tac din gură. La tribună nu mi-ar fi fost frică să vorbesc — am vorbit și ieri — pentru că lumea m-ar fi auzit și dacă aş dispărea ar înțelege că s-a jucat o farsă. Dacă cele scrise ar apărea în ziar, ar fi același lucru. Dar dacă eu mor și cele scrise nu apar, răspunzi tu? În fața propriei tale conștiințe, nu a altcuiva?

— Nu-ți face griji; hai să mergem. Dar la poartă a spus: Mai bine ține-le tu. Mă cauți altădată.

Le-am luat și am plecat acasă.

Pe drum am fost oprit de câteva ori de oameni care legitimau trecătorii și controlau dacă nu au arme. Toți vorbeau de apariția iminentă a teroriștilor.

În Piața Libertății am întâlnit un grup care mergea spre Operă.

— Mie nu-mi place Bălan ăsta, am zis. Și le-am povestit întâmplarea cu ziarul.

Era ora douăzeci, dar Piața era suficient luminată pentru a putea citi. Le-am arătat oamenilor textul scris de dimineață.

— Am fost și eu zilele astea în stradă, a zis unul din ei. Dacă vrei mergem la Kiss, îl cunosc pe Kiss, e în Comitet și e de la mine de la fabrică și îi arăt textul ăsta. El o să-ți spună dacă ți se va tipări sau nu. Merg cu băiatul la Kiss, ne întâlnim la Lactobar, le-a spus celorlalți.

— Domnule, mergem să vorbim cu el, dacă se angajează să o tipărească i-l las, dacă nu, nu.

Am ajuns la Operă. Până la intrarea secundară, pe care se ajungea sus la Comitet, am fost opriți de patru ori, legitimați și percheziționați.

În fața intrării am fost opriți definitiv. Nu se poate merge sus. Sunt prea mulți. Și până sus mai sunt multe puncte de control.

— Ce problemă aveți?... Dați foaia și o ducem sus.

Omul care a venit cu mine mi-a scris o recomandare.

„Domnul Kiss, te rog să citești textul acesta (Jertfa) și să-mi spui dacă crezi că poate fi tipărit. Mie mi s-a părut bunicele. Așteptăm răspunsul!”.

În timp ce așteptam răspunsul a apărut un om care a spus că se apropie două camioane cu farurile stinse. Oamenii din jurul nostru au făcut un cordon care bara strada. Nu aveau nici o armă și totuși s-au aliniat cu piepturile goale în fața întinericului. Mi s-a făcut frică, dar nu s-a întâmplat nimic. A fost doar un zvon. Cei care baraseră strada erau oameni tineri. Toți sub 30 de ani. Toți muncitori. I-am întrebat ce părere au despre alegerea lui Bălan, ca reprezentant al lor. Le-am povestit cele întâmplate la Poligrafie. Au ridicat din umeri, spunând:

— Noi suntem simpli muncitori. Noi păzim intrarea asta.

După vreo oră de la sosirea noastră am aflat că stătusem degeaba. Kiss era plecat acasă dinaintea venirii noastre, dar hârtiile trimise sus nu s-au mai întors. Nici răspunsul. Omul care a venit cu mine a ridicat din umeri. El își abandonase prietenii pentru a mă însoți...

Am plecat și eu către casă. Poate la Brașov o să-mi publice cineva textele. La o jumătate de oră după ce am ajuns acasă, a început să se tragă.

Am asistat în primele zile de armată la o tragere demonstrativă. Acum auzeam una reală. Și oamenii stăteau cu mâinile goale în Piața Operei. Mă întreb ce s-o fi

întâmpnat cu băieții cu care vorbisem în timp ce așteptam răspunsul.

*

De la Brașov am venit miercuri seara.

Luni, 18 decembrie. La școală, unii vorbeau despre Timișoara. Puțini. Nu se știa ce s-a întâmplat.

Am plecat de la ultimele ore de curs pentru că aveam oră de conducere auto de la 11. Am ajuns în complex, la garaj, dar mi s-a spus că s-a suspendat conducerea. E consemn ca toate mașinile să stea în garaj. Mașinile Universității, cu care studenții învață să șofeze, sunt folosite și în alt scop. Sunt folosite ca mașini de serviciu ale Securității. În noiembrie anul trecut locotenentul major Burcin mă luase cu o astfel de mașină de la școală...

La începutul anului școlar trecut și-a reînceput și C.P.N.T (Cercul pentru Protecția Naturii și Turism) activitatea. Un nou an școlar înseamnă un nou început, așa că, am început din nou să vorbesc la cerc. Din iarnă tăcusem. Mi s-a impus să tac.

Cu doi ani în urmă, la începutul anului școlar 1987-1988, am reușit să impunem o idee. Ideea că C.P.N.T. trebuie să aibă un rol și am arătat în ce trebuie să constea rolul acestuia: să educe tinerii în spiritul respectului și dragostei față de natură. Am reușit să impunem ideea că statutul de membru al cercului presupune pe lângă drepturi, și îndatoriri. Că datoria constă în faptul că acela care a înțeles că trebuie să respecte natura, atunci când e pe munte sau în pădure, după ce s-a întors între oameni, trebuie să-i facă și pe aceștia să înțeleagă necesitatea respectării naturii.

Pare ciudat, dar au fost necesari trei ani pentru a putea impune această idee. Era mult mai comod să consideri că statutul de membru al C.P.N.T. îți oferă doar drepturi, nu și îndatoriri. În socialism, toată lumea va primi o pensie de stat (Conul Leonida față cu reacțiunea). Marea majoritate a celor care veneau la cerc, veneau pentru a cere, nu pentru a da. La începutul anului școlar 1986-1987 a venit un grup de studenți care au declarat: „Noi suntem Alpin H și vrem să venim cu voi pe munte, dacă ne dați echipament”.

Muntele nu are nevoie să îl vizitezi în grup. Faptul că mergi în grup nu îl impresionează.

Dimpotrivă. E mai greu să respecti în grup liniștea muntelui decât individual. Muntele seamănă cu un templu, cu o biserică. Și așa cum se spune, că spiritul unei biserici nu stă în zidurile ei, ci în spiritul celui care intră în ea, spiritul muntelui stă în spiritul celui care-i calcă potecile.

Pentru a-ți găsi propria liniște trebuie să respecti liniștea muntelui. Și e nefiresc să ceri să fii plătit, pentru că vrei să-ți găsești liniștea. Dimpotrivă, tu rămâi dator.

Ideea aceasta e veche, e întâlnită în literatură, dar și în religie. Contemplația, meditația, implică un sentiment religios. Am vorbit despre aceste lucruri și despre datoria de a transforma C.P.N.T. într-o mișcare culturală, care prin activitatea ei, să sensibilizeze tinerii în sensul respectării naturii.

În octombrie 1987 am fost ales secretar cultural al cercului, funcție care atunci a fost introdusă.

A vorbi despre natură ca despre biserică, înseamnă a vorbi despre ordine, despre demnitate. Un om căruia îi dai o religie devine mai puternic, mai greu de umilit. Dar sistemul

avea nevoie de oameni slabi, oameni fără nici un Dumnezeu. Lucrul ăsta e bine știut.

C.P.N.T. era ținut sub observație, la microscop. Orice loc în care se vorbea despre Dumnezeu, despre ordine, era supravegheat. Până la Revoluția lui Bia am fost lăsați în pace. Noi vorbeam doar despre ideea de ordine, nu despre dezordinea din jur.

În data de 15.XI.1987 erau programate alegeri. Muncitorii care s-au revoltat la Brașov ar fi trebuit să voteze în unanimitate candidații propuși de partid...

*

Primele alegeri la care am participat aveau drept scop alegerea secretarului organizației de pionieri pe clasă. Aveam opt ani și eram în clasa a II-a. Învățătoarea ne-a spus că de azi suntem pionieri, că trebuie să ne mândrim cu asta și ne-a cerut să alegem secretarul organizației pe clasă. Regulile comportamentului în societate trebuiesc învățate din fragedă copilărie. Am văzut cândva niște copii jucându-se de-a războiul. Unul striga:

— După mine! — iar altul:

— Ba nu, după mine!

La alegerile din clasa a II-a un coleg a fost pus de învățătoare să propună o colegă pentru funcția respectivă. Când învățătoarea, care conducea ședința, a întrebat pe cine propunem, acesta s-a ridicat și a propus-o, așa cum fusese stabilit, pe Codruța. Formal, învățătoarea a întrebat dacă mai sunt și alte propuneri. M-am ridicat și m-a întrebat pe cine propun.

— Pe mine, am zis.

Învățătoarea a râs și mi-a spus că nu se poate să te propui pe tine însuși.

Cineva mi-a povestit un film. Într-o sală erau multe scaune și în față, pe podium, era un fotoliu, întors cu fața spre celelalte. Pe scaunele obișnuite erau câțiva oameni așezați dar mai erau și locuri libere. Oamenii aceia priveau cum pe podium se bat doi pentru locul în fotoliu.

Consider că ar trebui lămurită problema alegerilor. Nu e rușine să te propui pentru un post, dar trebuie să justifici de ce vrei postul respectiv. „Puterea nu trebuie să fie un drept, ci o datorie!”.

Cel ales trebuie să fie conștient de faptul că are datoria să apere interesele celor care l-au ales, iar alegătorii trebuie să știe că votul acordat le dă dreptul să-l tragă la răspundere pe cel care, deși ales, nu le reprezintă interesele.

Metoda cu propunerile are un dezavantaj major: cel ales nu poate fi tras la răspundere de alegători, pentru că va zice: „Nu eu am vrut, voi m-ați pus!”. E de apreciat un om care cere să fie ales pentru a face un lucru, față de unul care îi cere altuia să-l propună, spre a fi ales. Vigilența alegătorilor va fi, de asemenea, mai mare în cazul când un om se autopropune, deoarece fiecare alegător își compară propriile idei cu cele prezentate de respectivul candidat.

Dreptul de a alege presupune responsabilitatea alegătorului. Democrația ideală presupune responsabilitate, dar e oare omul mediu o ființă responsabilă?

Dictatura presupune anularea dreptului de a-ți spune părerea. A avea formal dreptul de a alege, de a spune „da”, „nu”, „mă abțin”, și a fi de fapt silit să spui „da”, indiferent de ceea ce gândești, este mult mai rău.

A gândi una și a face alta înseamnă a te prostitua.

Am trăit într-o epocă de prostituare a ideii de democrație. Mult mai neagră decât o dictatură care te-ar sili să taci.

Învățând de mic să te prostituezi, ajungi ca prostituția să ți se pară firească.

Încă din primii ani de școală, începând cu ședințele de pionieri, înveți că trebuie să votezi ceea ce vrea Partidul. Nu e nevoie să gândești. Gândesc alții pentru tine, ei hotărăsc totul. Ce e rău și ce e bine. Nu e nevoie să-ți bați capul, trebuie doar să fii de acord cu propunerea făcută. Să-ți exprimi adeziunea fără probleme de conștiință. Partidul e conștiința ta. Unanimitatea e un principiu învățat la școală. Dacă nu-l respecti ai neplăceri.

Eram student în anul I la Facultatea de Mecanică. Ședințele A.S.C. se țineau imediat după cursuri, fără pauză, pentru ca studenții să nu poată pleca.

La catedră erau șeful de an și doi profesori. În amfiteatru, studenții. De obicei, ședințele nu aveau nici un rost, se bătea apa în piuă și se adoptau în unanimitate decizii lipsite de orice importanță. Dar la ședința respectivă a fost o problemă. Șeful de an a propus ca șase colegi, care își pierduseră carnetele de membru U.T.C., să fie sancționați cu muștrare scrisă (sancțiune ce presupunea anularea anumitor drepturi ale studenților).

— Cine e pentru?

Doar patru colegi au ridicat mâna. Profesoara de la catedră, care era invitata noastră, a încercat să ne lămurească să fim de acord cu sancționarea colegilor. Nu a folosit un limbaj dur. S-a votat din nou și iarăși doar cei patru colegi au fost de acord cu propunerea făcută. Atunci profesoara, evident înfuriată, s-a ridicat și a început să țipe. Ne-a cerut

să înțelegem că noi nu votăm ceea ce vrem, ci ceea ce trebuie. Ne-a avertizat că dacă nu înțelegem lucrul acesta vom avea neplăceri. Pe măsură ce striga, simțeam că mă cuprinde frica, voiam să par cât mai mic, să mă lipesc de bancă pentru a nu fi observat. Nu voiam să mai strige și cred că și ceilalți colegi gândeau la fel.

S-a votat din nou.

Scârbit, am ridicat mâna...

— Deci, în unanimitate s-a hotărât sancționarea celor șase, cu muștrare scrisă, a zis șeful de an.

Am răsuflat oarecum ușurat, dar profesorul de la catedră a tunat:

— Cum în unanimitate, când au fost studenți care nu au votat, care nu au ridicat mâna. De exemplu, dumneata, de ce n-ai ridicat mâna? a strigat, arătând spre un coleg. Un ungur din Satu Mare.

— Pentru că nu sunt de acord! a venit răspunsul care a sunat ca o palmă pe obrazul profesorului, dar și pe obrazul multora dintre studenți. Mi s-a făcut rușine. Rușine. Și mi-am jurat să nu mai îmi bat joc niciodată de mine.

Dacă cineva mai puternic te batjocorește poți să protestezi, să taci, sau să te lingusești pentru a-i dobândi bunăvoința.

Lașul își merită batjocura de vreme ce nu protestează, dar există două categorii de oameni lași: cei care își recunosc lașitatea și cei care nu și-o recunosc. Cel care recunoaște că e laș, îl admiră pe unul curajos și poate scăpa de lașitate. Dar cel care nu-și recunoaște lașitatea, îl urăște pe cel care nu e laș. Am observat acest lucru, mai târziu, la referendumul din 13 noiembrie 1986, referitor la reducerea cheltuielilor militare.

*

Oamenii au fost solicitați să-și exprime părerea în legătură cu propunerea făcută de Ceaușescu, „campionul păcii”, de a reduce cheltuielile militare cu 5%. Mascaradă. Am ascultat cu câteva zile înainte de referendum un reportaj la Vocea Americii, în care se ironiza faptul că „românii au de ales între a spune da și da”. O modalitate subtilă de a fi silit să-ți exprimi adeziunea față de politica Partidului. Pe mine nu mă interesează problema ce urma să fie dezbătută la referendum. Dar trebuia să vin să-mi exprim adeziunea. Așa susținea profesorul Damian. Cu domnia sa am avut o confruntare înainte de referendum din cauza Seminarului de socialism științific.

Asistentul Ungureanu, cu care făceam seminarul, pretinde că socialismul științific nu e dogmatic.

— Trebuie să ținem cont de faptul că socialismul științific nu e dogmatic și să discutăm deschis.

Asistentul venea cu probleme foarte interesante. La unul din seminarii a întrebat:

— Poate cineva spune că Mona Lisa e superioară picturilor rupestre din Algeria? Poate afirma cineva că cultura europeană e superioară culturii africane? Știți voi că un vraci din Africa, un sălbatic, cunoaște 90.000 de plante, mai multe decât oricare botanist din lumea civilizată?...

Domnul Ungureanu căuta prin orice mijloace să ne convingă de faptul că fiecare popor are dreptul să-și hotărască singur soarta, fără a lua în considerare modelele străine. Era plătit să apere socialismul românesc. Mânca și el o pâine.

Dar... pentru că socialismul științific nu e dogmatic, am replicat:

— Dumneavoastră susțineți că fiecare popor are propriul model de dezvoltare socială, deci nu e corect să se facă export de revoluție!

— Ce vrei să spui cu asta?

— De exemplu, Angola, Afganistan...

— Nu înțeleg!

— Vreau să spun că dacă nu există un model unic de dezvoltare socială, nu e necesar ca fiecare popor să evolueze conform concepției marxist-leniniste, că nu e universal valabilă legea trecerii de la capitalism la socialism și că nu are nimeni dreptul să declanșeze cu forța revoluția socialistă într-o țară străină și să impună structuri străine poporului respectiv.

— Explică!!

— Industrializarea forțată...

— Explică!!!

— Nu pot să explic prea bine industrializarea forțată, dar pot vorbi despre colectivizarea forțată care a avut drept scop, printre altele, crearea în mod artificial de forță de muncă pentru industrie. Colectivizarea s-a făcut cu forța armată, împotriva voinței țăranilor.

— Tu îndrăznești să vii aici cu texte de la Europa Liberă, noi vrem binele acestei țări și tu vrei răul! Profiți de faptul că am spus să discutați liber și vrei să faci rău! Vii cu teorii ale reacționarilor fugiți din țară, care vor să ne distrugă! Să-ți fie rușine!...

Atunci, câțiva colegi m-au apărut:

— De ce ziceți că vrea răul? Nimeni nu vrea răul! Atmosfera în clasă era foarte încordată.

L-am întrebat:

— Constituția garantează libertatea cuvântului, a presei și a întrunirilor cu condiția să nu dăuneze cauzei socialismului. Cine e în măsură să spună dacă o anumită afirmație dăunează sau nu cauzei socialismului?

— Eu... Eu nu spun că dăunează... Dar Securitatea... Voi, voi nu înțelegeți...

În societate acționează teoria sistemelor... Nu există libertate... Trebuie creată doar aparența libertății... Voi, de ce vă faceți personalitatea pe seama mea?... Ce v-am făcut?...

S-a așezat la catedră și a început să plângă, probabil și înspăimântat de propriile-i cuvinte.

Asistentul plângea în fața clasei, cu coatele sprijinite pe catedră și fața ascunsă în dosul palmelor.

— Plecați... sunteți liberi...

Asistentul Ungureanu, care discuta lucruri foarte interesante la seminar, era și redactor la S.C.B. (Studentimea Comunistă Brașoveană — ziarul Universității). Publicist.

La un alt seminar a deschis o nouă discuție interesantă:

— Sărbătorile religioase aveau în primul rând rolul de redistribuire a veniturilor!

— Asta nu-i adevărat, pentru că fiecare copil din sat, și cel din familia cea mai săracă și cel din cea mai bogată, mergeau să colinde prin sat și veneau acasă cu traista plină de colaci. Și cea mai săracă familie primea colinda.

— Da, dar sunt sate unde obiceiurile sunt făcute de țigani.

— Deci, dumneavoastră susțineți că tradițiile poporului nostru au fost purtate de-a lungul timpului de către țigani?

Nu mi-a răspuns la întrebare.

Îl contraziceam la fiecare seminar. Odată mi-a spus:

— Îți interzic să mai vorbești la seminar!

— Dar nu puteți să-mi interziceți dacă pretindeți că discuția e liberă.

— Dacă nu-ți place socialismul științific fă o cerere la decanat să fii scutit de examenul acesta!

— Mie-mi place seminarul și vreau să particip.

— Dacă nu încetezi, te reclam la decanat!

— Nu am nimic împotriva.

— Aha, faci pe martirul!...

M-a reclamat la decanat. Profesorul Damian era îndrumătorul meu de grupă. M-a chemat la o discuție personală.

— Dumneata de ce deranjezi seminarul de socialism științific?

— Domn' Profesor, asistentul susține că socialismul științific nu e dogmatic, că putem, că trebuie să discutăm deschis. Cu ce am greșit eu?

— Vezi, sunt unele lucruri care între patru ochi se vorbesc într-un fel, iar în public într-un alt fel. Poate că în particular, asistentul ți-ar da dreptate, dar în public... Te rog să înțelegi lucrul acesta. Nu ai dreptul să-i creezi omului neplăceri.

Profesorul Damian a făcut facultatea pe vremea lui Stalin...

În 1949 au avut loc manifestații studențești anticomuniste.

Cei care au demonstrat au fost exmatriculați și închiși. Dintre cei cuminți s-au ridicat noi cadre didactice.

În 1956 s-a desfășurat revoluția anticomunistă din Ungaria. În multe orașe din România, la Cluj de exemplu, Securitatea a reușit să creeze diversiune. Pentru a evita o eventuală revoltă anticomunistă, a declanșat conflicte etnice între români și maghiari, a reușit să mobilizeze studenții români împotriva „reacționarilor revizionști”!

Timișoara a fost un oraș cosmopolit, tolerant, oamenii fiind mult mai realiști. Păcăleala cu conflictul etnic nu a ținut, în schimb oamenii, urmând exemplul din Ungaria, s-au revoltat împotriva comuniștilor. Majoritatea studenților, indiferent de naționalitate, au aruncat cu sticle și borcane în milițienii care asaltau căminele.

Revolta a fost însă repede înăbușită și Securitatea a aflat ușor numele instigatorilor, în majoritate timișoreni.

Pentru a evita o nouă revoltă s-a aplicat o metodă stalinistă binecunoscută. Oamenii au fost puși să-și calce demnitatea în picioare și imensa majoritate a acceptat jocul. Toți studenții din complex au fost evacuați și închiși în cazărmi. După ce organizatorii revoltei au fost descoperiți, li s-a cerut celorlalți studenți să dea declarații prin care să se desolidarizeze de aceștia, să-i blameze. În câteva zile, imensa majoritate a studenților a făcut jocul Securității. Unii fără ezitare, alții cu muștrări de conștiință, dar rezultatul a fost același. Unii au acceptat imediat, alții au refuzat inițial, dar văzând că cei care dau declarația cerută pot pleca, s-au conformat și ei.

A semnat și mama. Nu imediat, dar dacă a văzut că Maia, colega ei cu care era prietenă încă din liceu și alte

colege scriseseră declarațiile umilitoare și erau acum libere... Maia e acum lector la Facultatea de Chimie.

— Maia a acceptat prima, ea avea doar note de 10 și oricum nu a fost de acord cu revolta. Dar s-au conformat și altele, care aruncaseră cu borcane de la etaj în milițieni... Rămâneam tot mai puțini cei care refuzam și ofițerii ne tot întrebau: „Voi nu vreți să fiți liberi? Sunteți de acord cu cei care au fost arestați, sau de ce nu vreți să dați declarațiile cerute?”... Voiam să scap și eu de acolo. Mi-era frică...

*

Cu câteva zile înainte de referendum, la un laborator, profesorul Damian a spus pe neașteptate, pe un ton care nu admitea replică.

— Duminică mergem cu grupa să votăm! Veniți toți! Nu-i așa Cionoiu?!

Dacă nu m-ar fi provocat, cred că nu aș fi mers la referendum. Dar așa am hotărât să merg și să mă abțin. Era dreptul meu.

Steaguri, panglici, flori, lumea îmbrăcată în haine de sărbătoare. Am ajuns devreme la Facultate, printre primii. Era ora 6,30.

Ni s-a spus că trebuie să ne prezentăm cât mai devreme pentru ca Universitatea să poată raporta că a terminat acțiunea în timp record. Unitatea care își îndeplinește prima sarcină, capătă o bilă albă.

Secretarul de partid a căutat lista pe care figuras eu și mi-a întins-o. Erau trei rubrici în dreptul numelui:

Nume, prenume	Da	Nu	Obs
---------------	----	----	-----

Mi s-a părut ciudat că rubrica cu observații era mult mai mică decât celelalte două. Dacă dimensiunile primelor două rubrici erau calculate pentru a cuprinde o eventuală semnătură, ce ar fi putut încăpea în rubrica observații care era mult mai mică? Această rubrică fusese făcută doar de formă, cei care concepuseră formularul negândindu-se că cineva ar vrea să o utilizeze. Partidul avea nevoie de adeziune, nu de observații.

Am sprijinit pixul în rubrica observații mă pregăteam să scriu: „mă abțin”. Aceste două cuvinte ar fi avut loc în rubrică.

Secretarul de partid care mă supraveghea atent a observat că mă pregătesc să scriu într-o rubrică nedorită și mi-a atras atenția:

— Nu acolo trebuie să semnezi, ci la „Da”.

Când i-am spus că vreau să mă abțin a tras repede foaia, spunând:

— Ce, vrei să strici formularul? Semnează la „Da”!

— Eu vreau să mă abțin!

— Du-te să te mai gândești! Te întorci și semnezi.

— Dacă nu mă lăsați acum să scriu că mă abțin, plec, dar nu mai am de ce să mă întorc.

Am ieșit. La scurt timp a venit și Seba, care profitând de o clipă de neatenție a supraveghetorilor, a apucat să scrie că se abține în rubrica observații.

Eu eram bine dispus, dar el era nervos. Se certase cu părinții pentru că le-a spus ce vrea să facă. În seara precedentă fusesem la el acasă. Era brașovean. Părinții lui,

care aflaseră ce vrem să facem la referendum, chemaseră o cunoștință spre a-l convinge să renunțe. Un pensionar.

— Să vă povestesc o întâmplare petrecută pe timpul când eram contabil. Într-o sâmbătă, era zi de salariu. Oamenii au venit să-și ia banii și la un moment dat a venit un muncitor cu cererea de a ridica banii pentru alți doi colegi care nu veniseră în ziua respectivă la lucru. Întrebându-l de ce lipsesc cei doi, mi-a răspuns că aceștia sunt adventiști și nu lucrează sâmbăta. Luni i-am chemat pe cei doi la mine spre a discuta. Să mă lămurească de ce religia lor interzice să mergi sâmbăta la lucru. Am constatat că cei doi erau semianalfabeți și erau incapabili să-și susțină în mod logic poziția. Nu citiseră nici măcar Evanghelia.

Aluzia era evidentă.

— Domnule, — am zis — dumneavoastră ne jigniți pentru a ne intimida. Nu credeți că înainte de a insinua că suntem inconștienți și lipsiți de motivație pentru ceea ce avem de gând să facem, ar trebui mai întâi să discutăm? Nu considerați că ar trebui să trageți concluziile în urma discuției; nu înainte?

— Nu vă supărați, eu trebuie să plec. Am astmă. Eu sunt bolnav. Nu mai pot rămâne. Trebuie neapărat să plec.

Deși abia venise și gazdele, părinții lui Seba, au insistat să mai rămână, bătrânul s-a dus. Seba mi-a spus că acesta, care e un om foarte cult și are o droaie de cărți vechi acasă, a făcut în perioada 1950 – 1960 închisoare pentru că făcuse să circule o carte. Seba împrumutase multe cărți de la el, dar bătrânul era de părere că trebuie să citești și să taci. De aceea a refuzat dialogul și a fugit. Pentru că în cărțile lui scria că trebuie să vorbești. Știa acest lucru dar îi era frică. Era bătrân și făcuse câțiva ani de închisoare pentru simplul

motiv că făcuse să circule o carte. A învățat că e mai sănătos să tacă, dar nu mințea. Nu a încercat să poarte cu noi o discuție mincinoasă, prin care să ne convingă că e normal ca între patru ochi să afirmi ceva și în public opusul, referitor la aceeași problemă.

Stăteam în fața facultății și discutam cu șeful A.S.C., despre poziția mea la referendum. Încerca să mă convingă că am greșit, dar își pierdea vremea. Era distractiv, dar mă străduiam să vorbesc serios cu el.

Între timp apare Bia, care mă întreabă ce am făcut la referendum.

— Am votat, îi răspund, continuând apoi discuția cu șeful A.S.C. pe facultate.

Bia e unul dintre cei cu care am reușit să impunem ideea că C.P.N.T. trebuie să fie tribuna de unde se vorbește despre demnitate. Dar am avut mereu divergențe.

În toamna anului 1985 ne-am întâlnit pentru a discuta. Seba, Nardi, Bia și eu. Nu am înființat nici o organizație secretă, deși Bia era adeptul acestei idei: să scriem pe ziduri, să facem manifeste. Eu am fost de părere că nu trebuie să facem asta, ci să încercăm să introducem demnitatea în organizațiile existente. Trebuie să arăți că ai curajul de a vorbi în public, motiv pentru care trebuie să faci parte dintr-o organizație legală, dar apolitică. C.P.N.T. este o astfel de organizație. Aici ai putea vorbi despre demnitate fără ca Securitatea să te poată învinui că ai întemeiat o organizație „dușmănoasă menită să lupte împotriva cuceririlor poporului”.

— Problema cea mai importantă, după părerea mea, este aceea de a vorbi în public despre demnitate și adevăr pentru a da oamenilor curaj. Pentru a putea lupta cândva, ai

nevoie de curaj. Noi trebuie să facem în așa fel încât oamenii să-și redobândească demnitatea, curajul de a gândi liber. Pentru că sistemul i-a făcut pe oameni să nu mai gândească. Noi trebuie să arătăm că dreptul de a gândi e singurul drept care nu-ți poate fi luat, pentru că prea mulți l-au pierdut.

— Tu vrei să ne duci pe noi la niște chestii ale tale! m-a acuzat Bia și cu această acuzație s-a încheiat întâlnirea.

M-am gândit mult timp la cele spuse de Bia fără a putea găsi un răspuns, deși simțeam că am fost acuzat pe nedrept.

Peste câteva săptămâni am mers cu Seba și Bia pe munte, la o stână. I-am rugat să vină cu mine pentru a aranja la stâna respectivă, situată la limita golului alpin, un refugiu, o cameră în care să poți sta iarna, când oile erau plecate la vale. În timpul iernii locul era pustiu. Cea mai apropiată casă era la câțiva kilometri. Camera respectivă urma să fie un loc unde să poți veni și să stai în liniște.

Am cărat de jos cărămizi și o plită. Am adunat împreună lemne, după care ei au plecat să facă poze iar eu am rămas să zidesc soba. Când am terminat, se înserase.

Am luat-o înspre casă. Se înserase și drumul nu se mai cunoștea. Deși eu fusesem de câteva ori în locul respectiv iar cei doi veniseră acum pentru prima oară, Bia a luat-o înainte. I-am spus că nu e bine pe unde vrea să mergem, dar el a susținut că știe drumul. Deși eram convins că nu trebuie să mergem pe acolo pe unde spune el, l-am însoțit pentru ca să se convingă că a greșit drumul. Într-adevăr, drumul pe care ne-a condus a fost de două ori mai lung decât drumul normal. Era să pierdem trenul din cauza aceasta.

Altă dată mergeam cu cei doi prin pădure. Vorbeam despre sensul vieții. Bia m-a întrebat:

— Care e sensul vieții tale?

— Vreau să pot trăi în demnitate. Sistemul din țara asta mă împiedică. De aceea o să lupt până când sistemul ăsta, care batjocorește ființa umană, o să cadă definitiv. O să strâng un grup de oameni al căror țel va fi acesta ... Dar care e țelul vieții tale, Bia?

— Eu vreau să pot merge cu femeia pe munte. Poate că la un moment dat sistemul mă împiedică să merg cu femeia pe munte. Atunci am să lupt și eu împotriva sistemului, o să intru în grupul care are ca țel distrugerea sistemului.

— Dar dacă, la un moment dat, interesul personal îți va dicta să trădezi pentru a putea merge cu femeia pe munte, ce ai face?

— Aș trăda! a răspuns ferm.

Cred că orice om poate fi constrâns să trădeze. Dar nu e același lucru să trădezi în urma torturii cu a trăda din senin, fără remușcări, pentru a obține avantaje personale.

Poate că Iuda a trădat din orgoliu. Dar nu a trădat un om ci un ideal. S-a trădat pe el însuși.

Bia a ieșit voios de la referendum.

— Ce-ai făcut? — îl întreb.

— Am semnat!

— Ce ai semnat?

— Am fost de acord, ce tu nu ai fost de acord?

— Nu, eu am vrut să mă abțin și pentru că nu m-au lăsat să scriu la „Observații”, am plecat.

— De ce nu mi-ai spus când am venit?

— Ce să-ți spun ? Ți-am spus că am votat. Fiecare votează ce vrea. Eu am votat în felul meu.

— M-au păcălit, am vrut să mă abțin și m-au convins să semnez, mă duc înapoi să le cer să mă lase să mă abțin!

— Lasă, acum faptul e consunat. Poate pe viitor îți va fi învățătură de minte.

Plecăm spre cămin și nu trec 10 minute, când Bia îmi spune:

— Taci că poate e bine!

— Ce să fie bine?

— E bine că am semnat, că am fost de acord!

— Ascultă, fiecare face ce vrea, dar dacă tu spui că vrei să te abții, profesorii te conving să semnezi, strigi că te-au păcălit și că vrei să te întorci să te cerți cu ei și după 10 minute spui că ai făcut bine că ai semnat, înseamnă că ești prost!

— Cum îndrăznești?!

— Asta e părerea mea. Nu ai curajul să recunoști că ai fost laș.

Dacă un om își recunoaște lașitatea are șanse să scape de ea, dar câți recunosc că sunt lași?

Câțiva colegi, dintr-un an mai mare, m-au întrebat de ce am ținut neapărat să fac pe grozavul atunci când am refuzat să semnez.

Am încercat să-i conving că nu am făcut asta pentru a poza ci pentru că așa mi-a dictat condiția, dar ei au rămas la convingerile lor.

Mulți colegi considerau și intervențiile mele la seminariile de științe sociale ca dovada faptului că aș vrea cu orice preț să atrag atenția asupra mea. Unii mi-au

reproșat în față că sunt excentric, iar în lipsa mea unii afirmău că aș fi nebun. Un nebun incomod.

*

Revoluția franceză de la 1789 a însemnat căderea Bastiliei, considerată simbol al absolutismului, deși la acea oră în ea nu se aflau decât o mână de deținuți de drept comun, dar și începutul unei ere de triumf a violenței asupra rațiunii. Cum a fost posibil ca cei care au lansat lozinca „libertate, egalitate, fraternitate”, să se măcelărească între ei? Pentru ce au făcut-o? Pentru că lozinca respectivă a însemnat doar o modalitate de a dobândi puterea, nu triumful unui principiu moral.

Același lucru se poate spune și despre Marea Revoluție din Octombrie, cu întregul cortegiu de orori care i-a urmat.

Câte crime s-au făcut în numele poporului suveran? Colectivizare forțată, deportări, asasinate.

*

Un om lucra la pădure. Era în anii 1950, după venirea poporului suveran la putere. Omul lucra cu căruța și caii lui. S-a înțeles cu cei care administrau pădurea „poporului”, să nu fie plătit în bani, ci să primească o anumită cantitate de lemne pentru un anumit volum de muncă. Lemnele primite erau plătite prin munca lui. O dată pe săptămână primea un bon de lemne și la sfârșitul zilei respective își încărca lemnele ce i se cuveneau în căruță și pleca acasă. Locuia într-un sat din marginea pădurii. În satul acela nu te întreba

nimeni de unde ai grămada de lemne din curte. Dar omul adunase mai multe lemne decât avea el nevoie în gospodărie. Într-o zi omul a plecat cu carul cu lemnele pentru care muncise săptămâna trecută spre câmpie, să schimbe lemnele pe grâu și porumb.

La marginea unui sat îl oprește un milițian.

— Ce faci cu lemnele astea?

— Mă duc să le schimb pe grâu.

— Le-ai furat!

— Nu, domnule! Am lucrat pentru ele, am bon!

— Ascultă, bă, animalule, mie să nu-mi spui domnule, ci „tovarășe milițian!” Ia spune, acasă ai lemne destule pentru tine?

— Da!

— Atunci înseamnă că ar fi trebuit să lași lemnele astea în pădure. Ți le confisc în numele poporului.

— Bine domnule, dar e dreptul meu.

— Ți-arăt eu ție drept! strigă apărătorul avutului obștesc, și-l lovește pe om cu pumnul în față, până ce obrazul acestuia se umple de sânge. Apoi îl duce la post, îl închide într-o celulă și îi ia bonul de lemne. Carul rămâne în curtea postului de miliție și milițianul pleacă la oraș pentru a pregăti procesul tâlharului.

Norocul omului a fost că pe când milițianul se întorcea de la oraș mașina s-a răsturnat și acesta a murit în accident. În locul lui a fost trimis un alt șef de post, care s-a comportat corect. A verificat dacă lemnele sunt sau nu furate și apoi i-a dat drumul omului care fusese închis timp de câteva săptămâni fără motiv.

Oamenii din zonă povestesc și azi întâmplarea, susținând că Dumnezeu l-a pedepsit pe milițianul nedrept.

Totuși, povestitorul a încheiat pe un ton pesimist:
— Păcat că Dumnezeu bate așa de rar!

*

Părerea bunicii era că eu vorbeam prea mult. M-a comparat cu Paul Coleșă, o rudă îndepărtată din sat. Și el a vorbit prea mult. A vorbit până când a fost ridicat de mașina securității. Era prin anul 1955. Cu o zi înainte fusese la oi împreună cu câțiva oameni. Au discutat. Unul dintre ei, nu știe nici acum cine, l-a denunțat; a fost luat și închis. S-a întors după cinci ani. De atunci nu mai vorbește.

Un vecin mi-a povestit o întâmplare petrecută tot în anii '50. Era șofer pe un camion. Într-o zi, la autobază, șeful de coloană îi arată un om, un țigan, și îi spune:

— Te duci cu el la miliție!

Cei doi urcă în mașină și pleacă într-acolo. Pe drum șoferul îl întreabă pe celălalt:

— Ce-ai făcut, de ce trebuie să mergi la miliție?

— Domn' șef, l-am auzit pe un vecin, un chiabur, ascultând Europa Liberă și mă duc să-l dau în gât!...

La miliție sunt întâmpinați de șeful de post. Șoferul este pus să aștepte într-o altă încăpere până când celălalt declară ce avea pe suflet. Apoi șeful de post îl cheamă pe șofer în birou.

— Scrie declarația!

— Ce declarație?

— Cea referitoare la chiaburul care ascultă Europa Liberă!

— Dar eu nu știu nimic!

— Cum nu știi? Doar ți-a povestit în mașină omul pe care l-ai adus aici! Scrie o declarație prin care ceri să fie adus în fața tribunalului poporului trădătorul care a ascultat Europa Liberă.

Milițianul a scos pistolul și a început să se joace cu el. Șoferul a scris ce i-a cerut. Milițianul s-a uitat pe foaie și i-a spus:

— Acum scrie: „Jur să nu vorbesc niciodată despre declarația dată. Dacă îmi voi călca jurământul să mă pedepsească legile aspre ale Republicii Populare România”.

Șoferul a scris și a semnat. Înainte de a-i da drumul, milițianul i-a mai spus:

— Vezi pistolul? Ai grijă ce faci!

*

Pe la sfârșitul anilor '30, era la modă să simpatizezi cu Garda de Fier. Unii o făceau din convingere, mulți din oportunism. Era o perioadă când puteai să-ți permiți aventuri politice fără a-ți asuma riscuri prea mari. Îmbrăcai cămașa verde și ieșeai cântând cu carul prin sat. Lumea ridica din umeri și fiecare își vedea de treaba lui. Budici a avut revelația faptului că poate deveni mare politician. A îmbrăcat și el cămașa verde și a început să facă zarvă. Deși s-a agitat mult nu a ajuns șef de cuib. În 1941 Mareșalul Antonescu a interzis Garda de Fier. Budici a renunțat pentru un timp să facă politică, până când, peste câțiva ani, șansa i-a surâs din nou. Dacă în urmă cu un deceniu nu reușise să devină șef de cuib, s-a străduit acum să ajungă președinte de colectiv. A aplicat de la început politica Partidului în sat, a

fost unul din membrii fondatori ai Întovărășirii, ce avea să devină C.A.P.

Nimeni nu s-a gândit să reproșeze cireșei faptul că la început e verde și la maturitate devine roșie. Faptul că a înroșit, e dimpotrivă apreciat. Demonstrează că s-a copt. De aceea nimeni nu i-a reproșat lui Budici faptul că a fost verde și apoi s-a înroșit. Partidul avea încredere în el pentru că îl știa cu musca pe căciulă. Odată ajuns roșu, Budici a depus mărturie împotriva foștilor camarazi. Când unul din acuzați i-a strigat la proces lui Budici că în urmă cu câțiva ani fuseseră în aceeași tabără, Puterea s-a făcut că nu aude. Pentru că Budici era acum omul Puterii. Budici vrea să trăiască. Puterea știe acest lucru. Budici la rândul lui știe ce vrea Puterea și caută să o mulțumească. De aceea el a fost printre primii care s-au înscris la Întovărășire, de aceea ia atitudine împotriva acelor care nu se grăbesc să intre în colectiv. Dar înainte de colectivizarea satului a fost necesară lichidarea dușmanului de clasă. 1951, într-o seară. De câteva zile pericolul plutea în aer. Oamenii știau că se va întâmpla ceva rău, dar nu știau exact ce. Zvonuri și nesiguranță. Trecuseră câțiva ani de la introducerea cotelor obligatorii, dar acum plutea în aer un pericol mult mai mare. Mirosea a moarte. Cred că asupra unei comunități doar două evenimente puteau genera o asemenea stare: un război ale cărui operațiuni se desfășoară în apropiere sau o epidemie. Dar nu era nici război, nici epidemie. Era ceva nou. O combinație sinistă între un război și o epidemie. Era un fel de război bacteriologic dus de Putere împotriva satului. Puterea, Partidul, și-au propus să drezeze satul. Partidul și-a propus să drezeze omul, pentru a-l putea stăpâni și a făcut

apel la Teroare. Teroarea e virusul care o dată instalat în creierul omului îl face sclavul Puterii.

Frica pusese stăpânire de câțva timp pe majoritatea sătenilor, dar Teroarea concretă, materială a apărut abia în seara aceea. Deși nu era răskoală, oamenii stăteau pe la casele lor așteptând. O coloană motorizată a pătruns în sat și în fața fiecărei case a fost postat un soldat. Nimeni nu avea voie să-și părăsească casa. Cine nu respecta ordinul putea fi împușcat.

Nu se știe exact când, dar cu mult timp înainte de seara respectivă, Budici semnase contractul cu Puterea. Și Budici a fost unul din cei care au desemnat victimele de care avea nevoie Puterea. În numele „satului”, Puterea a hotărât să fie deportate 20 de familii. Budici a fost cel care a ales cele 20 de familii. Puterea a indicat doar numărul. „Satul” a decis numele. Armata, simbolul Terorii, aștepta cu arma la picior să-și îndeplinească datoria față de Partid.

20 de familii au primit în zori ordinul de a-și părăsi sub escortă casele și de a se instala în 20 de vagoane de marfă. Un vagon de familie. Poporul e generos cu dușmanii. Pune la dispoziția unei familii de chiaburi un întreg vagon! Dar în vagonul respectiv trebuie să urce toată familia. De la nou-născut până la străbunici. Îngrămădiți cu câte au putut să încarce în scurt timp într-un vagon de marfă care avea să-i depună în mijlocul Bărăganului. Să muncească acolo! Li s-a oferit posibilitatea să-și sape bordeie sau să moară afară de frig, în mijlocul câmpului. Cum doresc.

„Dușmanii poporului” pleacă spre gară. Unii resemnați, alții disperați. Unii, foarte puțini, cu capul sus, imensa majoritate plângând. Un bătrân paralizat a fost dus la vagon pe o scară ce servea drept targă. Satul privea cum

bătrânul răstignit parcă pe scară, e dus spre locul de unde nu mai există întoarcere.

Satul vedea cum 20 de case care ieri erau locuite de oameni devin deodată pustii.

La 35 de ani de la ziua aceea bunica îmi povestește plângând:

— Parc-o văd pe Ceica Paraschia cum țuca pereții. Stătea în genunchi și săruta pereții casei care tocmai fusese zidită. Nu apucaseră s-o tencuiască. I-am spus: „Lasă, Ceică Paraschio, că te-ntorci”, dar ea a spus: „Țuc pereții ăștia că știu eu că nu mă mai întorc”. Și nu s-a mai întors. A murit după un an în Bărăgan.

Au murit mulți dintre deportați, mai ales bătrâni și copii. Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi fost deportată și familia mea? Sau a ta? Noi n-am fost deportați. Să-i mulțumim lui Budici că nu ne-a trecut pe lista neagră. Să mulțumim Partidului că a hotărât că din satul respectiv trebuie să deportate doar 20 de familii și nu 40.

Peste 5 ani, când celor deportați în Bărăgan li s-a permis să se întoarcă, au avut motiv să fie și ei recunoscători Puterii. Ce-i drept, casele lor deveniseră între timp sediu C.A.P. sau fuseseră devastate, dar ei nu au murit. Partidul i-a salvat.

*

Până prin 1960 au existat oameni care au luptat fățiș împotriva regimului comunist. Deși erau slab înarmați, au reușit să reziste mai mulți ani în primul rând datorită faptului că erau ajutați de localnici. Un centru puternic de

rezistență se afla în zona cuprinsă între Caransebeș și Herculane.

De fiecare dată, când unul dintre luptătorii din rezistență era prins, era judecat în fața unui „tribunal popular”, apoi oamenii din zonă erau adunați și puși să-și exprime adeziunea la „hotărârea dreaptă” a tribunalului, să-și ia angajamentul că vor colabora la prinderea bandiților care se mai află încă în libertate. La o astfel de adunare populară, unul din săteni a refuzat să semneze declarația. A strigat că adevărații dușmani ai poporului sunt cei care organizează cu forța aceste adunări, cei care fac colectivizarea cu pistolul, cei care îiucid sau închid pe cei care au curajul să vorbească despre dreptate, despre Dumnezeu.

„Reacționarul” a fost arestat imediat. Familia a aflat ulterior că a fost condamnat la 12 ani de închisoare. Câțiva ani mai târziu, prin 1963, un pachet care i-a fost trimis la închisoare, de acasă, a fost returnat. Familia a aflat pe căi ocolite că ar fi murit, dar nu a primit niciodată o înștiințare oficială.

În iarna anului 1984, într-o zi de decembrie, un bătrân foarte slăbit călătorea cu trenul personal care circula de la Craiova la Caransebeș. Spunea că vine din închisoare unde stătuse 25 de ani, că a fost închis pentru că a refuzat să dea o declarație prin care să-i acuze pe cei din rezistență și pentru că a spus că adevărații dușmani sunt comuniștii. Pretindea că e același om despre care familia era convinsă că a murit în închisoare cu 21 de ani în urmă. Fusesse în sfârșit eliberat și voia să meargă acasă. În vagon erau câteva femei din satul respectiv. I-au spus că cel care se pretinde că ar fi a murit de mult. Bătrânul le-a povestit că în 1963 a fost foarte

bolnav și la un moment dat cei din închisoare au crezut că a murit. I s-a întocmit foaia de deces. Fusese însă doar o moarte clinică, omul s-a trezit, dar în hârtii figura că e mort. Cei care conduceau închisoarea l-au mutat în alta pentru a i se pierde urma.

Cum femeile nu voiau să-l creadă le-a descris locul unde îi e casa în sat, le-a demonstrat că știe numele rudelor și vecinilor. Când trenul s-a apropiat de gară le-a rugat să-l ajute să coboare pentru a merge acasă. Dar ele au fugit. Credeau că e o provocare a Securității. Au fugit și l-au lăsat plângând în tren.

Toată lumea din partea locului a aflat întâmplarea. I-au anunțat familia. Cei din familie au plecat în căutarea lui. Întrebau prin trenuri, prin gări, sperând să-l găsească. Până când cineva de la Securitate le-a spus că ar fi mai bine să-și vadă de treabă și să nu se mai agite.

Oamenilor din satele acelea le era frică. Nu voiau să aibă de-a face cu Miliția și Securitatea. Știau la ce se pot aștepta de la aceste instituții.

*

Într-o zi călătoream cu autobuzul în Caransebeș, de la gară spre autogară. La un moment dat în autobuz urcă controlorii. Controlează biletele. Ajung la un grup de țărânci care fuseseră la oraș după pâine. Una din femei avea un sac cu pâine. Controloarea, tot femeie, cere biletele. Țărâncile aveau bilete în regulă, dar controloarea pretinde să vadă biletul care — după părerea ei — ar fi trebuit compostat pentru sacul de pâine.

— Trebuia să compozezi bilet și pentru bagaj! Pentru sacul cu pâine. Dacă n-ai bilet plătești amendă.

Țăranca încearcă să protesteze, dar controloarea zice:

— Dacă nu vrei să plătești amenda, mergem la miliție să declari de ce ai cumpărat așa multă pâine. Probabil vrei s-o dai la porci! Cunoști decretul care-i pedepsește cu închisoare pe cei care dau pâine la porci?

Țăranca, plângând, plătește amenda. Nu vrea ca miliția să-i facă dreptate.

*

Imediat după instalarea Puterii Populare s-a dat un decret, care-i obliga pe toți deținătorii de monezi de aur și argint să le predea statului. S-a interzis ca un om simplu să dețină aur. S-a interzis apoi cetățenilor să dețină valută. Dar iată, s-a interzis și să deții pâine. S-a interzis să deții mălai.

Miliția apără legea. Chiar dacă nu e dreaptă.

Un om avea oile la munte. Avea nevoie de mălai, să poată face mămăligă pentru ciobani și câini. S-a dus într-un sat și a cumpărat un sac cu mălai. Statul deține monopolul vânzării cerealelor. Dar statul nu vinde cereale oamenilor. Le exportă. Și de la particulari nu ai voie să cumperi. Dar omul care are nevoie de grâu, de mălai, ce face? Calcă legea?

Omul a cumpărat un sac de mălai și venea cu el în portbagajul mașinii, spre satul lui de sub munte, unde nu crește porumb. Pe drum îl oprește miliția, îi controlează bagajul, găsește mălaiul și omul ajunge în fața instanței. A fost condamnat la 6 luni de închisoare.

*

Colectivizarea s-a făcut cu pistolul. La încheierea colectivizării țăranii au pierdut ogoarele, rămânând doar stăpâni pe curțile lor. Dar nici asta pentru multă vreme deoarece Partidul a născocit politica „contractelor”. Și a impus-o cu forța.

Într-un sat un om avea trei porci. Primărița vine la el și îi spune:

— Un porc ții pentru dumneata și doi contractezi!

Întrecerea socialistă a primarilor. Care comună predă la fondul de stat mai mult? Ce dacă omul nu vrea să contracteze de bună voie, pe un preț de nimic? Trebuie convins, trebuie constrâns. Trebuie să fie bătut la cap până cedează. Trebuie amenințat că nu va mai primi rația de zahăr și ulei. Pe omul cu cei trei porci l-a tot vizitat primărița, până ce acesta s-a supărat și a înjurat-o. A înjurat-o și pe ea, a înjurat și Partidul în numele căruia îl bătea la cap. A fost trimis la închisoare pentru că a insultat autoritățile.

*

Toți țăranii erau puși să semneze contracte. Contracte prin care li se fura munca, pentru că primeau pe produsele contractate un preț, de câteva ori mai mic decât prețul de pe piață. Nici unul nu ar fi contractat ceva de bună voie, dar majoritatea semnav contractul de frică sau pentru a fi lăsați în pace. Mulți nu respectau contractul semnat cu sila, dar o dată acesta semnat, organele puterii îi puteau trage la răspundere.

În preajma Crăciunului, într-un sat din Ardeal, un țăran și-a tăiat porcul. Porc care fusese contractat în urmă cu câteva luni. Omul știa că poate fi tras la răspundere pentru că nu a predat porcul contractat, dar spera să plătească amendă și să fie lăsat în pace.

Tăiatul porcului e o sărbătoare. Marchează încheierea unui an de muncă și înseamnă culegerea roadelor acestei munci. Porcul care a fost hrănit până acum e sacrificat pentru a oferi hrană membrilor familiei. Întotdeauna la tăiatul porcului e veselie.

Și în casa aceea era veselie până a apărut primarul însoțit de milițian. Primarul venise să vorbească cu gazda:

— Ce faceți, ați tăiat porcul?

— Da.

— Dar porcul contractat, l-ați predat!

— Nu!

— Când o să-l predați?

— Nu-l mai predăm, pentru că nu mai avem nici unul...

Primarul se uită prin jur, găsește un bidonaș de plastic plin cu benzină, îi deșurubează capacul și foarte calm, ca și când ar fi făcut o glumă reușită, toarnă benzină peste carnea încă aburindă a porcului, ce fusese tocmai despicat.

Gazda, văzând asta, ia cuțitul cu care în urmă cu mai puțin de o oră înjunghiase porcul și pe neașteptate îl înjunghie pe primar. Milițianul speriat, scoate pistolul și împușcă gazda, iar fiul gazdei ia barda și crapă capul milițianului. Obiceiuri legate de tăiatul porcului în Ardeal...

Un animal care îți aparține, nu îți aparține. Ai nevoie de aprobare pentru a vinde propriul tău animal. Ai nevoie de aprobare specială pentru a sacrifica un vițel. Trebuie să crească numărul vitelor! Așa vrea Partidul. Țăranii ucid vițeii în clipa nașterii. Le trag o pungă de nylon pe cap și-i asfixiază, pentru a putea apoi anunța că s-au născut morți. Dragostea țăranului față de pământ, față de animalele sale, a degenerat în crimă. Cine e vinovat?

Mergeam pe un drum de țară. Din urmă m-a ajuns o căruță. Omul m-a poftit să urc lângă el. De multe ori mergând pe drum, întâlneam oameni. Oameni simpli, care îmi vorbeau despre necazurile lor.

— Românul, domnule, nu e șovin. Nu are nimic împotriva Partidului. Vrea să muncească pentru a putea trăi. Dar de ce nu e lăsat? Țăranului i-a fost luat pământul. S-au înființat colectivele. Omul ar lucra la colectiv, chiar dacă pământul nu e al lui, dar să fie plătit. De ce plătesc oamenii cu 12 lei pe zi, atât cât câștigă un muncitor într-o oră? Munca la câmp e grea, domnule, cum să lucrezi pe degeaba? De ce-și bate joc Partidul de noi? De ce vrea să ne dărâme casele? Ce rău am făcut?

*

Cei care conduc destinele satului sunt oameni foarte asemănători cu Tănase Scatiul, arendașul care nu iubea nici pământul, nici țăranii. Aceștia taie și spânzură, nu fiindcă ar fi convinși de justetea politicii Partidului ci pentru a se putea îmbogăți. Ei sunt mulțumiți și își lingușesc stăpânii pentru a nu-și pierde privilegiile. De cele mai multe ori arendașul — președintele C.A.P. — nu e ales dintre săteni. E adus cine

știe de unde și pus în fruntea satului. Primește o casă, cât mai bună, și se pune pe treabă, căutând să-și mulțumească stăpânii. Acest om care vorbește despre dragostea de pământ, nu-și lucrează nici grădina din spatele casei. Are o grădină de cel mult 10 ari, care e a lui, e lotul lui personal, dar pe care nu el o lucrează. Alți oameni din sat sunt chemați să-i sape grădina, să o semene, vin la plivit. La cules vine și el, plin de sine, căci roadele care se adună, îi aparțin în întregime. Au crescut în grădina lui, chiar dacă din sudoarea altora. La fel e lucrată și grădina șefului de fermă, a milițianului, căci și aceștia apără aceeași ordine.

*

S-a întâmplat odată să călătoresc în același compartiment de tren cu un fost deținut politic. Am intrat în vorbă. Omul nu se temea să vorbească.

— E interesant de urmărit evoluția comuniștilor, a activiștilor. Până prin 1960, erau oameni simpli, muncitori cu patru clase. Erau brutali, vulgari, intoleranți, dar aveau măcar bunul simț să admită că ei nu fac altceva decât să aplice politica Partidului. Singura lor calitate era o oarecare modestie. Actualii activiști însă, deși sunt la fel de grosolani, intoleranți și limitați își dau aere de intelectuali. Au absolvit, de cele mai multe ori ajutați de Partid, o facultate sau cel puțin liceul urmat de școala de Partid, unii au pătruns în Academie, sunt profesori universitari și ceea ce e și mai grav, vor să umple golul creat în societate prin exterminarea adevăraților intelectuali în anii '50.

Știam că Academia e o instituție deocheată de vreme ce membrii ei acceptaseră să o aleagă în funcția de

președinte de onoare pe Elena Ceaușescu, savant cu patru clase, dar nu bănuiam dimensiunile prostiei sau în unele cazuri doar ale lașității prezente în cel mai înalt for științific al țării.

Într-o zi, la facultate, am fost anunțați că după cursuri ne va onora cu prezența un mare economist, director în Consiliul de Stat al Planificării, omul căruia Academia îi decernase de curând un premiu special. Ilustrul personaj intenționa să ne țină o prelegere pe teme economice de strictă actualitate și maximă importanță. Marea majoritate a studenților s-a grăbit să părăsească facultatea la încheierea cursurilor, nedorind să participe la ședința de îndoctrinare. Abia vreo 50 de studenți s-au adunat în amfiteatrul în care urma să aibă loc expunerea. Unii aveau funcții și erau oarecum obligați să participe, ceilalți au venit din curiozitate.

După ce un cadru didactic a îndeplinit protocolul umilitor al prezentării invitatului, acesta și-a început discursul:

— „... vreau să vă asigur că ceea ce veți afla de la mine sunt noutăți, sunt niște probleme delicate care nu pot fi prezentate publicului larg (ne fletează amicul!)... Vreau să intru în problemă spunându-vă o glumă: în perioada interbelică un țăran se mândrea că are o pereche de bocanci de cinci ani și sunt încă buni... poanta era, că îi purta doar de două ori pe an, în târg. Până în marginea târgului mergea desculț, iar în sat umbla ori desculț, ori în opinci...

Am făcut un studiu foarte interesant. Cunoașteți cu toții câte ceva despre grava criză de materii prime în care se zbate țara, economia mondială. Vă prezint o statistică a cantității anuale de deșeuri reutilizabile pe cap de locuitor în

câteva țări din Europa: Germania Federală — 52 kg, Franța — 49 kg, Marea Britanie — 51 kg, Italia — 50 kg, Olanda — 52 kg, Danemarca — 51 kg, cum vedeți, anual în jur de 50 kg pe cap de locuitor. Acum vă rog să-mi spuneți care credeți că e cantitatea de deșeuri reutilizabile pe cap de locuitor produsă în România. Am făcut un studiu pe această temă și am ajuns la rezultate incredibile. Câte kilograme de deșeuri reutilizabile pe cap de locuitor credeți că avem anual în România?

Am fost lăsați câteva clipe să medităm. Mă gândeam ce vrea să ne spună economistul, oare ce descoperire? Că românii fac prea multe deșeuri? Din câte știu eu, românii nu aruncă aproape nimic, pentru că nu au ce...

Doar un coleg și-a dat cu părerea:

— 200 kg?

Specialistul a izbucnit în râs.

— Ha, ha! Ar fi bine, dar din păcate nu-i așa. 7 kg! Fantastic, nu-i așa?! 7 kg!

Am ajuns la concluzia că trebuie să producem mai multe deșeuri!

Nu-mi venea să cred urechilor. Marele secret descoperit de omul căruia îi fusese decernat premiul special al Academiei, secret ce urma să revitalizeze economia națională, era că românii trebuie să producă mai multe deșeuri!

Știam că Partidul ceruse diminuarea risipei, că în România se folosesc piese recondiționate pentru realizarea de produse noi. Produse a căror calitate scade continuu, deși se tot vorbește de „noua calitate”.

După ce și-a terminat expunerea, invitatul s-a arătat dispus să răspundă unor eventuale întrebări, dar cine

îndrăznește să pună întrebări dificile unei asemenea personalități?

Știam că e foarte probabil ca talpa unui pantof nou să ți se dezlipească după ce l-ai purtat o zi și mă gândeam că ar fi frumos să îl întreb pe onoratul invitat dacă un pantof nou căruia i se dezlipește talpa și nu poate fi reparat, reprezintă, pentru domnia sa, un deșeu reutilizabil, dar mi-a fost frică. Totuși am intervenit:

— Nu vă supărați, părerea mea este că există o corelație între nivelul de trai și cantitatea de deșeuri pe cap de locuitor. Dumneavoastră nu sunteți de aceeași părere?

Uitându-se la mine cu o privire asemănătoare cu a șarpelui care vrea să-și paralizeze de frică prada, mi-a răspuns sec:

— Eu rămân la convingerea că trebuie să producem mai multe deșeuri!

*

Umanismul a fost înlocuit de Umanismul socialist, filosofia s-a redus la materialismul dialectic și istoric marxist-leninist, istoria a fost reinterpretată și un întreg sistem, format nu din analfabeți, ci din absolvenți ai facultăților de științe sociale are rolul să inoculeze în mințile oamenilor minciuna. Cei puși să facă acest lucru nu-și îndeplinesc sarcina neapărat din convingere. „Câștigă și ei o pâine”, dar efectul muncii lor e cel dorit de Putere. Dacă nu reușesc să convingă, reușesc cel puțin să producă scârbă față de ideea de implicare în politică, reușesc să înăbușe dorința de cunoaștere, formând un „om nou”, slab, ușor de stăpânit. Te fac să crezi că există o singură filosofie, cea marxistă,

dacă nu crezi în ea ajungi inevitabil la convingerea că filosofia e o porcărie, că nu are rost să-ți bați capul.

Pentru a ușura munca celor puși să educe viitorii intelectuali, dar și pentru a evita surpriza din partea vreunui slujitor sătul de minciună, pentru studiul disciplinelor de științe sociale au fost impuse manuale unice pe țară.

Cred că profesorii de științe sociale pot fi clasificați astfel: Idioți, Clasici, Moderni, Resemnați și Inexistenți.

— Idioții cred orbește în minciunile pe care le vehiculează (aceștia sunt foarte puțini). Sunt fanatici, vor să convingă.

— Clasicii își dau seama de minciună, dar o recită fără mustrări de conștiință. Nu țin neapărat să convingă. Își spun poezia și la examen trebuie să reciți tu. Limbajul lor e dogmatic, limba de lemn convențională. Sunt sobri.

— Modernii își dau seama de minciună și știu că metoda clasică, dogmatică nu dă rezultate. Nu au probleme de conștiință și caută să convingă folosind metode noi, creatoare. Pozează în snobi, mimează deschidere, toleranță, dar își urmăresc atent țelul. Au inventat limba de lemn poetică. La examen trebuie să reciți poezia prevăzută în programă. Unii sunt foarte exigenți, alții își fac pomană cu cei care nu prea au învățat, umilindu-i însă.

— Resemnații s-au săturat de minciună, dar nu au curaj să renunțe la meserie. Adesea își îneacă necazul în alcool. Cursurile și seminariile sunt hazlii, dar în nici un caz subversive. La examen sunt foarte îngăduitori, adesea, în cazul lucrărilor scrise, divulgând cu o zi înainte subiectul.

— Inexistenții sunt cei care s-au săturat de minciună și au renunțat la meserie, părăsind catedra sau folosind-o ca tribună de propagare a adevărului. O astfel de atitudine ar fi

avut ca urmare cel puțin concedierea. Nu cred că a existat un singur caz real în ultimul deceniu. Inexistenței reprezintă o categorie teoretică.

Cei pe care i-am cunoscut se încadrau în celelalte categorii. După revoluție au fost reciclați peste noapte și acum în loc să predea socialism științific, economie politică, filosofie, istorie, predau democrație, umanism, marketing, respectiv filosofie și istorie care de această dată se afirmă că nu sunt falsificate, deși aceiași oameni pretindeau și înainte că spun adevărul.

*

În anul I, la primul seminar de filosofie, tema a fost: „Ce este filosofia? Rolul ei...?”

Am întrebat dacă e moral să impui o anumită filosofie cu forța, dacă ai dreptul să faci crime în numele ei, dacă ai dreptul să falsifici istoria, pentru a deveni credibilă. Și dacă, după ce ai făcut toate astea, ai dreptul să vorbești de filosofie făcând abstracție de realitate, pentru că realitatea nu corespunde teoriei.

Profesoara, surprinsă, nu și-a găsit cuvintele pentru a răspunde la întrebările mele. Era pe punctul să izbucnească în plâns (în sala de seminar atmosfera era foarte încordată), dar un coleg, Pițurcă, a salvat-o. A sărit în picioare strigând:

— Nu trebuie să confundăm greșelile din trecut cu prezentul !...

Am vorbit cu el la cămin și a încercat să mă convingă, ca și profesorul Damian, doi ani mai târziu, că nu trebuie să spui ceea ce gândești (atât Pițurcă, cât și profesorul Damian, s-au stabilit după revoluție în Occident).

Gândești ce vrei și spui ce trebuie pentru că așa fac toți,
la orice nivel!

*

Minciuna se învață de mic, de la grădiniță. Educatoarele, învățătoarele le spun copiilor minciuni și aceștia învață să mintă. Limba de lemn se învață de mic. Și nimeni nu e vinovat, ba chiar obișnuindu-te să o mânuiești poți dobândi avantaje materiale.

În timpul ciclului primar citeam revista „Cutezătorii”, revistă la care toți elevii erau obligați să se aboneze și mă miram cum de e posibil, cum reușesc copii de vârsta mea, de 10-11 ani, să scrie poezii din care eu nu înțelegeam nimic. Poezii pe care oamenii mari le publicau. N-am avut curaj să mărturisesc nimănui această nedumerire și mă gândeam că acei copii, ale căror poezii sunt tipărite în revistă, sunt mult mai deștepți decât mine, că eu nu am nici un fel de înclinație spre poezie.

În clasa a IV-a învățătoarea ne-a cerut să scriem câte o poezie, urmând ca acestea să fie notate.

Tema și-o putea alege fiecare. Poezia scrisă de mine se intitula „Animalele pădurii” și am fost ajutat de mama la compunerea ei. Erau versuri simple despre animale care zburdă în pădure, fără metafore pretențioase, după părerea mea cu mult sub nivelul poeziilor ce apăreau în „Cutezătorii”. Totuși, învățătoarea m-a lăudat, a afirmat că cea mai bună poezie din clasă este a mea și mi-a recomandat să mai scriu. Am mai scris două poezioare, tot ajutat de mama, după care muzele m-au părăsit definitiv. Peste câteva luni, pe neașteptate, învățătoarea m-a rugat să scriu o poezie

dedicată celei de a 50-a aniversări a înființării Partidului ce urma să fie festiv sărbătorită în toată țara. Cu ajutorul mamei, fără nici un fel de muștrări de conștiință, poate chiar puțin mândru de încrederea acordată, am scris o poezie intitulată „Munca”.

Trei ani mai târziu eram în clasa a VII-a și se apropia aniversarea unei jumătăți de secol de la înființarea Uniunii Tineretului Comunist. Între timp mai crescusem și cum bunicul și tata ascultau zilnic Europa Liberă, începusem să mă îndoiesc că cele învățate la școală, despre tinerii care lipeau noaptea manifeste riscându-și viața, erau reale.

Ispan, profesoara de limba română, a venit la mine:

— Gigi, știu că tu ai mai scris poezii.

— Da, dar de mult, în clasa a IV-a.

— Vreau să te rog să scrii o poezie în cinstea aniversării care se apropie. Mi-o aduci mâine!...

Știam că poveștile acestea cu uteciști sunt minciuni. Cum să scriu o poezie dedicată aniversării unor povești mincinoase?

A doua zi profesoara m-a căutat. I-am spus că am uitat să scriu poezia, neavând curaj să-i spun adevărul, că nu vreau să o scriu. Profesorul de muzică era cel mai temut din școală. La orele lui nici un elev nu îndrăznea să vorbească cu colegii sau să fie neatent. Toți profesorii cunoșteau lucrul acesta. Înaintea orei de muzică, profesoara Ispan a venit la mine și mi-a spus:

— Am vorbit cu profesorul de muzică și l-am rugat să-ți dea voie să scrii poezia în timpul orei lui.

În timpul orei de muzică toți colegii mei au fost atenți la catedră. Eu, singur, în ultima bancă, cu o coală albă în

fată și cu creionul în mână priveam pe geam. Mă uitam în gol.

Ora s-a încheiat și colegii au ieșit în pauză. Am mototolit hârtia goală am aruncat-o la coșul de gunoi. Am ieșit și eu pe culoar. Apare profesoara de literatură:

— Ai scris poezia?

— Da.

— Unde e?

— Pe bancă, merg să v-o aduc.

M-am întors peste câteva clipe:

— Nu știu ce s-a întâmplat, a dispărut coala, poate au distrus-o colegii...

Profesoara se uită la mine neîncrezătoare și zice: îți dau adresa mea. Mâine dimineață vii la mine acasă și scrii acolo!

Ce puteam să fac?

A doua zi am mers la domiciliul profesoarei, aceasta mi-a dat un creion, o foaie de hârtie și m-a așezat la masă. Ea s-a așezat în spatele meu cu o carte în mână...

Am scris poezia. Era intitulată „Uteciștilor”. Un fel de odă. Cred că în acele clipe mi-am jurat că nu voi mai scrie niciodată nimic.

Peste câteva zile, după ce probabil poezia fusese bătută la mașină pentru a participa la concursul de poezie dedicat aniversării, profesoara mi-a înapoiat originalul. Am luat foaia și am dus-o acasă. Aveam un caiet care avea scris pe copertă un singur cuvânt, „Poezii”, în care se aflau versurile scrise în clasa a IV-a. Am pus coala cu ultima creație literară în caiet.

Câțiva ani mai târziu, nu știu exact când, în ultimul an de liceu sau în primul an de facultate, făcând curat în bibliotecă, mi-a căzut în mână caietul cu „Poezii”.

Le-am recitit la repezeală și cu furie am distrus foaia cu poezia dedicată uteciștilor. Apoi, după o clipă de meditație, am distrus-o și pe cea cu titlul „Munca”. Uram aceste versuri, pe care eu le scrisesem.

Prin anul 1980 profesoara Ispan a făcut o călătorie în occident, unde a cerut azil politic. Nu s-a mai întors în țară.

Într-o zi, ascultând Europa Liberă, am auzit pentru prima oară de literatura de sertar. M-am gândit atunci, că aş putea scrie cândva fără a călca în picioare spiritul jurământului ce mi-l făcusem cu ani în urmă. Asta însemna că atunci când voi scrie nu voi accepta nici o cenzură, cu riscul ca cele scrise să nu aibă nici un alt cititor în afară de mine.

*

La al doilea seminar de filosofie, profesoara a venit hotărâtă să impună respect. În câteva minute o droaie de colegi au primit nota trei pentru că nu se pregătiseră. Seminarul a continuat într-o atmosferă de teroare.

— Voi nu învățați și așteptați să arunce Cionoiu bolovanul!

La al treilea seminar, foarte prudent, am adus vorba despre o carte intitulată „O stafie umblă prin Europa”, pe care o găsisem întâmplător acasă, în bibliotecă în urmă cu câțiva ani. Profesoara a început să râdă.

— Ha, ha, ce penibil ești. Nu există nici o carte cu titlul ăsta! „O stafie umblă prin Europa” este mottoul la

„Manifestul Partidului Comunist”. Auzi și tu undeva o vorbă, apoi vii la seminar și ne spui povești. Improvizezi ca să pari interesant, ca să nu înveți!

— Nu vă supărați, cartea asta o am în bibliotecă.

— Nu se poate!

Peste vreo două săptămâni, după ce călătorisem acasă, am adus cartea și fără nici un cuvânt i-am pus-o pe catedră (autor Theun de Vries). Trei volume, fiecare de câteva sute de pagini. Profesoara a albit la față. De atunci și până la sfârșitul anului mi-a permis să-mi spun părerea la seminar fără să riposteze.

La examen însă, mi-a pretins să recit poezia „Categoriile de spațiu și timp în filosofia marxistă”. Cum nu înțelesesem nimic sau poate nu eram de acord cu felul în care era tratată problema în curs, am bătut câmpii. La data respectivă nu eram capabil să formulez o părere proprie referitoare la tema ce trebuia tratată. Nu am promovat examenul decât în toamnă, dar nici nu pot spune că am fost nedreptățit. Câțiva ani mai târziu am avut o revelație și am scris un text care ar fi putut constitui răspunsul meu la tema „Spațiu și timp în filosofia proprie”. Nu marxistă.

*

A murit un om. A rămas nevasta cu doi copii orfani de tată. Două fete. Văduva era tânără și socrii erau încă în putere, așa că avea cine să țină gospodăria. Nu au dus lipsă de mâncare, de haine, de bani. Doar în suflet aveau o gaură, ce nu putea fi astupată cu nici o bogăție. Cu timpul s-au resemnat, dar de uitat nu a uitat nici unul.

A trecut timpul și a apărut o nouă generație. Fetele s-au măritat și au născut copii. Cât timp a trecut de la moartea acelui om, până când copilul fetei lui a ajuns la vârsta pe care o avea fata atunci?

Merg cu bunica la sat. E prilej de bucurie. Excursie. Stăm la neamuri, merg cu vacile la păscut, cu copii din sat la pescuit, pot să mă urc în pod, să cobor în pivniță, să intru în grajd, să mă cațăr în fânul din șură. E un paradis pentru un copil de oraș.

Dar după vreo două zile, într-o dimineață, bunica mă scoală devreme, îmi dă să mănânc și mă îmbracă în haine curate. Trebuie să merg la cimitir.

Noi, la oraș nu avem cimitir. Adică avem cimitir, dar nu avem pe nimeni acolo. Așa că nu am fost niciodată la cimitirul din oraș pe când am fost copil. Neamurile noastre, vii și morți sunt la sat. De acolo a plecat străbunicul, bunica și mama. Când venim în sat bunica mă arată la neamuri. „Ăsta îi copilu' lu' Ruja”. Apoi îmi spune cine e cutare și cutare, în ce măsură suntem rude. La fel în cimitir, îmi prezintă morții. Aici odihnește cutare...

E o zi de lucru obișnuită. Cimitirul e pustiu. Doar eu și bunica suntem acolo. Singur, cred că mi-ar fi frică. Mi-e tare frică de moarte.

Odată am văzut la oraș un cal mort. Fusesse aruncat pe un maidan în apropierea școlii. Mi s-a făcut frică și nu am mai trecut mult timp pe acolo.

E suficient să mă gândesc la calul acela mort și mi se face frică. Să umblu singur prin cimitirul din oraș? Pentru nimic în lume! Nici măcar însoțit n-aș vrea să merg acolo. Dar în cimitirul ăsta nu mi-e frică. E bunica cu mine. Și așa vorbește despre cei morți de parcă ar fi vii. Unchi, verișori,

bunici de-ai ei. Nu stă prea mult la mormintele lor, care sunt îngrijite, pentru că rudele lor locuiesc în sat. Doar atât cât să facă o cruce deasupra fiecăruia.

— Hai la taică-tu! — adică soțul ei, bunicul meu.

Mergem încă puțin și ajungem. Țin minte că m-a mai dus o dată sau poate de mai multe ori, dar nu am stat prea mult. Eram mai mic. Prea mic și nu aș fi avut răbdare să stau acolo.

Acum însă am venit să îngrijim mormântul. De fapt e bine îngrijit, abia câteva fire de iarbă au răsărit printre florile semănate pe mormânt. Smulg și eu câteva fire, apoi încep să mă plimb prin jurul mormântului fără să mă îndepărtez. Bunica stă în genunchi și plânge... „scoală Paule să-ți vezi nepoțelul...” E soare și liniște în cimitirul din vârful dealului. Doar bunica bocește în surdină. Și parcă doar noi doi și bunicul suntem singurele ființe din cimitirul care se întinde până după linia orizontului.

Incursiune în infinit. Am mai fost de câteva ori în cimitirul acela din vârful de deal. Mergeam încet să nu-i deranjăm pe cei ce se odihnesc. Ajungeam la mormântul bunicului, situat aproape în mijlocul cimitirului și aceeași vrajă cobora peste noi; gardul cimitirului se identifica pentru un timp cu marginile Pământului.

Mulți ani mai târziu am fost chemați la o nuntă în sat. Bunica și mama ajutau rudele la pregătiri, iar eu am plecat să mă plimb pe dealuri. Era o zi senină de primăvară. Am plecat de dimineață la pădure, să văd dacă s-au făcut ciuperci. La prânz trebuia să fiu înapoi pentru că începea nunta. Am cutreierat pădurea, apoi m-am întors grăbit spre sat, dar pe alt drum decât cel pe care plecasem în zori. Drumul de întoarcere trecea pe lângă cimitir și cum gardul

acestuia era rupt, am intrat înăuntru. Dar abia am făcut câțiva pași și am ajuns la mormântul bunicului, în mijlocul cimitirului... Am privit în jur și am văzut că cimitirul pe care eu îl știam infinit, de fapt era foarte mic. Îngrozitor de mic. Nu avea nici un farmec așa cum părea acum. Era mai degrabă hidos. Câteva cruci dărâmate înconjurate de un gard rupt. M-am așezat pe o băncuță și am închis ochii gândindu-mă cu tristețe la imaginea pe care o aveam înainte despre același cimitir. Am stat așa câteva clipe, sau poate o veșnicie, pentru că atunci când am deschis ochii, cimitirul crescuse din nou în întindere și arăta așa cum îl știam eu din copilărie.

Am mai stat puțin și am ieșit fără grabă, în liniște, ca să nu-i deranjez pe cei care se odihnesc. Sau poate pentru a nu-mi spulbera liniștea dobândită în acele clipe, acolo. Sunt hotărât să nu mai merg niciodată grăbit prin cimitir.

*

Șeful de an care se pretinde un om integru, a dat în primăvară un interviu ziarului local, promițând că studenții facultății vor planta o suprafață foarte mare. Știa că nu se va planta nici un puiet, dar așa cereau regulile limbii de lemn, să-și ia angajamentul.

Când decanul l-a întrebat ironic cu ce drept și-a luat acest angajament mincinos a răspuns că așa se face, că oricare ar fi făcut la fel. Nu avea nici un fel de muștrări de conștiință pentru că a mințit. La începutul lui decembrie 1989, la mai puțin de trei săptămâni înainte de „Revoluție” s-a organizat la facultate o adunare în care studenții și-au exprimat recunoștința față de mărirea cu 10% a burselor și

pentru că s-au acordat burse tuturor fiilor de muncitori și țărani. În timpul cursurilor a venit o circulară și ni s-a spus că de la ora 12,00 toate activitățile se suspendă, studenții trebuind să se prezinte la ora respectivă în sala festivă, pentru o ședință al cărei scop nu era însă precizat în circulară, dar putea fi ușor de bănuț. La poarta facultății doi profesori aveau grijă ca studenții să nu părăsească clădirea. Eu râdeam, bănuț că va urma un recital de ode închinare conducătorului. Unul dintre profesorii care păzeau ieșirea, văzându-mă așa vesel și temându-se probabil că aș putea face vreo surpriză, ca la referendum, m-a întreat:

— Ai venit și tu? Sau mai bine mergi la cămin?

— Dacă se poate aș prefera să plec la cămin...

Beneficiam de un statut privilegiat, dar dacă ar fi trebuit să particip la ședință aș fi tăcut și aș fi răs în surdină. M-aș fi ferit să atrag atenția „invitaților” asupra mea. Mi-era frică.

Ceilalți colegi însă au trebuit să participe la ședință. Majoritatea cu rol de spectatori, câțiva cu rol de soliști, de lăudători. Aceștia au mulțumit în numele tuturor studenților, au ridicat osanale conducătorului. De ce au acceptat să facă temenele? Dacă îi ironizai deveneau dușmanii tăi de moarte.

Profesorul Damian, care s-a pensionat în vara anului 1987 și a cărei fiică mi-a fost colegă, a bătut toba că a avut de suferit din cauza mea. Din cauza faptului că eu am încercat să fiu demn, profesorul Damian a avut neplăceri. Consideră că sunt vinovat, că ar trebui eventual să-mi cer scuze. Întreabă mereu dacă îmi mai mențin părerile. Nu înțelege. Majoritatea oamenilor însă, înțeleg. Dacă profesorul Damian ar fi fost regula, ar fi fost groaznic. Dar marea majoritate a dascălilor s-au săturat de minciună. Chiar

dacă nu au avut curajul să vorbească în public au așteptat clipa când vor putea spune ce gândesc, clipă de care profesorul Damian nu avea nevoie. Lumea lui excludea posibilitatea venirii acestei clipe.

Nu există spectatori indiferenți. Orice spectator devine coechipier sau adversar. I se citește în ochi dacă e cu tine sau împotriva ta. Și în ochii majorității se citea simpatia, chiar dacă era dublată de frică.

*

La sfârșitul anului I, Bia, care nu mai putea suporta atmosfera din cămin, s-a mutat împreună cu prietenul lui, Zoran, în gazdă. Erau buni prieteni, încă din armată, învățau împreună, mergeau împreună pe munte.

La începutul anului II, Zoran îi făcea curte unei fete, Corina, studentă la Matematică. Cum Bia nu avea prietenă, Zoran l-a prezentat colegelor de cameră ale Corinei, care erau și ele singure. Bia, Zoran și fetele erau adesea împreună. În vacanța din februarie din anul II, grupul s-a dus la schi, la Bâlea. Când s-au întors, Bia era cu Corina. Într-o zi Bia mi-a zis:

— Știi, l-am întrebat pe Zoran: „Ești supărat pentru muierea asta?” și el nu mi-a răspuns.

Nu am îndrăznit să-i spun că, după părerea mea, făcuse un lucru urât suflându-i prietena lui Zoran. Mă simțeam cu musca pe căciulă pentru că, deși însurat, mă îndrăgostisem de o colegă, de Mirela, și toți colegii știau că suntem împreună, făcând haz din acest motiv.

Bia și Zoran au rămas colegi de cameră. Toți știam că acum Corina e prietena lui Bia, deși mai mergea și cu Zoran în pădure, să alerge.

În vacanța de vară Corina s-a întors la Zoran. Un an întreg Bia a sperat că aceasta va reveni la el. Era convins. În vara următoare însă, Zoran și Corina s-au căsătorit. Când a aflat vestea, Bia a căzut într-o stare de depresiune. Refuza să accepte realitatea, se certa cu toată lumea. Era toamna anului 1987. Împreună cu câțiva prieteni, reușisem tocmai să impunem o atmosferă demnă la C.P.N.T., fără beții și cântece pornografice. Eu eram un fel de tribun al grupului, vorbind aproape la fiecare adunare, Seba și Nardi țineau și ei prelegeri, iar Bia, Rică și Arpi prezentau diapozitive. Alți câțiva colegi: Lang, Luci, Fecioru erau susținători morali ai grupului, nelipsind de la nici o ședință. Cu un an în urmă, Bia, Rică și Arpi realizaseră împreună un diason excepțional. Nu numai eu am fost mirat aflând că aceștia s-au certat și au stricat diasonul la numai câteva săptămâni după ce-l realizaseră, fiecare luându-și diapozitivele lui. Am înțeles că Bia încercase să le impună celorlalți doi punctul de vedere în realizarea unui nou diason și atunci s-au certat.

La începutul anului universitar 1987-1988, la prima ședință C.P.N.T., când am fost ales secretar cultural, s-a hotărât că în ședința următoare urmează să stabilim traseul pentru excursia de toamnă. Cei din „Conjurație” am hotărât să impunem un traseu ce avea drept scop ascuns un pelerinaj la mănăstirile din Munții Olteniei. Am stabilit că săptămâna viitoare vom prezenta traseul în așa fel încât studenții prezenți la cerc să voteze pentru varianta noastră, deși scopul nu le era direct dezvăluit. Un cerc turistic finanțat de A.S.C. nu putea să-și propună drept țel un pelerinaj la

mănăstiri. L-am rugat pe Bia, care toată seara tăcuse, să pregătească o diaporamă pentru ședința următoare, când acesta a explodat din senin:

— Acum ai pus mâna pe putere și îți arăți adevărata față! Ești dictator! Nu ai dreptul să impui un traseu! Mi se pare că ești curvă!

M-am certat rău cu Bia, fără a ajunge la un rezultat.

La ședința următoare, majoritatea celor prezenți a votat pentru traseul propus de noi, dar excursia nu s-a mai făcut...

*

În 15 noiembrie 1987 a izbucnit revolta muncitorească de la Brașov. Supărați că nu primiseră salariile promise, muncitorii de la „Steagul Roșu”, care ar fi trebuit să voteze în mod festiv candidații propuși de Partid în alegerile locale, au părăsit în coloană întreprinderea și s-au deplasat scandând lozinci anticomuniste spre centrul orașului, unde au devastat Primăria și Județeană de Partid. Câteva ore manifestanții au stăpânit centrul orașului, apoi forțele de represiune și-au făcut datoria.

Nici un student nu a fost implicat în evenimente, doar câțiva curioși s-au deplasat discret să vadă ce se în întâmplă în centru.

În aceeași zi participam la un concurs de orientare la Lipova de unde am plecat la Timișoara. Am stat la Micky și nu știam nimic. Joi dimineața când urcam în tren, a apărut mama, foarte speriată. Venise să-mi spună să am grijă ce fac „pentru că la Brașov se întâmplă lucruri urâte”.

La o săptămână după revolta muncitorilor, Bia s-a dus cu o pancartă la cantină. Scrisese pe ea „Nu vrem ca muncitorii arestați să moară”.

Nu a spus nimănui ce are de gând să facă. Eu eram în Poiană la un concurs de orientare. A scris lozinca și a plecat să strângă oameni. De la începutul anului școlar stătea și el în căminul 1, căminul sportivilor, fiind membru al secției de alpinism a Universității. A mers în căminul 5, căminul Silviculturii, și a început să vorbească colegilor despre muncitorii arestați de Securitate în cursul săptămânii trecute. Începând de duminică trecută, în complex se discutase aprins despre aceste arestări. Părerile erau împărțite, dar era evident că imensa majoritate a studenților nu vor să-și riște pielea. Sosit de acasă, am stat de vorbă cu „Conjurații” de la C.P.N.T și eu am afirmat că nu are rost să recurgem la acțiuni fățișe. Le-am povestit ce s-a întâmplat în 1956 la Timișoara, fiind convins că o acțiune a noastră, pe lângă faptul că ar fi urmată imediat de exmatriculare și arestare, ar dăuna și masei de studenți deoarece Securitatea va căuta să înăbușe raza de speranță ce prinsese contur în cadrul C.P.N.T., iar frica și teroarea vor fi amplificate. În acele zile apăruseră manifeste prin cămine, dar opinia generală era împotriva vreunei acțiuni. Începând din 15 noiembrie în complex era apă caldă fără întrerupere, caloriferele erau fierbinți, se îmbunătățise simțitor meniul la cantină.

Bilă a afirmat:

— Ce ne trebuie nouă? Căldură avem, apă caldă avem, mâncarea s-a îmbunătățit, dar oricum nu ne lasă părinții să murim de foame, Mitică, directorul educativ — ne protejează, putem face chefuri, putem aduce femei în cămin, ce vrem mai mult?

Intelectualu' a găsit manifeste la spălător. Le-a strâns repede și le-a distrus. În săptămâna aceea, patrurile de miliție din complex nu au deranjat pe nimeni, nu au întrerupt nici un chef, dar Bia apare cu lozinca în cămin, să cheme la revoluție. A încercat să-l convingă pe Popovici să i se alăture. Chiar atunci a apărut Lulu din oraș. Mort de beat. Popovici spune:

— Dacă-l convingi pe el să vină, vin și eu.

— Eu nu discut cu oameni care n-au conștiință! — răspunde Bia și pleacă. Se oprește în fața intrării în cantină și se așează pe o băncuță, ținând lozinca la vedere. Erau orele prânzului.

Mai bine de o jumătate de oră au trecut studenții pe lângă el, intrând sau ieșind din cantină. Câțiva l-au sfătuit să plece, dar majoritatea treceau grăbiți, făcându-se că nu-l văd. Doar doi s-au oprit lângă el, Rică și Luci, nevrând să-l lase singur.

O studentă anunțase patrula miliției. Milițienii au venit să-i ia de pe treptele cantinei. Cei trei nu au opus nici o rezistență. I-au urmat fără să comenteze, parcă recunoscând că sunt vinovați, pe milițienii care i-au condus în garajul școlii de șoferi a Universității.

Abia atunci s-a strâns un grup de studenți, inițial mic, în final format de vreo 50 de oameni, în fața garajului. A venit un prorector și apoi doamna rector, profesoara de împăduriri, care, deși era duminică, a întrebat complet zăpăcită:

— Dumneavoastră nu trebuie să fiți la școală la ora asta?

Studenții au ridicat din umeri și nu au plecat din fața garajului. În scurt timp însă, au apărut în viteză câteva

mașini încărcate cu trupe ale Ministerului de Interne. Din ele au coborât câțiva civili, un ofițer și militari echipați cu scuturi și bastoane. Studenții au fost trimiși în cămin. Au intrat fără să riposteze.

Cei trei au fost luați într-o mașină și întreg cortegiul a dispărut.

Întrebat de ce a ieșit cu pancarta în fața cantinei, Bia a răspuns:

— Am vrut să fiu alături de muncitorii arestați.

Dar unul din muncitorii de la „Steagul Roșu”, care ne cunoștea, a spus la câteva zile de la acțiunea celor trei:

— Muncitorii ar fi așteptat mai mult de la studenți. Cei trei au dispărut pur și simplu de pe scenă. Ar fi trebuit să rămână și să lupte altfel.

*

Oamenii care s-au ridicat la 15 noiembrie 1987 la Brașov și cei care s-au revoltat acum în decembrie 1989 la Timișoara au făcut-o pentru că nu mai puteau suporta aberanța sistemului. Dar acești oameni simpli au nevoie de conducători, altfel au murit și vor muri degeaba. „Păstorul adevărat își dă viața pentru oile lui”, dar acest păstor nu există și oile umblă rătăcite.

Am auzit de multe ori următoarea afirmație, făcută de bătrâni:

— Înainte vreme, când oamenii aveau pământul lor, copilul cel mai isteț rămânea acasă să țină gospodăria, iar copilul mai puțin isteț era trimis la școală pentru a dobândi o slujbă la stat.

Omul se gândea la gospodăria lui fără să țină cont de faptul că guvernării i-ar putea-o răpi.

Am întâlnit odată pe stradă o prietenă a mamei, profesoară. Aflase că am avut neplăceri la Brașov și a ținut să-mi dea un sfat:

— Nu are rost să te expui inutil! Muncitorii o duc într-adevăr greu, dar noi intelectualii, mai avem ici-colo o relație și ne descurcăm...

Cântecele studențești sunt semnificative pentru a descrie raportul intelectualului cu țara, pentru a dovedi iresponsabilitatea acestuia:

„Asistenții să trăiască, ei ne-au învățat
Cum să treci prin facultate mai neobservat...”

„Noi suntem silvicultori, ai pădurii apărători
Vindem lemnele cu carul, numai ca să iasă banul

Nu le vindem cu mașina, de când s-a scumpit
benzina...”

S-ar putea spune că aceste cântece sunt recente, invenții ale epocii comuniste, dar „viața de student”, e un cântec ce se cânta și în perioada interbelică, atunci când libertatea de exprimare era asigurată.

„N-aș căuta că se scurg anii,
Nici că nu prea mi-ajung banii
Și-aș rămâne repetent!...”

Culmea este că acest cântec se cânta la Cluj în anii '30 alături de „Trei culori” și „Deșteaptă-te române”.

Un alt cântec des fredonat în zilele noastre e adaptarea unui vechi cântec de război: „De la Nistru pân' la Prut”. Studenții beți defilau prin complex cântând:

„De la Nistru pân' la Prut
Trei ibovnice-am avut...

O româncă și-o țigancă
Și-o fată basarabeancă.

.....

Tot o spus și-o spus Stalin
C-om bea ceaiul la Berlin
Dumnezeu ne-o ajuta
Și l-om bea la Moscova!
Noi din pielea lui Stalin
Facem cizme la Berlin,
Din pielea lui Gorbaciov
Facem cizme la Brașov!
Vai săracii ungurii
Cum și-or rupe ciucurii
În Dealul Sătmăruului,
De dorul Ardealului!
S-a suit Pișta pe deal
Și s-a uitat în Ardeal,
Dă-te-n pizda mă-tii jos
Că Ardealul nu-i al vost'!"

Securitatea știe ce se întâmplă în complex. Știe că s-a cântat pe stradă cântecul respectiv. Și se bucură. În aceeași perioadă în care studenții brașoveni voiau să facă cizme din pielea lui Gorbaciov, acesta era privit de tineretul din celelalte țări ale blocului sovietic ca un eliberator, fiind aclamat în Germania răsăriteană: „Gorbi! Gorbi!”.

În toamna anului 1988, pe un zid al Universității din Timișoara a apărut lozinca: „Jos ungurii!”. Nu cred că au existat preocupări pentru a se afla cine a scris-o.

*

Dar când cu un an în urmă, în decembrie 1987 un corp de clădire al Universității din Brașov a fost „împodobit” peste noapte cu altfel de lozinci, s-au suspendat orele pentru ca studenții să nu afle ce s-a întâmplat. Acestora li s-a spus că s-a fisurat o conductă de gaz metan și e pericol de explozie.

Și pericolul de explozie trebuia înlăturat.

Pericolul de explozie apăruse încă din 15 noiembrie'87. Peste o săptămână, Bia a trădat existența acestui pericol în Universitate. Se știa că există o fisură în unitatea Universității, că nu toți studenții cântă aceleași cântece și că nu toți au aceleași idealuri. Dar până când Bia nu a forțat nota nu s-a intervenit din exterior.

Acum însă au apărut organele de stat, care erau decise să facă ordine. Bia și cei doi au fost exmatriculați. Cum, după ce fuseseră ridicați, cei trei au dovedit bunăvoință în timpul interogatoriilor, căindu-se pentru fapta lor, Puterea a fost generoasă: aceștia nu au fost închiși, ci trimiși acasă. Sub pază, unde au fost predați părinților. Li s-a impus ca timp de un an să nu părăsească orașele de reședință și să se angajeze. Li s-a promis chiar că dacă vor fi cuminți, vor fi reprimiți la facultate...

Cum de a fost posibil ca cei trei să facă ce au făcut?

Au început cercetările. Cine i-a determinat pe cei trei să acționeze astfel?

În infirmeria din căminul 1 s-au instalat câțiva civili, mai mult bătrâni decât studenți. Doctorii, așa i-am botezat. Doctorii veniseră să prevină epidemia, să facă inofensiv microbul care a produs fisura.

Am aflat despre revoluția lui Bia abia spre seară. După concursul din Poiană plecasem direct la Sfântu

Gheorghe, să sărbătorim ziua de naștere a unei colege de club. Doi băieți care mai trecuseră prin complex înainte de a veni la Sfântu Gheorghe, au adus vestea. Nu m-am grăbit să vin la Brașov, m-am întors abia luni seara.

Fecioru', colegul de cameră al meu și al lui Bia mi-a reproșat lucrul acesta:

— De ce n-ai venit imediat ce ai auzit despre faptă?

El fusese în complex când Bia stătea cu lozinca la ușa cantinei, îl văzuse pe Bia cu lozinca, l-a întrebat: „Ce faci, Bia”? apoi a intrat în cantină să mănânce. În cantină i-a întâlnit pe Luci și Rică, care tocmai se îndreptau spre ieșire. După ce a terminat de mâncat, cei trei dispăruseră deja.

S-a aflat printre cei aproximativ 50 de studenți care se strânseseră în fața garajului și care au intrat în cămin fără să comenteze, la apariția forțelor de represiune.

Duminică seara a vorbit cu numeroși studenți încercând să organizeze o demonstrație.

Când am venit eu, luni seara, se știa că nu va fi nici o manifestație. Majoritatea studenților nu erau dispuși să se expună vreunui risc. Și în afară de asta, diplomația Securității își făcuse datoria: cei trei nu sunt arestați, vor fi trimiși acasă, la părinți și după un an vor fi reprimiți la școală.

Luni dimineața, când li s-a cerut să-și justifice acțiunea, fiind acuzați de iresponsabilitate, cei trei au tăcut. De frică, după aproape 24 de ore de interogatoriu.

La referendumul care avusese loc cu un an în urmă, Bia a vrut să se abțină, a fost apoi lămurit să semneze și la nici jumătate de oră după ce a semnat, a susținut că e bine că a semnat. Cu câteva zile înainte de a ieși cu lozinca i-am reproșat asta. I-am spus că e laș. Un om laș e un fricos care

nu recunoaște că îi e frică. Îi e mai comod să nu recunoască. L-am jignit profund!

Duminică a vrut să-și arate că e curajos. Dar s-a oprit din nou la jumătatea drumului. De ce n-a rămas pe scările cantinei să fie călcat în picioare de milițieni în fața studenților? În fața studenților indiferenți?

De ce i-a urmat pe milițieni fără nici o obiecție? De ce n-a rămas pe scări, să devină martir?

Mie mi-ar fi fost frică să fac ce a făcut el, să merg cu lozinca la cantină. Dar nu pot să înțeleg de ce nu a rămas acolo să sfideze Puterea. Dacă nu poți duce un lucru până la capăt e mai bine să nu-l începi.

Măști dimineața, la două zile după Revoluția lui Bia, am ieșit cu Fecioru' din cămin, pentru a merge la cursuri. Un asistent de la facultate ne aștepta în fața căminului:

— Mergeți imediat la rectorat, la prorectorul Dogaru. Sunteți așteptați.

În loc să mergem la școală, am mers la rectorat și ne-am prezentat la biroul prorectorului pe care nu-l cunoșteam. Secretara acestuia a anunțat la telefon că am sosit. Peste un sfert de oră a apărut un bărbat care ne-a invitat să-l urmărim. Ne-a condus în camera de oaspeți a rectoratului, mi-a spus să rămân acolo și l-a dus pe Fecioru' în altă încăpere. S-a întors foarte repede. Mi-a dat o foaie de hârtie, stilou, și a spus:

— Scrie: Declarație. Subsemnatul Cionoiu Gheorghe, fiul lui...

După ce am scris numele meu și al părinților, locul și data nașterii, am pus stiloul jos. Aș fi vrut să-l întreb: „Dumneavoastră sunteți Prorectorul Dogaru?” dar mi-a fost frică. Așa că am spus:

— Nu vă supărați, pot să știu și eu cu cine vorbesc?

— Căpitanul Borța de la Ministerul de Interne.

— Și care e problema?

— Vreau să discutăm despre acțiunea celor trei colegi ai tăi și să dai o declarație în care să-ți precizezi poziția față de această acțiune.

— Nu sunt de acord cu fapta lor, dar nici cu faptul că au fost exmatriculați.

— Scrie o declarație din care să reiasă că nu ești de acord cu fapta lor, dar nu trebuie să scrii nimic referitor la sancțiune.

— Ba nu! Scriu că nu sunt de acord cu fapta lor, dar nici cu măsurile luate împotriva lor...

— Bine, cum crezi. Dar spune-mi te rog, cine crezi că i-a determinat să facă acțiunea asta nesăbuită?

Doctorul vorbea foarte frumos cu mine. Nu mă grăbea. Se vede faptul că m-ar trage de limbă... M-am gândit să fac o glumă. Venind de la Sfântu Gheorghe, colegii mi-au relatat ce se întâmplase în dimineața zilei de duminică. Rică și Luci au fost pe teren, cu grupa, însoțiți de inginerul Boghez și tehnicianul Voinescu. Avuseseră laborator de vânătoare. Ar fi trebuit să vâneze vulpi, dar deși s-au făcut două goane nu a ieșit nici un animal în bătaia puștilor. După vânătoarea lipsită de succes, în timp ce se îndreptau spre satul din care urmau să ia autobuzul de întoarcere, vânătorii au întâlnit doi oameni care umblau aiurea însoțiți de un câțel. Inginerul Boghez a încărcat arma. Unul din cei doi a sesizat pericolul și a luat câțelul în brațe. Inginerul Boghez i-a apostrofat:

— Deci câinii voștri fugăresc vânatul! De ce umblați cu potaia asta fără lesă? O împușc! Aici e fond special de vânătoare!

Poate câinele ar fi scăpat dacă tehnicianul Voinescu nu ar fi dovedit exces de zel. Din proprie inițiativă, Voinescu l-a lovit peste mâini pe omul care ținea câinele în brațe și acesta a scăpat animalul care speriat a luat-o la fugă. Când câinele a fost suficient de departe de stăpâni Boghez a pus arma la ochi și a tras. Câinele grav rănit a început să schiaune. Doi colegi s-au grăbit să-i dea câinelui rănit lovitura de grație.

Câțiva colegi mi-au povestit luni seara că Rică fusese foarte afectat de întâmplarea respectivă, fiind supărat nu atât pe Boghez și pe Voinescu, care într-un fel avuseseră dreptate, ci mai ales pe cei doi colegi care apăsaseră pe trăgaci evident satisfăcuți de faptul că li s-a oferit ocazia să ucidă.

Venind în complex Rică și Luci l-au întâlnit pe Bia care stătea cu pancarta în fața cantinei. Au fost să mănânce și apoi i s-au alăturat.

Știam că inginerul Boghez e un cunoscut al doctorilor, pentru că aceștia controlează magazia de armament a catedrei de vânătoare și merg adesea să vâneze pe fondul de vânătoare al facultății.

Doctorul mă privea aparent indiferent. Am hotărât să joc puțin teatru:

— Bia,... nu știu cine l-a determinat...

Doctorul mă privea în continuare răbdător, aparent nepăsător.

— Dar pe Șerban (Rică)..., pe Șerban cred că știu cine l-a determinat...

Auzind aceste cuvinte, doctorul a înflorit ca un trandafir, radia de fericire, dar nu mă grăbea.

— Boghez! Îl știți pe Boghez?

Doctorul s-a făcut negru dar nu a spus nimic. A ascultat cu o mutră acră relatarea întâmplării petrecute la vânătoare. Cred că și-a dat seama că-mi bătusem joc de el, dar nu avea ce-mi reproșa. Eu nu făcusem altceva decât să-i răspund la întrebare.

În continuare am discutat la fel de sincer despre evenimentele petrecute în 15 noiembrie.

— Știți, eu nu am venit la Brașov decât joi, în data de 19 și nu știu ce s-a întâmplat duminica trecută. Circulă tot felul de zvonuri...

— Aproximativ două sute de muncitori de la „Steagul Roșu” au mers la Consiliul Popular să anunțe că nu li s-au dat salariile. Pe drum li s-au alăturat numeroși huligani, oameni certați cu legea, recidiviști care au atentat la ordinea publică, au spart vitrine, au incendiat Consiliul Popular, fapte pentru care urmează să fie pedepsiți. Nici un muncitor nu e arestat.

— Dacă e așa cum spuneți dumneavoastră, înseamnă că cei trei sunt nevinovați, că pancarta lor nu avea sens dacă nici un muncitor nu-i arestat. Dacă ar fi fost informați probabil nu ar fi ieșit cu pancarta... De ce presa nu relatează nimic despre cele întâmplate?

— Presa nu a relatat nimic despre cele întâmplate pentru că încă nu s-au terminat cercetările. Îndată ce vor fi găsiți toți vinovații, va relata și presa. Trebuie să înțelegeți și voi, studenții, că noi nu avem presă de scandal... Dar spune-mi te rog, ce spun studenții despre cei trei, despre faptul că au fost exmatriculați.

— Inițial s-a vorbit despre o manifestație de protest, dar sunt sigur că nu va avea loc.

— Cine a vrut să o organizeze?

— Nu știu, eu am fost plecat duminică din complex, am venit de abia ieri seară, zău că nu știu...

— Bine, acum scrie declarația...

„... declar următoarele:

Precizez că nu sunt de acord cu acțiunea celor trei colegi ai mei: Bia, Cătălin, Șerban, dar nici cu măsurile luate împotriva lor...

Am luat cunoștință de faptul că unii studenți au încercat să organizeze o manifestație de protest, dar aceasta nu va avea loc — asta e convingerea mea...

Aceasta e declarația pe care o dau, susțin și semnez. Brașov, 24 noiembrie 1987. Cionoiu”.

Întâlnirea cu doctorul se terminase puțin înainte de ora 12. Fusesse primul meci direct cu Securitatea și eram mulțumit de rezultat. Scăpasem onorabil.

*

În noaptea de luni spre marți, înainte de a fi chemat la rectorat scrisesem un manifest:

„Din cartea „Rațiunea contra terorii” aflăm următoarele: în urma răscoalei din 1907, un student la Universitatea din București, socialist, a scris într-un ziar un articol prin care se pronunța în favoarea răsculaților. Jandarmeria a cerut conducerii Universității ca acesta să

fie exmatriculat. S-a întrunit Senatul care a discutat problema și a respins cererea de exmatriculare.

În ziua de 15 noiembrie '87 la Brașov a avut loc o mare demonstrație muncitorească care a fost violent reprimată. Numeroși muncitori au fost arestați în cursul săptămânii următoare. În ziua de 22 noiembrie, la o săptămână de la demonstrație, trei colegi, studenți în anul IV la Facultatea de Silvicultură: Bia Cătălin, Silaghi Lucian și Șerban Horia au stat în fața cantinei din complex cu o lozincă pe care era scris: „Nu vrem ca muncitorii arestați să moară”. Au fost luați de miliție și a doua zi exmatriculați.

Subsemnatul Cionoiu Gheorghe mă declar solidar cu cei trei.”

Acest text l-am încredințat unor prieteni pentru a-l transcrie. Nu eram hotărât ce să fac cu el, depindea de ce se mai întâmplă în Universitate.

La prânz, după încheierea discuției purtată la rectorat cu „doctorul”, am mers la facultate pentru a mă întâlni cu colegii care tocmai ieșeau de la cursuri. Anul IV ținuse o ședință la care participase ministra adjunctă a învățământului. Aceasta asistase cu o zi în urmă, în Senat, la exmatricularea celor trei. Ședința cu anul IV avea drept scop înfierarea celor trei, care prin acțiunea lor, atentaseră la stabilitatea ordinii existente.

Dar, spre surprinderea și furia doamnei ministru nici unul dintre colegii celor trei nu i-a criticat pe aceștia. Dimpotrivă, s-au pus întrebări incomode:

— De ce presa nu relatează nimic despre cele întâmplate în 15 noiembrie la Brașov?

Aceeași întrebare i-o pusesem și eu căpitanului Borța în discuția purtată la rectorat și am primit același răspuns ca cel dat de ministă, colegilor:

— Aproximativ două sute de muncitori de la „Steagu Roșu” au mers la Consiliul Popular să anunțe că nu li s-au dat salariile. Pe drum li s-au alăturat numeroși huligani, oameni certați cu legea, recidiviști, care au atentat la ordinea publică, au spart vitrine, au incendiat Consiliul Popular; fapte pentru care urmează să fie pedepsiți. Nici un muncitor nu e arestat. Presa nu a relatat nimic din cele întâmplate pentru că încă nu s-au terminat cercetările. Îndată ce vor fi găsiți toți vinovații, va relata și presa. Trebuie să înțelegeți că noi nu avem presă de scandal.

— Dar înseamnă că cei trei nu sunt vinovați dacă în presă nu a apărut nici un comunicat... și, oricum, exmatricularea e o măsură prea aspră.

— Se spune că oamenii care au manifestat la 15 noiembrie au cerut mâncare și că în Consiliul Popular sau în Cantina Partidului au găsit pregătită o masă festivă... că au aruncat pe geam roți de cașcaval, că au găsit sute de pachete de țigări străine, lăzi cu whisky...

— Noi vrem să se întoarcă cei trei colegi ai noștri. Să fie reprimiți la școală...

La încheierea ședinței, ministra era neagră de supărare, decanul, alb ca varul.

În fața facultății m-am întâlnit cu cei din anul IV, care îmi povesteau cum a decurs ședința. În timp ce discutam cu aceștia, a venit decanul, care m-a chemat să stăm de vorbă între patru ochi...

— Știu că ai o oarecare influență asupra colegilor. Vreau să-mi spui ce ai de gând. Am fost amenințați cu

desființarea facultății. Sau cu mutarea la București. Nu-ți pasă deloc de școala asta?

— Noi am încercat să impunem o idee. Ideea de demnitate. Dacă, calitatea de student implică renunțarea la demnitate, prefer să renunț la calitatea de student. Am vorbit despre demnitate la seminarul de Socialism. Am fost persecutat pentru asta. Mi s-a refuzat sesiunea deschisă de care beneficiau sportivii. Nu mi s-au motivat absențele pentru care aveam motivare de la clubul Universității. Am vrut să renunț la facultate. Anul trecut nu m-am prezentat la nici un examen din sesiunea de vară. La C.P.N.T. am vorbit, eu și prietenii mei, despre demnitate... astă noapte am scris ceva, un fel de manifest. Vă rog să-l citiți!

I-am dat hârtia. A citit cele scrise și mi-a înapoiat-o.

— Ce vrei să faci cu ăsta? Noi, cadrele didactice, nu am susținut o idee opusă celei pe care spui că ați promovat-o voi. Dacă vrei, o să vin și eu să vorbesc la C.P.N.T. Și nu ai fost persecutat. Adică am fost silit să iau unele măsuri împotriva ta, pentru că ai tulburat liniștea. Nici nu prea știam ce să cred despre tine, nu înțelegeam de ce nu-ți vezi de treabă. În primăvară am primit o scrisoare de la mama ta. Tu nu știi. M-a rugat să nu-ți spun. Dar, dacă vrei ți-o dau s-o citești. Vii mâine și ți-o dau.

A doua zi l-am căutat...

— Ți-am adus scrisoarea să o citești. Dar nu uita: e a mea. Îmi aparține. O citești și mi-o dai înapoi. Poți s-o iei, nu trebuie să o citești aici. O citești în liniște și apoi mi-o aduci înapoi...

„Tovarășe Decan,

Subsemnata Cionoiu Ecaterina, mama studentului Cionoiu Gheorghe, an III, Facultatea de Silvicultură, sectorul forestier, prin prezenta vă rog din suflet următoarele:

*Ținând cont că fiul meu, care în ultimul timp a suferit câteva șocuri printre care — despărțirea de soție în vara anului trecut, care l-a părăsit, aventura cu colega sa la care a ținut și care iarăși l-a părăsit, purtarea rigidă a tatălui său, cred că toate acestea au contribuit la recăderea sa psihică, deoarece în anul 1982 a avut pentru prima dată o stare psihică ne la locul ei tot în urma unei deziluzii, motiv pentru care a fost internat la **Clinica de psihiatrie** din Timișoara unde s-a constatat că ar avea ceva modificări encefalografice, care par să explice unele ieșiri ne la locul lor.*

Cunosc și regret faptul ce l-a făcut prin abținerea la vot, dar sunt convinsă că a făcut-o tot așa fiind într-o stare când pur și simplu nu-l interesau urmările, datorită celor întâmplare mai sus.

În prezent a cunoscut o fată, care se pare că are o influență bună asupra sa, dar care i-a impus câteva lucruri, printre care și terminarea facultății.

Sportul pe care-l face i-a adus o mare satisfacție și în situația în care i s-ar lua acest drept, sunt convinsă că ar fi în stare să facă și alte prostii și mai mari, cum de altfel mă amenință cu trecerea graniței, lucru care practic ar fi echivalent cu sinuciderea sa. Sunt convinsă că dumneavoastră ca părinte mă veți înțelege în ce situație disperată sunt, și mai ales că este singurul copil pe care-l am.

Dacă ați avut neplăceri din cauza lui, vă rog foarte mult să primiți scuzele mele și ale soțului meu, dar totodată vă

rog să-i acordați tot sprijinul pentru a putea continua și sportul și facultatea, mai ales că speră și se pregătește intens la concursul din primăvară să obțină o medalie.

În concluzie vă rog foarte mult a-i aproba perioada cât a fost în cantonament să i se recunoască practică de producție și a i se motiva absențele ce le-a avut fiind la concurs sau antrenament și totodată a i se aproba sesiune deschisă așa cum beneficiază majoritatea sportivilor.

Sunt convinsă că dacă va fi înțeles de dumneavoastră se va schimba în bine și nu va mai face prostii.

Vă rog f. mult să nu vă supărați că am îndrăznit să vă scriu această scrisoare, dar mi-a interzis categoric să vin să discut cu dumneavoastră personal.

În încheiere, vă mai rog încă o dată foarte mult să-i treceți cu vederea peste prostia ce a făcut-o și să-i acordați sprijinul de care are acum mare nevoie ca să poată să-și continue facultatea și sportul. De asemenea vă rog să nu-i amintiți de această scrisoare pe care v-am scris-o la mare disperare și nici despre spital.

În speranța că-l veți ajuta după cum v-am rugat vă mulțumesc din suflet.”

Cionoiu.

*

La terminarea scolii generale, am dat admitere la Liceul real-umanist Nr.1 din Timișoara, la secția reală, pentru că se spunea că aceasta este mai bună. Într-adevăr, media ultimului admis la secția reală a fost 5,6 iar la secția umană a fost suficientă nota 2. În anul 1977 la câteva săptămâni de la reforma învățământului terminam clasa a X-a (anul II), la

secția reală a liceului mai sus amintit. Mi-au plăcut științele exacte, dar și literatura și istoria. Nu mă gândeam încă ce meserie o să-mi aleg, la ce facultate o să dau admitere când voi termina liceul, dar părinții se străduiau să mă facă să înțeleg că nu are rost să mă gândesc la o profesie umanistă. Abia mai târziu mi-am dat seama care a fost motivul acestei atitudini și am înțeles de ce secția umană a liceului era desconsiderată: orice profesie umanistă presupunea o profundă implicare politică. Istoricii, sociologii, profesorii de literatură erau plătiți pentru a contribui la creșterea omului nou, care trebuia educat să gândească ceea ce vrea Partidul. Întreaga societate trebuia să conviețuiască cu minciuna, dar umaniștii erau plătiți pentru a o propaga.

După reforma învățământului, liceele real-umaniste s-au desființat, liceul la care am fost eu, a fost transformat în liceu de filologie-istorie, unde avea să funcționeze o clasă de chimie-biologie, iar celălalt liceu real-umanist din oraș, Liceul Loga, a fost transformat în liceu de matematică-fizică. Se spunea: cine vrea să meargă la Universitate face secția de filologie, cine vrea să meargă la medicină — chimie-biologie, iar cine merge la politehnică face secția de matematică-fizică.

Părinții mi-au spus să dau admitere la matematică-fizică, la Liceul Loga.

Imediat după reforma învățământului s-a putut observa o schimbare radicală în atitudinea elevilor și a profesorilor. Elevii au început să-și stabilească cu mult timp înainte de terminarea liceului, adesea încă din școala generală la ce facultate vor da admitere și se pregăteau doar la disciplinele cerute de concursul de admitere în facultate, ignorându-le pe celelalte. Aceasta, cu aprobarea tacită a

profesorilor. Puterea, Partidul, hotărâseră că omul nou nu mai are nevoie de cultură generală iar elevii care nu știu lucrul acesta, se bucurau că nu mai trebuie să învețe toate prostiile din programă.

Am terminat liceul și am dat la politehnică. La facultatea T.C.M. deși niciodată nu am simțit vreo chemare spre tehnică. Nu-mi făcea nici o plăcere să-mi repar bicicleta. Îmi plăcea să merg prin pădure și pe munte. Aș fi dat admitere la Facultatea de Silvicultură, dar ai mei m-au convins că nu are rost să merg la o facultate care e așa departe de Timișoara, la Brașov, când în oraș sunt atâtea facultăți. Părinții s-au sfătuit cu mulți oameni și au decis că T.C.M.-ul e o facultate care îți oferă perspective frumoase, poți rămâne în oraș după absolvirea ei.

Am fost admis cu o medie cu care aș fi putut intra la orice facultate din oraș. Spun asta pentru că se știa că facultatea de mecanică, T.C.M.-ul în special, e foarte grea. Era ușor să fii admis, dar era greu s-o termini.

După armată, încă din primele zile de școală, m-am convins că cele spuse referitor la facultatea de mecanică sunt adevărate.

În Liceu învățasem poezia lui Bacovia „Liceu”, dar niciodată nu am simțit că cele descrise de Bacovia corespund realității. La facultatea de T.C.M. însă, poezia se potrivea de minune. Facultatea mi se părea cu atât mai grea, mai insuportabilă, cu cât eram convins să învăț o meserie care nu mă atrăgea de loc, ci dimpotrivă, îmi creează repulsie. Desen tehnic, șuruburi, oțel, fontă, diagrame binare, analiză în R^n — „nu încercați să vă imaginați un spațiu cu n dimensiuni, pentru că nu veți reuși!” — spunea profesorul de analiză râzând, iar studenții erau îngroziți

știind că trebuie să învețe pe de rost numeroasele teoreme pe care nu le înțelegeau.

— Facultatea nu e obligatorie, cine nu vrea să o termine poate renunța, nimeni nu-l oprește!

În sesiunea din vară, la sfârșitul anului I, am plecat cu cortul la Timiș. Mama a început să plângă prin vecini că am înnebunit, că în loc să învăț pentru examen, merg la pescuit.

Când am venit acasă, m-a amenințat că dacă nu merg la examen mă internează la Văcărescu. Pe strada Văcărescu e spitalul de nebuni. Mama lucra de mai bine de 20 de ani la Centrul de sânge și are cunoștințe și la spitale. Ca să nu ne mai certăm, am învățat de mântuială și m-am prezentat la examene. Mi-au rămas trei restante pe toamnă.

Eram hotărât să renunț la facultate, dar în vară m-am împrietenit cu Mari. Ea tocmai terminase liceul și era încântată de faptul că reușise să promoveze examenul de admitere, la Chimie. A fost o vacanță de vară grozavă. Cu prietenii la mare și apoi în Bucegi. Apă și soare. Fără griji. Când ne-am întors în Timișoara, Mari mi-a spus că dacă îmi iau examenele se lasă de fumat. Eu nu fumez și refuz să-i înțeleg pe fumători.

Promisiunea făcută de Mari pe neașteptate m-a impresionat. Fusesem împreună toată vara și nu aș fi vrut să ne despărțim. Am învățat. Mi-am luat cele trei examene restante și am trecut clasa.

Dar anul II a început cu grinzi cu zăbrele, cu diagrame de efort, cu ecuații diferențiale, cu rigidul cu punct fix... eu nu mai stau la școala asta!

Am început să chiulesc. În iarnă nu am luat nici unul din cele două examene. La Rezistență, examen pentru care citisem doar câteva ore, am luat nota 3. Profesorul mi-a

spus: „e cea mai proastă lucrare pe care am corectat-o vreodată”. Am ridicat din umeri.

În loc să merg la școală, umblam prin pădure. Stăteam câte o săptămână, singur, în refugiul din Poiana Ruscăi. Era liniște acolo. Ziua umblam aiurea prin pădure și pe golul de munte. Seara stăteam lângă soba care duduia în mijlocul camerei. Era iarnă și cel mai apropiat sat era la 15 km. Dar era liniște și eram fericit.

Mă întorceam acasă și mergeam la Mari. După sesiune am fost cu părinții la ai ei, să o cer de nevastă.

— O familie implică responsabilitate, nu poți trăi doar din aerul pe care îl respiri pe munte. Ce ai de gând?

I-am lăsat pe părinții mei cu ai lui Mari și am fugit. Am trântit ușa.

Peste câteva zile am vorbit cu mama. Mi-a spus.

— Vezi, oamenii nu-și dau fata dacă nu îți iei angajamentul să te faci serios. Dacă nu vrei să termini facultatea la ingineri te transferi la subingineri și într-un an și jumătate termini. Sau mai bine termini la ingineri. Dacă vrei îți aranjez să repeți medical, pentru a fi scutit de luna de practică agricolă din toamnă, îți poți da acum în vară câteva examene și la anul ți se recunosc.

Mulți studenți și-au aranjat să repete medical. Știam asta. Am fost cu mama la psihiatrie să stăm de vorbă cu medicii în legătură cu faptul că nu-mi place la școală și că vreau să renunț la facultate.

Am discutat cu medicii și aceștia au tras concluzia că sunt normal, că nu sunt bolnav.

Mama a aranjat să stau o săptămână în spital, fără a primi medicamente, pentru a obține adeverința care să-mi

permite să repet medical anul. Am fost internat o săptămână, internat la psihiatrie în anul 1982!

Am ieșit din spital fără a obține certificatul medical de care aveam nevoie. Pilele mamei nu au fost destul de puternice și am fost declarat perfect sănătos.

Am repetat anul, am făcut din nou practică agricolă. Pofta de a învăța îmi lipsea cu desăvârșire. Facultatea asta nu era pentru mine, o uram. În iarnă am promovat cu greu unul din cele două examene, iar peste o săptămână am hotărât irevocabil să renunț.

Pentru a da gravitate deciziei, am făcut a doua zi un marș de aproape 80 de km. Abia am mai ajuns acasă, dar mă simțeam eliberat.

Am lucrat timp de un an în mai multe locuri și în 1984 am dat admitere la Silvicultură.

Facultatea asta îmi plăcea, dar mă simțeam singur. Mari era la Timișoara...

Colega mea, Mirela, era drăguță și mi se părea că e grozav de deșteaptă. Avea un prieten și el student la Brașov cu care era împreună încă din primii ani de liceu.

Între mine și Mirela a apărut o relație de simpatie care devenea din ce mai puternică. Deși eu eram căsătorit, iar prietenul ei era la Brașov, în anul II ne-am apropiat foarte mult unul de celălalt.

Într-o vineri, la începutul lui aprilie, cursurile au fost suspendate pe toată Universitatea, studenții și cadrele didactice urmând să participe la un miting pentru pace. În loc să mergem la miting, noi am plecat pe munte. Am stat trei zile singuri la stâna din munții Baiului.

Când am coborât, colegii au început să ne ironizeze. Prietenul ei o căutase la miting și deși colegii știau unde e,

nu i-au spus. Timp de mai bine de două luni eu și Mirela am făcut joc dublu, lucru stresant mai ales pentru ea, căci prietenul ei era în Brașov. Îmi repeta într-una că situația ei nu poate continua așa.

În iunie, fiind în sesiune, am mers acasă. M-am certat cu Mari. Cearta a izbucnit aproape fără motiv. Nu i-am spus nimic despre Mirela, dar cred că și-a dat seama din comportamentul meu că ceva a intervenit. Am hotărât să ne despărțim. Într-un fel îmi părea rău, pentru că în cei cinci ani cât am fost împreună, ne-am înțeles bine, dar Mirela mă atrăgea ca un magnet.

Întors la Brașov, i-am spus că m-am certat cu Mari și ne-am despărțit definitiv. Mă așteptam ca ea să se despartă de prietenul ei, de aceea am fost foarte mirat când mi-a spus:

— De ce dracu' a trebuit să te desparți de Mari, puteam continua legătura ca până acum!

Am înțeles că nu e de fel hotărâtă să renunțe la prietenul ei, dar speram să o conving până la urmă.

După ce și-a dat examenul de dendrologie am plecat împreună pe munte. Eram în sesiune și mai aveam de susținut doar câte un examen ușor, așa că am decis că ne putem permite să luăm o vacanță de câteva zile. Prima noapte am dormit la cabană, la Omu, iar a doua zi am plecat spre refugiul din Polițe. Era o zi frumoasă de început de vară și traseul pe care am mers era deosebit de pitoresc. Nu am întâlnit pe nimeni. Eram singuri în liniștea muntelui. Când am ajuns la refugiu a început să se înnoareze și în scurt timp s-a pus ploaia. Se făcuse frig, dar am observat că soba are coșul spart și nu am îndrăznit să aprind focul. La un moment dat a apărut un om îmbrăcat în haine de oraș,

fără rucsac și ud learcă. Nu mai fusese niciodată pe munte și s-a rătăcit încercând să traverseze Bucegii, deși potecile erau bine marcate. Ploaia nu înceta și la scurt timp după apariția turistului, un cioban care își păștea oile prin preajmă s-a adăpostit în același refugiu. Ciobanul s-a mirat că nu aprindem focul. I-am spus că soba are coșul spart și mi-e frică să nu izbucnească vreun incendiu, dar acesta ne-a asigurat că nu există nici un pericol.

Am aprins focul. Într-un târziu ploaia s-a oprit și ciobanul a plecat cu turma spre stână, dar omul care se rătăcise nu voia să plece singur. Era foarte speriat așa că am lăsat-o pe Mirela în refugiu și am coborât să-l conduc în prima localitate.

Peste două ore, când m-am întors, în sobă mai era jar, iar încăperea era plină de fum. Lângă sobă mai era un braț de crengi uscate. Le-am pus pe foc gândindu-mă că în timp ce acestea vor arde vom putea aerisi, dar soba va rămâne fierbinte și am plecat la izvor să aduc apă.

În timp ce mă întorceam de la izvorul care era destul de departe de refugiu, am auzit-o pe Mirela strigându-mă. Erau niște strigăte disperate. Am luat-o la fugă spre refugiu, neștiind ce s-a întâmplat. Stătea în fața clădirii și gesticula. Acoperișul din șindrilă luase foc. Litrul de apă adus de la izvor nu a avut nici un efect asupra mării de flăcări care în câteva minute a cuprins întreaga clădire. Abia am avut timp să scoatem rucsacii afară. Focul acela distrugător avea ceva grandios. Așa neputincioși cum eram, m-a dus gândul la imaginea lui Nero, admirând incendiul ce mistuia Roma. M-am gândit că Nero incendiase Roma pentru a putea ridica o nouă Romă, mult mai măreață...

— Na, ce zici, acum te măriți cu mine?

— Ar trebui...

Am destupat sticla de șampanie pe care o aveam în rucsac. Beam șampanie și priveam focul, făcând planuri de viitor. Nu ne-am gândit să fugim de răspundere. Am hotărât să reconstituim refugiul exact pe același loc.

Am așteptat până ce focul a mistuit întreaga clădire, fiindu-ne frică ca nu cumva să se aprindă pădurea. În mai puțin de trei ore refugiul se transformase într-un morman de jar. Am pornit spre Bran și pe drum ne-am întâlnit cu salvamontiștii care observaseră din vale incendiul. Aceștia erau supărați, ei construiseră refugiul, dar când le-am promis că îl vom reconstrui, ne-au lăsat în pace. Toată Universitatea a aflat despre fapta noastră.

Mirela era hotărâtă să termine cu celălalt...

Am vorbit la Ocolul Silvic Râșnov, în al cărui inventar figura refugiul, și ni s-a spus că vom putea cumpăra lemn pentru a-l reconstrui. Câțiva prieteni s-au oferit să ne ajute la construirea noului refugiu, în vacanța de vară. Totul părea perfect.

Când tatăl Mirelei a aflat ce s-a întâmplat, a dus-o imediat acasă, apoi a intervenit la Ocol. Până la urmă s-a hotărât construirea unei cabane în vale, lângă drum, cu meșteri calificați, cheltuielile urmând să fie suportate în mod egal de către noi doi. Mai exact de părinții noștri.

Când am sunat-o pe Mirela, aceasta m-a rugat s-o las în pace. Am urcat în primul tren și am plecat la ea, la Vaslui. Ne-am certat. Mi-a spus că s-a terminat, că s-a împăcat cu prietenul ei.

În cele două luni de vacanță am avut timp destul să meditez la cele întâmplate. Mă simțeam singur, dar știam că sunt vinovat. Nu am avut curaj s-o caut pe Mari decât în

toamnă. Mi-a spus că nu e supărată pe mine, dar că între noi totul s-a terminat. A zis că putem fi amici, deși aș fi meritat să-mi trântască ușa în nas.

La școală am reîntâlnit-o pe Mirela. Inevitabil. Dar nu mai voia să vorbim. Era foarte retrasă. O tachinam în timpul pauzelor. Uneori zâmbea trist, alteori plângea. Nu știam că e însărcinată. Într-o zi mi-a spus că dacă nu o las în pace mă reclamă la decan. Am râs și am sâcâit-o în continuare. S-a ținut de cuvânt. Am fost chemat la decan...

— Cionoiu, concepțiile dumitale politice nu mă interesează, dar vreau să-ți spun că dragoste cu sila nu se face!

Din acea clipă am evitat să o mai întâlnesc pe Mirela.

În ianuarie s-a măritat și în martie a născut. Un băiețel care a murit după câteva săptămâni. Nu cred că Mirela știa cine e tatăl copilului. Când am aflat că a născut, m-am gândit să o vizitez, dar nu am avut curaj. Am fost laș.

În februarie mă împrietenisem cu o fată din Timișoara, dar nu aveam chef să merg la școală, pe de o parte pentru că îmi aduceam aminte de Mirela și pe de altă parte pentru că eram supărat pe profesorul Damian, care de la controversa cu referendumul îmi căuta nod în papură și pe decan deoarece acesta îmi refuzase drepturile de care beneficiau ceilalți sportivi (motivarea absențelor făcute în zilele de concurs și aprobarea sesiunii deschise). „Un tânăr care nu e de acord cu politica Partidului nu merită să facă sport!” afirmase decanul în ceea ce mă privea.

În semestrul al II-lea am evitat școala și în sesiunea din vară nu m-am prezentat la examene.

Faptul că rămăsesem repetent prezenta un avantaj: nu mai eram coleg cu Mirela...

Deși mama știa adevărul, fără a-mi spune ceva, îi scrisese în primăvară decanului. O scrisoare mincinoasă.

*

Am recitit scrisoarea pe care mi-o dăduse decanul. Îmi venea să urlu. Știam că Securitatea nu se sfiiește să interneze oameni perfect sănătoși în spitale psihiatrice. Oameni care pot apoi ieși nebuni din spital. Decanul avea o scrisoare din care reieșea că eu am avut probleme cu nervii. Scrisoare trimisă de mama.

Cu o zi în urmă, administratoarea căminului m-a chemat și mi-a spus să am grijă ce vorbesc în cameră pentru că în infirmerie, aflată vis-à-vis de camera mea, sunt securiști.

— Ai grijă, dacă te vor aresta și vor să-ți facă injecții să nu-i lași! Dintr-o singură injecție nu mai ești om toată viața.

În Timișoara, la Flora, putea fi întâlnit un om zdrențuros, o epavă, care umbla printre clienți pentru a face rost de bani pentru o bere. Lumea spunea că fusese internat de Securitate, cu ani în urmă, într-o clinică psihiatrică pentru că vorbise prea mult. Deși fusese perfect sănătos la internare, ieșise cu mintea rătăcită.

Bănuiam că Securitatea știe de existența scrisorii și că decanul mi-a arătat-o în chip de avertisment.

I-am înapoiat decanului scrisoarea. I-am spus care a fost realitatea referitoare la „boala de nervi”.

— Vezi, mama ta a mințit ca să te apere. Instinct matern. Oricare părinte ar face la fel, ar minți, poate chiar ar ucide, ca să-și salveze copilul...

Am mai arătat manifestul scris unui profesor, dar să-l fac public mi-a fost frică. Am dus la decanat o declarație simplă pe care am arătat-o în prealabil colegilor:

„Tovarășe Decan,

Subsemnatul Cionoiu Gheorghe, student al Facultății de Silvicultură și Exploatare Forestiere, gr.3503, vreau să vă fac cunoscut faptul că, după părerea mea, sancțiunea aplicată de Senatul Universității colegilor mei: Bia Cătălin, Șerban Horia și Silaghi Lucian, studenți în anul IV, gr.3401, este prea aspră.”

Brașov

Cu respect

26.XI.1987

Cionoiu.

*

Peste câteva zile, venind de la școală, îl găsesc pe Fecioru' foarte agitat. Scrisese din nou extemporal la Securitate. M-au căutat și pe mine când l-au luat pe el, dar nu eram în cămin. Peste vreo oră au revenit să vadă dacă sunt acasă. Am fost invitat la biroul miliției din căminul 5. Să discutăm.

— ... și altceva ce mai ai de declarat?

— Nimic!

— Dar de Europa Liberă ce zici?

— Ce să zic?

— De ce asculți Europa Liberă? E un post subversiv care ne defăimează țara!

— Știți, sunt câteva emisiuni pe care le consider foarte bune. Emisiuni culturale. Nu se face politică. De exemplu „Teze și antiteze la Paris “. „1984” e o carte

interzisă în țara noastră. Eu am auzit prima oară despre cartea asta la Europa Liberă. Mai târziu am citit-o. Mi-a împrumutat-o un coleg. În limba engleză. După părerea mea, cartea asta nu ar trebui să fie interzisă.

Cei doi ofițeri de Securitate prezenți s-au privit nedumeriți. Doar unul dintre ei știa de existența cărții respective. Celălalt, pe un ton foarte prietenos, mi-a spus:

— Vreau și eu să citesc cartea asta! De la cine ai împrumutat-o?

— Nu mai țin minte. Am citit-o mai de mult...

— Fă-mi și mie rost de ea, îți dau cuvântul meu de ofițer că ți-o dau înapoi.

Mi-au dat drumul fără să mă pună să dau vreo declarație prin care să mă angajez că nu mai ascult Europa Liberă.

Câteva zile mai târziu, în după-masa zilei în care nu se ținuseră cursuri în clădirea în care „se fisurase conducta de gaz”, am mers cu Mircea în Poiană. La întoarcere, am trecut pe lângă clădirea facultății. Era nouă seara și o mașină cu număr mic era parcată în fața porții. Am râs:

— Băieții verifică discoteca! Sunt în misiune...

Când am ajuns la cămin ne-am întâlnit cu Iorgu, șeful A.S.C. pe facultate, coleg de an cu mine.

La o ședință de an care s-a ținut în urmă cu o săptămână, acesta a cerut ca studenții să nu mai discute pe la colțuri, ci să aibă curaj să vorbească la ședință, că doar ăsta e rolul ședinței. I-am dat dreptate. Eu am vorbit la ședința respectivă — deschis ca de obicei.

După ședință, șeful de an, Bălăcescu, a spus în plenara pe facultate:

— Comuniștii din anul IV nu au avut o atitudine corespunzătoare, au permis elementelor anticomuniste să creeze opinie nesănătoasă în an și rezultatele s-au văzut. Am moștenit și noi un domn, că nu pot să-i spun tovarăș, de la acest colectiv, domn care ne creează mereu probleme, ne sfidează în ședințe. Propun să luăm măsuri împotriva acestui domn!

Aflasem de la mai mulți participanți la plenară despre intervenția lui Bălăcescu. Eu și Mircea eram bine dispuși, așa că, atunci când l-am întâlnit la intrarea în cămin pe Iorgu, i-am spus:

— Fratele meu, tu ai spus că nu trebuie să mai discutăm pe la colțuri, ci să avem curaj să ridicăm problemele în ședință. Ți-am dat dreptate, dar ai auzit ce a spus Bălăcescu despre mine? De ce nu m-ai apărat?

— Nu înțeleg la ce te referi!

— Ba înțelegi. Nu știi că m-a făcut fascist în plenară? De ce nu m-ai apărat?

— Ascultă! Să știi că 80 sau poate 90 la sută din an e de părerea lui Bălăcescu.

— Se poate, fratele meu, eu îți dau dreptate, vorbesc deschis în ședință și voi mă faceți fascist?

A plecat foarte supărat. Împreună cu Mircea am intrat veseli în cămin. Fecioru nu era singur în cameră. Mai erau un coleg și două fete. Voiau să meargă a doua zi pe munte.

Am pornit radioul. Stăteam de vorbă cu ceilalți, când după un ciocănit foarte scurt, fără a aștepta să fie poftiți, „doctorii” au dat buzna în cameră. Era căpitanul Borța și cel care mă rugase să-i împrumut „1984”.

Fecioru’, care se făcuse alb ca varul, a închis radioul. Prea târziu însă.

— Ce post de radio ascultați?
— Europa Liberă — le-am răspuns senin.
— Asta ce faceți voi e constituire de grup care conspiră împotriva statului.

— Dar ei nu ascultă radioul, doar eu ascult.
— Hai afară!

Când am ieșit pe coridor, căpitanul Borța a vrut să mă lovească, dar s-a stăpânit. Mi-a dat doar un ghiont.

— Cine a pornit radioul?

— Eu!

— Cine sunt ăștia?

— Întrebații, că eu nu le știu numele la toți!

Am reintrat în cameră. Ofițerii au notat datele din buletinul celor prezenți în cameră, cu excepția lui Fecioru' și a mea, căci noi eram deja cunoscuți.

— Domnul Florea (Fecioru') a declarat că nu va mai asculta posturi de radio subversive și uite ce face! Mâine la ora 10 te prezinți la decanat! Și tu! — adică eu.

— Știți, eu am vorbit cu niște prieteni să mergem mâine pe munte...

— Bine, tu vii luni! Dar Florea vine mâine! Pentru că nu s-a ținut de cuvânt.

După ce „doctorii” au plecat, le-am cerut celorlalți ca în cazul în care vor fi interogați să susțină sus și tare că ei nu avuseseră de-a face cu radioul. Am considerat că e mai bine așa pentru ei, dar și pentru mine.

Luni, la ora 10 m-am prezentat la decanat.

În biroul decanului se aflau căpitanul Borța, decanul și secretarul de partid pe facultate.

Abia am intrat pe ușă că securistul a început să strige:

— Domnul Cionoiu nu se poate culturaliza decât la Europa Liberă! Și ascultă ostentativ, în grup, radioul fiind dat așa de tare încât se auzea din stradă! Tu vrei să termini facultatea asta?! Crezi că organele de stat îți permit să faci orice? I-am invitat aici, pe tovarășul Decan și pe secretarul de partid, ca să fie de față când discutăm. Pentru că asta va fi ultima discuție! Săptămâna trecută ai vrut să reciți o poezie subversivă la cursul de construcții. Cum explici asta?

Cu câteva zile în urmă, profesorul de construcții, om slobod la gură, deschisese în timpul orei o discuție referitoare la acțiunea celor trei care fuseseră exmatriculați, lăudându-i pe colegii de an ai acestora, care se comportaseră demn la ședința cu ministra. În contextul respectiv, îl rugasem pe profesor să-mi permită să citesc o poezie a lui Goga, „Copiilor”:

„...Copii, cu ochii mari și limpezi
Ca raza nopților albastre,
De ce purtați și voi osânda
Ce-a scris ursita firii noastre?

O jale sufletu-mi despică
Și-mi frânge visurile-n două,
De glasul minții mă cutremur:
...Și voi veți fi asemeni nouă!...

Când înțeleg c-aceleași patimi
Și-aceleași năzuinți deșarte,
Vă vor călăuzi în oarba
Prăpastie ce ne desparte,

Că ochii voștri-n care arde
Azi vraja basmelor cu zmeii,
Rătăcitori, în drumul vieții
Cum au să mintă, fariseii,
.....”

Acesta m-a refuzat, iar eu, negândindu-mă că pereții au urechi, am replicat că sunt nevinovat de faptul că Goga e considerat fascist de propaganda comunistă.

Unul dintre colegi (sau poate mai mulți?!), un informator puțin la minte, a raportat Securității că încercasem să recit „o poezie împotriva partidului”.

Din fericire aveam cartea, în care se afla poezia, la mine. Am scos-o din servietă plângând, am deschis-o și le-am arătat celor trei poezia cu pricina.

— Vă rog să citiți poezia asta. Ce e subversiv în ea? (ar fi putut fi eventual considerată subversivă doar în contextul de la curs).

Decanul a spus:

— E o poezie foarte frumoasă!

Securistul a trebuit să admită și el că poezia nu e subversivă, dar m-a întrebat pe un ton răstit:

— Bine, dar ce ar fi putut căuta poezia asta la cursul de construcții? Ce legătură e între poezie și beton? Ai vrut să deranjezi cursul!

În continuare mi-am dat seama că securistul era informat și despre atitudinea mea în ședința de an, când îl supărasem pe Bălăcescu, dar nu mi-a putut găsi nici o vină politică în acel context.

Decanul și secretarul de partid s-au străduit să-l potolească pe securist, spunându-i că sunt convinși că de

acum înainte îmi voi vedea de treabă, apoi i-au cerut permisiunea să plece. În biroul decanului domnea o atmosferă de teroare. Securistul a răcnit din nou:

— Acum scrie declarația!

Am scris o declarație, jumătate dictată de căpitanul Borța, jumătate proprie:

„Subsemnatul Cionoiu Gheorghe, fiul lui Gheorghe și Ecaterina, născut... declar următoarele: Recunosc că am avut o purtare necorespunzătoare, care i-a putut determina pe unii colegi să recurgă la acțiuni dăunătoare statului, deși intenția mea nu a fost aceasta. Mă angajez ca pe viitor să am o atitudine corespunzătoare și să-i influențez pozitiv și pe ceilalți colegi.

Mă angajez să nu mai ascult posturi de radio străine, care ne denigrează țara.

Aceasta e declarația pe care o dau, susțin și semnez.”

Mi-a fost frică. Dar am scris în așa fel declarația, încât să o pot respecta. Știam că în cămin nu mai are rost să mai ascult posturi de radio străine, dar am fost laș pentru că am acceptat să folosesc epitetul „care ne denigrează țara”. În rest nu-mi reproșez nimic. Declarația, deși scrisă într-un limbaj ambiguu, corespundea adevărului. Îmi pare rău că l-am determinat pe Bia, în mod indirect, să iasă cu pancarta. Pancarta lui Bia și faptul că a fost susținut de Rică și Luci, au desființat C.P.N.T.-ul.

*

După exmatricularea lor, am mai vorbit de câteva ori la C.P.N.T. apoi mi s-a interzis să mai trec pe acolo. S-a spus că am făcut propagandă religioasă. Am fost exclus din

cerc fără ședință. S-a cerut o listă a membrilor cercului, listă de pe care am fost tăiat de către șeful A.S.C. pe Universitate. Acesta era student la o altă facultate, nu ne cunoșteam, dar cum el știa cu ce mă ocup eu, trebuie să spun că și eu știam ceva despre el: era fiul lui Stoianovici, mare șef la Județeană de Partid. Tăticul șef, băiatul tot șef. Amândoi aplicau politica Partidului.

După ce mie mi-a fost interzis accesul la C.P.N.T., atmosfera de acolo s-a schimbat. Odată cu mine, s-au retras și ceilalți prieteni, care militaseră pentru aceeași idee. Serile culturale pe care le ținusem săptămânal până atunci, au devenit o amintire, acestea fiind înlocuite de niște ședințe seci, la care participau mult mai puțini studenți. Câteodată, cineva mai prezenta diapozitive.

Locul nostru a fost luat de băieții din trupa lui Agi, în frunte cu Costică. Adevărați silvicultori. Beau și cântă. Cântece vulgare. Ei nu prea fuseseră încântați de serile culturale pe care le organizasem.

În vară, în tabăra de marcaje, ei au fost sufletul taberei. Au dat tonul la băutură. Și acum povestesc de chefuri și beții ce au tras în tabără.

În toamna anului 1988, la prima ședință a C.P.N.T.-ului am mers și eu. Din iarnă, de când mi s-a interzis să mai vorbesc la cerc, trecuse destul de mult timp. Începuse un nou an școlar și voiam să-mi încerc din nou norocul. Voiam să citesc un pasaj din „Citadela” de Saint Exupery. Dar nu știam dacă voi citi sau nu, pentru că în sală se afla Trifu, un reprezentant al rectoratului, profesor la o altă facultate, care nu știu ce funcție avea. Agi spunea că acesta fusese alături de Stoianovici junior, unul dintre cei care în iarnă ceruseră să nu mai apar la cerc...

Veniseră și câțiva prieteni să mă susțină moral. Atmosfera era foarte încărcată.

Agi, evident stânjenit, a prezentat într-un limbaj ce te ducea cu gândul la o ședință de partid raportul de activitate al cercului, apoi a vorbit Doru Stancu:

— Vreau să vorbesc acum, pentru că anul trecut nu prea am avut posibilitate. Anul trecut au fost în conducere unii care nu permiteau tuturor studenților să vorbească. Vreau să vă spun câteva lucruri: în primul rând cred că silvicultorii trebuie să conducă acest cerc, apoi cred că noi trebuie să avem o activitate concretă, să mergem să plantăm puieți undeva! În Dobrogea s-au plantat 30.000 de hectare. Anul trecut ne-au fost prezentate o mulțime de diapozitive din străinătate. Ce mă interesează pe mine Marele Canion sau bisericile din Italia?

Orice s-ar întâmpla o să vorbesc!

— Spune-mi, te rog, Dorule cine te-a oprit anul trecut să vorbești. Când ai spus tu că vrei să vorbești și te-a împiedicat cineva? Știi care e părerea mea? Oamenii tac uneori nu pentru că le interzice cineva să vorbească, ci din frica de a nu deveni penibili. Le e frică că vor spune prostii și se vor face de râs... Tu vrei să plantăm puieți. Ești student la Silvicultură și știi ce înseamnă să plantezi puieți. Așa cred. Știi că nu se pot planta oricând puieții, dar mai ales nu se poate planta oriunde. Unde vrei tu să plantăm puieți? Spui că în Dobrogea s-au plantat 30.000 de hectare, dar Delta, care e rezervație cunoscută pe plan mondial e distrusă în mod sistematic. Rezervațiile naturale de aici, din județul Brașov, sunt distruse pentru a deveni terenuri arabile. Comisia pentru Protecția Monumentelor Naturii nu s-a putut opune. Nu înțeleg cum de te-au putut deranja diapozitivele

din străinătate, dar oricum au predominat cele din țară. Un diapozitiv îl înfățișa pe un membru al Comisiei pentru Protecția Monumentelor Naturii stând în genunchi în fața unui buldozer în rezervația de la Prejmer. Rezervația a fost totuși distrusă și jimla Țării Bârsei (*Armeria barcensis*) nu a putut fi salvată! Unde vrei să plantăm puieți?

Am spus și anul trecut și repet acum: părerea mea e că noi trebuie să sensibilizăm opinia publică la problemele de protecție a mediului. Ce rost are să plantezi un puieț care va fi tăiat de plug? Noi trebuie să facem ca oamenii să înțeleagă necesitatea protejării mediului. Trebuie să-i convingem că au nevoie de natură și atunci o vor respecta. Trebuie să desfășurăm o activitate culturală prin care să atragem oamenii. Anul trecut am încercat să facem seri culturale în această idee. Am prezentat diapozitive, muzică, am recitat poezii. Am crezut că e bine. Nici unul dintre cei care au spus că vor să prezinte ceva, nu a fost refuzat. Dimpotrivă! Am cerut mereu celor prezenți să nu se mulțumească să fie doar spectatori, ci să încerce fiecare să contribuie cu ceva. Și tu afirmi că nu ai fost lăsat să vorbești! Am cerut ca fiecare să vină cu ceva, cu o poezie, cu un citat, cu diapozitive. Am spus și eu ce am crezut de cuviință. În seara asta voiam să citesc un fragment din „Citadela” de Saint Exupery dar dacă nu vreți, nu-l citesc!

Mi s-a cerut să citesc.

După ce am terminat de citit a vorbit domnul Trifu de la rectorat, care mi-a dat dreptate. Am răsuflat ușurat și eu, dar mai ales Agi.

La plecare Doru a venit la mine și mi-a reproșat:

— Bine Gigi, se poate să spui că eu sunt împotriva culturii??

La câțva timp după întâmplarea de la C.P.N.T., mergeam spre cămin cu câțiva colegi, printre care se afla și Doru, despre care unii afirmau că ar fi informator al Securității.

Se apropia aniversarea unui an de la revolta muncitorească din 15 noiembrie. Lumea vorbea. Unii se așteptau la o nouă răbufnire. Vorbeam și eu cu colegii... Se spune că în oraș apăruseră manifeste.

Înainte de a ajunge în cămin, Doru, care nu scoase nici un cuvânt pe tot parcursul drumului, m-a întrebat direct, pe un ton care ar fi trebuit să pară natural, dar din care răzbătea evident frica:

— Gigi, noi nu facem nimic de aniversarea asta?

— Ce să facem? Vorbim, râdem! — i-am răspuns senin.

Vorbeam prin cămin. Cu toată lumea, mai ales pe teme culturale.

„1907” și „Țara de pripas” sunt două poezii scrise de Vlahuță în urmă cu peste 80 de ani. Dacă cineva ar scrie astăzi asemenea poezii, ar fi arestat imediat. Le arătam colegilor cele două poezii întrebându-i dacă nu li se pare că se potrivesc situației actuale. Aveam de gând să organizez o serată culturală la C.P.N.T. și am făcut cunoscut lucrul acesta.

După revoluție s-a vorbit foarte mult despre câștigarea dreptului de a huidui.

Eu vorbeam despre dobândirea curajului de a-ți spune în mod direct părerea. Susțineam că cei care nu dobândiseră acest curaj aveau măcar posibilitatea, dreptul de a tăcea. Drept care ar trebui considerat datorie.

„În secolul nostru se vorbește foarte mult despre libertatea cuvântului, a presei, a întrunirilor, dar nu se vorbește aproape deloc despre libertatea de a gândi” — Kirkegaard.

Discutam odată în laboratorul de construcții despre presă. Am afirmat că ziarul nostru, SCB-ul, e prost. Că mai bine n-ar apărea. Dar am fost contrazis: mai bine prost decât deloc!

Această opinie este prezentă și legat de alte domenii.

— Mai bine o manifestare culturală penibilă decât nimic.

Întotdeauna se găsește ceva care are ceva de spus, chiar dacă acel ceva, acea idee, e de dimensiuni mai mici decât orificiile ciurului cenzurii celei mai sălbatice. Se pune problema dacă acest ceva e util sau dăunător.

S-ar putea spune: în orice lucru rău e ceva bun. Da, dar dacă ai un lucru prost ai ceva, pe când dacă nu ai nimic îți pui întrebări și s-ar putea să ajungi să-ți dai seama de dimensiunile vidului, ale minciunii ce te înconjoară. Un lucru prost face mult mai rău decât lipsa acestuia. Pentru că un lucru prost minte. Înșală.

Puterea avea interesul ca lumea aceea a ideilor mărunte să apară în ochii oamenilor ca fiind însuși Universul.

Din interviurile luate de reporterii televiziunii oamenilor muncii, reieșea în mod evident (pentru orice om cu bun simț) că Puterea exploatează fascinația produsă de aparatul de filmat și de gândul că vor fi văzuți la televizor, asupra celor intervievați. Mulți dintre cei care apăreau pe micul ecran nu erau plătiți să mintă, nu erau activiști, ci oameni necăjiți, muncitori și țărani care ridicau în slăvi

Partidul, Conducătorul, radiind de fericire doar pentru că știau că rudele, cunoscuții îi vor vedea la televizor.

Fascinația produsă de ideea că sunt pe podium, pe scenă, explică existența numeroșilor artiști amatori care, fără a beneficia de vreun avantaj material, organizau spectacole de un prost gust desăvârșit sau închinau ode Partidului. Important era să fie admiși pe scenă, mult mai puțin ceea ce spuneau.

Biroul A.S.C. pe facultate era format din studenți loiali Partidului, printre ei Iorgu și Bălăcescu cei care mă considerau fascist. În seara de 9 noiembrie au organizat în sala festivă a rectoratului o seară culturală a Silviculturii. Au fost prezenți și „doctorii”. Mișunau nervoși prin sală. Se apropia aniversarea. Spectacolul a fost penibil. Împreună cu Seba și alți câțiva prieteni spectatori, am făcut o galerie care-i ridiculiza pe cei de pe scenă. În sală era o atmosferă de bășcălie generală. Spre sfârșit a fost un moment mai serios când au fost prezentate niște diapozitive pe care organizatorii nu le cenzuraseră în prealabil. Pe unul din ele apărea Bia. Mulți din sală au reacționat instantaneu, scandând numele lui Bia.

La terminarea spectacolului eu și prietenii mei, care jucaserăm rolul de spectatori activi, eram foarte veseli, dar „doctorii” erau negri de supărare.

A doua zi dimineața, la facultate, în pauza de la ora 9.00, vine secretara, doamna Băcu, și foarte zâmbitoare îmi spune:

— Cionoiu, ești chemat la decanat.

Puțin mirat, curios fiind ce vrea decanul cu mine am urmat-o și am fost pus să aștept câteva minute bune în biroul acestuia.

*

Se sunase de mult de intrare când ușa s-a deschis, dar în locul decanului a intrat un omuleț necunoscut, îmbrăcat în palton și cu căciula pe cap.

— Hai, Gicule, să mergem!

— Nu vă supărați, cine sunteți dumneavoastră?

— Locotenentul major Burcin de la organele de stat.

— Și unde mergem?

— Ești curios? Las' că vezi tu...

Trecând prin secretariat îi spune doamnei Băcu să vorbească cu colegii să-mi ia lucrurile.

În fața facultății ne aștepta o Dacie aparținând școlii de șoferi a Universității.

— La Spitalul Județean — îi zice omulețul șoferului și ne deplasăm fără ca vreunul să mai scoată o vorbă.

Mașina oprește în fața spitalului și omulețul coboară. Se întoarce după circa jumătate de oră, timp în care am stat în mașină cu șoferul fără a scoate un singur cuvânt.

— La căminul 5! zice omulețul.

— Aveți pe cineva la spital? îl întreb.

— Nu!

Într-una din încăperile de la parterul căminului 5 funcționează de câțiva ani circa de miliție care răspunde de complexul studentesc. În birou ne așteptau comandantul secției, căpitanul de miliție Bucșă și un „doctor” o namilă cu fizic de rugbist și coșuri pe față. Îl cunoșteam din vedere deoarece îl anchetase pe Fecioru' anul trecut și fusese de servici timp de câteva săptămâni la infirmeria din căminul 1, după exmatricularea celor trei.

Căpitanul Bucșă, părăsește biroul și namila urlă:

— Futu-ți gura mă-tii, Cionoiu, Cionoiu, doar numele ăsta îl aud! Dacă ar fi după mine, știi ce ți-aș face? Te-aș interna la psihiatrie!

Apoi părăsește și el încăperea. Rămân cu omulețul.

— Hai Gicule să stăm puțin de vorbă, nu trebuie să te superi că te-a înjurat. Eu răspund acum de Facultatea de Silvicultură în locul căpitanului Borța și probabil ne vom întâlni mai des... Ia spune, de ce ai ascultat din nou Europa Liberă?

— Știți, radioul nu e al meu și nu eu l-am deschis, dar am ascultat pentru că era vorba de campania electorală din S.U.A.

— Scrie o declarație din care să reiasă acest lucru!

Declarație

Subsemnatul Cionoiu Gheorghe, fiul lui..., declar următoarele: în seara zilei de 7 noiembrie '88 am intrat în cameră și radioul colegului meu, Stoica, era pornit pe postul Europa Liberă. Am ascultat și eu pentru a mă informa de mersul campaniei electorale din S.U.A. Nu am discutat cu colegii despre cele auzite.

Aceasta este declarația pe care o dau, susțin și semnez.

Omulețul pune declarația de-o parte și îmi spune:

— Bine! Ia acum o altă coală de hârtie și scrie ce îți dictez eu!

„Subsemnatul Cionoiu Gheorghe, cu domiciliul în Brașov, str. Memorandului, cămin 9, camera 204 sunt de

acord ca organele de stat să efectueze un control la domiciliul amintit.”

— Acum semnează!

Ia coala, o citește, și o pune peste declarația scrisă anterior.

Ieșim din birou, afară ne aștepta gorila și mergem la mine în cameră. La intrarea în căminul 9 ne întâlnim cu administratoarea care face ochii mari, dar nu întreabă nimic.

Ajunși în cameră, cei doi încep să scotocească. Mi-e foarte frică pentru că nu știu ce caută. Am un caiet în care am scris câteva file compromițătoare și nu sunt sigur unde e caietul. De caietul respectiv nu știu decât câțiva prieteni, de obicei îl păstrează ei în camera lor, totuși nu sunt sigur că nu e la mine în cameră.

Dar „doctorii” nu răsfoiesc cărți și caiete. Caută altceva, probabil mai mare. Gorila ia cuțitul de vânatoare a lui Stoica de pe masă și îl pune în dulapul lui Ciucă. Îl iau și îl pun din nou pe masă, spunându-i că dulapul acela nu e al proprietarului cuțitului.

— Ce, vrei să mi-l bagi în spate? Lasă-l acolo unde-l pun eu, răcnește gorila și pune din nou cuțitul în dulap.

Corpurile delictate găsite în cameră sunt radiatorul și salteaua electrică a lui Stoica (consumatorii de energie electrică de acest gen sunt interziși în cămin) și o pungă de cafea boabe.

— Gicule, pe asta cu cât o vindeți? întreabă omulețul.

Ridic din umeri pentru că nu știu de existența cafelei.

— Cred că asta o folosește Stoica, mai bea și el o cafea...

Foarte tare i-a îngrijorat gaura din perete care dădea în camera vecinilor și din care venea un fir misterios. Le-am

spus care e semnificația găurii din perete și a firului ce trece prin ea, dar au insistat să vadă camera vecină. M-au trimis la poartă după cheie. Norocul meu că m-am întâlnit pe scări cu Agi și l-am rugat să-i spună lui Stoica ce am declarat despre Europa Liberă pentru că eram sigur că va fi și el chemat și nu voiam să fie luat prin surprindere.

După ce s-au lămurit că în camera vecină nu e altceva decât un simplu fir care iese din priză și vine în camera noastră (pentru că priza noastră era defectă), cei doi m-au pus să iau radiatorul în brațe și salteaua electrică pe umăr, urmând să plecăm spre secția de miliție. Înainte de a ieși, gorila s-a repezit la patul meu și a ridicat salteaua. Sub saltea pusesem o placă de P.F.L., pentru că arcurile patului era slabe. A luat-o, a studiat-o cu atenție. Probabil se aștepta să găsească vreo lozincă scrisă pe ea.

— Ce-i cu asta?

— Am pus-o ca să fie patul drept.

— Aha, te doare spatele...

Plecăm spre căminul 5.

Port salteaua electrică pe umăr și radiatorul în brațe încadrat de cei doi. Lumea se uită la noi ca la urs. Ceasul din complex indică ora 13,00.

În fața căminului 5 căpitanul Bucșă stătea de vorbă cu un om de statură mijlocie, pe care nu-l mai văzusem.

— Ați rezolvat? îi întreabă necunoscutul pe însoțitorii mei.

— Da, să trăiți!

Însoțit de cei doi intru în biroul secției de miliție, sunt poftit să iau loc și după câteva clipe apare necunoscutul. Burcin îi arată declarația pe care o scrisesem mai devreme, o citește și o pune deoparte, spunând:

— Asta nu are nici o valoare.

Apoi mi se adresează mie:

— Cionoiu, tu nu mă cunoști, dar eu te cunosc. Am auzit foarte multe despre tine. Oamenii mei nu au reușit să se înțeleagă cu tine; așa că am hotărât să vin eu să văd ce ai de gând. Spune-mi ce nemulțumiri ai?

— Nu am nici o nemulțumire.

— Cum nu ai, când tot timpul îi deranjezi pe colegii tăi cu discuțiile tale. Toți sunt proști, numai tu ești deștept; îți bați joc și de oamenii mei, spui că sunt proști. Uite ce ai declarat anul trecut — îmi arată ultima declarație dată în 1987.

...Recunosc că am avut o purtare necorespunzătoare, care i-a putut determina pe unii colegi să recurgă la acțiuni dăunătoare statului, deși intenția mea nu a fost aceasta. Mă angajez ca pe viitor să am o atitudine corespunzătoare...

— Nu vă supărați, dar eu consider că m-am ținut de cuvânt, că nu am făcut nimic ieșit din comun. Cel mult am discutat cu colegii... dacă dumneavoastră considerați că trebuie să părăsesc facultatea, mă duc și mă angajez la C.A.P. Șag, păstor la vaci. Cred că vacilor le pot vorbi.

— Da, dar poate și vacile înțeleg.

— Știți, noi am învățat la filosofie că adevărul are caracter de clasă...

— Nu-mi spune mie asta, eu am absolvit facultatea de drept. Nu adevărul are caracter de clasă, ci interpretarea adevărului! Eu îți promit că dacă mai vorbești, dispari!... Ia o coală și scrie!

— Ce să scriu?

— Ce vrei! Apoi se adresează gorilei: tu rămâi cu el și ai grijă să scrie! Noi mergem să mâncăm („Doctorii” erau oaspeți de onoare ai cantinei din complex).

Rămas singur cu monstrul care se învâртеște furios în jurul mesei mă uit la coala albă din fața mea, dar de fapt privesc în gol. Mi-e frică. Mă bate gândul să mă ridic brusc de pe scaun și să o iau la fugă...

— Fratele meu, tu chiar nu înțelegi ce vrea omul ăsta de la tine? Scrii declarația și ai scăpat!...

Aprinde lumina de birou.

— Poate nu ai lumină!

După câteva clipe o stinge.

— Poate ai prea multă!

Mi s-a făcut foame. Mă tot gândesc ce să scriu... Deodată îmi vine ideea salvatoare!

Declarație

Subsemnatul... declar următoarele: Nu am nimic de declarat. Dar întrucât nu vreau să supăr organele de stat, mă angajez ca pe viitor să nu mai port cu colegii decât discuții pe teme profesionale.

Aceasta este declarația pe care o dau, susțin și semnez.

Pun pixul pe masă și răsufli ușurat.

Gorila vine, ia coala, citește declarația și mă întreabă evident nemulțumit:

— Asta-i tot?

— Da!

— Știi ce aş face eu dacă ar fi după mine? Te-aş interna la psihiatrie. Pune coala pe masă și îşi continuă rondul. Pe la ora 15.00 apar ceilalți.

— A scris? întrebă şeful.

Cu o mutră foarte plouată, gorila îi arată declarația.

Nici o schimbare nu am putut observa pe chipul șefului atunci când a citit declarația. Nici surpriză, nici mulțumire. Absolut nimic. Nu i-a tresărit nici un mușchi al feței. M-a întrebat pe un ton indiferent:

— Și de unde știu eu dacă o să te ții de cuvânt?

— Din moment ce știți ce am discutat până acum în cămin, înseamnă că veți ști și de acum înainte.

— Bine, mai discutăm noi. Acum ești liber.

Era ora 15.15 când am ieșit la aer. Meciul durase mai bine de șase ore. M-am văzut în oglindă, la spălător. Eram alb ca varul. Norocul meu a fost că la ora 17.00 a venit Micky, de la Timișoara. Pe peron o așteptau Seba și Nardi, care aflaseră că am fost luat și nu știau dacă îmi vor da drumul pentru a ajunge la gară.

După ce mi-au dat drumul au fost chemați, pe rând, colegii de cameră și alți doi prieteni. Toți mi-au spus că li s-a cerut să declare că sunt nebun, dar au refuzat.

*

Nu știu însă ce au declarat alții, cei care au anunțat că am ascultat din nou Europa Liberă, cei care au afirmat că deranjez, cei care au raportat că am râs de prostia securiștilor... Oare cine or fi informatorii? Poți bănuî, dar nu poți fi sigur.

Atunci când m-a întrebat „Gigi, noi nu facem nimic de aniversarea asta?” Doru Stancu era foarte speriat și nu era omul de la care să te aștepți la o asemenea întrebare. Cine știe?

Sunt apoi bișnițarii tolerați. Sică a pus într-o zi la cantină un afiș prin care anunța că vinde țigări. În mai puțin de o oră a venit miliția care i-a percheziționat camera și era să fie exmatriculat pentru cinci pachete de țigări. Alții însă vând zilnic, de ani de zile, bere, țigări, blugi, fără ca miliția să intervină.

Sau Bălăcescu, cel care a cerut în urmă cu un an în consiliul profesoral, imediat după exmatricularea celor trei, să se ia măsuri împotriva elementelor de extremă dreaptă. Bălăcescu e un demagog ordinar! Copiază cu nerușinare la examene, iar în ședințe dă lecții de morală, criticându-i pe colegii mai slabi la învățătură într-un limbaj violent: „trebuie să eliminăm uscăturile”. A fost prins copiind de profesorul de istorie la lucrare. Deși cu o zi înainte profesorul, care era un „resemnat” divulgase subiectele, Bălăcescu a preferat să copieze în loc să citească câteva pagini.

La una din ședințe, în timp ce Bălăcescu își dezlănțuia de la înălțimea catedrei discursul patetic, m-am ridicat și arătându-l cu degetul și privindu-l în ochi, i-am spus răspicat:

— Tu ești demagog și mincinos!

S-a făcut alb la față și după o clipă de gândire s-a îndreptat în grabă spre locul lui din bancă. La coborârea de pe podium s-a împiedicat și abia a reușit să evite o căzătură. Semăna cu un câine gonit cu pietre care fuge cu coada între picioare. Din mers, în timp ce evita căderea, a spus pe un ton nehotărât:

— Eu... propun să închidem ședința.

Profesorul de Construcții, care participa ca invitat, a salvat situația schimbând subiectul.

Unul dintre colegi m-a întrebat de ce nu încerc să discut în particular cu Bălăcescu. Știam că nu are rost, dar mai mult în glumă mi-am propus să încerc.

În timp ce Bălăcescu, care părăsise primul sala de clasă după ședință, se îndrepta grăbit spre cămin, l-am ajuns din urmă și i-am spus foarte prietenos:

— Auzi, fratele meu, nu vrei să stăm de vorbă între patru ochi?

Răspunsul s-a vrut nimicitor:

— Ce mă, cu tine să stau de vorbă, care ascuți Europa Liberă?!

Bălăcescu vede în mine, în mod sigur, cel mai mare dușman, pentru că după ce i-am făcut timp de mai bine de un an viața amară pe când era șef de an, ridiculizându-l în ședințe, la începutul anului V am organizat schimbarea lui din funcție. Am criticat și S.C.B.-ul, ziarul al cărui redactor șef era.

S-a plâns în consiliul profesoral că nu mai are nici o funcție în facultate, dar decanul i-a tăiat-o:

— Bălăcescule, am înțeles că dumneata ești fericit acolo la gazetă. De ce vrei să te suprasoliciți?

Decanul nu prea îl simpatiza. A refuzat să-i acorde un interviu pentru S.C.B.

Bălăcescu a greșit momentul. În anii '50 ar fi făcut carieră. În vremea aceea „cadrele hotărăsc totul” era mai mult decât o lozincă, era o realitate. Acum însă, e marginalizat. În afară de asistentul de socialism, cu care scoate gazeta, și câțiva colegi, unii cu funcții A.S.C., alții artiști amatori, nu prea are prieteni. Majoritatea colegilor îi râd în nas.

Mă tot gândesc ce-o fi în sufletul securiștilor! Oare au coșmaruri? Cu puțin timp înainte de revoluție l-am întâlnit pe stradă pe unul din cei care mă interogaseră în 1987. Venea din direcția opusă, în civil ca întotdeauna, și ai fi zis că e un om obișnuit, mai bine îmbrăcat decât media. Nu era deloc fioros. Venea gânditor și când am ajuns în dreptul lui i-am dat bună ziua. Nu m-a recunoscut, sau nu m-a observat până în clipa când l-am salutat și în acea clipă mi-am dat seama că s-a speriat. Cred că nu-i făcea plăcere să fie recunoscut pe stradă.

Majoritatea securiștilor creau o atmosferă apăsătoare în jurul lor. Era ceva sinistru, ca prezența unui șarpe. Știau că sunt puternici și își dădeau importanță, afișând un aer de superioritate.

Un caz mai ciudat era omulețul, locotenentul major Burcin. După interogatoriul maraton din noiembrie 1988 l-am întâlnit de foarte multe ori în cămin. Așa mic și cu mutra nevinovată pe care o avea, nu părea deloc fioros. Știam că e securistul meu, al facultății. Știam că are informatori în cămin și nu știam cine sunt aceștia. Dar pentru că hotărâsem să nu mai vorbesc în public, nu-mi era frică de el. Aproape toți studenții știau cine e și căutau să treacă cât mai repede pe lângă el. Nici informatorii nu aveau interesul să fie văzuți de colegi în compania lui. Dar pe mine mă distra. Îmi făcea plăcere să merg să îl salut, să dau mâna cu el, să îl întreb ce mai face, ba chiar l-am invitat cândva să vină ca spectator la un meci de fotbal pe care îl jucam pe terenul din complex. A refuzat politicos. La mine în cameră intra cam o dată pe lună, dar aborda în așa fel discuția, de parcă și-ar fi vizitat un prieten. Îl tratam ca pe un fel de pedagog care vine să vadă ce fac copiii din internat, dacă sunt cuminiți.

La fiecare vizită pe care mi-o făcea îl întrebam:

— Eu sunt cuminte, nu-i așa? și răspunsul a fost de fiecare dată afirmativ.

Când în primăvara anului 1990, la câteva luni după revoluție l-am întâlnit în oraș, era de nerecunoscut. Își lăsase părul să crească, cred că nu se tunsese de la revoluție, era nebărbierit și atunci când l-am salutat nu a părut de fel bucuros de întâlnire. Mi-a răspuns la salut continuându-și grăbit drumul în direcția opusă. Dacă nu m-aș fi grăbit la gară mi-ar fi plăcut să-l ajung din urmă pentru a sta câteva minute de vorbă ca în vremurile bune.

În ianuarie 1990 am aflat că șeful se numea Popescu și avusese grad de maior până la revoluție, apoi fusese avansat locotenent-colonel „Pentru merite deosebite în timpul revoluției”. Căpitanul Bucșă, șeful postului de miliție din căminul cinci (post care a fost desființat după revoluție), a fost de asemenea avansat în grad la începutul anului 1990. În primăvara când l-am întâlnit la rectorat, avea pe epoleți gradul de maior. Nu mă mai cunoștea. I-am adus aminte că într-o noapte, cu mai bine de un an în urmă, cu ocazia unui control în cămin le spusese unor colegi ce se aflau în toiul petrecerii: „voi puteți face chef, puteți să beți, să dansați, să cântați dar să nu faceți ca Bia și Cionoiu!”

A negat hotărât:

— Bia am spus, Cionoiu nu! Numele dumitale îl aud pentru prima dată.

La câteva luni de la revoluție, după ce a fost eliminat din redacția ziarului „Replica”, fost „S.C.B.”, Bălăcescu a aterizat redactor șef la ziarul poliției din Brașov. După terminarea facultății a fost angajat de poliție și a primit gradul de locotenent.

*

În prima zi de școală de după revoluție s-a hotărât spontan suspendarea cursurilor și convocarea unei adunări generale a studenților. M-am autoimpus un fel de moderator al dezbaterii. La început am citit câteva rânduri scrise zilele trecute.

Libertatea deciziei

Relativ la literatură, filosofie, libertatea înseamnă dreptul de a fi lăsat să alegi, dar pentru a alege, trebuie să cunoști, să fii lăsat să cunoști. Există o corelație strânsă între libertate și garantarea accesului la informație.

Deținătorii puterii pot adopta atitudini diferite față de omul care vrea să cunoască permițându-i într-o măsură mai mare sau mai mică accesul la informație.

Consider că există trei cazuri:

— *Puterea garantează accesul nelimitat la întreaga cantitate de informație fără a-l sugestiona în vreun fel pe cel care vrea să cunoască.*

— *Puterea garantează accesul nelimitat la întreaga cantitate de informație, dar în prezența unor pârghii care încearcă să impună căutătorului o anumită direcție.*

— *Puterea suprimă o parte mai mare sau mai mică din cantitatea de informație, căutătorului fiindu-i prezentat restul ca întreg.*

În primul caz omul este cu adevărat liber în luarea deciziei. În al doilea caz este sugestionat să adopte o anumită decizie, dar are posibilitatea cunoașterii și poate respinge sugestia. Cazul al treilea e cel mai grav deoarece

informația e prezentată trunchiat. Omul nu e sugestionat, e dirijat. Pentru a putea refuza direcția pe care a fost canalizat, trebuie să redescopere singur informația cenzurată. Dacă cenzura funcționează perfect, acest lucru devine posibil doar prin revelație, creație.

Primul caz reprezintă un ideal al democrației, dar atingerea acestui ideal ar însemna căderea în anarhie, prăbușirea oricărui sistem de norme morale.

Cazul al doilea, e caracteristic pentru o societate autoritară. Acestui tip de societate îi e specifică stigmatizarea.

Al treilea caz e caracteristic societăților totalitare. Statul totalitar își asumă dreptul de a trunchia informația și de a prezenta restul ca întreg. Este evident că o asemenea politică are efecte dezastruoase asupra culturii. Oamenii au fost înșelați, dar nu știu asta. Priviți din exterior, de către cineva care a avut acces și la informația ce le-a fost interzisă, ei se comportă anormal. Dar, din punctul lor de vedere se comportă normal.

Știam că mulți dintre studenți nu avuseseră acces la alte surse de informație decât cele controlate de propaganda comunistă, fiind educați în spiritul acesteia. Până la revoluție aceștia ar fi fost în stare să se bată pentru ideile inoculate, idei care crezuseră că le aparțin.

Sunt convins că mulți au înțeles mesajul din textul pe care îl citisem. Au fost însă și alții care au întrebat cu ce drept le țin eu prelegeri și m-au acuzat că vreau să mă impun la conducere, lucru pe care nu l-am contestat. Am fost comparat cu Napoleon, porcul din „Ferma animalelor” a lui George Orwell, deoarece cu câteva zile înainte rulse pe micul ecran filmul de desene animate cu același titlu.

S-a instalat o atmosferă de bâlci, unii voiau să vorbească, alții voiau să plece. Studenții se săturaseră de ședință. S-a hotărât ca fiecare an să-și desemneze câte trei reprezentanți care să formeze biroul sindicatului, organul de conducere ce urma să se ocupe de problemele studenților. După desemnarea reprezentanților, ceilalți studenți au plecat plictisiți la cămin...

*

După ce fuseseră exmatriculați Bia, Rică și Luci au fost trimiși acasă și obligați să se angajeze. Câteva luni nu au avut voie să părăsească orașele în care locuiau fără aprobarea Securității. Domiciliu forțat.

În toamna anului 1989, la câteva săptămâni după începerea anului școlar, li s-a permis să revină la facultate.

Cu Rică și Luci vorbisem de câteva ori până la revoluție, erau și ei cuminți, ca și mine.

Cu Bia am vorbit o singură dată și mi s-a părut că ceva nu e în regulă cu el. Slăbise foarte mult în cei aproape doi ani și părea ciudat, lucru sesizat și de alți prieteni. Discuția a fost foarte convențională, cred că ne suspectam reciproc. M-a șocat faptul că susținea că securiștii nu sunt oameni răi, că își fac datoria. Nu l-am contrazis...

Bia, Luci și Rică au fost desemnați ca reprezentanți ai anului IV în biroul sindicatului. Eu eram unul din reprezentanții anului V.

Pentru funcția de președinte al sindicatului au fost două propuneri:

Bia și eu.

Deși Rică și Luci m-au votat pe mine, majoritatea reprezentanților a fost pentru Bia, care era cunoscut, mai

mult din auzite, ca eroul studenților pentru că ieșise cu pancarta la cantină.

În aceeași zi, seara, într-o sală de seminar s-a ținut o ședință a biroului la care trebuiau dezbătute problemele concrete ale studenților.

Bia era la catedră, ceilalți în bănci. Bia, care urma să conducă ședința, a început să vorbească:

— Aș vrea mai întâi să stabilim ordinea de zi... cred că mai întâi trebuie să alegem un secretar care să întocmească procesul verbal. Ba nu! M-am gândit că mai întâi trebuie să găsim alte cuvinte pentru „ordinea de zi”, pentru „proces verbal”, pentru „secretar”. Trebuie să găsim alte formulări. Vă rog să vă gândiți la propuneri! Ba nu, văd că în sală sunt și persoane care nu aparțin biroului sindicatului. (Erau câțiva studenți care veniseră din curiozitate și Seba, care terminase anul trecut facultatea). Aceste persoane trebuie să-și precizeze statutul! Salut Seba! Te rog să-ți precizezi statutul!

Cei din sală au început să râdă.

— Vă rog să păstrați liniștea! Dacă nu, o să numesc un om de ordine care să-i evacueze din sală pe cei care nu-și respectă statutul. Ba nu! Vă propun să alegem un om de ordine care să-i evacueze din sală pe cei care deranjează ședința!...

Spectacolul a durat aproape o oră. Bia fusese inițial ridicol apoi a devenit incoerent. A început să plângă. Nervii îi cedaseră. Fusese bolnav, dar până în acea clipă reușise să își stăpânească cât de cât boala.

Luci l-a scos din sală și în aceeași seară l-a dus la Cluj. A trebuit să fie internat și abia după câteva luni a revenit la școală.

În atmosfera apăsătoare instalată după plecarea lui Bia s-a hotărât alegerea unui nou președinte al sindicatului. Am fost ales eu. Nu au existat alte propuneri.

Am dorit această funcție nu din orgoliu, ci din speranța că de pe poziția respectivă voi putea face câteva lucruri pe care le doream foarte mult: să scot un ziar care să propage ideea necesității reformei morale și să aflu care a fost mecanismul de funcționare a sistemului represiv, modul în care acesta reușise să afle ce se vorbea la cursuri, în cămin. Deși m-am străduit, nu am reușit să fac nimic...

*

În aceeași seară, târziu, în timp ce noi eram în ședință, în complex s-a petrecut ceva neobișnuit. Un băiat, care se legitimase ca fiind student la București, reușise să scoată studenții din cămine. Vorbise la radioul studențesc despre Securitate și o mulțime de studenți pornise prin centrul Brașovului până la clădirea Miliției (care fusese rebotezată Poliție), scandând „Jos Securitatea!”. Pe la miezul nopții s-au întors în complex. După părerea mea, ora la care se desfășurase manifestația nu a fost cea mai potrivită.

A doua zi, dimineața, s-a hotărât spontan reluarea acțiunii. S-a organizat un miting în fața cantinei. Problema era că Securitatea dispăruse, noii deținători ai puterii o desființaseră prin decret.

Imediat după revoluție a fost pus în circulație un zvon, care stârnea indignarea.

„Securiștii se refugiază în Occident! Mulți au ajuns deja în Suedia! Acolo sunt considerați un fel de dizidenți!”

În țară floarea intelectualității vorbea despre „reconciliere națională”, despre „inutilitatea vânătorii de vrăjitoare”. Noii conducători desființaseră prin decret Securitatea și domnea convingerea că sistemul represiv ce controlase până mai ieri întreaga societate dispăruse definitiv fără a mai putea fi activat vreodată, că din întreg edificiul rămăsese doar o mână de oameni, mai mult sau mai puțin disperați care căutau să-și salveze pielea.

Bucureșteanul reușise să-i convingă pe mulți că decretul cu desființarea Securității fusese o păcăleală a Puterii, dar cum poți dărâma ceva aparent inexistent?

Din păcate, bucureșteanul dispăruse, așa că a trebuit să ne descurcăm singuri. La miting a apărut șeful Poliției județene, un colonel, care s-a plâns că studenții tulburaseră liniștea publică în timpul nopții. Ne-a asigurat că și el a avut de suferit de pe urma Securității, că înainte de Revoluție telefonul îi fusese ascultat. Era de acord că Securitatea trebuie dărâmată, dar ne ruga să nu creăm dezordine în oraș. Oficial se afirma că Securitatea fusese desființată sub controlul armatei, deci colonelul de poliție ne-a sfătuit să ne adresăm Ministerului Apărării Naționale dacă avem nelămuriri.

— ... În fond ce doriți dumneavoastră? Listele cu informatorii? Poate au fost deja falsificate sau distruse. Trebuie să aveți răbdare. Se va face lumină! Acum e democrație...

L-am crezut. Din prostie sau din frică. Nu știu. Aș fi putut cere atunci masei de studenți prezente la miting să ocupe sediul Securității care se afla în acel moment sub controlul armatei și sunt convins că ar fi făcut-o. Am fi putut cere apoi dosarele, dar nu știu dacă am fi avut succes.

Dar mai ales, nu știam dacă am dreptul să cer dosarele, dacă e moral să vreau să aflăm numele informatorilor și conținutul declarațiilor acestora, pentru că toți intelectualii vorbeau despre inoportunitatea vânătorii de vrăjitoare. De ce să ne cunoaștem călăii? Să-i iertăm fără să-i cunoaștem!

Puterea ne sugera prin intermediul televiziunii și al zvonurilor că lupii deveniseră peste noapte mielusei; ne sugera că cei care ani, poate chiar zeci de ani, fuseseră instrumente docile ale opresiunii se căiesc acum pentru faptele lor. Ni s-a cerut să avem răbdare fiind asigurați că problema Securității va fi rezolvată. Aveam dreptul să cerem să fie rezolvată, puteam cere, dar trebuie să avem răbdare.

În acele clipe am fost atât de prost încât am crezut că cererea va fi îndeplinită. Am cerut deci altcuiva să rezolve misterul Securității. Cui?

— Vrem să știm cum a funcționat sistemul acesta diabolic numit Securitate! Nu știu numele informatorilor, dar știu numele și gradul multor ofițeri de Securitate. Eu îi cunosc pe câțiva dintre ei care m-au anchetat pe mine: căpitanul Borța, locotenentul major Burcin, maiorul Popescu. Pe ceilalți îi cunosc doar din vedere. Am auzit că maiorul Popescu a fost avansat în grad după revoluție. Pentru ce merite?!

Nu trebuie să mășăluim prin oraș. Să cerem constituirea unei comisii de anchetă care îi interoghează pe acești oameni pentru a afla cum a funcționat sistemul!

Discursul meu a încheiat mitingul și toată lumea a plecat mulțumită, convinsă că rezolvaserăm problema.

Sunt sigur că în timpul mitingului câțiva oameni, informatorii, nu s-au prea simțit în largul lor. Dar acum pot

fi liniștiți. Câteva luni mai târziu parlamentul a votat o lege care permitea accesul la dosarele Securității abia peste 40 de ani.

*

În 17.01.1990 urma să se constituie organul de conducere al județului: Consiliul Provizoriu Județean de Uniune Națională. Se hotărâse că acesta va cuprinde 55 de membri între care și un reprezentant al studenților din Universitate. Am cerut conducerii sindicatului din Universitate să fiu eu acela. Cererea mi-a fost acceptată și în dimineața zilei de 17 m-am prezentat la Teatrul Național în a cărui sală se desfășura alegerea celor 55. Membrii Consiliului Județean urmau să fie aleși pe criteriul reprezentativității. Întreprinderile mari și Universitatea aveau din start asigurate locurile în consiliu, deoarece reprezentanții lor fuseseră desemnați de un număr mare de angajați, respectiv studenți, astfel că pentru câteva locuri, vreo 15, nu a fost nevoie să se voteze. Ca reprezentant al studenților din Universitate aveam locul asigurat și am urmărit, mai mult ca spectator, disputa pentru cele aproximativ 40 de locuri rămase.

Pentru ocuparea acestora, candidau reprezentanți ai întreprinderilor și instituțiilor cu număr mic de angajați. Marea majoritate a acestora fuseseră desemnați pe criteriul participării directe la revoluție, în 22 decembrie, dar mai ales pentru că luptaseră după 22 împotriva teroriștilor. Erau oameni care au luptat cu arma în mână, o noapte și o zi. În jurul lor au murit oameni. Au fost câteva zeci de morți la Brașov în noaptea din 22 spre 23 decembrie și zidurile

primăriei și ale clădirilor învecinate păstrează încă urma a sute de gloanțe.

În 22 manifestanții au luat cu asalt clădirea Securității. Securiștii nu au opus rezistență. Dimpotrivă. Au permis revoluționarilor să intre în clădire, să scotocească prin seifuri și le-au împărțit arme. Se zvonea că teroriștii vor ataca orașul. Maiorul Popescu, cel care cu un an în urmă mă amenința că dacă mai vorbesc dispar, a fost unul dintre cei care împărțeau arme doritorilor. După ce au fost înarmați, revoluționarii au părăsit clădirea Securității cu speranța de a ucide fiecare măcar un terorist. Fuseseră copleșiți de atitudinea binevoitoare a securiștilor cu care voiseră inițial să se răfuiască.

Deși Ceaușescu fugise în 22 la prânz și până seara Armata, Miliția și Securitatea făcuseră public faptul că sprijină revoluția, manifestanții, care încă din zori împânziseră orașul, nu plecau acasă. Organizaseră un miting în fața primăriei. Pe la ora 2,00 noaptea s-au auzit câteva focuri de armă. Teroriștii! Demonștrânții care primiseră arme de la Securitate au deschis și ei focul fără a ști prea bine în cine trag. Au murit câteva zeci de oameni, dar nici după trei ani de la revoluție nu se știe cine au fost teroriștii.

Un grup de manifestanți, care luptaseră cu arma în mână în acea noapte, s-a dus în primele zile din ianuarie la București și a cerut să fie demis Comandantul Garnizoanei din Brașov, cel care conducea provizoriu județul pentru că acesta i-ar fi eliberat pe teroriștii arestați de revoluționari. După ce s-au întors de la București au primit numeroase telefoane și scrisori de amenințare, după cum afirmau în ședința din 17.

Acești oameni erau eroii Brașovului și au fost aleși printre cei 55. După încheierea alegerilor, Consiliul s-a retras într-o sală a primăriei...

S-a trecut la inventarierea problemelor ce trebuiau rezolvate în județ: aprovizionarea cu alimente, cu energie, apă, aprovizionarea cu materii prime a întreprinderilor, construirea de locuințe, aprovizionarea cu furaje a fermelor în care vitele riscau să moară de foame...

Am ridicat și eu o problemă:

— Eu propun să se constituie o comisie de anchetă care să cerceteze ce s-a întâmplat cu Securitatea! Până acum mai puțin de o lună dacă vorbeai prea mult, riscai să dispari. Fiecare instituție avea securiștii și informatorii săi. Informatorii au rămas anonimi, printre noi, iar securiștii au dispărut. Dar s-ar putea întoarce! Trebuie cercetată activitatea Securității!

Privirile celorlalți indicau indiferență, mirare, de parcă aș fi propus ceva ridicol, absurd. Doar unul dintre cei aleși să conducă destinele județului, erou al Brașovului, omul care luptase împotriva teroriștilor, care fusese la București și cel care fusese de nenumărate ori amenințat cu moartea, a spus pe un ton grav:

— Împotriva Securității nu putem și nu trebuie să facem deocamdată nimic. Vă asigur eu! Riscăm să fim asasinați pe stradă.

În continuare s-au dezbătut pe larg problemele considerate importante, au fost aleși președintele și vicepreședintele Consiliului Județean, au fost constituite comisii de activitate.

La încheierea ședinței am plecat profund dezamăgit spre cămin. Nu am participat la nici o altă ședință deoarece

mă simțeam în plus și nici nu am fost înlocuit de un alt student. Cei 55 chemați să conducă județul au rămas 54.

Abia câteva luni mai târziu am avut revelația faptului că poate eroul Brașovului este cel care a deschis focul în noaptea aceea în care au murit zeci de oameni, fără să se fi aflat până astăzi cine e vinovat de moartea lor. Rolul teroriștilor a fost acela de a crea panică, diversiune pentru ca oamenii de încredere ai Securității ce fuseseră ținuți până atunci la naftalină, să poată fi prezentați mulțimii dezorganizate drept eroi. De asemenea, teroriștii trebuiau să elimine obstacolele, eventualele persoane incomode care s-ar fi opus scenariului. La Timișoara, unde revoluția începuse cu câteva zile mai devreme, oamenii doriți de organizatorii loviturii de stat au fost instalați în postura de capi ai revoluției încă din data de 20 decembrie, zi în care Armata, Miliția și trupele de Securitate au părăsit orașul. De aceea, în seara de 22 la Timișoara nu a fost nevoie de măcel. Totuși diversioniștii și-au făcut datoria împușcând la întâmplare câțiva oameni, pentru a menține atmosfera de teroare dorită. Probabil că dacă tinerii care încercaseră să editeze primul ziar liber din oraș nu ar fi renunțat la hotărârea lor și nu ar fi părăsit Poligrafia, ar fi fost atacați și uciși. Zvonul că teroriștii vor ataca Poligrafia fusese intens vehiculat. Așa însă, viețile ne-au fost cruțate și foștii redactori ai ziarului local, și-au putut face nestingheriți datoria. Primul număr al „Luptătorului Bănățean”, primul ziar liber tipărit după revoluție, publica pe prima pagină portretul lui Bălan, fostul secretar de partid și îi dedica un articol omagial intitulat: „Omul care s-a opus lui Ceaușescu!”. La Timișoara primul ziar ce se declara anticomunist a putut apare abia peste o lună.

La București, în timp ce „eroii revoluției” vorbeau nestingheriți de la un balcon luminat, oameni mărunți, nesemnificativi cădeau uciși de gloanțele teroriștilor în piață. Nici un glonte nu a vizat balconul luminat în care se aflau conducătorii...

Deși Armata, Miliția, Securitatea se declaraseră de partea revoluției, crainicii televiziunii îi chemau sistematic, prin apeluri disperate, pe locuitorii neînarmați ai capitalei să vină să apere clădirea televiziunii de teroriști. Teroriști invizibili. Asta, cu toate că respectiva clădire era apărată de parașutiști înarmați până în dinți și de numeroase blindate.

Românii s-au luptat cu fantome. Deși au fost sute de morți, la trei ani de la revoluție nu se știe cine au fost teroriștii. Atunci, „în zilele fierbinți ale revoluției”, țara întreagă a putut vedea pe micul ecran chipul unui terorist străin ce fusese scos din luptă de bravii apărători ai revoluției.

Un tânăr brunet, grav rănit, se afla în agonie într-un spital. Reporterul televiziunii subliniind omenia de care dădea dovadă personalul spitalului îngrijindu-l pe acest ucigaș plătit la fel ca pe un militar român, se adresează apoi muribundului căruia îi curgeau din ochii larg deschiși lacrimile:

— Acum plângi, ți-e rușine! Spune-mi ce ai avut cu poporul român? De ce ai venit să ne ucizi? Ai venit în țara noastră și ți-am dat să mănânci, te-am omenit, ce ai avut cu noi? Acum îți pare rău?!...

Peste câteva zile s-a aflat că mercenarul străin fusese un amărât de bucureștean mai brunet, care luând în serios apelurile lansate de crainicii televiziunii plecase de acasă să apere revoluția. Promise și el, ca și demonstranții din Brașov

o armă cu care poate nici nu știa să tragă și fusese apoi ucis poate chiar de cei care i-o dăduseră. Ce o fi simțit acel tânăr muribund atunci când reporterul Televiziunii Române Libere îi vorbise? Oare l-a mai putut auzi? Lacrimile acelea pe care reporterul, plin de sine, le prezentase drept o dovadă a vinovăției însemnaseră durere sau neputință? Nu vom ști niciodată!

*

Adevărații deținători ai puterii nu s-au aflat înainte de revoluție, probabil nu se află nici acum, printre cei care aparent tronează în vârful piramidei sociale. Marii aleși nu sunt decât niște marionete. Acest adevăr, pe care mulți refuză să-l accepte, a ieșit clar în evidență atunci când soții Ceaușescu, cei despre care se spunea că sunt stăpânii Securității, considerată una din cele mai eficiente agenții de informații din lume, au fost luați cu elicopterul din palatul înconjurat de demonstranți și duși în mijlocul câmpului, unde au fost abandonați. Soarta le fusese probabil de mult pecetluită. Din stăpânii absoluți ai României, s-au trezit peste noapte fugari. Dar rolul lor nu s-a încheiat. Ei, cei care fuseseră folosiți până mai ieri drept paravan de adevărații deținători ai puterii, trebuiau să-și joace rolul până la capăt în farsa ce urma să prezinte lovitura de stat ca fiind revoluție.

Cei doi semianalfabeți, care crezuseră că pot păcăli istoria, dar care în realitate fuseseră duși tot timpul de nas, nu știau că fugind de moarte se îndreaptă de fapt spre moarte. O moarte ce trebuia să legitimeze noua Putere.

După ce au fost abandonați în mijlocul câmpului, au fost arestați și ținuți ascunși timp de două zile, timp în care așa-ziii teroriști au semănat panică în țară. Panică ce a fost exponențial amplificată de TELEVIZIUNEA ROMÂNĂ LIBERĂ. Apoi dictatorilor le-a fost intentat, conform scenariului, un simulacru de proces și au fost condamnați la moarte. Sentința a fost executată imediat, în prima zi de Crăciun, din ordinul ateilor care tocmai începuseră să descopere valorile ortodoxiei pentru „a opri baia de sânge din țară”. În aceeași zi, pentru ca farsa să fie completă, organizatorii revoluției au desființat pedeapsa cu moartea „pentru a ne alinia și noi românii, la valorile civilizației europene”.

*

La Cugir revolta s-a declanșat în 21 decembrie. Milițienii din Cugir au procedat la fel cum ar fi procedat orice milițian din țară și i-au arestat pe cei care au făcut agitație în fabrică, dar, la scurt timp, numeroși muncitori și-au învins frica și grupuri masive au părăsit lucrul și s-au îndreptat spre clădirea miliției. Au scandat lozinci împotriva conducerii statului și au cerut eliberarea celor arestați. Milițienii s-au baricadat în clădire și au tras focuri de avertizare. Nu primiseră încă ordinul de a simpatiza cu Revoluția.

Focurile de avertizare au întârât mulțimea care asedia clădirea. Manifestanții au făcut să plouă cu sticle incendiare asupra acesteia. Milițienii au fost puși într-o situație limită. Majoritatea s-au predat și au scăpat cu viață, deși au fost crunt bătuți. Comandantul și adjunctul nu au

vrut să se predea. Le era frică de linșaj. Au așteptat până în ultima clipă venirea ajutoarelor, dar cum acestea nu au apărut, au fost siliți să iasă din clădirea cuprinsă de flăcări. Au încercat să fugă. Au tras, de data asta în plin, își apărau viața, dar au fost prinși, călcați în picioare și apoi stropiți cu benzină. Li s-a dat foc. În timp ce ardeau, unii manifestanți mai încercau să-i lovească, dar alții strigau:

— Nu-i omorâți! Lăsați-i să ardă de vii!

După ce milițienii au murit, un demonstrant, recidivist, i-a tăiat unui cadavru organul genital și i l-a introdus în gură. Apoi i-a tăiat o ureche și a mușcat din ea:

— A crăpat pielea pe ei ca pe porcul pârlit, dar asta e crudă! Nu e ca șoricul!

În continuare, un număr mare de manifestanți au căutat să-și regleze conturile cu alți „dușmani ai poporului”. Printre aceștia se aflau colaboratori notorii ai Securității, dar și oameni corecți din conducerea întreprinderilor și a instituțiilor. Aceștia fuseseră trecuți pe lista neagră pentru că pretinseseră disciplină la locul de muncă și se împotriviseră furturilor.

*

La Nădrag, muncitorii de la uzina „Ciocanul” au ieșit din fabrică, în 22 decembrie, decizi să participe la revoluție. Au devastat librăria, incendiind toate cărțile cu conținut politic. Un om care a vrut să se opună incendierii cărților, spunând că acestea pot fi date la retopit, era cât pe ce să fie linșat. Apoi demonstranții s-au îndreptat spre sediul Miliției. Milițienii îi așteptau în stradă și le-au spus că sunt de partea Revoluției. Milițienii i-au însoțit pe demonstranți la

primărie. Primarul a afirmat că și el e de partea revoluției. Nici milițienii, nici primarul nu au pățit nimic, dar au trebuit să asiste docili la incendierea primăriei. Muncitorii au considerat că dacă nu au bătut pe nimeni, trebuie măcar să dea foc primăriei. Pentru ca să nu se spună că nădrăgenii au fost lași, că nu au participat la revoluție.

*

Alegând momentul optim și controlând atent desfășurarea evenimentelor, organizatorii loviturii de stat au reușit să obțină cu sacrificii materiale și umane minime legitimizarea în postul de conducători ai revoluției. Farsa s-a bazat pe cunoașterea profundă a psihologiei maselor, fapt ce a permis manipularea cu precizie matematică a zecilor de mii de oameni care au participat la evenimente și inducerea în eroare a milioane de telespectatori.

În 22 decembrie, în numeroase localități din țară, concomitent și aparent spontan, mii de oameni ai muncii au părăsit fabricile și au pornit să răstoarne dictatura.

În perioada de după Revoluție s-au dat două explicații fenomenului:

1. Oamenii au reacționat spontan. Faptul că evenimentele s-au desfășurat aproape identic și concomitent în numeroase localități a fost o coincidență (această variantă a fost vehiculată de opoziție).

2. Acțiunea protestatarilor a fost coordonată pentru a paraliza forțele de represiune (variante Puterii).

Realitatea a fost alta. Oamenii au fost stimulați să iasă în stradă, dar nu pentru a paraliza forțele de represiune, ci pentru a masca lovitura de stat. Masele acelea ieșite în

stradă păreau o forță colosală. Zeci de mii de oameni au uitat că o viață întreagă fuseseră lași și fricoși, simțindu-se puternici. Îi flata gândul că, forțele de represiune se tem de ei. Pentru că se simțeau puternici erau gata să fie generoși cu cei de a căror frică tremuraseră până ieri. Au crezut în lozincile ce le fuseseră băgate în cap de propaganda comunistă, lozinci de care până ieri se îndoiseră: Armata e a poporului! Miliția e a poporului! Securitatea e a poporului! Armata, Miliția și Securitatea apără Revoluția!

Există un singur vinovat pentru situația din țară! Ceaușescu și banda lui de teroriști străini! El a batjocorit Armata, Miliția, Securitatea, Partidul. Dar acum Armata, Miliția, Securitatea, Partidul s-au eliberat de tiranie și au trecut de partea poporului. Armata poporului nu poate trage în popor! Poporul revoltat i-a determinat pe comandanții Armatei, ai Miliției, ai Securității să se lepede de Ceaușescu. Pentru că nu voiau să tragă în popor!”

*

Una dintre cele mai absurde afirmații referitoare la evenimentele din decembrie 1989, afirmație vehiculată atât de noii deținători ai puterii cât și de opoziție, a fost aceea că „în 22 decembrie toți românii au fost revoluționari, anticomuniști”.

E adevărat că pentru toți oamenii cele întâmplate în 22 decembrie și în zilele următoare au constituit un eveniment deosebit, unii s-au implicat direct fiind antrenați într-un fel de psihoză colectivă, fiind gata să se lase uciși, imensa majoritate însă a urmărit desfășurarea revoluției în direct, pe micul ecran.

Fiecare om are felul lui de a participa la revoluție. Unii mor pe baricade pentru a netezi altora, pe care nu-i cunosc, calea spre dobândirea puterii. Unii se implică mai mult în acțiune, alții mai puțin.

Revoluția unora ține câteva zile, a altora câteva clipe, pentru majoritatea oamenilor revoluția nu există în realitate, aceștia mimând doar participarea la revoluție pentru a nu pierde pasul, pentru a nu fi marginalizați.

La Timișoara, Brașov, București și în alte orașe mulți oameni au stat în acele zile în stradă, riscându-și viața, dar majoritatea populației a stat în casă tremurând de frică. Chiar și cei din localitățile unde nu s-a tras nici un foc de armă au participat direct la revoluție. Bând un șpriț și urmărind desfășurarea evenimentelor la televizor. Dovada o constituie miile de oameni care în timpul campaniei electorale din primăvara anului 1990 scandau în localitățile în care nu murise nimeni:

— „21-22, Iliescu a fost cu noi!”

Foarte mulți oameni imită. În zilele revoluției era o modă să decupezi stema de pe steagul tricolor și să afișezi apoi steagul fără stemă. Toți care voiau să participe efectiv la revoluție căutau să facă lucrul acesta.

Un adevărat revoluționar decupa stema și pornea cu steagul devenit revoluționar prin oraș expunându-se gloanțelor teroriștilor. Cei mai puțin curajoși decupau stema și arborau steagul pe fațada casei sau blocului în care locuiau. Dar și locatarul care a dat jos steagul, temându-se că acesta va atrage represalii din parte teroriștilor, poate afirma că a participat direct la revoluție. Și-a riscat viața, expunându-se gloanțelor în timp ce dădea jos steagul.

Pentru majoritatea covârșitoare a oamenilor, revoluția s-a încheiat odată cu executarea dictatorilor și formarea noului guvern.

De atunci se fac numeroase apeluri ca lumea să-și vadă de treabă. Dacă unul care a murit în 21 sau 22 decembrie în stradă e considerat de majoritatea oamenilor erou, cei care afirmă că revoluția nu s-a încheiat încă sunt considerați huligani, diversioniști, oameni care vor să destabilizeze țara.

Există câțiva oameni pentru care revoluția a început cu mult înainte de decembrie 1989 și pentru care ea nu s-a sfârșit încă. Aceștia afirmă că revoluția lor, deși începută cu mult înaintea Revoluției din decembrie, e abia începutul, pentru că nu se întrezărește victoria. Aceștia vorbesc despre revoluția morală.

După executarea dictatorilor, marea majoritate a poporului s-a grăbit să serbeze victoria. Dacă în zilele de 21 și 22 decembrie era firesc să mergi și să stai zi și noapte în piața Operei, câteva zile mai târziu a sta noaptea treaz și a scrie despre revoluție era considerat un lucru foarte rău. Pentru că „dacă ești treaz noaptea, dormi ziua, nu faci nimic în casă, nu bați covoarele, nu mă ajuți la nimic, ești leneș!”.

Marea majoritate a oamenilor se uită la televizor pentru a vedea pe cineva, nu pentru a căuta să înțeleagă ceva, poate necunoscut, ascuns, din spusele vorbitorului. Consideră că e firesc să te uiți la televizor să-l vezi pe respectivul, și că ar fi anormal să cauți să înțelegi ce se ascunde în spatele vorbelor, care sunt intențiile reale ale vedetei TV. Celor mai mulți le e greu să fie atenți, să analizeze cele auzite. Așa că le iau ca atare.

Rezultatele alegerilor libere din 1990 și 1992, alegeri în care foștii comuniști au obținut confortabil majoritatea, demonstrează un adevăr trist: Revoluția din decembrie a fost marea păcăleală care a avut drept scop legitimizarea Puterii impuse de tancurile sovietice la sfârșitul celui de-al doilea război mondial.

Toate revoluțiile violente au fost urmate de catastrofe culturale.

Cu vreo doi ani înainte de Revoluția din decembrie am scris un text care poate fi intitulat „Revoluția”.

*

„Mergeau pe drum. Pe drumul lor. Un drum lat, bățătorit. Mergeau de mult timp pe drumul ăsta. Părea un drum sigur. Se mai ramificaseră din el câteva poteci, dar toate erau foarte înguste, păreau neumblate. Așa că ei au mers pe drum. De mult timp nu au mai văzut o potecă, oricât de îngustă. Văd doar drumul. Au uitat încotro au pornit. Sau poate nu au știut niciodată. Drumul șerpuiește printre munți și nici unul nu știe dacă următoarea cotitură a drumului este la stânga sau la dreapta. Se lasă duși de drum.

Într-un loc, unde valea era mai îngustă, și pereții ei mai abrupti decât până acolo, au întâlnit omul îmbrăcat în sac. Omul îmbrăcat în sac stătea pe marginea drumului și aștepta. Îi aștepta. Până în locul respectiv omul îmbrăcat în sac venise pe un alt drum. Un drum de multe ori invizibil...

...La început plecase și el pe drumul lat și bățătorit. Toți pornesc pe drumul lat și bățătorit. Dar, după un timp, el a ieșit din drum și a apucat pe o potecă. Mergea pe potecă și aceasta se tot bifurca. În poteci tot mai puțin umblate. De la

un timp nu se mai cunoștea nici o potecă și omul a trebuit să-și croiască singur drum. Când prin spini, când prin livezi. La început a ocolit spinii, dar tot ocolind spinii pierdea direcția. S-a învârtit de multe ori în cerc pentru că nu voia să treacă prin spini. Spinii îl zgâriau, îi rupeau hainele. Era mai ușor să-i ocolească. Aparent. Trecând pe lângă niște spini și-a agățat haina. Un petec din haină a rămas agățat în spini. După multe zile de umblat bezmetic, timp în care crezuse că a înaintat foarte mult, a ajuns tot în locul în care își agățase haina. A găsit peticul aninat în spini și a înțeles că nu înaintase deloc. Deși umblase întruna. A intrat în panică. A înțeles că se afla în labirint. Dacă te trezești în mijlocul unui labirint nu poți ieși ținându-te cu mâna de unul din pereți pentru că te învârtești pe loc. După un timp a înțeles acest lucru. S-a așezat și se gândea că totul s-a sfârșit. Dar nu voia să moară. Așa că s-a ridicat și a pornit la drum. Drept în spini a intrat. A hotărât că orice s-ar întâmpla, orice ar întâlni în cale, va merge doar înainte. Nici un pas la stânga sau la dreapta. Înainta foarte încet din cauza spinilor.

De multe ori vedea că în lateral se deschid poieni întinse pline cu flori. De multe ori a vrut să renunțe la drumul pe care apucase, dar își aducea aminte de peticul de haină agățat în spini. Strângea din dinți și mergea înainte. Înainte, numai înainte. Hainele i se transformaseră în zdrențe. Tot corpul îi era plin de zgârieturi. Ieșea din spini, traversa un râu, o poiană și intra iar în spini. De la o vreme s-a obișnuit cu spinii. I s-a întărit pielea. Nu-l mai zgâriau așa de tare ca la început. Dar hainele i se rupseseră de tot. Într-o zi, în mijlocul spinilor a găsit un sac. Murdar, însă pânza din care era făcut era tare. Primul gând a fost să lase sacul unde îl găsisese și să-și vadă de drum, dar pentru că îi

era frig și hainele lui aproape nu mai existau a luat sacul cu el. La primul pârâu l-a spălat. A așteptat ca soarele să îl usuce și apoi l-a îmbrăcat. De atunci umblă îmbrăcat în sac. Prin spini și prin poieni. Traversează culmi și văi, mergând doar înainte.

Tot mergând singur prin locuri neumblate de oameni, a ajuns să se creadă fiul lui Dumnezeu. Pentru că se simțea liber. Pentru că drumul pe care mergea era drumul lui. De fapt nu era drum, devenea drum abia după ce trecea el. Doar direcția era stabilită înainte. Orice obstacol apărea, doar înainte. Era mândru de faptul că putea să nu se abată din direcția în care plecase...

Într-o zi, coborând din pădure a întâlnit drumul. Drumul lat și bătătorit pe care treceau oamenii. A traversat drumul care șerpuia pe firul văii și se pregătea să-și vadă de drumul lui, să urce muntele din față. Dar s-a oprit o clipă pe marginea drumului lat să se odihnească, înainte de a începe urcușul. Atunci au apărut oamenii. Oamenii care mergeau de mult timp pe drumul lat și bătătorit, fără a ști dacă următoarea curbă va fi orientată spre stânga sau spre dreapta.

El știa că oamenii care vin pe drum nu știu încotro merg. Doar pornise și el pe acel drum cu mult timp în urmă. Stătea pe marginea drumului, îmbrăcat în sacul lui și privea la oamenii care se apropiau. Oamenii erau îmbrăcați în haine bune, pentru că pe drumul lat și bătătorit nu erau spini. El era zgâriat din cap și până în picioare și îmbrăcat în sac. L-au întrebat ce e el, de ce arată așa jalnic. Se așteptau ca el să se plângă, eventual să le ceară de pomană. Nu credeau că omul acela zdrențăros poate fi mulțumit. S-au mirat foarte tare când omul a început să le vorbească despre

drumul lui. Ce fel de drum o fi și ăsta, drept prin spini? Au vrut să-l ia cu ei pe drumul lat și bătătorit care șerpuia pe vale. Ei aveau haine bune și mai aveau mâncare destulă în traistă. Nu concepeau să renunțe la drumul lor sigur pentru a o apuca de-a dreptul prin spini. L-au lăsat în pace pe omul îmbrăcat în sac, considerându-l nebun și și-au văzut de drum.

A plecat și el, pe drumul lui. Drept în sus. A ridicat din umeri, văzând că nu-l putuse determina pe nici unul din ceilalți să vină cu el și și-a văzut de drum. Dar înainte de a pleca a lăsat un petic din sacul lui zdrențuit pe marginea drumului lat ce șerpuia în vale.

Oamenii mergeau pe drumul lor râzând pe socoteala nebunului îmbrăcat în sac. Mai aveau mâncare în traistă și pe marginea drumului mai găseau câte un izvor din care puteau lua apă. Dar mâncarea din traistă se împuțina și izvoarele pe care le întâlneau în drum aveau debitul tot mai mic. Ei știau că la capătul drumului vor găsi mâncare și apă destulă, așa că au grăbit pasul. De frică, în speranța că vor ajunge la capătul drumului...

Un om a prins o pasăre. Vie. Avea acasă multe colivii cu păsări de pădure. Le hrănea, dar le ținea închise. Ca să-l distreze când se plictisește. Nu prea îi păsa ce simt păsărelele închise în colivii. Se considera stăpânul lor. Depindeau de el. Dacă nu le-ar fi dat hrană ar fi murit. Trăiau datorită generozității lui. Pasărea pe care a prins-o acum stă în cușcă și refuză hrana. De două zile n-a mâncat nimic. Poate va muri dacă nu mănâncă nici azi! Așa că omul a silit-o să mănânce. I-a băgat cu sila grăunțe pe gât ca să o țină în viață. După un timp pasărea a început să mănânce singură. S-a resemnat. A acceptat captivitatea.

Într-o zi omul cu coliviile a prins o veveriță. Vie. A dus-o acasă și a închis-o într-una din colivii. I-a pus apă, nuci și alune în colivie. Era tare bucuros că are și o veveriță printre protejații săi. Pentru că el considera animalele închise în colivie ca fiind protejații săi. Doar depindeau de el. Depindeau de generozitatea lui. Mâncau atât cât le dădea el. Dacă una din păsărele îl supăra într-o zi, o putea ține flămândă. O putea pedepsi. I se părea firesc să fie așa. A fost foarte supărat când, a doua zi după ce închisese veverița în colivie, a găsit-o moartă. Și mai supărat a fost când a înțeles de ce a murit veverița: s-a sinucis. Și-a sfâșiat beregata cu ghearele pentru că s-a văzut captivă. Nu oricine acceptă captivitatea. Veverițele nu o acceptă. Dar asta nu înseamnă că nu pot fi ținute în captivitate. Pot fi ținute dacă la crezi iluzia că nu sunt captive. Sau că sunt captive dar au o șansă de evadare. Acesta e principiul care stă la baza construirii coliviei de veveriță. Veverița trebuie să aibă iluzia că e liberă. Deși rămâne pe loc, ea are impresia că înaintează. Colivia se rotește, după cum veverița aleargă mai repede sau mai încet. Astfel veverița nu are timp să se gândească la captivitate, la sinucidere. E sinistră soarta unei veverițe care aleargă în colivia ei.

Există și oameni care se zbat în colivii de veveriță, alergând tot mai repede pentru a-și dobândi libertatea, fără a înțelege că de fapt aleargă pe loc.

Nu e greu să închizi oameni în colivie de veveriță. Trebuie doar să-i obișnuiești cu ideea că e periculos să te abați de la drumul lat și bătătorit. Trebuie să-i înveți să le fie frică până și de ideea că drumul lat și bătătorit nu poate fi părăsit. Dacă s-au obișnuit cu această idee, restul e foarte simplu. Îi pui să meargă și le insuflă ideea că la capătul

drumului e fericirea. Apoi ai grijă ca drumul lat și bătătorit să facă o buclă. Buclă pe care o închizi fără ca ei să vadă, după ce au pornit deja pe ea. Și apoi ai grijă să ștergi punctul de intrare în buclă. Dacă bucla e destul de lungă și în spatele lor e cineva care are grijă să șteargă urmele trecerii lor pe drum, oamenii se vor învârti mult timp în cerc având convingerea că se apropie de țintă. Se pot învârti toată viața în cerc fără să-și dea seama de acest lucru. Și cu cât se vor grăbi mai tare, cu atât mai puțin probabil să înțeleagă că de fapt aleargă într-o colivie de veveriță.

Oamenii mergeau pe drumul lor. Hainele lor bune se prăfuiseră, mâncarea din traistă era pe terminate. Izvoarele pe lângă care treceau abia mai aveau apă. Oamenii agonizau pe bucla lor. Tot mergând pe drumul lat și bătătorit au ajuns, pentru a nu știu câta oară, în locul în care se întâlniseră cu omul îmbrăcat în sac. Cel ce avea grijă să șteargă urmele trecerii lor pe drum nu aflase de întâlnirea lor cu omul îmbrăcat în sac. Nu a observat și nu a distrus peticul lăsat de omul cu sacul în marginea drumului. Oamenii au găsit peticul de sac pe lângă care trecuseră de atâtea ori fără să-l bage în seamă. Nu mai erau așa siguri pe ei, ca în clipa în care se întâlniseră cu omul îmbrăcat în sac. Au luat peticul și l-au cercetat. Câțiva, foarte puțini, și-au dat seama că de atâta timp se învârtiseră în cerc. Ceilalți continuau să creadă fie că drumul pe care merg e cel bun, cel care îi va duce la țintă, fie că o luaseră pe un drum greșit și trebuie să se întoarcă pe drumul pe care veniseră. S-au format două grupuri: unii și-au continuat drumul înainte, ceilalți s-au întors înapoi, pe buclă. Câțiva, foarte puțini, au pornit pe deal în direcția în care își aduceau aminte că pornise omul cu sacul.

Cei care și-au continuat drumul mergând, unii înainte, ceilalți înapoi pe buclă au avut aceeași soartă. Cel ce avea grijă să șteargă urmele de pe drum a înțeles că se întâmplase ceva, știa că dacă bucla rămâne închisă în forma ei actuală cele două grupuri se vor întâlni și că atunci toți oamenii vor înțelege că s-au învârtit atâta timp în loc. Așa că, cel ce ștergea urmele și stăpânul coliviilor de veveriță au fost nevoiți să facă o nouă investiție pentru a-i înșela pe oamenii care alergau pe buclă: au rupt bucla inițială și au făcut două bucle pe care au atras oamenii. Una pentru cei ce mergeau înainte, cealaltă pentru cei care s-au întors.

*

La reînceperea cursurilor, după Revoluție, l-am căutat pe profesorul Stănescu, fostul decan.

— Domnule profesor, anul trecut la primul curs de genetică, mi-ați pus o întrebare la care nu v-am răspuns până astăzi... Inițial nu am știut răspunsul, iar când l-am găsit nu am mai avut curaj să vorbesc...

Decanul afirmase la primul curs că știința e mai presus de dogma religioasă. Am intervenit:

— Știți, eu am citit într-un vechi manual de filosofie că de fapt religia e poezie filosofică. Pildele din Biblie nu trebuiesc luate ca atare, sunt metafore. Astă vară la o mănăstire din Munții Cozia am întâlnit un călugăr bătrân care mi-a spus următoarele: „Se afirmă că Dumnezeu a făcut lumea în șase zile. Dar o zi e definită ca timpul în care Pământul efectuează o rotație completă în jurul axei sale. Dacă la început Soarele și Pământul nu existau, cât era de lungă o zi?”

— ... Bine, Cionoiu. Atunci te rog să-mi răspunzi la o întrebare. Te rog să-mi explici care e semnificația metaforei în următorul pasaj din Vechiul Testament; citez din memorie:

„... Iată, oile acestea sunt albe. Dar le voi pune să fete la umbra unui gard de nuiele și vor fâta miei târcați”. Explică-mi cum poate fi posibil așa ceva! Această idee seamănă cu ideile savanților sovietici din perioada stalinistă, cei care afirmău că genetica și cibernetica sunt fantezii, arme propagandistice ale imperialismului american! V-am spus că respectivii savanți sovietici publicau lucrări cum ar fi „Regenerarea stejarului din molid”. Să fim serioși!

În acel moment nu i-am putut răspunde decanului și majoritatea colegilor au râs de mine, considerând că acesta m-a pus la punct...

— Abia câteva luni mai târziu, după ce declarasem Securității că nu voi mai vorbi, am găsit răspunsul referitor la întrebarea cu miei târcați, dar am tăcut până acum. Mi-a fost frică. Dacă vreți să-l auziți...

— Te ascult.

— Am avut revelația că aceeași idee e prezentă în „Arca lui Noe” a lui Lucian Blaga. Diavolul vrea să distrugă lumea, Dumnezeu să o salveze. Amândoi apar pe rând și discută cu oamenii încercând să-i influențeze. Diavolul, un bărbat chipeș, îi spune soției lui Noe: „Eu și bătrânul acesta avem fiecare câte o întreprindere. Unul face sicrie, celălalt leagăne. Din același lemn. Pentru lemn ne certăm.” Lemnul sunt oamenii. Mieii sunt tot oamenii și aceștia pot fi influențați în bine sau în rău. Consider că acesta e sensul metaforei.

Mi-a dat dreptate. Am continuat să discutăm și la un moment dat am îndrăznit să-i pun întrebarea care mă determinase în primul rând să-l caut:

— Știți, scrisoarea aceea de la mama, aș vrea să vă întreb dacă Securitatea a știut de existența ei...

Au urmat câteva clipe de tăcere. Ne priveam în ochi...

— Da, a știut, am considerat că e în interesul dumitale să știe...

— Bănuiam...

— Bineînțeles, dacă vrei ți-o restitui, e la mine acasă.

— Aș vrea doar s-o copiez și v-o dau înapoi.

— Nu, ți-o aduc și poți s-o păstrezi. Caută-mă mâine.

A doua zi mi-a adus scrisoarea și declarația pe care o înaintasem decanatului, după exmatricularea celor trei, declarație prin care îmi exprimasem dezacordul față de asprimea sancțiunii.

— Le-am păstrat până acum. Acum, te rog să le iei, sunt ale dumitale.

*

Cursul festiv s-a ținut în ziua de 26 ianuarie 1990. Era ziua de naștere a lui Nicolae Ceaușescu. Până în urmă cu un an cursurile festive, care se țineau de obicei la sfârșitul lui ianuarie, cuprindeau în mod obligatoriu ritualul adresării unei telegrame de mulțumire celui mai iubit fiu al poporului. Acestuia i se mulțumea în numele tuturor studenților și cadrelor didactice pentru „minunatele condiții create”, adresându-i-se totodată „cele mai calde urări de viață lungă cu ocazia zilei de naștere”.

În afara faptului că telegrama era citită în mod festiv, toți cei care luau cuvântul, cadre didactice, studenți, invitați, nu uitau să rostească cel puțin o frază de mulțumire la adresa partidului și a secretarului său general... D-ale limbii de lemn...

Acum însă dictatura căzuse și nimeni nu a pomenit de Ceaușescu în vreun fel. Doar asistenta de la produse accesorii a afirmat, după ce prezentase un referat ridicol:

— Acum pot spune că e cu adevărat democrație dacă e posibil ca un simplu asistent să țină o prelegere la cursul festiv...

Eu am fost cel care a stricat atmosfera festivă. Cu o zi înainte i-am anunțat pe organizatorii cursului festiv, că vreau să citesc și eu un material. Aceștia, suspicioși mi-au cerut să vadă despre ce este vorba. Le-am arătat „Jertfa”. Deși cenzura dispăruse, colegii nu prea au fost de acord, spunând că nu e momentul, dar întrucât eram șeful sindicatului și am început să țip că am și eu dreptul să vorbesc, până la urmă au acceptat...

— Acum, în încheiere, colegul nostru Cionoiu vrea să vă prezinte câteva din ideile sale.

M-am instalat la pupitrul de unde până cu un an în urmă se dădea citire telegramelor de mulțumire.

— Aș vrea să vă atrag atenția asupra faptului că printr-o coincidență astăzi e 26 ianuarie, ziua de naștere a fostului conducător al statului. Aș vrea să medităm o clipă la modul cum ar fi decurs acest curs festiv cu un an în urmă... Apoi am citit „Jertfa”.

Organizatorii cursului festiv au răsuflat ușurați crezând că am terminat. Dar n-a fost așa.

— În continuare vreau să dau citire unei scrisori deschise adresate Consiliului Provizoriu de Uniune Națională. Am început această scrisoare în toamna anului 1988, după ce Silviu Brucan a vorbit la Vocea Americii despre necesitatea pluralismului în cadrul Partidului Comunist, afirmând totodată că în România nu e necesar un sistem pluripartid și am terminat-o în seara zilei de 11 ianuarie anul curent.

*

Scrisoare deschisă adresată Consiliului Național al F.S.N.

Pe măsură ce omul îmbătrânește, îl lasă puterile. Obosește repede, văzul și auzul îi slăbesc. De multe ori însă, îl lasă și memoria. Nu reușește să mai înțeleagă realitatea înconjurătoare pe care începe să o judece ca un copil care nu ține cont decât de unele aspecte, ignorând de multe ori esența. Bătrânii noștri care întâmplător, cu totul întâmplător, au uitat cu toții esența, au început să judece lumea. Analizează, arată ce nu e bine, găsesc Vinovatul. Un singur vinovat: Individul. El e vinovat.

L-au analizat din toate punctele de vedere, au arătat ce greșeli a făcut, cât de prost și incompetent e. Au arătat ce a făcut din țara pe care a luat-o în stăpânire și ce grozăvii mai vrea să facă. Dar bătrânii s-au trezit. Vor să îndrepte lucrurile.

În analiza lor, care se pretinde foarte competentă, lipsește un singur lucru: esența. De ce? De ce a fost posibil să se ajungă la situația pe care bătrânii o critică? Oare Individul a căzut din cer, ca un meteorit gigantic care în

căderea lui distruge totul? Nu e nimeni vinovat de faptul că individul a ajuns în vârful piramidei? Nu e nimeni vinovat de faptul că oamenii de încredere ai individului sunt așa cum sunt?

Bătrânii au uitat cum s-a ajuns la Epoca de aur a Individului. Sau, poate se fac că au uitat. Din ipocrizie.

Au mers alături de Individ până la un moment dat pe drumul care ducea la Epoca de aur. Dar, cum Individul voia să fie singur în vârful piramidei, i-a scos din cursă. Și ei pretind acum că n-ar fi participat la cursă. Pretind că Individul a schimbat macazul după ce ei au fost scoși din cursă. Ei sunt nevinovați.

Dar mai e o posibilitate: Bătrânii nici nu au uitat, nici nu se fac că au uitat esența, ci nu au înțeles-o niciodată. Un bătrân ce filozofează are o scuză chiar dacă spune prostii, e sclerosat, a dat în mintea copiilor. Dar dacă un om incapabil să înțeleagă realitatea determină prin activitatea lui distrugerea valorilor unui popor, mai poate fi el considerat nevinovat? Și iată că tocmai acei oameni vor să aducă salvarea.

Scrisoare deschisă, replică la o scrisoare deschisă adresată de acești bătrâni Individului:

— Voi, semnatarii scrisorii deschise care face vâlvă în lume, răspundeți la câteva întrebări care vă pot aduce înapoi cu picioarele pe pământ! Nu scormonim trecutul prea îndepărtat pentru că nu avem martori. Dar pentru perioada de după război mai sunt destui și sunt curioși să cunoască răspunsurile voastre. Unde ați fost la alegerile din 1946, „primele alegeri cu adevărat democratice din istoria României”? Ce puteți spune despre activitatea pe care ați

desfășurat-o cu prilejul acestor alegeri? Ați distrus partidele burgheze, veți spune, dar democrația?

Ce ați făcut voi atunci când a fost arestat colegul vostru Lucrețiu Pătrășcanu? Care din voi a protestat? Care din voi a protestat atunci când a fost omorât?

Unde ați fost voi când intelectualii țării erau deportați la Canal? E oare Canalul invenția Epocii de aur? Unde erați voi când preoții, care mai aveau curajul să ridice glasul împotriva abuzurilor voastre, erau aruncați în închisori? Voi, care acum vă mirați că se dărmă biserici!

Unde erați voi când țăranii, care în marea lor majoritate abia avuseseră timp să se obișnuiască cu gândul că au pământul lor, pe care ei trebuiau să-l muncească pentru că e al lor, erau siliți să intre în colective! Unde erați voi când copiii acestor țăranii care nu voiau să intre în colectiv erau persecutați în școli, erau siliți să-și convingă părinții să-și dea pământul sau să renunțe la școală? Voi care vă mirați, vă revoltați acum că satul e distrus!

Unde erați voi atunci când școala a devenit instrument de formare a omului nou? Om care din școală e obișnuit cu ideea că în ședințe poți fi doar de acord cu politica partidului, cu calea aleasă de partid.

Unde erați voi când țăranii rămași fără pământ au fost dirijați spre orașele proiectate de voi spre a făuri o industrie după modelul industriei tovarășului Stalin? Industrie care a sărăcit țara.

Aflăm de la domnul Silviu Brucan, că cel care în 1965 a fost ales de către P.C.R. în funcția de șef al Statului, era semianalfabet. Aflăm că domnia sa constatase acest lucru încă din anul 1955. De ce nu a ridicat la alegeri problema? S-a retras din funcțiile politice și a rămas

profesor universitar. Preda o ideologie în numele căreia și cu ajutorul căreia un semianalfabet guverna o țară ce se pretinde europeană.

Ce părere are domnul Iliescu despre crimele din perioada 1945-1965? De ce se vorbește despre crimele ceaușiste și nu de crimele comuniste? Că doar în numele comunismului a ajuns Ceaușescu stăpân a toate!

Domnul Brucan afirmă că domnia sa a luat poziție împotriva dictaturii și întreabă ce au făcut conducătorii celorlalte partide acum înființate.

Dar domnul Brucan a beneficiat de pașaport, drept care era interzis unui muritor de rând. Nu știe domnia sa că un om de rând trebuia să plătească 10.000 de mărci pentru a obține un pașaport cu care să poată călători în Occident, fără a fi sigur că-l va obține?

Acei oameni de rând care au ridicat glasul împotriva comunismului și care au fost uciși în țară fără ca sacrificiul lor să fie cunoscut de prea multă lume, ei nu au existat?

Am fost ridicat de Securitate de la facultate în ziua de 10 noiembrie 1988 la ora 9,00 dimineața: „Hai, Gicule, să mergem!” Nu eram la prima confruntare cu Securitatea. După șase ore de discuții mi s-a pus în vedere că dacă o să mai vorbesc în public o să dispar, probabil într-o clinică de psihiatrie. Nu vorbisem decât pe culoarele căminului și în sălile de clasă.

Cel puțin patru colegi au fost invitați pe rând, la Securitate, în aceeași zi și li s-a cerut să declare că sunt nebun. Dacă aș fi dispărut, câți ar fi aflat?

În septembrie 1988, domnul Brucan a vorbit în Occident, despre nevoia de pluralism în cadrul partidului,

afirmând însă că în România nu e necesară apariția unui sistem pluripartid.

Acest fapt m-a determinat să scriu în toamna anului 1988 prima parte a acestei scrisori. Acum a afirmat că la întoarcerea din Occident a făcut o vizită în U.R.S.S. La fratele mai mare. Pentru a-și asigura o oarecare protecție.

Oare cei care au murmurat împotriva dictaturii, dar care nu au luat poziție în public — unde să fi luat? — cui ar fi trebuit, cui ar fi putut cere protecție pentru a nu fi asasinați sau internați la balamuc?

Ziua de 12 ianuarie 1990 a fost declarată zi de doliu național de către F.S.N. La ora 12,00 se vor trage clopotele în toate bisericile. Se vor ține slujbe de pomenire și parastase pentru eroii Revoluției.

Oare foștii comuniști deveniți brusc oameni foarte legați de biserică, nu se tem de trăsnet?

Oare acești foști șefi de partid au fost ei oameni religioși sau au luptat împotriva bisericii în numele ateismului?

Domnul Brucan și domnul Iliescu precum și marea majoritate a celorlalți comuniști care acum se află în fruntea F.S.N. ce atitudine au adoptat ei față de sloganul „religia e opiu pentru popor”? Ce atitudine au adoptat ei când religia a fost pusă la stâlpul infamiei și când acei preoți care au avut curajul să ridice glasul în numele creștinismului erau aruncați în închisori? Aceste fapte s-au petrecut înaintea venirii la putere a lui Ceaușescu, considerat acum cauza tuturor relelor!

Oare morții căzuți în lupta pentru libertate nu se vor întoarce în mormânt la aflarea veștii că oligarhia de partid s-a asociat cu biserica națională ortodoxă spre a-i plânge?

Ce ar zice acei copii care au murit duminică 17 decembrie pe treptele catedralei din Timișoara ale cărei porți erau încuiate, despre acest parastas oficiat de mitropolitul Nicolae al Banatului, care în urmă cu două luni la Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste l-a proslăvit pe Nicolae al României?

Pe zi ce trece F.S.N. seamănă tot mai mult cu F.D.U.S. Măcar dacă v-ar fi rușine!”

*

Terminând de citit am mulțumit auditoriului și am plecat la locul meu undeva în fundul amfiteatrului. Atmosfera era foarte tensionată, mulți au aplaudat, dar nu știu dacă din convingere sau din obișnuință...

În încheiere s-au cântat doar cântece serioase, pentru că reușisem să-i conving cu o zi înainte pe colegi să renunțe măcar de data asta la folclorul studentesc.

La ieșire mai mulți profesori m-au felicitat pentru cele spuse, dar d-na Băcilă, ieșită de un an la pensie m-a întrebat:

— Spune-mi te rog, de ce ai spus să ne fie rușine?

Am încercat să-i explic că nu mă referisem la cei prezenți în sală, dar nu sunt convins că m-a crezut.

Părerea generală a colegilor a fost că am creat o imagine neplăcută, că am stricat cursul festiv. Cred că din acest motiv și de frica unor surprize similare s-a renunțat la banchetul care trebuia ținut în aprilie.

*

Într-o zi frumoasă de vară veneam cu bicicleta de la Timișoara spre casă. Era duminică și cum pe drumurile pietruite circulau multe autoturisme care ridicau nori de praf și de gaze de eșapament, am apucat-o pe un drum de pământ. Un drum agricol, necirculat. Pe marginea drumului, lanuri de porumb în floare și miriști. Se terminase secerișul. Deși nu era nimic ce ar fi putut fi furat pe tot câmpul, pe la mijlocul drumului șeful de fermă împreună cu doi milițieni beți făceau de pază. Opreau puținii trecători și-i amendeau pentru că circulau pe drumul agricol, deși nici un indicator nu interzicea accesul pe drum.

Un băiat și o fată mergeau de mână prin miriște. Au fost opriți, înjurați, amenințați, fotografiați, poza urmând să apară în ziarul local pentru că ar fi călcat în picioare culturi agricole. Era interzis să te plimbi prin miriște. Oamenii legii m-au oprit și pe mine. Eram desculț și nu aveam pe mine decât șortul; mi-au cerut buletinul vrând să mă amendeze. Le-am spus că nu am nici un act și nici un ban. M-au înjurat, mi-au dezumflat roțile de la bicicletă, aruncând ventilele în miriște și mi-au spus să dispar și să nu mai îndrăznesc să trec vreodată pe drumul acela. Am plecat spre casă umilit, împingând bicicleta. Noaptea nu am putut să dorm. Am scris.

*

DRUMUL

Drumul străbate țara. De o parte și alta a drumului sunt înșirate case, curți, grădini, ogoare, lanuri de grâu, livezi, păduri. Fiecare casă, grădină avea stăpânul ei.

Mergeai pe drum și vedeai înșiruirea de grădini și case. Fiecare grădină, casă în care oamenii munceau și trăiau era împrejmuită cu un gard. Gardul delimita grădina unui om de a altuia, pentru că fiecare om își lucra grădina lui și nu voia ca altul să-i culeagă roadele. Pe marginea drumului erau plantați pomi și se găseau fântâni. Acești pomi nu erau împrejmuiți cu gard, dar fuseseră plantați în fața casei sau a grădinii de stăpânul acesteia. Erau ai lui, când fructele erau coapte le culegea. Dar dacă un trecător mergea pe drum și culegea un fruct din pom nimeni nu îl considera hoț. Pomii erau plantați pe marginea drumului și drumul era al tuturor. Dacă găseai o nucă sau un măr căzute din pom, le puteai ridica fără frică. Dar nu aveai dreptul să scuturi pomul, să vii cu coșul și să aduni tu roadele pomului din fața casei altuia. Și nici altul nu avea dreptul să strângă roadele pomului din fața casei tale.

Dar aveai dreptul să mergi pe drum, să culegi câteva fructe din pomii de pe marginea acestuia pentru a-ți potoli foamea, puteai bea apă din fântânile de pe marginea drumului. Puteai privi casele și grădinile oamenilor, dar nu aveai dreptul să sari gardul acestora. Cel care sărea gardul era hoț. Oamenii se fereau de hoți, pentru că cel care sărea azi un gard, sărea mâine altul și se făcea stăpân pe lucrul oamenilor care munciseră grădinile respective. Hoțul fura munca oamenilor. Oamenii nu și-au făcut garduri pentru a-și apăra casa de privirile altor oameni, ci pentru a-și apăra munca de hoți. Pentru că existau oameni care în loc să-și muncească propria grădină încercau să ia din munca altora. Aceștia erau hoții. Și oamenii cinstiți își apărau munca împrejmuiindu-și grădinile și pedepsindu-i pe cei care săreau gardul. Un om care mergea pe drum, chiar străin, nu era

considerat hoț atâta timp cât nu sărea gardul. De aceea puteai să mergi pe drum, puteai culege câteva fructe de pe marginea drumului, puteai privi fără frică înșiruirea de case, curți, grădini, lanuri și livezi. Oamenii cinstiți nu-și ascundeau munca de privirea oamenilor cinstiți; și-o apărau doar de hoți.

Dar, într-o zi a trecut pe drum un om ciudat. Mergea pe drum, putea să-și astâmpere setea din fântânile de pe marginea drumului, putea lua câteva fructe de pe marginea drumului, putea privi la casele, curțile și grădinile oamenilor, la munca lor. Dar din tot ce a văzut, lui i s-a întipărit în minte doar gardul. Nu înțelegea rostul gardului. A început să vorbească despre inutilitatea acestuia. Oamenii, în loc să facă garduri, ar face mai bine să sape locul ocupat de acestea și să planteze flori. Gardul reprezintă o sfidare la adresa demnității umane. Oamenii sunt egali și nu ar trebui să se ascundă în dosul gardurilor. „Nu pot suporta ideea că merg pe un drum și pământul înșirat de o parte și de alta a drumului e brăzdat de gardurile care sunt niște răni rușinoase pe fața pământului” (Pablo Neruda — „Memorii”)

Gardurile au fost distruse. Pământul a devenit al tuturor. Cel care mai înainte se temea să sară gardul pentru că ar fi fost pedepsit, intra ziua în amiaza mare în grădinile înșirate pe marginea drumului. Își alegea ce era mai bun din munca stăpânului de altădată al grădinii, intra călcând peste straturi în grădina alăturată unde proceda la fel. Pentru ca oamenii să nu-l acuze că le fură munca, trebuia și el să muncească. Dar cum nu știa decât să fure, cum i se părea firesc să fure, a trebuit să găsească o cale prin care să ascundă faptul că e hoț. A început să vorbească despre muncă, el, cel care nu muncise niciodată. A început să dea

sfaturi celor care toată viața lor nu făcuseră altceva decât să muncească. Pentru el munca era un cuvânt magic care-i permitea să fure fără a putea fi pedepsit. Vorbea mereu despre muncă, despre bucuria de a munci, bucurie pe care el nu a cunoscut-o niciodată. Vorbea despre muncă preocupându-se să fure munca celor cărora le vorbea. Cu timpul a devenit puternic, s-a înconjurat de mulți alții asemenea lui, care nici unul nu putea să muncească pentru că disprețuiau munca. Erau însă toți înfricoșați de gândul că nu pot lua tot știind că cei care muncesc își opresc o parte din roadele grădinii.

Oamenii au devenit egali, pământul e al tuturor. Dar a unora e munca pământului, a celorlalți roadele. Cei care muncesc nu au nevoie decât de o rație de hrană care să le permită să trăiască pentru a munci...

Cei care muncesc nu mai au nevoie de grădini proprii, de curți, de case. Pot fi cazați în barăci, de unde sunt duși să muncească. Sunt hrăniți, li se asigură condiții de locuit, trebuie doar să muncească. Pentru cei care le asigură condițiile respective.

Grădinile, curțile, casele de altădată au dispărut. Locul lor a fost luat de un imens ogor care aparține tuturor. Unii îl muncesc, alții adună roadele. Doar drumul a rămas același. Străbate țara, dar pe marginea lui se înșiruiesc pomi rupți, pentru că trecătorii rup crăci pentru a ajunge la câteva fructe verzi și fântâni cu apă rea, năpădită de broaște, pe care nu le îngrijește nimeni.

Oamenii merg pe drum doar pentru a ajunge la ogorul pe care trebuie să îl muncească.

Ogorul, ca și drumul, este al tuturor. Cu deosebirea că unii muncesc ogorul și ceilalți primesc roadele. De aceea cei

care muncesc ogorul nu trebuie să meargă pe ogor decât atunci când e de lucru. Au dreptul să meargă pe drumul care străbate țara doar pentru a ajunge la ogorul pe care trebuie să îl muncească. Pentru că stăpânii se tem ca nu cumva să fie luate roadele de pe câmp și orice om care trece pe drum fără a merge la muncă e suspect. Și cei care merg la muncă sunt suspecti căci pot încerca să ia din roadele câmpului, dar sunt supravegheați atunci când sunt pe câmp, pentru ca nici o fărâma din recoltă să nu dispară.

Recolta are destinația ei, stăpânii ei. Am cunoscut drumul care străbătea țara pe vremea când gardurile ce înconjurau curțile oamenilor nu fuseseră stricate. Treceam pe drum, vedeam oameni veseli care-și munceau grădinile, îngrijeau fântânile și pomii de pe marginea drumului. Ne dădeam bună ziua, după care eu îmi vedeam de drum, iar ei își continuau cu bucurie lucrul. Priveam înșiruirea de case, curți, grădini, livezi de pe marginea drumului, vedeam oameni veseli, pomi îngrijiți. Luam un măr sau două prune din unul din pomii de pe marginea drumului, beam o cană de apă curată din fântâna de lângă drum și plecam bucuros mai departe.

Am cunoscut drumul în vremea stricării gardurilor. Oamenii care altădată erau veseli priveau cu teamă la trecători, deoarece mulți dintre aceștia se abăteau din drum și pătrundeau în grădini căutând să ia ce găsesc mai bun. Treceai pe drum, oamenii se uitau cu teamă la tine, dar dacă le dădeai bună ziua îți răspundeau și dacă aveai vreme îți povesteau cu tristețe despre dărâmarea gardurilor și călcarea în picioare de către hoți a grădinilor. Plecam gânditor mai departe, de la o zi la alta tot mai mulți pomi erau mutilați pe marginea drumului, tot mai multe fântâni erau stricate.

Cunosc drumul de azi, când grădinile, curțile și casele oamenilor au dispărut. Când toți pomii de altă dată sunt ruși și toate fântânile sunt lipsite de cumpănă, iar apa lor e plină de broaște. Merg pe drum, doar drumul e același și privesc în jur. Oamenii care locuiau casele de altădată au dispărut odată cu ele și drumul pare pustiu. Dar la un moment dat, pe drum apare o mașină. Din ea coboară câțiva oameni care se reped la mine. Le dau bună ziua, dar ei mă înjură. Ce caut pe drum? Ce caut pe drumul care străbate câmpul care nu mai e brăzdat de garduri, ci e împrejmuit de un gard lung cât lungimea granițelor țării?

Mă înjură, mă palmuiesc, mă amendează. Să nu mai îndrăznești să te plimbi pe drumul ăsta! Plec acasă. Supărat. Ce rău le-am făcut mergând pe drum? De ce s-au purtat așa cu mine?

Mersesem pe drumul care străbate ogorul pe care unii îl muncesc în vreme ce alții folosesc roadele. Pe ogorul acesta nu există decât slugi și stăpâni. Stăpânii nu muncesc, iar slugile au dreptul doar la muncă. Eu trecusem pe drum privind ogorul. Stăpânii m-au văzut trecând pe drum fără săpă. Și cum ei, cu toții, culeg fără să semene, au crezut că vreau să le fur roadele. M-au palmuit și mi-au spus să nu mai îndrăznesc să trec pe drumul acela fără treabă. Nu înțeleseseră că eu aveam treabă acolo. Priveam câmpul și ei nu m-au lăsat să-l privesc. Nu m-au lăsat să merg pe drum.

Oamenii nu mai aveau dreptul să meargă pe drum. Dar eu cred că un om nu poate fi oprit să meargă pe drumul lui. Am început lupta împotriva celor care nu mă lasă să merg pe drum.

Sufletul oamenilor este asemenea drumului pe care merg. Pe vremea când gardurile mai existau fiecare om își

îngrijea bucata lui de drum și drumul în ansamblu era frumos. Oamenii mergeau pe drum spre casele, curțile și grădinile lor.

Am cunoscut acest drum pe care mergeam bucuros în căutarea casei și grădinii mele, care trebuiau să se afle și ele undeva pe marginea drumului, iar pomii din fața casei și fântâna de pe marginea drumului pe care eu trebuia să le îngrijesc, urmau să înfrumusețeze bucata mea de drum din drumul care străbate țara. Asemeni celor mulți care înfrumusețau țara cu grădinile lor, mergeam pe drumul care era al tuturor, dar care ducea spre casa fiecăruia.

Ai venit și ai făcut război cu oamenii care își lucrau grădinile înșirate pe marginea drumului. Ai distrus gardurile, au dispărut pomii înfloriți de pe marginea drumului, s-a stricat apa din fântâni. Doar drumul a rămas. Inevitabil.

Oamenii merg pe drumul care nu mai duce spre grădinile de altădată. Vechiul drum a fost înlocuit de un drum urât pe care merg datorită ție. Merg fără să știe încotro merg. Și sufletul lor este asemenea drumului pe care tu îi mâni. A dispărut bucuria, locul ei fiind luat de supărare. Oamenii care înainte erau buni se înrăiesc mergând pe noul drum, sufletele lor devin fântâni cu apă rea, pentru că nu le îngrijește nimeni.

M-ai pălmuit pentru că mergeam pe drumul ce străbate câmpul care acum e al tău. M-ai pălmuit pentru că m-ai văzut bucuros. Pe drumul care străbate azi câmpul doar tu ai dreptul la bucurie! Ceilalți trebuie să meargă cu capul plecat, flămânzi pe drumul care străbate ogorul tău.

Foamea lor e pentru tine garanția faptului că vor merge la muncă pe moșiile tale. Te temi să-i vezi cu burta

plină pentru că un om sătul începe să se gândească și la altceva decât la mâncare, pentru că știi că foamea din burțile lor goale face să crească foametea din sufletele lor. Știi că sufletele lor sunt goale, tu le-ai golit și te străduiești să le abați atenția de la acest lucru. Ai avut grijă ca oamenii să uite sensul drumului pe care mergeau înainte de stricarea gardurilor. Le-ai oferit un drum nou, li l-ai impus, dar acest drum nu are sens.

Oamenii merg flămânzi și goi pe drumul acesta urât, străjuit de pomi ruși și uscați și de fântâni cu apă rea, pentru că tu le-ai șters din memorie sensul drumului de dinaintea venirii tale.

Mergeam pe drumul care ducea spre casa și grădina mea. Oamenii care merg azi pe drumul batjocorit de tine își îngrijeau grădinile lor, pomii și fântânile din fața caselor, înfrumusețând astfel drumul care era al tuturor. Ce rost avea ca eu să le fi vorbit acelor oameni despre frumusețea drumului care străbate țara? Frumusețea acelui drum era în ei și nu era nevoie ca eu să le spun lucrul acesta. O simțeau cu toții. Am simțit-o și eu pe acel drum pe care oamenii se bucurau dacă întâlneau un trecător cu care să poată vorbi despre bucata lor de drum. Toți acești oameni știau, sau dacă nu știau simțeau cel puțin, că suma bucăților lor de drum formează drumul care străbate țara. Dar grădinile au dispărut. Au dispărut grădinile și din roadele grădinilor noastre se hrănește Frica și Foamea care ne-au devenit stăpâni. Frica și Foamea care au luat în stăpânire toată țara, pentru ca oamenii să uite că era o vreme când își îngrijeau singuri grădinile și drumul. Frica și Foamea ne călăuzesc pe noul drum care străbate țara. Drum pe care bucuria e interzisă.

Dar eu nu pot uita drumul de altădată, drum pe care bucuria era a tuturor.

Am fost pălmuit pentru că am îndrăznit să merg bucuros pe drumul meu. Pentru că am îndrăznit să cred că bucuria de a merge pe drum nu e monopolul cuiva. M-au pălmuit crezând că frica e mai puternică decât dorința de a merge bucuros pe drumul care străbate țara. Dar nici Frica și nici Foamea nu au reușit să mă facă să uit că exista un drum pe care bucuria era regula. Dorința de a ajunge pe acel drum pe care oameni veseli își lucrează grădinile și își îngrijesc pomii și fântânile de pe marginea drumului e mai puternică decât Frica și Foamea ce apasă asupra tuturor.

Cei care au distrus gardurile și au devastat grădinile luând în stăpânire toată țara au făcut război cu oamenii, armele lor fiind Foamea și Frica. Au crezut că Foamea și Frica pot fi mai puternice decât dorința de a-ți îngriji casa, grădina, pomii și fântâna de pe marginea ta de drum care făcea parte din drumul ce străbate țara.

Au distrus gardurile, au devastat grădinile, au rupt pomii, au stricat fântânile, dar dorința a rămas. Frica nu poate ucide speranța din inimile tuturor. O poate ucide în inimile multora, dar nu în inimile tuturor.

Eu sunt o dovadă a faptului că Frica nu poate ucide Speranța. Pentru că nu pot înceta să sper că oamenii își vor regăsi drumul pe care bucuria e regula.

De aceea am hotărât să fac război cu cei care m-au pălmuit. Am hotărât să lupt împotriva Fricii. Caut să merg pe drumul meu. Acum nu pot fi bucuros, dar Frica nu mă poate împiedica să fiu demn, nu mă poate împiedica să o privesc în față. Frica se teme de mine pentru că am acceptat lupta aceasta. Se teme ca nu cumva oamenii pe care îi

stăpânește să scape de sub stăpânirea ei și să pornească lupta pentru recăștigarea drumului pierdut.

Dorința de a-și îngriji bucata de drum ce face parte din drumul ce străbate țara e înăbușită în sufletele oamenilor de către Foamete și Frică, dar credința în drumul care trebuie să străbată țara poate învinge.

Abia când oamenii vor învinge Foametea și Frica vor câștiga dreptul de a merge bucuroși pe drumul care străbate țara...

*

„Dictatura a căzut, poporul român a învins!”, dar sufletele oamenilor au rămas rănite, fântâni cu apă rea, maidane năpădite de buruieni și gunoaie. Frica și Foametea care stăpânesc sufletele oamenilor nu au fost învinse.

*

Într-o zi ploioasă de toamnă, când simțai cum umezeala și frigul îți pătrund prin haine, treceam zgribulit pe stradă. Mă grăbeam să ajung acasă. Deodată, pe strada plină de noroi, apare în goana mare o căruță. Doi cai învăluși în aburul transpirației și doi oameni pe capră învăluși în aburul beției. Căruța era încărcată cu cărbuni. Era plină. Cei doi căruțași amețiți de băutură și supărați pe vremea urâtă își descărcau necazul pe cei doi cai. Înjurau amândoi îndemnând caii și unul dintre ei îi lovea mereu cu biciul. Până la colțul străzii drumul fusese bun, dar de la colț încoace era desfundat. Venind în goană de pe drumul mai

bun căruța a intrat în viteză pe drumul rău, dar după câțiva metri s-a oprit brusc. S-a împotmolit.

În zadar se opinteau caii. Parcă erau înhămați la un munte. Dar cei doi oameni voiau să ajungă la destinație. Nu vedeau, sau nu voiau să vadă că cei doi cai sunt epuizați, îi înjurau și îi loveau fără încetare. Nu pot uita groaza întipărită în ochii acelor animale...

O lovitură de bici și încă o smucitură disperată a cailor. Dar căruța parcă prinsese rădăcini. Oamenii înjurau și loveau fără încetare, caii se opinteau mereu și mereu, vrând parcă să se desprindă cu căruța cu tot de pământ. Cred că ar fi preferat să se desprindă fără căruță. Le-ar fi fost mai ușor, dar blestemul hamului îi ținea legați.

Mi s-a părut că blestemul hamului le intrase în conștiință pentru că nu păreau să fie supărați pe oamenii care-i biciuiau fără milă. Îi îngrozea faptul că nu puteau smulge căruța din noroi. Știau că dacă ar reuși să o urnească din loc ploaia de lovituri s-ar domoli. Caii s-au născut pentru a trage la ham. Dacă nu trag, sunt bătuți sau sunt ținuți flămânzi. Deși caii aceștia erau cuminți, stăpânii care se îmbătaseră îi loveau. Caii se obișnuiseră să fie loviți pentru a alerga mai iute, dar în ziua aceea ploioasă și rece de toamnă fuseseră loviți prea mult. Alergaseră prea mult până când căruța s-a împotmolit. Erau deja obosiți, dar oamenii îi loveau într-una. Coborâseră din căruță și-i loveau cu picioarele. Se adunaseră câțiva trecători care priveau cum căruțașii beți chinuiesc caii care, deși era frig, erau albi de spumă.

La un moment dat smuciturile cailor au slăbit în intensitate deși ploaia de lovituri și înjurături nu înceta. Apoi unul dintre cai a mai smucit o dată, puternic dar fără

folos și după aceea a căzut în genunchi. Unul din oameni, negru de furie, a venit și a început să-l lovească cu picioarele în piept pentru a se ridica. Priveam cu frică la cei doi oameni care parcă înnebuniseră de furie. Cred că și trecătorii ar fi vrut să le spună să înceteze. Erau și ei înfricoșați. Singur calul căzut în genunchi părea să fi devenit indiferent. Privea parcă mirat la cel care-l lovea. Părea că-i dispăruse groaza din privire. Dar deodată groaza i-a revenit, mult amplificată. Avea o expresie care l-a făcut pe omul care-l lovea să se oprească, poate chiar l-a trezit din beție. Apoi calul s-a ridicat în picioare, s-a clătinat câteva clipe și apoi s-a prăbușit. Mort.

Cei doi căruțași care în acele clipe fuseseră spectatori la fel ca și trecătorii, au început să se certe și înjurau calul care murise. Au pus o pătură pe celălalt cal și i-au dat să roadă o bucată de pâine uscată. Calul viu ai cărui mușchi tremurau de frig și oboseală își rodea liniștit bucata de pâine lângă tovarășul său mort care zăcea cu hamul pe cap în noroiul de pe partea cealaltă a oiștii.

*

La un curs de construcții profesorul a afirmat: „Am convingerea că ieșirea din situația actuală e posibilă doar dacă fiecare la locul lui își face datoria”.

Dar ce e datoria? Cine poate spune care e datoria unui om?

Statul atotputernic, instrumentul Puterii, se constituie ca o instituție care consideră că știe interesele poporului, fără a ține cont de interesele indivizilor. Oamenii sunt determinați, obligați să depună o activitate care nu are nimic

în comun cu propriile lor interese. Asta duce la transformarea oamenilor în automate care nu gândesc, sau, mai bine zis, care refuză să gândească pentru a nu ajunge la autodistrugere. Dar dacă oamenii depun o activitate care nu are drept scop satisfacerea propriilor nevoi, nu se ajunge poate la o stare de echilibru în economie — de fapt în întreaga viață socială, chiar dacă fiecare își face datoria la locul în care a fost pus.

În acest caz nu se poate pune problema libertății ca necesitate înțeleasă, ci doar a subordonării fără drept de apel. Omului, luat individual, i se interzice să gândească. Gândește Statul pentru el. Statul stabilește care e datoria fiecăruia și omul ajunge în situația de a fi un simplu automat. Cel mai grav însă e faptul că Statul încearcă să-i creeze omului impresia că gândește, pentru a-l face astfel să lupte pentru interesele statului împotriva propriilor interese. Un om care ajunge în această situație încetează să mai fie om liber, devine sclav. Odată ajuns sclav omul devine instrument al Statului, dar își pierde capacitatea creatoare...

Fuga de pe moșie. În evul mediu iobagii erau legați de glie, dar de multe ori nu suportau tratamentul la care-i supunea stăpânul și fugeau. Pe altă moșie.

Mii de oameni fug azi din țară. Pentru că nu simt că locul lor ar fi aici. Pentru că se simt slabi și nu se simt în stare să lupte pentru o viață mai bună în țară. Dar alți oameni - grănicerii - au datoria să-i împiedice să plece. Cu orice preț. Mai bine să moară decât să plece. Dacă sunt prinși vii, există alți oameni a căror datorie e să-i determine pe cei care au încercat să fugă să nu mai încerce din nou: justiția, miliția își fac datoria.

Satele sunt pustii. Oamenii au fost siliți să părăsească satele pentru a lucra într-o industrie falimentară. Acum sunt siliți să lucreze, aproape gratuit, pe pământurile care au fost cândva ale lor. Care e datoria lor? Să lucreze câmpul ale cărui roade nu le vor aparține! Și din produsul muncii lor Statul va obține banii cu care să întrețină și să dezvolte aparatul represiv (Ministerul Iubirii).

Zeci, sute de mii de oameni, milioane chiar, au visat să aibă un loc al lor, o casă, o grădină, un loc liniștit. Dar Statul a descoperit că oamenii aceștia consumă prea multă energie, mănâncă prea mult, depind prea puțin de Putere. Așa că a hotărât să desființeze gospodăriile individuale și să adune oamenii în locuri în care să-i poată ține sub control.

În consecință au apărut cartierele moderne din orașe, iar acum Statul intenționează modernizarea satului.

Viața modernă a unui om se consumă la locul de muncă, unde de obicei desfășoară o activitate ce nu are nimic în comun cu structura sa sufletească și în blocul în care e obligat să trăiască. E o existență foarte tristă. Practic omul e un fel de vierme, un vierme care trăiește în beton. Bunicii noștri au fost țărani. Dar Statul a hotărât că e o rușine să fii țăran așa că a lichidat țăranimea. Părinții noștri nu mai sunt țărani. Dar nici oameni liberi nu mai sunt. Depind de Stat. Statul ne hotărăște soarta fără să ne întrebe dacă ne place. Ba chiar suntem obligați să spunem că ne place ceea ce Statul a hotărât pentru noi. Țin minte că Statul a hotărât că trebuie extins schimbul III, pentru a mări eficiența economică a întreprinderilor. Învățam la școală că schimbul III trebuie extins, generalizat. Puterea voia să ne facă să credem că schimbul III trebuie generalizat. În interesul oamenilor. Dar nu cred că există prea mulți oameni

căroră le face plăcere să lucreze în schimbul III. Sunt obligați să o facă, deși ar prefera să doarmă noaptea.

Timișoara a fost până acum 20 de ani un oraș frumos. Luat în ansamblu. Un oraș din mijlocul câmpiei nu trebuie să fie îngrămădit. Câmpia creează impresia de imensitate. Un oraș de munte poate fi îngrămădit pentru că e obligat să se dezvolte pe văi, dar oricum e înconjurat de pădure pe versanți. Dar la câmpie, un oraș îngrămădit înseamnă clădiri înconjurate de pădure de clădiri. Beton peste tot. Cei care au construit asemenea orașe aveau datoria să o facă. Și oamenii trebuie să locuiască aici. Chiar dacă nu le place.

Bunicii mei au fost țărani. Părinții au fost determinați să devină orășeni. Locuiam într-un cartier periferic din Timișoara. Semăna mai mult a sat decât a oraș. Fiecare casă avea curte și grădină. O familie beneficia de o suprafață de 500-1000 m pătrați. Curtea, grădina au fost paradisul copilăriei. Și asupra părinților grădina și curtea casei exercitau o influență favorabilă. Constituiau un refugiu sufletesc după cele opt ore petrecute într-un spațiu închis, în fabrică sau la birou. Era liniște în cartierul nostru. Pe străzile unui astfel de cartier nu era aglomerație și nici trafic intens. Zilnic pe strada noastră treceau câteva tramvaie, una sau două căruțe și câteva mașini. Foarte puține. Dar zilnic trecea o mașină, o autocisternă IGOT care stropea strada cu apă. Nici centrul orașului, unde modernizarea era evidentă, nu producea impresia de monotonie și aglomerație datorită arhitecturii vechi, dar în primul rând datorită prezenței masive a spațiilor verzi. Acum însă există o cu totul altă concepție referitoare la sistematizarea orașului. Spațiile verzi sunt restrânse, grădinile, curțile, casele lichidate pentru a face loc cutiilor din beton. Cartiere întregi care până acum

10 ani erau pline cu flori și pomi au fost lichidate și în locul lor au fost construite cartiere moderne. Beton peste tot. Blocuri de beton, trotuar, șosea, trotuar și iar blocuri. Oamenii fac plajă pe trotuarul din fața blocului. Cei câțiva metri pătrați din preajma blocului care nu au fost acoperiți cu beton sunt înțesați cu rețele de sârmă ghimpată pentru a proteja culturile de ceapă ale locatarilor. Containere cu gunoi fumegă în fața blocului. Copiii se joacă în jurul lor, sau în scara blocului.

Frontul de beton se abate ca un val de lavă asupra grădinilor. Înghite tot. Dar ce vulcan a produs valul? Oamenii care își fac datoria vin cu buldozere și nivelează, distrug totul. Oamenii care își fac datoria vin cu excavatoare, sapă fundațiile și alți oameni care-și fac datoria toarnă betonul.

În timpul liber aceștia mai dau o raită prin zona care nu a fost cuprinsă încă în planul de sistematizare și jefuiesc grădinile.

Dacă o bătrână îi gonește din grădina care e încă a ei, oamenii care aduc valul de beton râd și îi spun: „lasă, babo, că mâine vine buldozerul și nu-ți ia doar grădina; îți dărmă și casa!”.

Am văzut cum s-a abătut valul de beton asupra orașului. Încet, metru cu metru, dar fără iertare. Cartiere care acum câțiva ani miroseau a flori, duhnesc a gunoaie arse. Totul e acoperit de beton și praf. Sute de mașini trec azi pe strada noastră. Grădina casei a fost jumătate luată. Mâine va cădea și casa. Sute de camioane aduc beton și plăci prefabricate. Se construiește. Într-un ritm infernal. Dar autocisterna care în copilărie stropea strada nu mai trece

prin cartierul nostru. Nu am mai văzut de mult timp astfel de autocisterne. S-a hotărât că nu mai sunt necesare.

În 1977 a avut loc reforma învățământului. S-a hotărât că anumite materii nu mai sunt necesare, sau nu sunt importante. Disciplinele umaniste. S-a hotărât că sunt importante disciplinele tehnice și s-au luat măsuri în consecință. Psihologia a fost înlocuită cu tehnologia materialelor. Logica cu desenul tehnic. Și datoria noastră e de a învăța ceea ce ni se cere. Fără comentarii. Țara are nevoie de beton și de oțel. Producția de oțel pe cap de locuitor e foarte mare. Trebuie să producem mai mult beton! Și asta cât mai repede. Fără să stăm pe gânduri.

Oamenii care stau să se gândească sunt periculoși. Nu trebuie să aibă timp să gândească. Așa că trebuie să le ocupi timpul în care ar putea gândi. Cea mai sigură metodă e să-i obligi să învețe. Teoria șurubului, a betonului, a chibritului în ultimă instanță. Nu prea contează cu ce rămân după ce au trecut examenul, important e să nu aibă timp să gândească. Ar fi grozav dacă ar putea fi determinați să înceteze să gândească. Să le fie scârbă să gândească. Oare câți absolvenți de facultate caută să mai citească ceva?

Pădurea are nevoie de liniște să se poată dezvolta normal. În general orice ființă vie are nevoie de liniște. Cred că și omul. Dar nu poți să-ți găsești liniștea sufletească lângă un strung sau lângă o betonieră. Deși suntem obligați să trăim printre ele.

M-am săturat de mașini și de beton! Peste tot sunt mașini și beton. Urăsc mașinile și betonul. Nu vreau să mai văd mașinile și betonul! Peste tot beton. Nu vreau să învăț despre beton, pentru că urăsc betonul!

Am întâlnit odată un om care urma să iasă la pensie. Spunea că s-a săturat de fabrică. Fusesse țăran, dar Puterea i-a luat pământul. A fost nevoit să lucreze ca electrician într-o fabrică, dar în sufletul lui era țăran. Era sătul de toate porcăriile din fabrică, dar trebuia să muncească, deși asta însemna uneori că trebuie să-și bată joc de munca lui. Odată a trebuit să țină în funcțiune un electromotor uriaș care timp de o săptămână a mers în gol, pentru că întreținerea neavând materie primă nu consumase cota de curent repartizată. Dacă întreținerea ar fi consumat mai puțin decât prevedea cota, în trimestrul viitor i-ar fi fost repartizată o cotă redusă și depășirea ar fi atras penalizarea. Într-o zi mi-a spus: „Așa-mi vine să las totul baltă și să mă duc la sălașul meu (care nu mai exista) în mijlocul câmpului, să nu văd pe nimeni!”. Cred că și eu simt ce simțea omul acela. Aș vrea să intru în pădure, să mă ascund în vârful muntelui, să nu văd pe nimeni. Să nu mai aud minciuni, să nu mai văd mașini, beton, să numai fiu obligat să miros gaze de eșapament și fumul gunoaielor ce ard în containerele din spatele căminului. Urăsc civilizația betonului pentru că am convingerea că e împotriva naturii, împotriva omului. Valul de beton dezumanizează.

*

După revoluție valul de beton ce se revărsa asupra cartierelor liniștite ale orașului s-a oprit, dar s-a ascuțit conflictul din zona de frontieră a celor două lumi — universul de beton și lumea caselor înconjugate de grădini.

Oamenii ale căror case au fost înghițite de valul de beton îi urăsc pe cei care au scăpat de demolare. Cei din

blocuri privesc cu invidie peste gard la roadele din grădinile scăpate ca prin minune de buldozere, iar proprietarii grădinilor privesc cu groază spre blocurile din care cete de copii, legitimați de exemplul lui Ion Creangă din „Amintiri din copilărie”, dau năvală devastând grădinile. Cei mici ziua, cei mari noaptea.

Nicu Tupeistu' împreună cu trei prieteni s-au dus la cireșe. Noaptea. Inițial au vrut să sară gardul, dar unul mai isteț a observat cheia pe care gazda, după ce încuiase poarta, o lăsase în broască. Doar unul a sărit gardul și le-a descuiat celorlalți poarta. Au lăsat poarta larg deschisă și s-au urcat în cireș. Fiecare își adusese câte o pungă, așa că nu a fost nevoie să bage cireșele în sân. Erau veseli în cireș. Vorbeau tare și râdeau. La un moment dat s-a aprins becul și gazda, un bătrân, a ieșit cu un baston în mână:

— Hoților, nu vă e rușine!

Cei trei, mai pașnici, se pregăteau s-o ia la fugă, când Nicu Tupeistu' a răspuns din cireș cu o voce convingătoare:

— Omule, dacă ți-e dragă viața, intră în casă!

— Bine, bine, dar măcar nu rupeți crengile, a spus bătrânul și s-a retras.

Cei trei și-au făcut plinul, apoi au plecat liniștiți pe poartă.

Printre blocuri sunt spații mai mici sau mai mari, dar complet neîngrijite, cu aspect de maidan. Aici e locul de joacă al copiilor care locuiesc în blocuri.

Părinții lor nu s-au preocupat să amenajeze pe aceste terenuri locuri de joacă pentru copii, iar după Revoluție mulți locatari de la bloc au început să pună mâna pe câte o bucată din aceste terenuri pentru a-și face grădini de zarzavat sau garaje. Unii mai întreprinzători au construit pe

aceste terenuri boutique-uri. Funcționează dreptul primului venit. Cel care s-a orientat și a construit, chiar fără autorizație, devine stăpân.

Din grădina bunicii mele a fost luată o parte din spate, valul de beton venind din direcția aceea. A fost despăgubită cu forța pe un preț de nimic. Acum terenul respectiv, plin de buruieni și gunoaie, se află în țara nimănui, între gardul ce delimitează restul proprietății și bloc. Doi întreprinzători din bloc au vrut să-și construiască garaje pe terenul respectiv, care acum e al tuturor și al nimănui. Bunica le-a spus să renunțe deoarece ea a depus o cerere la primărie prin care solicită să fie repusă în proprietatea terenului respectiv. Cum răspunsul la cerere nu a venit, după câteva luni bunica a hotărât să-și ia cu de la sine putere înapoi terenul pe care acum creșteau doar buruieni. A făcut rost de materiale și ajutată de câțiva vecini a ridicat un nou gard pe locul vechiului hotar. Apoi a adunat gunoiul, a săpat și a semănat. Dar într-o noapte gardul a dispărut. Fără urmă. A doua zi copiii de la blocuri și-au reluat în stăpânire locul de joacă, loc care și-a recăpătat aspectul de maidan.

*

În squarul din fața gării Radna se afla un bust a lui Lenin. Deși făcusem armata în Radna și mai fusesem și ulterior acolo nu l-am remarcat decât cu ocazia ultimei călătorii pe care am făcut-o acolo. În vara anului 1989 când participasem la un concurs de orientare. Acum cred că bustul respectiv nu mai există, nici placa care-i servea drept motto. Am avut șansa ca în ultima călătorie efectuată la

Radna să descopăr bustul, să citesc motto-ul scris pe placă și să-l înțeleg.

„Lenin a trăit,
Lenin trăiește,
Lenin va trăi!”

Eu nu aș fi distrus bustul cu placa respectivă, pentru că aceasta înfățișa un Lenin urât, rău, iar placa, după părerea mea, exprima un adevăr cutremurător: ideologia comunistă a însoțit omenirea de-a lungul întregii istorii și omenirea, prin natura ei, duce cu sine germenii comunismului: egoismul, lașitatea, minciuna.

Considerând societatea un sistem, este evident că factorii enumerați anterior au efect destabilizator și dacă nu sunt controlați pot distruge sistemul.

În dinamica ei, societatea s-a confruntat mereu cu acest pericol de prăbușire și a fost pusă mereu în situația de a lupta cu aceste fenomene.

Apariția tuturor marilor religii a avut drept scop elaborarea și impunerea în viața socială a unui cod de norme morale care să împiedice destrămarea marilor colectivități umane.

Epoca de aur a comunismului, ale cărei baze au fost puse la Revoluția din 1789 prin denunțarea publică a religiei și implicit prin desconsiderarea moralei creștine, s-a dovedit un dezastru.

În 1989, anul în care se afirmă că s-ar fi prăbușit comunismul în Europa, s-au împlinit două secole de la Revoluția Franceză, al cărei slogan au fost cuvintele: „Libertate, egalitate, fraternitate”. Istoria a demonstrat că excluderea moralei religioase din viața socială a făcut ca aceste cuvinte să poată fi folosite în cele mai josnice

scopuri, căci sistemul nu opune nici o alternativă egoismului, lașității și minciunii, acestea reușind să se ascundă în spatele măștii pe care scrie: „Libertate, egalitate, fraternitate”.

Curajul și lașitatea, lenea și hărnicia, ignoranța și efortul de a descoperi adevărul, deși opuse două câte două, se găsesc în stare latentă în fiecare om, doar o latură a cuplurilor fiind însă dominantă, vizibilă.

O populație trebuie judecată făcând apel la teoria sistemelor, de aceea dualitatea trăsăturilor de caracter la nivelul unui popor poate fi apreciată doar dinamic și statistic.

Dacă la un moment dat un popor e etichetat ca leneș, ignorant și corupt, nu înseamnă că toți indivizii care-l compun au aceste trăsături de caracter, ci doar că predomină cei cu aceste trăsături, lenea, ignoranța și corupția fiind regulile care guvernează viața socială. De asemenea nu e obligatoriu ca procentul indivizilor cu aceleași trăsături de caracter să rămână constant în timp, deși inerția există în mod evident.

Comunismul poate fi impus unui popor cu ajutorul tancurilor străine, dar poate apărea și din interior în cazul unei societăți guvernate de minciună, lene, ignoranță. Pentru că aceste trăsături sunt proprii omului putând fi regăsite cu anumită pondere în orice popor, se poate afirma că și germenii comunismului se află în stare latentă în fiecare individ, în fiecare popor.

De aceea, o afirmație de genul: „Poporul român nu este comunist, nu a fost niciodată comunist și nu are nimic de-a face cu comunismul!”, comportă în mod paradoxal

riscul ajungerii la comunism, un comunism cu un alt nume, dar care poate fi la fel de periculos ca stalinismul.

Veritabil cancer social, comunismul are o dinamică diabolică în găsirea și răspândirea minciunii salvatoare. După Revoluția din decembrie, principiul luptei de clasă a cunoscut o metamorfozare spectaculoasă, locul capitalistului ce exploatează proletariatul fiind luat de bișnițarul care se îmbogățește de pe spinarea oamenilor cinstiți.

*

Părinții lui erau țărani liberi. A venit colectivizarea. Le-a luat pământul, boii și plugul. Le-a rămas casa și grădina din spatele acestora. Acestea erau ale lor, restul era al colectivului.

Părinții lui au trebuit să lucreze pământul care fusese al lor și care acum era al colectivului. Munceau aproape pe degeaba, furând în schimb câțiva porumbi de pe pământul care fusese înainte al lor. Toată recolta lua drumul către fondul de stat.

În școală i s-a spus că e rușine să fii țăran, că în țările dezvoltate sunt foarte puțini țărani. Oamenii de acolo muncesc în industrie.

A făcut profesionala la oraș. Stătea în cămin. A fugit de colectiv.

A terminat profesionala și a fost angajat într-o fabrică. Muncitor la oraș. Dar locuință în oraș nu a primit, locuia în casa părintească din sat. Făcea naveta. O oră dus, o oră întors în fiecare zi pe tren. Frig. Aglomerație. De multe ori călătorea în picioare.

În fabrică lucra opt ore. Uneori și duminica. Pleca de acasă, din sat, dimineața la ora cinci și se întorcea la ora cinci după masa. Era bucuros când reușea să le aducă celor de acasă o pâine proaspătă. Dar uneori era bucuros și dacă putea aduce acasă una veche.

Într-o zi el și cei asemenea lui au fost anunțați la fabrică de către cineva de la personal, că s-a hotărât ca ei, fiind de la sat, să participe la muncile câmpului în C.A.P.-urile de acasă. Li s-a cerut să aducă adeverințe din care să reiasă că au prestat o anumită cantitate de muncă la colectiv, în caz contrar urmând să fie concediați. Și omul care lucra opt ore în fabrică a trebuit să lucreze gratuit la colectiv pentru a nu-și pierde serviciul.

După revoluție C.A.P.-ul s-a desființat, dar omul nostru care acum e șomer nu-i urăște pe foștii activiști de partid, ci pe orășenii reîmproprietăriți care vin în sat mult mai des ca înainte. Aceștia nu fuseseră siliți să lucreze pe gratis la C.A.P. cu câțiva ani în urmă iar acum „vor să se îmbogățească”.

Faptul că părinții acestor oameni au fost persecutați, deportați, alungați de Partid din satul natal e neesențial. „Dacă au plecat, ce mai vor? Pământul trebuie să fie al țăranilor!”

*

Bunicii mei au părăsit satul în 1962. Au vândut casa. Tot pământul cu excepția unei grădini aflate în perimetrul satului, fusese preluat de I.A.S. și colectiv. Din aproape douăzeci de hectare le-a rămas doar o grădină de 0,3 hectare. Pe aceasta nu au vrut să o vândă. Intenționau să o

dea în folosință rudelor, dar peste un an se instalase acolo o familie amărâtă cu trei copii mici, venită dintr-un sat vecin. Lucrau la I.A.S. și bărbatul era bețiv. S-au instalat fără nici o aprobare pe terenul respectiv și și-au construit o căsuță. Când bunicul s-a întors în sat pentru a vedea ce e cu grădina, cei de la primărie l-au informat care e situația și i-au spus că dacă pretinde, coliba poate fi demolată. Locatarii l-au implorat să nu-i nenorocească și i-au promis că în scurt timp vor căuta să strângă bani pentru a cumpăra terenul. Dar până în 1990 situația a rămas neschimbată. Între timp bunicul a murit și în căsuța din terenul respectiv a rămas doar nevasta. Bărbatul i-a murit și fetele s-au măritat.

Când, după revoluție, bunica a întrebat-o ce are de gând cu terenul, dacă vrea să-l cumpere sau să-l arendeze, gazda s-a supărat:

— Cum adică, ăsta e pământul meu, stau de 30 de ani aici! Am plătit și impozit.

— Ai plătit impozit pentru că tu ai mâncat bucatele care au crescut în grădină!

Nu am intenționat să o evacuem din casă. I-am propus să ne dea voie să lucrăm grădina. A refuzat. A amenințat că dacă intrăm în grădină va veni ginerele ei din satul vecin și va face moarte de om. Mama a dat-o în judecată. Am câștigat procesul. Lumea din sat zice că l-am câștigat cu bani. Mi s-a strigat chiar mie asta.

Una din rudele noastre a întrebat evident nemulțumită:

— Ce vreți acum aici? Vreți să vă îmbogățiți?!

Înainte de apariția legii fondului funciar cei din sat sperau să devină stăpâni pe pământul celor care părăsiseră

satul după colectivizare. Faptul că și cei plecați de 30 de ani din sat au fost reîmproprietăriți i-a nemulțumit profund.

*

Paul lucrează și locuiește într-un orășel, dar mai are o casă într-un sat aflat la 30 km, într-o zonă de dealuri sterpe. Casa respectivă în care a copilărit, este pustie pentru că părinții lui au murit. Satul se înșiră de-a lungul unei văi înguste. Casa și curtea sunt pe loc așezat, dar imediat în spatele casei începe versantul abrupt. Pe un teren cu asemenea pantă e greu să cultivi ceva. Lotul cu o lățime de 25 m ce se întinde pe versant până la culmea dealului are o suprafață de aproximativ jumătate de hectar.

Până la revoluție îi aparținea din acest lot doar o bucată foarte mică situată în spatele casei, restul fiind luat în mod abuziv de colectiv. Imediat după revoluție el, la fel ca și vecinii, au primit fâșiile respective din spatele casei până la culme. Până la revoluție, pe acest teren gospodărit de colectiv nu creșteau decât tufe rare de păducel și măceș și lăstari de salcâm, care nu apucau să depășească grosimea degetului pentru că erau tăiați de săteni.

În 1990, încă din februarie, pe zăpadă, Paul a venit cu soția în zilele libere și a început să defrișeze tufele aflate pe fâșia lui. În martie terminase de defrișat, a scos rădăcinile, a împrejmuțit grădina iar în aprilie a plantat pruni și viță de vie.

Majoritatea neamurilor, deși locuiesc în sat nu s-au grăbit să-l imite. În spatele caselor lor cresc în continuare spini.

După ce a terminat de plantat a trecut o perioadă mai lungă, câteva săptămâni, în care Paul nu a mai venit să-și vadă casa părintească. Când a revenit a constatat că cineva scosese prunii, a luat sârma de împrejmuire, ba chiar a scos și butașii de vie care au rămas și s-au uscat pe loc.

Mi-a povestit pățania și a spus: „Dacă ar fi lăsat să crească pomii și via și mi-ar fi furat apoi prunele și strugurii, lăsându-mi doar câteva fructe, sau poate nimic, nu mă supăram așa tare. Oamenii ăștia sunt tâmpiți, nu gândesc, pentru că dacă gândeau cât de puțin ar fi zis: „dacă-i prost lasă-l să muncească și noi vom culege când e plecat”. Dar cineva din vecini a considerat că e mai bine să-mi distrugă munca. Ca să nu mă pricopsesc!”

*

Horia e inginer la Timișoara.

Legea fondului funciar l-a repus pe Horia în proprietatea pământului care aparținuse părinților lui. Anul trecut s-a dus la sat, a cumpărat materiale pentru a construi o casă și a semănat porumb. În timp ce el era la Timișoara materialele au dispărut, au fost furate. Cei din sat râdeau pe seama lui. Anul trecut nu a găsit oameni cu care să sape porumbul și în consecință recolta a fost foarte slabă. Nu și-a recuperat nici măcar cheltuielile făcute cu aratul și semănatul. Oamenii din sat râdeau de el.

Anul acesta Horia a semănat din nou porumb, dar a avut grijă să nu mai rămână nesăpat. Pentru a găsi oameni dispuși să-l ajute a plătit ziua de sapă cu 300 de lei, mai mult decât era plătită de săteni. Tot satul, inclusiv rudele, l-au blestemat pentru că a stricat prețul la ziua de sapă.

În toamnă, când Horia a venit să-și strângă recolta, a constatat că o bună parte din ea dispăruse. A fost furată. Numeroase rânduri fuseseră integral culese. Nici nu s-a gândit să anunțe poliția. Știa că n-are rost.

*

Cuță Iova (a lui Ciuță) are jumătate de lanț de pământ lângă pământul bunicii mele. În primăvară Cuță a arat și semănat porumb. A intrat în pământul nostru, nu doar cu o brazdă de plug: și-a dublat suprafața.

Bunica a fost în câmp și a văzut ce se întâmplase:

— Cuță, vād că ai intrat în pământul nostru și ai semănat un lanț în loc de jumătate, cât era al tău.

— Lasă că ți-oi da niște cucuruz.

În toamnă, după ce culesul porumbului s-a terminat, bunica a trecut pe la el. Acasă nu era decât soția.

— Am venit pentru că în primăvară Cuță a spus că îmi va da niște cucuruz pentru că ați intrat pe locul nostru.

— Ce cucuruz?! Noi am plătit arat, semănat, a fost foarte scump! Nu-ți dăm nimic!

Femeia a intrat în curte și i-a trântit bunicii ușa în nas.

În iarnă, împreună cu bunica, l-am întâlnit pe Cuță.

— Auzi Cuță, știi ce-am pățit cu muieră ta. Ne-ai luat pământul și nu ne-ai dat nimic.

— Iaca, ți l-am lăsat — a răspuns Cuță și ne-a întors supărat spatele.

Am fost la câmp cu bunica. Cuță semănase grâu. Din pământul nostru, în care Cuță intrase anul trecut, o fâșie infimă rămăsese nelucrată. Restul e tot la Cuță.

Călătoream odată cu trenul, împreună cu Micky, de la Praga la Arad. La Budapesta au urcat în compartimentul nostru trei fete din Portugalia, studente la filologie la Lisabona. Participau pe timpul vacanței de vară la un curs facultativ de limba maghiară, organizat de Universitatea din Budapesta și pentru că aveau bilete de tren Eurocard (care le permiteau să călătorească oriunde în Europa în decurs de trei luni), hotărâseră să facă o incursiune de două zile în România. Am intrat în vorbă și le-am invitat să înnopteze la noi, la Timișoara.

La Arad, aveam de așteptat mai bine de o oră până la plecarea trenului ce urma să ne ducă la Timișoara. Aș fi vrut să ne plimbăm în acest timp prin oraș, dar cum ploua a trebuit să ne adăpostim în clădirea murdară a gării. În sala de așteptare, care efectiv putea, stăteau destul de mulți oameni. Unii mâncau semințe scuipând cojile pe jos, alții fumau, deși câteva panouri interziceau fumatul. Câțiva bețivi dormeau pe bănci.

Un om băut fuma nepăsător pe o bancă situată chiar sub unul din panourile ce interzicea fumatul. Un jandarm a venit și l-a rugat foarte politicos să nu mai fumeze. Omul a scuipat a dispreț și a început să parlanezeze cu jandarmul, luându-l peste picior. Văzând însă că jandarmul nu renunță la ideea lui, omul a mai scuipat o dată scârbit și a aruncat țigara aprinsă pe jos, la picioarele acestuia, cu un aer de superioritate. Parcă ar fi vrut să-i spună jandarmului: „cine-i mai deștept cedează”. Jandarmul a părăsit sala de așteptare urmat de noi. Ne-am continuat așteptarea pe peronul care era la fel de murdar ca și gara, dar care măcar era aerisit.

În timp ce călătoream spre Timișoara cu personalul a cărui mizerie pare de neconceput pentru un om venit dintr-o țară civilizată, una din cele trei portugheze nu s-a mai putut stăpâni și a exclamat surprinsă: Nu înțeleg de ce sunt oamenii aceștia atât de murdari! Înțeleg că sunt săraci, dar poți fi sărac și curat!

*

Langert Peter e unul din puținii șvabi care nu au părăsit încă România.

Strămoșii lui au fost colonizați cu mai bine de 200 de ani în urmă în zona mlăștinoasă din nord-vestul Banatului, „pe pământ românesc”. Mii de coloniști au murit de malarie în timpul lucrărilor de asanare a mlaștinilor, dar munca lor nu a fost zadarnică. După ce principalele cursuri de apă au fost regularizate șvabii au devenit posesorii unora din cele mai fertile pământuri din Europa. Satele lor erau bogate, frumoase și curate.

Peter își mai aduce aminte că până la colectivizare satul era curat, exista o singură groapă de gunoi la care oamenii din sat aruncau lucrurile de care nu mai aveau nevoie. În vremea aceea, dacă un animal murea era îngropat undeva în grădina proprietarului.

În 1945 Peter a fost deportat pentru cinci ani în U.R.S.S. pentru a reconstrui ce distrusese armata germană. Deși fusese militar în armata română. Când s-a întors din U.R.S.S. a trebuit să se înscrie în colectiv. Toți s-au înscris.

Pe la sfârșitul anilor '60 șvabii au început să părăsească țara pentru a se stabili în Germania Federală. În

casele lor s-au instalat români veniți de prin toate colțurile țării. Aceștia nu apucaseră să trăiască în sat în perioada în care exista o singură groapă de gunoi și au început să arunce resturile unde le era mai la îndemână, în marginea de sat cea mai apropiată de casa lor. Fiecare uliță ce iese din sat dă într-o grămadă de gunoi. După revoluție, majoritatea șvabilor care nu plecaseră încă s-a grăbit să ia drumul Germaniei, dar Peter, deși ar fi primit în Germania o pensie care i-ar fi asigurat un trai fără griji, s-a încăpățânat să rămână în satul natal. Avea aici casa lui, curtea lui, grădina lui. Avea și o grădină la marginea satului, marea lui nemulțumire fiind faptul că oamenii făcuseră în ultimii ani în fața acesteia o grămadă de gunoi. Grămadă care creștea întruna. La doi ani după revoluție a fost ales ca primar un candidat al opoziției. Acesta și consilierii săi au promis printre altele că vor lua măsuri ca gunoaiele ce împodobesc satul să dispară, dar la un an după aceste promisiuni nu s-a făcut nimic. Oamenii continuă să arunce gunoaiele și mortăciuni pe grămada de gunoi din fața grădinii lui Peter. Într-o zi călduroasă de vară, în amiaza mare, un om, un român, a aruncat un vițel mort în locul respectiv. Peter s-a dus și a anunțat primăria. Omul nu a fost amendat, ci doar atenționat. Vițelul dispăruse, dar la câteva zile cineva a intrat noaptea în grădina lui Peter și a devastat-o. Nu i-a furat nimic, doar i-a devastat grădina. Acum Peter a hotărât să plece în Germania.

Ar fi o greșeală să se creadă că asemenea fapte au apărut doar ca o consecință a anilor de teroare comunistă. Frecvența a crescut, dar întâmplări identice s-au petrecut și în perioada interbelică.

Bunica mi-a povestit că în tinerețe plantase împreună cu bunicul câțiva nuci la Coastă. Peste câteva zile, când au revenit în locul respectiv, pomii dispăruseră. În aceeași perioadă controversele dintre săteni erau însoțite adesea de acte de răzbunare. Dușmanului i se aprindea șura cu fân sau i se cosea în timpul nopții porumbul abia prășit. Furturile erau de asemenea frecvente.

Într-o zi dascălul era plecat cu soția la o serbare. Cineva, care era supărat pe el, a trimis niște oameni, cunoscuți ca fiind oile negre ale satului, să-i facă deranj în casă. Aceștia au distrus totul. „I-au tăiat toate țealele”, au sfâșiat tot ce-a fost din pânză, începând cu lenjeria și terminând cu perdelele. Răufăcătorii au fost prinși și bătuți de jandarmi, dar dascălul a rămas cu paguba.

*

În tren întâlneai fel de fel de oameni. Majoritatea se fereau să se angreneze în discuții pe teme politice și dacă o astfel de discuție se înfiripa, tăceau, aparent indiferenți. Aproape nici unul nu mai credea în minciunile propagandei, dar se temeau să vorbească.

În vagoanele de clasa a doua circulau oamenii simpli și foarte rar aveai ocazia să întâlnești mărunți activiști de partid. Aceștia, întotdeauna proaspăt bărbieriți și tunși, cu cravată și costum voiau să pară impunători, deși de cele mai multe ori stofa costumelor lor era de calitate inferioară și gulerele cămășilor erau evident uzate. Vorbeau tare, spuneau bancuri de prost gust, evident pe teme apolitice și radiau mulțumire, chiar dacă la o privire mai atentă arătau jalnic.

Lăudau, mai mult sau mai puțin discret, dar pe un ton convins realizările „harnicului și talentatului nostru popor sub conducerea înțeleaptă a partidului”, cădeau în extaz atunci când vorbeau despre frumusețea sufletească a românului, dar dacă se întâmpla să-i contrazici se pierdeau cu firea și negri de furie începeau să amenințe. În urmă cu 30 de ani ți-ar fi pus pistolul în piept și te-ar fi predat miliției, dar acum, fără pistol, se simțeau slabi și amenințările lor semănau cu lătratul unui câine jigărit care vrea să-și facă curaj.

Odată mă aflu în compartiment împreună cu două studente și doi astfel de activiști de mână a doua. După ce aceștia au spus câteva bancuri porcoase, fetele au părăsit cu bagaje cu tot compartimentul. Cei doi au început atunci să discute pe teme politice. Aveam impresia că mă aflu într-o ședință de partid. La un moment dat, în timp ce trenul trecea pe lângă un cartier nou de blocuri, unul din cei doi a exclamat:

— Vai, ce mult și ce frumos s-a construit!

L-am contrazis. I-am spus că mult nu înseamnă și frumos, că blocurile astea sunt urâte, cartierul e hidos, iar oamenii se simt în cutiile acelea de beton ca într-un lagăr.

Activistul m-a lăsat să termin și în loc să mă contrazică mi-a spus o poveste. În timp ce povestea se uita în ochii mei:

— Am întâlnit odată pe cineva care fusese martor în anii '50 la execuțiile de la Pădurea Verde. Au fost executați cei care complotaseră împotriva poporului. Mi-a povestit că oamenii aceia care urmau să fie împușcați adoptau atitudini diferite în acele ultime clipe: unii cădeau în genunchi plângând și cerând îndurare..., alții plângeau și-și chemau

mama..., alții se zbăteau încercând să fugă deși știau că nu au nici o șansă de scăpare.... Foarte puțini erau cei care se străduiau să fie demni, să nu plângă, dar și aceștia erau albi ca varul, pe chipul lor se citea groaza...

Activistul mă privea fix de parcă ar fi vrut să mă hipnotizeze. Din privirea de om nebun pe care o avea am dedus faptul că, probabil, fusese chiar el martorul acelor execuții sau poate chiar unul dintre cei care apăsaseră pe trăgaci... Acum murea de ciudă că nu poate să-mi facă nimic, deși îndrăznisem să contest realizările Partidului...

*

... Altă dată. Călătoream pe aceeași rută. Mergeam acasă. Priveam pe geam și mă gândeam. Ceilalți călători din compartiment dormitau, doar un bătrân, evident mai bine îmbrăcat decât ceilalți, citea atent „Scânteia”. „Scânteia” e ziarul Partidului și oricât ai vrea nu poți găsi în el un articol ce poate fi citit. Duhnește a propagandă, dar bătrânul citește la fel de atent cum ar citi un englez care se respectă „The Times”. La un moment dat mă învrednicește cu o privire și suspină:

— Noi, românii suntem un popor romantic, îndrăgostit de natură. „Codrul frate cu românul”.

— Da, Abel și Cain erau frați...

I-am spus bătrânului că poporul nostru nu prea și-a respectat codrul. Nu-l respectă nici acum. Nu iubește natura. I-am spus că expresia aceasta atât de des folosită „Codrul frate cu românul”, devenită proverbială, nu are nici o acoperire reală. A afirma că iubești natura nu implică să o respecti, cel puțin în țara noastră...

Ceilalți călători deveniseră atenți. Bătrânul se făcuse alb la față. A rostit câteva fraze fără noimă, apoi triumfător a exclamat:

— Christos nu va învia a doua oară! Christos nu va învia a doua oară!

Călătorii priveau spectacolul evident șocați, dar un tânăr care până atunci tăcuse, i-a strigat emoționat bătrânului:

— Dumneavoastră și cei ca dumneavoastră veți avea în curând o surpriză! O mare surpriză!

În compartiment s-a lăsat o liniște apăsătoare. Bătrânul, negru de furie și-a luat geamantanele și ne-a părăsit cu mult timp înainte de a ajunge la destinație.

După ce a plecat, unul dintre ceilalți călători, care până atunci tăcuse, a spus:

— De ce v-ați pus mintea cu ăsta? Dă-l în pizda măsii! N-ați văzut cine era? N-are rost... Poate să vă facă neplăceri.

*

Într-o zi, pe o bancă la facultate, cineva scrisese: „Make love, not children!”

Cunosc o droaie de băieți care vorbesc despre dragoste cu o ușurință inaccesibilă mie. Pot fi îndrăgostiți simultan de mai multe fete, sau se îndrăgostesc nebunește de una, iar după ce se culcă o dată sau de două ori cu ea, se îndrăgostesc de alta, uitând-o pe cealaltă.

„Unde dragoste nu e, nimic nu e” — Marin Preda: „Cel mai iubit dintre pământeni.”

Afirmația de mai sus nu a fost născocită de Marin Preda, ci reprezintă un citat preluat din „Epistola Sfântului Pavel către romani.”

Oare la ce fel de dragoste se referă Noul Testament? Mincinoasă sau adevărată? Dragostea implică sau nu responsabilitatea?

Pentru unii, a iubi înseamnă a profana.

Am întâlnit odată un grup de studenți din Timișoara pe munte, într-un refugiu. Deși erau studenți la Politehnică, spuneau că vor tare mult să viziteze rezervația din Retezat pentru a vedea cum e natura virgină.

Le-am spus că o rezervație e constituită tocmai pentru a conserva în scop științific un anumit biotop și de aceea nu trebuie permis accesul turiștilor acolo. Le-am spus că o pădure frecventată intens, dar respectată, poate părea mult mai puțin umblată decât una virgină prin care au trecut câțiva vandali. La plecarea din refugiu studenții care mâncaseră la izvorul din fața acestuia, nu s-au gândit să șteargă urmele. Hârtii și cutii de conserve rămaseră mărturie ale trecerii lor pe acolo.

Îndrăgostiții care își zgârie numele pe scoarța copacilor o fac din dragoste față de natură? Ciobanul care lovește cu securea în arbori doar pentru a-și alunga plictiseala iubește natura?

Cum ne-am respectat noi codrul al cărui frate ne pretindem? Am intrat noi în pădure cu respect, sau cu sentimentul că putem face orice acolo?

„Se fură ca-n codru”, e o expresie frecvent folosită care ar trebui să ne facă să ne întrebăm: cum iubim natura? O respectăm sau o jefuim fără prejudecăți?

Se afirmă că poporul român era un popor de agricultori care își iubea pământul, oameni harnici și cinstiți. Rebreanu, dar mai ales Marin Preda, înfățișează însă un țăran cu totul diferit: leneș, șmecher, vulgar.

Istoria contemporană îi dă dreptate lui Marin Preda, țăranul zugrăvit de el fiind o realitate. Țăranul lui Goga reprezintă un ideal. Deosebirea între cele două tipuri e uriașă.

Pentru a putea depăși o treaptă, trebuie mai întâi să recunoști că există. Cu câțiva ani în urmă discutam cu un pretins intelectual care a afirmat categoric:

— Nu îmi place Marin Preda pentru că e vulgar!

Adevărul e că nu scriitorul, ci personajele zugrăvite de acesta, personaje care sunt îngrozitor de reale, sunt vulgare. Acest fapt are cu totul altă semnificație decât afirmația intelectualului.

Inversiunea istorică practică de Eminescu în „Scrisoarea III”, unanim lăudată, a fost folosită drept model de cei care ajustează istoria întocmai ca Ministerul Adevărului al lui Orwell.

Cronicarii afirmă: „Fost-au acest Ștefan Vodă un om mic de stat, mândru și degrabă vărsătoriu de sânge nevinovat. De multe ori pe la ospete omora fără județiu”. De asemenea, e cunoscut faptul că domnitorului îi plăceau cele lumești, că a avut numeroase ibovnice și mulți copii nelegitimi. Cu toate acestea a fost declarat sfânt, consacrarea bazându-se pe aureola creată de propaganda naționalistă și nu pe realitatea istorică.

La momentul festiv opoziția a fost prezentă alături de reprezentanții puterii. Rădăcinile minciunii sunt profunde.

Prostituarea la care s-a dedat majoritatea scriitorilor și criticilor literari, elita culturală în general, a depășit orice închipuire. Călinescu, Arghezi, Sadoveanu au acceptat să devină instrumentele puterii. Marii scriitori au preluat cu docilitate limba de lemn. Iată un fragment dintr-un interviu savant luat lui Nichita Stănescu, marele poet contemporan:

„Rep.: — Ce părere aveți, poezia poate schimba lumea?

N.S.: Nu, eu cred că mai degrabă o conservă!

...

Rep.: — Ce părere aveți despre rolul social al poeziei dumneavoastră?

N.S. — Sunt fericit că trăiesc într-o țară liberă al cărei președinte, care în tinerețe a fost deținut politic, a băgat la închisoare închisorile politice.

Cine l-a silit să răspundă astfel pe marele poet (bețiv) contemporan?

„Trăim într-o lume în care nu mai știi cine e prost și cine face pe prostul” a fost o afirmație intens vehiculată drept scuză pentru numeroasele compromisuri făcute de intelectuali cu propria conștiință, deși ar mai fi existat o variantă: Tăcerea.

Există o corelație strânsă între cultură și viața socială, acestea influențându-se reciproc.

Relele încep cu Ion Creangă, „Amintiri din copilărie”, inoculând germenii comunismului în mintea copiilor.

Poezia lui Eminescu zădărnicește orice speranță de progres, deoarece poate fi și e frecvent folosită ca argument zdrobitor în sprijinul ideii care afirmă faptul că poporul român a atins perfecțiunea. În acest sens colosala operă a lui Eminescu a avut o influență nefastă și asupra altor scriitori

care nu au reușit să scape de obsesia românului ideal: cinstit și iubitor de natură, deși erau conștienți de faptul că „e ceva putred în Danemarca”. Vlahuță, cel care a scris „1907” și „Țara de pripas”, vorbește în „România pitorească” despre “sufletul duios” al poporului român.

Au existat scriitori care au sesizat faptul că societatea românească e bolnavă, și au descris mizeria acesteia în opere ce merită să intre în circuitul universal (Caragiale, Rebreanu, Marin Preda).

Importanța acestor opere a fost însă minimalizată, ridiculizată de către critica literară, instrument docil al Puterii.

Folosirea criticii literare ca instrument al Puterii, cenzura literară directă și indirectă (prin defăimarea scriitorului și/sau a operei sale) nu au fost inventate de regimul comunist. Dovada cea mai grăitoare o constituie cazul lui Caragiale care a fost determinat, silit să se autoexileze.

Comuniștii nu au făcut decât să continue și să înăsprească practica masonilor care au condus țara în perioada ce-a urmat revoluțiilor pașoptiste.

Poate cel mai mare defect al poporului român e lipsa de respect față de proprietate.

Se poate argumenta că țăranul român a fost prea puțin timp liber pentru a dobândi acest respect, dar eu cred că situația e și mai gravă, deoarece acest defect nu e analizat critic în cultura noastră, ci dimpotrivă.

Creația populară a semnalat amploarea acestui defect în „Miorița”, dar timp de un secol și jumătate oamenii de cultură ai țării au căutat să dea „Mioriței” fel de fel de

explicații comode, încercând să prezinte „Miorița” ca o odă adusă românului.

Recent, poetul Ion Alexandru a afirmat că de fapt mesajul „Mioriței” ar consta în aceea că doi dintre ciobani, cei răi, trebuiesc creștinați de către al treilea.

Consider că adevărul e și mai trist: toți trei trebuiesc creștinați, pentru că al treilea e de fapt un fel de Luceafăr. Cu această precizare accept afirmația că „Luceafărul” lui Eminescu e o „Mioriță” cultă, dar un popor care merge pe calea Luceafărului e condamnat să dispară.

Cred că încercarea de a reduce literatura română la „Luceafărul”, „Seara pe deal”, „Doina” și „Scrisoarea III” nu reprezintă un simbol — este o crimă.

Nu contest opera eminesciană în totalitate, dar vreau să spulber Mitul Eminescu, baza culturală a celor care adâncesc poporul român în mlaștina egoismului, șovinismului și intoleranței.

*

M-a deranjat foarte mult atmosfera triumfalistă prezentă la mitingurile opoziției. Consider că astfel, involuntar, opoziția a făcut jocul puterii deoarece aceasta e interesată în perpetuarea mentalităților comuniste, a lipsei de respect față de proprietatea privată. Opoziția, nesesizând faptul că aceste trăsături sunt o caracteristică generală a marii majorități a poporului, sau nevrând să recunoască acest lucru în mod public pentru a nu pierde simpatizanți, își bazează întreaga propagandă pe o minciună: „Poporul român nu are nici o legătură cu comunismul, respectul pentru proprietate e o caracteristică a poporului nostru,

suntem cel mai anticomunist popor din Europa!” — limbă de lemn, sloganuri care mă fac să mă gândesc la o lozincă, aflată poate și acum pe clădirea gării din Brașov: „Trăiască harnicul nostru popor!”.

Din păcate, e cunoscut faptul că dintre doi mincinoși e crezut cel care spune minciunile cele mai gogonate, așa că Puterea, sistemul criptocomunist, mincinos prin natura lui, sunt net avantajate.

Puterea a organizat lovitura de stat mascată în Revoluție. Regizorii farsei rezervaseră și opoziției un rol important. Foștii comuniști, deveniți conducători ai revoluției, au mizat pe faptul că opoziția, care până în 22 decembrie practic nu existase, va încerca să se legitimizeze prin afirmarea faptului că ar fi participat la Revoluție. Opoziția nu a sesizat cursa care-i fusese întinsă și nu a denunțat lovitura de stat, susținând mult timp că în decembrie avusese loc o revoluție, dar că aceasta fusese furată de foștii comuniști.

Încercând să se legitimizeze printr-o minciună, opoziția a contribuit involuntar, dar substanțial, la legitimizarea Puterii.

Pe micul ecran milioane de oameni i-au putut vedea pe autorii farsei, vorbind mulțimii de la balconul revoluționar. Dacă și opoziția recunoaște că a fost o revoluție, e clar că Iliescu a fost conducătorul acesteia! În acest context e firească apariția lozincii „21, 22 Iliescu a fost cu noi!”.

Doar presa străină, care vrea să ne defăimeze țara, vorbește despre o lovitură de stat!

Esența naturii umane face ca orice forță politică ce ar îndrăzni să afirme că decadența și mizeria morală sunt

atribute ale poporului, să-și piardă automat orice urmă de simpatie din partea acestuia.

Am convingerea că într-un sistem democratic o reformă morală este imposibil de îndeplinit, idee convergentă cu a filosofului care afirma că „democrația e singurul sistem social compatibil cu demnitatea umană, dar nu oferă nici un criteriu de selecție a valorilor”.

Dar noțiunea de demnitate are sens doar dacă e raportată la un sistem de norme morale. Într-o societate guvernată de corupție și minciună, demnitatea, bunul simț, omenia devin vorbe goale, noțiuni demagogice aflate la îndemâna oricui.

Sloganul revoluției de la 1789 „Libertate, egalitate, fraternitate” este aberant dacă se încearcă aplicarea lui fără raportarea la un sistem de norme morale. Folosind noțiuni demagogice, lojile masonice au căutat să distrugă valorile moralei creștine. Revoluțiile de la 1848 sărbătorite în mai multe țări din Europa ca moment al deșteptării naționale au marcat de fapt momentul impunerii unor principii străine popoarelor respective. În perioada imediat următoare biserica a fost aservită noilor deținători ai puterii sub lozincă separării statului de biserică. Prin secularizarea averilor bisericii s-a căutat aducerea acesteia în stadiul de dependență materială față de stat. Acest act este sărbătorit cu surle și trâmbițe de naționaliștii înflăcărați care se pretind continuatorii tradiției străbune. Aceștia se fac că nu înțeleg sau sunt incapabili să înțeleagă faptul că biserica a fost veacuri de-a rândul vectorul culturii naționale, că averile secularizate nu reprezentau „bogății jefuite din sudoarea poporului”, ci tocmai dovada recunoștinței acestuia față de călăuzitorii săi. Secularizarea averilor bisericii s-a făcut în

țara noastră, la fel ca în multe alte țări europene, în mod discriminator, cu mult înaintea marii reforme agrare și fără despăgubire.

Masoni atei, pașoptiștii au îngenuncheat biserica. Biserica ortodoxă, care nu avusese niciodată forța bisericii catolice, deoarece patriarhia își avea sediul la Constantinopol iar scaunul patriarhal se licita adesea la Poartă, și-a pierdut total independența, a devenit biserica națională, un instrument docil al Statului ateu. Încă din perioada antebelică, biserica ortodoxă a încetat să reprezinte (poate nu a reprezentat niciodată) o autoritate morală. Acest fapt a fost exploatat mai târziu de comuniști. Slujitorii bisericii ortodoxe au fost mult mai docili decât cei ai bisericii catolice, singura care reușise să-și păstreze independența față de stat în urma revoluțiilor repetate din ultimele două secole.

Revoluția de la 1789 a însemnat începutul unei epoci de erodare a valorilor moralei creștine, revoluțiile de la 1848 au generalizat acest proces în Europa. Pilda samariteanului a fost înlocuită cu apologia șovinismului, a naționalismului absolut.

Pentru omul simplu rezultatele au fost dezastruoase. Sistemul valorilor promovate de creștinism a fost înlocuit de criteriul etnic: Noi suntem buni, străinii sunt răi! Noi suntem perfecți, nu avem de ce să ne îndreptăm, nu avem ce ne reproșa! Străinii sunt vinovați de toate relele! Naționalismul aberant eliberat din cutia Pandorei a fost cauza a două războaie mondiale și a zeci de alte războaie.

Jerome K. Jerome afirma: „în S.U.A e garantată libertatea cuvântului, cu condiția să nu exprimi o părere diferită de a majorității”.

În anii 1950, când în S.U.A. se dezlănțuise vânătoarea de comuniști, un tânăr care citea pe stradă anumite pasaje incomode din Constituție a fost linșat de mulțime... Faptul că vânătoarea de vrăjitoare e o practică folosită curent în marile democrații e magistral evidențiat de Heinrich Böll în „Onoarea pierdută a Catherinei Blum”.

Am convingerea că și la conducerea marilor democrații se află o oligarhie ce are ca unic scop menținerea puterii. Metodele acesteia sunt însă mult mai rafinate, bazându-se pe înțelegerea profunzimii maximei lui Nero: „Dați poporului pâine și jocuri!” Poliția politică, deși existentă, e practic invizibilă, desfășurându-și activitatea exclusiv în domeniul propagandei a cărei eficiență e fantastică. Echilibrul social politic e menținut aplicând cu strictețe maxima lui Nero. Pentru ca plebea să nu se plictisească e asaltată cu o avalanșă de emisiuni culturale de calitate îndoielnică, cu zeci de publicații și cărți submediocre, cu mii de filme comerciale, fără conținut. Dar în primul rând plebea e lăsată să participe în mod direct la circ, să-l facă. Dovada o constituie criminalitatea în continuă creștere, criminalitate care nu poate fi justificată de lipsuri materiale și împotriva căreia puterea nu ia măsuri, precum și încurajarea prăbușirii morale a societății. Creșterea toleranței față de libertinajul sexual, față de pornografie, homosexualitate este în mod evident dirijată de sus, astfel încât nu se mai miră nimeni când asociații ale homosexualilor cer, în emisiuni televizate, să se renunțe la orice fel de educație moralistă în școli. Cenzura, aparent

inexistentă, se abate cu furie doar asupra celor care pun la îndoială esența sistemului.

În noaptea de revelion 1991-1992 programele TV ce puteau fi vizionate în Germania cuprindeau, printre altele, un număr de striptease făcut de bărbați, dar și filmul „Bingo-bongo” cu Adriano Celentano. Pasajele incomode din film, care satirizau unele aspecte ale democrației, au fost pur și simplu suprimate. Filmul care în ansamblu era foarte bun (îl văzusem cu puțin timp în urmă pe o casetă video în România) fusese transformat într-o comedie ieftină. Am putut trage concluzia că cenzura funcționează și în Occident. Dar mult mai discret și de aceea incomparabil mai eficient decât în țările ce se aflaseră până în 1989, „dincolo de cortina de fier”.

Acest fapt a fost probabil sesizat și de oligarhia ce conducea statele comuniste și care se zbătea într-o gravă criză de credibilitate. Pentru a ieși din criză s-a hotărât declanșarea revoluțiilor din 1989, al căror scop declarat a fost democratizarea societății și renașterea națională.

Oligarhia comunistă a avut și are un singur scop: **MENTINEREA PUTERII** și se conduce după regula de fier: nu există nici un fel de principii morale! (Scopul scuza mijloacele). Exact ca Ministerul Adevărului din „1984”, propaganda comunistă reformează din mers ideologia pe care pretinde că o promovează Puterea.

„Acumulările cantitative duc la salturi calitative” și aceste salturi sunt necesare pentru a menține poporul în derută.

În mai puțin de 50 de ani aceiași oameni, inițial susținători convinși ai internaționalismului ateu, au devenit promotori inegalabili ai naționalismului ortodox.

Trecerea de la sistemul comunist-internaționalist la sistemul naționalist-comunist a început prin anul 1960 și s-a încheiat festiv în august 1968 când Ceaușescu a fost aclamat ca erou național datorită poziției adoptate în problema Cehoslovaciei.

12 ianuarie 1990 a fost momentul cert, festiv sărbătorit, al realizării saltului calitativ de la sistemul naționalist-comunist ateu la sistemul naționalist-comunist-creștin ortodox. A fost ziua când foștii activiști de partid au început să folosească în masă semnul crucii ca armă politică. Faptul că saltul se realizează a fost evident în perioada celor trei săptămâni scurse între 22 decembrie și 12 ianuarie, dar acesta a fost pregătit cu mult timp înainte. Numeroși călugări și preoți făceau apologia naționalismului, bisericile erau renovate în culorile drapelului național și la seminarele de socialism științific și filosofie se afirma în ultimii ani că religia trebuie tolerată, nu combătută. Membrii nomenclaturii începuseră să calce pragul bisericii cu ocazia unor evenimente familiale (nunți, botezuri), fără a avea de suferit, cum ar fi fost în anii '50, '60.

Scopul alianței încheiate de putere cu biserica națională reiese din „Zamolxe” al lui Lucian Blaga: stoparea unei posibile revoluții morale, care dacă s-ar înfăptui ar amenința atât Puterea cât și clerul corupt.

Demascasem această alianță în finalul scrisorii deschise terminată în seara zilei de 11 ianuarie, scrisoare pe care aveam s-o citesc la cursul festiv.

În ziua de 12 ianuarie 1990, pe la prânz mă plimbam prin Piața Operei. Aveam „Jertfa” și scrisoarea deschisă în buzunar. Am ajuns după ce slujba se terminase, dar mai erau încă mulți oameni prezenți. Aș fi vrut să le spun că de fapt

slujba de pomenire a martirilor a fost o farsă menită să sporească legitimitatea celor care regizaseră revoluția, dar nu știam cum să o fac.

La un moment dat, în mulțimea care aprindea lumânări a apărut un grup, vreo douăzeci de tineri conduși de un bărbos, ținându-se de mâini. Acest lanț viu înainta în mulțime scandând: „Libertate! Libertate!”.

Oameniiăștia gândesc ca și mine! — mi-am zis și m-am alăturat lor. După ce am făcut înconjurul catedralei scandând cu toată puterea: „Libertate! Libertate!” ne-am oprit în fața intrării principale a acesteia. Bărbosul a îngenuncheat și toți i-am urmat exemplul.

— Există Dumnezeu! — a strigat bărbosul, ridicând mâna dreaptă și toți ceilalți am scandat în cor:

— Există Dumnezeu! Există Dumnezeu!

Nu știu ce simțeau ceilalți, dar era o atmosferă cutremurătoare. Mi se părea că strigătul nostru se înalță spre cer, ca o judecată.

M-am ridicat și m-am dus la bărbosul care condusese grupul:

— Să mergem la mitropolitul Nicolae, să-l întrebăm de ce a fost încuiată catedrala în 17 decembrie, când tinerii care scandau aceleași cuvinte ca cele scandate de noi acum au fost împușcați pe trepte, în fața porților închise pe dinăuntru de către slujitorii bisericii!!!

Bărbosul s-a uitat la mine o clipă, indiferent, după care s-a adresat mulțimii:

— Aici, alături de mine se află un reporter din Franța. Franța, sora noastră mai mare, care a fost întotdeauna alături de noi!

— Franța!! Franța!! a început să scandeze mulțimea, care, doar cu câteva clipe înainte scandase în genunchi „Există Dumnezeu!”.

— Să-i spunem prietenului nostru din Franța că ne pare rău că Luceafărul poeziei noastre, al cărui bust e aici, lângă catedrală, nu poate fi alături de noi să-i serbeze pe luceferii revoluției.

— Rușine!!! — am strigat. Rușine!!! Rușine!!!

S-a făcut liniște pentru câteva clipe. Apoi foarte mulți oameni s-au apropiat de mine. Printre ei se afla și reporterul francez.

— Ce te-a apucat? am fost întrebat.

— Eminescu nu a fost creștin și e rușine să-l compari cu tinerii care au murit cu mâinile goale pe scările catedralei!

— Omul ăsta e nebun!

— Eminescu a fost creștin!

— Vrea să ne defăimeze poetul național în fața presei străine!

— O fi securist!

Francezul nu înțelegea ce se întâmplă și m-a întrebat ce vreau să spun, pentru că își dăduse seama că supărasem mulțimea.

Sunt foarte slab la franceză, dar am reușit să-i explic că părerea mea despre cel considerat poetul nostru național nu e bună. Francezul a spus că i se pare firesc să poți avea opinii diferite relativ la opera unui scriitor: „... Nu tuturor francezilor le place Voltaire, Hugo sau Zola.”

I-am spus că obiectul disputei îl constituie răspunsul la întrebarea dacă poezia lui Eminescu are sau nu un mesaj creștin. Pentru a-și putea face singur o părere am vrut să-i

traduc ultima strofă din „Luceafărul”, dar cum aveam greutate de limbă l-am rugat pe un om din mulțime să o facă. Acesta a început să-i spună francezului alte lucruri, timp în care am fost luat de acolo cu forța, aproape dus pe sus, de către câteva zeci de oameni. Cred că, văzut de sus, grupul care mă luase la mijloc pentru a mă îndepărta de reporterul străin, semăna cu o amoebă uriașă.

După ce am ajuns la o distanță suficient de mare de francez am fost luat la bani mărunți:

— Tu ești securist!

— Nu. Sunt student la Brașov.

Mi-au cercetat cu atenție buletinul și carnetul de student.

— Mă, tu știi șini a fost Eminescu? m-a întrebat un bărbat de vreo 40 de ani cu căciulă de oaie și accent moldovenesc.

— Cred că știu, dacă vreți, facem un concurs să vedem care dintre noi știe mai multe versuri din Eminescu.

— Mă, vezi că poate iei bătaie!

— Lovește-mă, că doar te pretinzi creștin.

— Tipul ăsta e dubios. Ori e securist, ori e nebun! Trebuie să vedem ce-i cu el!

Am fost luat și dus cu o gardă de șapte, opt oameni la Comenduirea de Garnizoană. Pe drum am fost avertizat:

— Ai grijă, poate încerci să fugi, că dacă te prindem...

La Garnizoană comitetul revoluționar a cerut să vorbească cu ofițerul de serviciu. Nu prea !e-a plăcut faptul că doar trei au primit permisiunea să mă însoțească în clădire. Ceilalți au rămas să aștepte la poartă.

Ofițerul de serviciu a fost un tip inteligent:

— Ce s-a întâmplat?

— Omul ăsta a încercat să ne defăimeze poetul național în fața presei străine, a spus că Eminescu nu a fost creștin!

— Păi acum e democrație, poți să spui ce vrei, dacă vreau pot să ies în stradă și să strig: „Jos Iliescu!”

— ??? Da?... Dar nouă ni se pare că omul ăsta e dubios. Zice că e student la Brașov. Dacă minte? Am vrea să verificați!

— Bine, o să verific. Îl țin aici până verific. Acum vă rog să plecați.

Evident nemulțumiți, s-au dus.

— Măi băiatule, ai grijă ce faci. Oamenii ăștia nu prea știu de glumă. Nu prea e indicat să discuți cu ei, s-ar fi putut s-o pățești. Ai avut noroc că te-au adus la garnizoană... Mai rămâi aici câteva minute, să nu cumva să te aștepte ăștia în stradă...

*

Într-o zi, la începutul lunii martie 1990, conducerea sindicatului studențesc din Universitate era în ședință. La ședință s-a autoinvitat un student din Târgu Mureș, care venise la Brașov în ziua precedentă trimis fiind de Liga Studenților din Târgu Mureș. Acesta ne-a cerut să organizăm un miting de susținere a Ligii din Târgu Mureș, care era formată din studenți români care se opuneau înființării unei facultăți de medicină în limba maghiară.

I-am explicat că problema asta nu ne privește pe noi, deoarece există autonomie universitară și studenții din fiecare centru universitar trebuie să-și rezolve singuri problemele.

Delegatul s-a enervat, a început să ne dea lecții de patriotism și ne-a spus că un istoric, membru al „Vetrei Românești”, organizație din care și el făcea parte, afirmase într-o ședință că de fapt conducătorii României de după primul război mondial nu voiseră să garanteze minorităților drepturi naționale. Faptul că au acordat minorităților aceste drepturi, inclusiv dreptul la învățământul în limba maternă, s-ar fi datorat presiunii la care a fost supusă delegația română în timpul Conferinței de pace de la Trianon. Această condiție care ne fusese impusă atunci de străini nu ar mai trebui respectată.

I-am spus că e șovin și l-am invitat să părăsească sala. A plecat furios.

În zilele următoare, în toate centrele universitare din țară, cu excepția orașelor Timișoara și Brașov, s-au organizat mitinguri de susținere a studenților români din Târgu Mureș, mitinguri ce au fost pe larg prezentate în programele televiziunii.

În cadrul mitingului de la Târgu Mureș, Liga studenților a mulțumit organizațiilor studențești din țară care i-au susținut poziția, organizații printre care a fost enumerat și Sindicatul studențesc din Brașov.

A doua zi conducerea sindicatului din Brașov a dat următorul comunicat:

Comunicat

1. Federația Sindicatelor Studențești din Brașov dezmente afirmația făcută la Târgu Mureș la mitingul din 17.03.1990 potrivit căreia studenții din centrul universitar Brașov și-ar fi exprimat oficial solidaritatea cu poziția Ligii Studenților din Târgu Mureș. Precizăm că F.S.S. Brașov nu

și-a precizat încă poziția cu privire la controversa din I.M.F. Târgu Mureș.

2. Precizăm faptul că în F.S.S. Brașov, din care face parte și Uniunea Democrată a Studenților Maghiari din Brașov, toate problemele se rezolvă pe bază de dialog.

3. Facem apel la toți cetățenii, indiferent de naționalitate, să renunțe la violență și să caute să-și înfrâneze pornirile naționalist-șovine.

4. Reprezentanții U.D.S.M. Brașov afirmă că recunosc granițele actuale ale țării și că nu au pus niciodată în discuție această problemă. Ei se disociază de acțiunile provocatoare interne sau externe.

5. F.S.S. Brașov consideră că recunoașterea identității naționale a unei minorități nu constituie un pericol la adresa stabilității în țară.

Brașov, 18.03.1990

Comunicatul a fost afișat în clădirile Universității, dar am încercat să obținem tipărirea acestuia și în ziarele din Brașov. Nu a fost posibil.

Eu m-am deplasat personal la Timișoara și am înmănat comunicatul care era autentificat de ștampila Uniunii Sindicale, unui ziarist de la ziarul „Timișoara”. Acesta mi-a promis că va fi tipărit. Promisiunea s-a dovedit a fi mincinoasă.

Peste câteva zile au izbucnit la Târgu Mureș lupte de stradă între români și maghiari.

În primăvara anului 1990 românii au speriat Occidentul. Sute, mii, zeci de mii de oameni, care până la Revoluție nu avuseseră posibilitatea să părăsească țara, au obținut pașapoarte. Au fost foarte puțini cei care au folosit

pașaportul doar pentru a vedea lumea sau în interes de serviciu. Majoritatea l-au folosit doar pentru a face afaceri, contrabandă, exasperând vameșii străini pentru că cei români au suspendat în acea perioadă practic orice control și taxă vamală (Puterea își făcea propagandă electorală). Au fost însă și foarte mulți turiști români care au confundat Occidentul cu Vestul Sălbatic: cerșeau, furau, făceau mizerie într-o lume mult mai civilizată decât cea de acasă.

În România lebedele sunt prezente doar în Deltă, în grădini zoologice închise în cuști și în poezia lui Eminescu. În Occident însă, lebede libere plutesc pe numeroase bălți, râuri și lacuri. Lebedele care plutesc libere pe lac se apropie dacă văd oameni. Vin și-ți mănâncă din palmă, de parcă ar fi găște domestice. Nu le e frică de om pentru că nimeni nu le-a făcut nici un rău.

Un grup de țigani din România au mâncat lebedele ce trăiau liber într-un parc din Viena. Numeroși români care solicitaseră azil politic în țări vest-europene au fost prinși furând, jefuind, făcând trafic cu copii. Porțile Occidentului s-au închis pentru turiștii români. Un cetățean român poate pătrunde acum în Occident doar dacă i se acordă în prealabil viză. „Timișoara”, ziar al opoziției, a protestat imediat după introducerea acestor „măsuri discriminatorii”, publicând un articol intitulat „Lăsați românii să intre în Europa”, articol în care se afirma că introducerea vizei de către statele occidentale e o greșeală. Autorul articolului susținea că Europa civilizată ar fi de fapt datoare să permită venirea românilor în număr cât mai mare pentru a putea vedea ce înseamnă civilizație.

Am vrut să public în replică un articol în care afirmam că românii trebuie întâi să învețe să se comporte

civilizat și abia apoi să pornească în lumea ale cărei porți nu vor mai fi atunci închise, dar am fost refuzat. Atunci, la redacție, amintindu-mi de întrebarea: „ce părere aveți, poezia poate schimba lumea?” întrebare la care Nichita Stănescu răspunsese: „Nu, eu cred că mai degrabă o conservă”, l-am întrebat pe unul din redactori, Crăciun, cel care părea a fi șeful dacă în opinia lui ziaristul poate și are datoria să schimbe mentalitatea oamenilor.

Răspunsul a fost categoric.

— Noi suntem aici, oamenii ne-au pus aici, pentru a scoate un ziar care să reprezinte ideile cititorilor.

În drum spre casă mi-am amintit o maximă pe care un coleg o afișase cu vreo doi ani înainte de revoluție pe ușa lui Bălăcescu, redactorul șef al S.C.B.-ului: „Publicistica înseamnă prostituția morală și intelectuală a vorbirii și a scrisului.”

*

Nu știu dacă din proprie inițiativă, sau sfătuit, Bălăcescu a apărut imediat după 22 decembrie la tipografia din Brașov. A înființat un nou ziar, „Replica”, în locul fostului „S.C.B.”. Bineînțeles, era tot redactor șef.

În aceeași perioadă asistenții de la catedra de Socialism au scos și ei un ziar: „Politica”.

La doar trei săptămâni de la Revoluție apăruseră o mulțime de ziare noi, majoritatea covârșitoare fiind scoase de foștii redactori ai ziarelor tipărite înainte de 22.

La scurt timp după reînceperea cursurilor, Federația Sindicatelor Studențești a hotărât să scoată un ziar, dar acest

lucru nu a fost posibil. Ni s-a spus că tipografia nu mai ia comenzi deoarece e deja suprasolicitată.

Am încercat să obținem o pagină în „Replica”, dar am fost refuzați categoric: „Replica”, deși înființată în locul ziarului ce se pretinsese studențesc „S.C.B.”, era un ziar particular. Bălăcescu devenise primul patron dintre studenții brașoveni.

Înainte alegerilor din mai, majoritatea redactorilor de la „Replica” au încercat să dea ziarului o orientare net anticomunistă. Doar Bălăcescu și câțiva admiratori s-au opus categoric, fapt ce a dus în vară la înlăturarea lui din conducerea ziarului.

Deși datorită celorlalți redactori „Replica” devenise cel mai bun ziar din Brașov, la scurt timp după plecarea lui Bălăcescu și-a încetat apariția ca urmare a presiunilor morale și materiale făcute asupra redactorilor.

*

Până în seara lui 22 decembrie 1990 mă uitam foarte rar la televizor, aproape deloc. Eram sătul de propaganda comunistă.

În zilele de după revoluție am urmărit ore în șir programul pentru a afla ce se întâmplă în țară. Credeam, speram mai bine zis, că s-a terminat cu propaganda.

Am fost foarte mirat când într-o seară, imediat după 22, un țaran bătrân din Maramureș a apărut pe ecran în costum național, aducând cadou o pâine și o sticlă de pălincă redactorilor de la televiziune. Atât aspectul lui, cât și limbajul pe care îl folosea semănau înfiorător de mult cu cel al țăranilor festivi care-l întâmpinau pe Ceaușescu atunci

când acesta făcea vizite de lucru. Nici o urmă din bunul simț al țaranului român, de care se făcea atâta caz, nu s-a văzut la el.

— ... Aud că primim ajutoare din străinătate. Să ne trimită că și noi le-am dat destul!...

În altă zi, reporterii televiziunii au ieșit din clădire pentru a-i intervieva pe unii din soldații care apărau televiziunea. Au discutat cu un militar în termen, chiar lângă unul din tancurile ce ne ofereau tuturor garanția că armata ne va scăpa de teroriști.

Întrebat ce melodie ar dori să dedice familiei, militarul a optat pentru „Noi suntem români” și pe micul ecran a fost transmis un fragment decupat dintr-unul din spectacolele patriotarde realizate în timpul lui Ceaușescu. Doar tabloul acestuia lipsea.

Altă dată, a venit un grup de studenți din Ploiești care afirmau că poporul român a înfruntat cu umorul care îl caracterizează dictatura și ca argument au spus câteva bancuri penibile cu Ceaușescu.

O droaie de oameni au vorbit în numele colectivelor de oameni ai muncii, al satelor și orașelor din care veneau, în numele tuturor studenților, întregului popor, fără a spune ceva concret.

Nici un student brașovean nu a mers să vorbească la televiziune, dar în aprilie a venit televiziunea la noi. Redacția emisiunilor săptămânale „Gaudeamus”, emisiune despre care se spune că e făcută de studenți, voia să facă un reportaj la Brașov. Se afirma că emisiunea „Gaudeamus” e o emisiune studențească, dar eu nu sunt de acord. Susțin că a fost o emisiune ce avea ca scop compromiterea studenților.

D-șoara Gheorghiu, absolventă de filosofie a venit să pregătească terenul. Eu credeam că ni se va acorda un spațiu de emisie și vom face noi emisiunea, dar nu a fost așa.

Reportera s-a documentat și apoi a împărțit rolurile. Eu trebuia să apar în cadrul unei mese rotunde care îi reunea pe președinții de sindicat de pe facultăți și în cadrul căreia urma să se dezbată întrebarea: „E nevoie de mai mult umanism în Universitate?”

Am scris un scurt material pe această temă și i l-am arătat reporterei înainte de începerea filmării:

Aș vrea să încep cu o referire la o afirmație din Geneză: „Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul și asemănarea sa.”

Principalul atribut al Divinității, atribut preluat și de om, este creativitatea. Pe de altă parte putem afirma că omenirea a apărut în momentul când mediul natural ajunsese la un optim care îi permitea existența și s-a dezvoltat în condițiile acestui optim natural.

Pe măsură ce a progresat, omenirea a ajuns în posesia mijloacelor ce-i permit să intervină radical asupra mediului.

Dintr-o singură celulă extrasă dintr-o frunză poate fi obținut, în laborator, un arbore, dar întreaga informație genetică e conținută în celula respectivă. Au fost izolați în laborator acizi nucleici. Dar toată știința secolului XX nu a putut crea din materia moartă un organism, cât de primitiv.

Din păcate, omul e de multe ori ignorant, gândirea mecanicistă fiind poate dovada cea mai revelatoare a acestui fapt.

E firesc ca omul să caute să înțeleagă tainele lumii, să emită ipoteze referitoare la organizarea acesteia, dar e

anormal să acționezi asupra mediului în baza unor presupuneri care adesea se dovedesc false.

Filosofia lui Lucian Blaga caută să împace religia cu știința, deși acest lucru e aparent imposibil.

Ce nevoie e de contemplație, meditație, specifice religiei, în aceste momente de explozie informațională, în plină revoluție tehnico-științifică?

Consider că e nevoie de prudență în acțiunile umane pentru că omenirea a devenit foarte puternică și a crea nu trebuie să însemne a distruge. Contemplația conduce la prudență, la frânarea pornirilor distructive. Mai mult ca oricând, ar trebui să medităm la o afirmație a lui Goethe: „Numai dacă vei reuși să trăiești eternitatea clipei nu vei regreta trecerea timpului.”

Reportera a citit materialul și a spus apoi că ea consideră că acesta nu are nici o legătură cu tema propusă. Cum eu mi-am apărat punctul de vedere, pe platou a impus inițial o altă temă, urmând ca tema umanismului să fie atacată ulterior...

...

— Și acum vă rog să-mi spuneți de ce considerați necesară înființarea de facultăți umaniste la Brașov!

— Pentru că la facultățile tehnice sunt prea puține fete, a răspuns președintele Sindicatului din facultatea T.C.M., fost secretar A.S.C. pe facultate.

Nu am apucat să deschid gura pentru că domnișoara Gheorghiu fixând foarte profesional camera de luat vederi a spus:

— Dar mai mult despre această temă într-o emisiune viitoare...

Reflectoarele s-au stins. Înregistrarea s-a încheiat. Refuzam să cred că ceea ce se întâmplă e real. Noroc că la prima temă apucasem să spun câteva vorbe, altfel s-ar fi putut crede că am funcționat doar ca decor la masa rotundă care durase mai puțin de un sfert de oră.

Emisiunea fiind realizată la Brașov, trebuia prezentat drept ceva inedit momentul revoltei muncitorești din 15 noiembrie 1987.

Reportera a aflat de existența celor trei care fuseseră exmatriculați în 1987. Lor voia să le acorde trei minute în care aceștia să răspundă la întrebări. Bia era bolnav, iar Rică și Luci voiau să prezinte un material ce scotea în evidență criza morală în care se zbate societatea românească.

Reportera nu s-a putut înțelege cu cei doi și în consecință s-a adoptat o soluție de compromis: a fost descoperit un student care în data de 15.11.1987 efectua stagiul militar la o unitate de pompieri din Brașov.

Acesta a fost adus în fața camerei:

— Ce s-a întâmplat în 15 noiembrie?

— Eu eram în unitate când s-a dat alarma. Ni s-a spus că niște huligani au incendiat primăria. Am fost îmbarcați pe mașinile de intervenție și am plecat la primărie.

— Și ce-ai văzut acolo?

— Că nu erau huligani. Erau demonstranți.

— Ce făceau demonstranții?

— Făceau gesturi ample!...

Un alt moment al emisiunii l-a constituit prezentarea revistei studențești „Replica”, fost „S.C.B.”, al cărei redactor șef era Bălăcescu.

—...—... Sunt foarte fericit că după aproape cinci ani de rezistență a scrisului pot prezenta, în calitate de redactor șef, această revistă pe micile ecrane!...

Emisiunea în ansamblu a fost penibilă și cred, sunt convins, că nu puțini au fost cei care au afirmat, după ce au vizionat-o, că studenții brașoveni nu au nimic în cap.

*

Funcția de președinte al Sindicatului studențesc din facultate mi-a dat multă bătaie de cap.

Locțiitorul meu, Sergiu, era student în anul IV și era un tip foarte șmecher, lucru de care nu mi-am dat imediat seama.

În timp ce eu mă străduiam să rezolv diferențele dintre studenți și profesori, trebuia să reprezint facultatea în Senat și încercam să-mi impun punctul de vedere în cadrul Biroului Uniunii Sindicale pe Universitate, dorind să-i dau acestuia o anumită orientare politică, Sergiu se ocupa de probleme materiale. Gestionă și distribuia ajutoarele primite din străinătate. Numeroși studenți s-au plâns că o făcuse după bunul plac.

Prin martie, noul decan ne-a informat că Departamentul Silviculturii, dând curs unei invitații a Facultății de Silvicultură din Nancy, hotărâse să finanțeze o excursie în Franța pentru un grup de 15 studenți. Aceștia urmau să participe la Nancy la un turneu internațional amical de fotbal, la care mai erau invitate echipe studențești de la facultățile de silvicultură din câteva țări.

Ni s-a cerut să-i desemnăm pe cei 15. Eu am lipsit pentru câteva săptămâni din Brașov fiind plecat acasă, așa

că ceilalți din conducerea sindicatului au trebuit să se descurce singuri. Lista a fost întocmită de Sergiu după criterii numai de el știute, după bunul său plac. Bineînțeles, figura și el printre cei 15, deși era un fotbalist foarte slab și habar nu avea de limba franceză.

Când am revenit la Brașov un grup de studenți nemulțumiți mi s-a plâns, făcându-mă responsabil de cele întâmplate.

Am mers la decanat să iau lista, dar decanul mi-a spus că aceasta nu mai poate fi modificată întrucât fusese trimisă deja la Minister. Mai puteam face un singur lucru: să-l pedepsim pe Sergiu interzicându-i să plece, urmând ca grupul ce se va deplasa la Nancy să fie format doar din 14 studenți. Am propus acest lucru celor din conducerea sindicatului, dar aceștia, nevrând să-și asume răspunderea, au fost de părere să organizăm un sondaj de opinie referitor la soarta lui Sergiu.

Am scris pe o coală tema sondajului:

„Sunteți de acord ca Necșulescu Sergiu care, profitând de funcția de vicepreședinte al sindicatului, a întocmit în mod incorect lista cu studenții ce urmează să plece în Franța, să fie sancționat, interzicându-i-se să facă parte din grup?”

Am mers prin tot căminul, din cameră în cameră, pentru a afla părerea studenților.

Rezultatele sondajului de opinie au fost următoarele:

- de acord cu sancțiunea: 10%
- împotriva sancțiunii : 20%
- abțineri : 70%

Merită semnalat faptul că mulți din cei care au fost împotriva sancționării au pus problema în felul următor:

— Dacă nu pleacă el poate pleca altul în locul lui?

— Nu

— Atunci lasă-l să plece!

Seara am prezentat concluziile sondajului de opinie studenților nemulțumiți care-l reclamaseră pe Sergiu. Acesta a putut pleca demn, susținut fiind de majoritate, să viziteze Franța.

*

Într-o zi, în sesiunea de iarnă, la începutul lui februarie 1989, înainte de revoluție, un grup de colegi, băieți veseli care nu scăpau nici un prilej să chefuiască, s-a dus la un restaurant pentru a sărbători faptul că își luaseră examenul de exploatare.

După ce s-au amețit bine au pornit spre complex. Era seară. Pe drum, pe strada Lungă, au răsturnat tomberoanele cu gunoi pe care locatarii le scosese în stradă întrucât a doua zi veneau gunoierii. Au spart geamurile de la avizierul cu programul cinematografelor, au agresat verbal trecătorii.

Scandau:

— Facem rău! Facem rău!!

Ajunși în complex au dansat pe mașinile unor studenți arabi. O formă de manifestare a patriotismului. Bineînțeles au cântat cântece de beție, dar și o strofă din „Deșteaptă-te române.” Mai mult nu știau.

În scurt timp a apărut în cămin decanul, câțiva profesori și șeful de post din complex, căpitanul Bucșă. Aflaseră deja cine au fost eroii, cel puțin numele câtorva dintre ei.

A doua zi au fost chemați la postul de miliție, pe rând, să dea declarații. Nu s-a considerat că acțiunea lor a avut un caracter politic, doar în bătaie de joc au fost întrebați:

— De ce ați cântat „Deșteaptă-te române”? Ce, dormea cineva? — întrebare la care anchetatorii nu așteptau răspuns.

Cazul nefiind grav, organele de stat au stabilit că rufele murdare pot fi spălate în familie, turbulenții urmând să fie sancționați de decanat. Majoritatea au primit muștrare, doar Cici și Costică au fost exmatriculați pentru un an, deoarece aveau antecedente. Cici bătuse un coleg, iar Costică intrase într-o noapte peste o studentă. Fuseseră și atunci beți.

Acasă la Costică oamenii știau că acesta fusese exmatriculat pe motive politice, pentru că a cântat „Deșteaptă-te române”.

În toamnă au fost reprimiți la școală...

Seara târziu, la câteva luni după Revoluție când toată țara era cuprinsă de febra alegerilor, apare în cămin Bebiță.

Disperat intră dintr-o cameră în alta alarmând studenții:

— Săriți că vor să-i omoare pe Cici și pe Costică pentru că sunt studenți și nu vor să voteze cu Frontu’!

Bebiță, care fusese cu un grup de colegi între care și cei doi pe „Cetate”, susținea că ei își văzuseră de treabă, dar la ieșirea din restaurant un grup de huligani îi așteptaseră și voiseră să-i linșeze. Câțiva, printre care și el, reușiseră să fugă, dar alții, între care se aflau Cici și Costică, nu putuseră părăsi restaurantul.

În câteva minute s-au adunat în fata căminului vreo 15 studenți decși să-și salveze colegii asediați.

Cum nu aveau la dispoziție decât o mașină, cei mai mulți s-au deplasat pe jos, în pas alergător. Fiind președintele sindicatului mi s-a făcut loc în mașină și am plecat să vedem despre ce e vorba.

Când am ajuns în fața „Cetății” colegii noștri asediați, încadrați de câțiva polițiști, urcau în dubă. M-am apropiat de ofițerul care conducea echipajul și i-am spus:

— Sunt Cionoiu, șeful Sindicatului studențesc din Facultatea de Silvicultură și vrem să știm ce se întâmplă cu colegii noștri!

Ofițerul, pe un ton foarte agresiv, ne-a răspuns că aceștia făcuseră scandal, pagube și vor fi duși la poliție spre a fi anchetați.

Mașina poliției a dispărut, dar noi, cei veniți cu mașina, am rămas să-i așteptăm pe eliberatorii care plecaseră din cămin pe jos spre a le spune să se întoarcă.

Bebică mințise. Nu existase nici un motiv politic și nici un grup de huligani. Studenții veseli băuseră, iar înainte de plecare, pentru a se distra, aruncaseră câteva scaune de metal de pe terasă. Unul din scaune a lovit o mașină parcată, mașină care aparținea unui chelner. Când au vrut să părăsească „Cetatea”, un grup de chelneri a încercat să-i rețină. Cu succes...

*

După Revoluție la multe facultăți au existat cazuri în care unii profesori au fost contestați.

Imediat după Revoluție disciplinele de științe sociale au fost scoase prin ordin ministerial din programele de învățământ ale facultăților tehnice (aveau să fie reintroduse

în toamnă), așa că cei care predaseră acele discipline au scăpat de furia studenților.

În facultatea noastră relațiile student-profesor erau în general amicale, totuși două cadre didactice au fost contestate.

Conferențiarul Boș predă în anul I topografie. Nu i se putea reproșa nimic la modul de predare, dar toată facultatea știa că nu e corect. Cu studenții de rând era foarte exigent, dar pentru protejării lui își puna obrazul și la examenele pe care aceștia le aveau de susținut cu alți profesori. Și avea destul de mulți protejați. De aceea studenții din anul I, care erau îngroziți de frica lui, au cerut să predea un alt cadru didactic cursul, urmând ca domnul Boș să treacă pe post de asistent. Totuși, pentru a-l menaja, în memoriul ultimativ adresat consiliului profesoral nu s-a menționat adevăratul motiv al contestării, ci a fost învinuit de incompetență profesională. E drept că nu toți profesorii erau „ușă de biserică”, dar s-a considerat, în mod justificat după părerea mea, că doar domnul Boș depășise măsura.

Celălalt cadru didactic contestat a fost conferențiarul Furnică. Domnia sa a fost acuzat de incompetență de către studenții de anul III în cadrul unei adunări generale a sindicatului. Personal nu am fost de acord cu contestarea conferențiarului Furnică, dar nu am reușit să-mi impun părerea.

Conferențiarul Furnică mai avea doar câțiva ani până la pensie. Era un om foarte corect. Cursul tipărit era foarte bun, dar motivul de nemulțumire al studenților a fost faptul că la cursuri vorbea îngrozitor de încâlcit. Eu cred că la examen era obiectiv, dar mulți studenți erau de altă părere. Îl considerau sclerozat.

S-a votat și marea majoritate a decis ca în memoriul ultimativ adresat consiliului profesoral, conferențiarul Furnică să fie învinuit de incompetență cerând să fie desemnat un alt cadru didactic care să predea cursul.

Având funcția de președinte al sindicatului a trebuit să semnez memoriul.

Temându-se de o grevă studențească, consiliul profesoral a acceptat necondiționat toate revendicările memoriului.

Conferențiarul Furnică, care fusese sacrificat practic pe nedrept, a refuzat să accepte postul de asistent și a demisionat. Se poate spune că, într-un fel, fusese o victimă nevinovată a Revoluției.

Abia după ce domnul Furnică părăsise facultatea am aflat un lucru cutremurător. Domnia sa mai fusese odată, cu totul pe nedrept, victimă a unei revoluții. Fusese victima revoluției socialiste, a comuniștilor.

Prin anii '50, datorită rezultatelor bune obținute în facultate, dar fără a avea un merit politic, reușise să devină asistent. Cineva, care voia să-i facă rău pentru că-i râvnea postul, a trimis o anonimă Securității. În anonimă se afirma că Furnică fusese legionar, că frecventa des biserica, că făcea propagandă religioasă în facultate.

Securitatea l-a arestat imediat. După câteva luni de cercetări s-a dovedit că acuzațiile din scrisoarea anonimă fuseseră false. Singura vină care i s-a putut găsi a fost aceea că pe vremea când era copil, îl ajutase pe preot în biserică. Provenea dintr-o familie săracă din Schei și căutase să-și ajute familia câștigând un ban.

Securitatea i-a dat drumul și i s-a permis să revină la facultate. Postul inițial fusese între timp ocupat, așa că a trebuit să accepte postul de asistent la o altă catedră.

Conferențiarului Furnică ar fi trebuit să i se ceară scuze. Ar fi trebuit să merg să-mi cer scuze, — în calitate de președinte al sindicatului, semnasem memoriul care îl acuzase de incompetență. M-am gândit că trebuie să-mi cer scuze, dar nu am făcut-o. Mi-era rușine, dar lașitatea a învins.

În toamna anului 1990 domnul Furnică, probabil din motive materiale, a acceptat postul de asistent și a revenit la facultate.

În primăvara anului 1991, la un an după ce semnasem memoriul, am făcut o vizită la Brașov. Întâmplător l-am întâlnit pe stradă pe domnul Furnică. Ne-am salutat, continuându-ne grăbiți drumul în direcție opusă. În timpul anului care trecuse îmbătrânise fantastic. Arăta rău. M-am gândit din nou că ar trebui să-mi cer scuze, dar lașitatea a învins și de această dată. Acum e prea târziu. Conferențiarul Furnică a murit. De inimă. De inimă rea.

*

Într-o seară, pe la sfârșitul lunii ianuarie 1990, conducerea U.S.S. Brașov era în ședință la rectorat. A apărut neanunțată o delegație a P.N.Ț.

— Noi suntem din conducerea P.N.Ț. — filiala Brașov și am vrea să discutăm. Voi studenții, aveți o mare responsabilitate politică. Vedeți, comuniștii se regroupează, își consolidează puterea. Ar trebui să faceți ceva!

Voi nu prea știți istorie, ați fost îndoctrinați, dar nu trebuie să acceptați, nu trebuie să permiteți comuniștilor să-și consolideze puterea!

Le-am răspuns eu:

— Dacă știm sau nu istorie, asta o puteți afirma doar după ce ați stat de vorbă cu noi. Eu pot să mă angajez că în termen de o săptămână Universitatea intră în grevă generală. Dumneavoastră puteți în schimb să declanșați greva în întreprinderile din Brașov?

— Nu...

— Puteți să-mi garantați că muncitorii din aceste întreprinderi nu vor veni să ne dea în cap?

— ???

Delegația a plecat, lăsându-ne invitația de a participa, duminică, 28.I. la ședința organizată de P.N.Ț. la Teatrul Dramatic.

Am mers la ședința respectivă împreună cu trei prieteni. Intenționez să citesc materialele citite la cursul festiv. Le-am trimis, din sală, unuia din cei care fusese la rectorat și care acum era în prezidiu. M-a chemat și mi-a spus că pot vorbi, dar că nu are rost să citesc materialele pentru că sunt prea lungi.

În deschidere a vorbit șeful filialei, care a subliniat trecutul eroic al partidului și martirajul membrilor uciși în temnițele comuniste.

Partea proastă a fost că și următorii vorbitori au repetat aproape același lucru, astfel că oamenii din sală au început să dea semne de oboseală.

A venit rândul meu.

— Sunt Cionoiu, președintele sindicatului studențesc din Facultatea de Silvicultură, dar aici în calitate de

persoană particulară. Aș vrea pentru început să vă recit o poezie.

— Huo! Nu! Huo!

— Să fim bine înțeleși. Am fost invitat aici împreună cu colegii mei de către conducerea partidului. Dacă nu-mi dați voie să vorbesc, părăsim sala.

S-a făcut liniște.

— Poezia pe care vreau s-o recit e intitulată „Gândurile sunt libere”. A fost scrisă de marele poet german Schiller și nu știu dacă a fost deja tradusă în românește:

„Gândurile sunt libere,
Cine le poate ghici?
Ele zboară ca umbrele nopții
Nici un om nu le poate ști,
Nici un vânător nu le poate ucide,
Pentru că gândurile sunt libere,
Eu gândesc ce vreau și ce îmi place,
Dar în liniște și cu bunăcuviință.
Gândurile, aspirațiile mele
Nu le poate influența nimeni
Pentru că gândurile sunt libere.”

Când am terminat de recitat poezia cei din sală au aplaudat. Nu mai huiduiiau.

— Pentru că aici s-a discutat foarte mult despre trecutul P.N.Ț. aș vrea să-mi spun și eu părerea. Bunicul meu a fost membru P.N.Ț. și a făcut câteva luni de închisoare pentru simplul motiv că a fost primar în perioada interbelică, atunci când în sat nu exista nici un comunist. Este adevărat că membrii P.N.Ț. au fost persecutați de comuniști și că P.N.Ț. a jucat un rol important în istoria

României. Dar după părerea mea în istoria P.N.Ț. au existat și greșeli, greșeli care trebuiesc semnalate.

O greșeală a fost politica naționalistă dusă în anii '30. Marea greșeală a fost însă participarea P.N.Ț. la insurecția de la 23 august. Trebuie să recunoaștem că dușmanii noștri în al doilea război mondial au fost rușii, nu nemții! Nu trebuia să trădăm!

În fine, vreau să mă refer la noua denumire a partidului: P.N.Ț.-C.D. (Partidul Național Țărănesc-Creștin și Democrat). Consider că două din cuvintele ce formează această denumire se exclud reciproc: național și creștin!

Vă mulțumesc.

Nu am fost huiduit, dar cei din sală nu păreau entuziasmați de discursul meu. Câțiva au aplaudat.

Președintele filialei s-a referit la cele spuse de mine:

— Îi mulțumim domnului student, dar precizăm că părerile domniei sale nu reprezintă punctul de vedere al partidului...

Totuși, nici unul din cei prezenți nu a încercat să polemizeze pe marginea obiecțiilor ridicate de mine.

Am aflat mai târziu că unii dintre cei prezenți în sală m-au etichetat drept extremist. Mă tot întreb: de ce?

După ce ședința s-a terminat, participanții s-au deplasat spontan — organizat spre primărie unde au scandat lozinci împotriva conducerii statului. Eu am plecat la cămin.

În ziua aceea, 28 ianuarie, opoziția formată în primul rând din P.N.Ț. și P.N.L. a organizat mitinguri de protest împotriva Puterii în mai multe orașe din țară. Manifestația cea mai amplă s-a desfășurat la București, manifestanții acuzând F.S.N.-ul și pe domnul Iliescu de faptul că au acaparat puterea.

Simpatizanții F.S.N. au răspuns cu o contra-manifestație. A doua zi, în 29 ianuarie, mii de muncitori de la întreprinderile bucureștene i-au vânat pe membrii partidelor istorice și au devastat sediile acestora. Televiziunea a prezentat partinic faptele, fiind evident că simpatizează cu F.S.N.

În acea zi m-am gândit pentru prima dată, să părăsesc țara.

*

Într-o democrație, crima politică e rar folosită de cei care dețin puterea, dar e absurd să credem că e imposibilă. Dacă Puterea se simte amenințată va suprima persoana incomodă. Crima politică într-o democrație e mult mai oribilă decât cea săvârșită de un regim dictatorial pentru că cel suprimat de un regim dictatorial are șansa să devină martir, fapt cvasiimposibil pentru cel suprimat într-o democrație, deoarece Puterea reușește practic să se identifice cu sistemul (democrația). Într-o democrație, crima politică săvârșită din ordinul Puterii e întotdeauna mascată:

- prin înscenarea unui accident sau a unei sinucideri;
- prin regizarea unei crime obișnuite, înfăptuită de un pretins criminal de drept comun sau de către o persoană bolnavă psihic (afacerea Kennedy);
- prin uciderea celui nedorit de către masele fanatizate.

Cel mai grav e cazul al treilea, în care Puterea transformă masele în călău, asigurându-și complicitatea acestora.

Sunt convins că după Revoluție cel puțin câțiva membri marcanți ai opoziției, care doar printr-un gest princiar al Puterii au fost salvați de linșaj sau poate chiar ucidere, oferindu-li-se protecție în fața maselor dezlănțuite, s-au convins pe propria piele de justetea afirmațiilor anterioare. Puterea i-a grațiat atunci pentru că nu vedea în ei un pericol real.

*

Am participat în timpul iernii și al primăverii anului 1990 la toate adunările organizate de P.N.Ț., dar nu am vrut să mă înscriu în partid. Din păcate numărul de participanți la mitingurile și adunările organizate era foarte redus. Din populația de peste un sfert de milion de locuitori ai Brașovului abia se strângeau câteva zeci.

În martie, un miting al opoziției era cât pe ce să se transforme în manifestație naționalistă. Împreună cu câțiva din liderii locali ai P.N.Ț. am reușit, în cele din urmă, cu mare greutate, să-i convingem pe participanți să renunțe la scandarea lozincilor naționaliste, antimaghiare.

Evenimentul zilei era conflictul etnic de la Târgu Mureș. Cu câteva zile în urmă doi membri din conducerea națională a P.N.Ț. apăruseră la televiziune și, pentru a câștiga capital electoral, afirmaseră că P.N.Ț. susține Vatra Românească în conflictul de la Târgu Mureș.

Ulterior s-a aflat că Vatra Românească, pretinsă asociație culturală a românilor, era de fapt un instrument docil al puterii fiind formată în mare parte din foști ofițeri de securitate. Puterea înființase Vatra Românească cu

scopul de a activa și exploata instinctele naționalist-șovine ale alegătorilor de naționalitate română în propriul interes.

P.N.Ț. s-a aliat ulterior cu U.D.M.R., adversarul din martie al Vetrei Românești, dar nu și-a cerut în mod public scuze pentru atitudinea adoptată în timpul conflictului.

În jurul zilei de 1 mai 1990 conducerea Uniunii sindicale din Universitate a organizat împreună cu P.N.Ț. și Sindicatul 15 noiembrie un miting mai important pentru susținerea Proclamației de la Timișoara. Mitingul fusese aprobat de Poliție.

Cu câteva zile înainte am multiplicat afișe care chemau populația Brașovului să participe la miting. Împreună cu Ciucă am colindat străzile din centrul Brașovului lipind afișe. Foarte mulți trecători ne ironizau. Un om prost îmbrăcat și mirosind a băutură ne-a întrebat pe un ton agresiv:

— Ce se dă acolo? Dați dolari?

— Nu. Se dă minte, — i-am răspuns.

Marea majoritate a afișelor a fost distrusă imediat. Lipeam un afiș și vedeam cum cel lipit anterior la o distanță de câțiva zeci de metri era rupt cu furie.

La acest miting, cel mai mare organizat de opoziție la Brașov înaintea alegerilor, nu cred că au participat mai mult de 2000 de oameni.

La astfel de mitinguri apar o droaie de oameni care cer să fie lăsați să vorbească la microfon. Chiar dacă nu sunt capabili să transmită un mesaj coerent, vor să vorbească și se supără dacă nu sunt lăsați. Libertatea cuvântului primează față de libertatea gândirii, psihoză dezlănțuită de Revoluția Franceză și amplificată de comunism, căci dacă oamenii sunt

egali înseamnă că nu există proști și deștepți, deci toți au dreptul să urce la tribună.

Un astfel de om a reușit să ajungă la microfon. Stătea pe podium și cu mâinile ridicate în sus saluta mulțimea, aidoma unui boxer învingător ce salută din ring, cu brațele ridicate, spectatorii. Era fericit că e deasupra masei de oameni și că reprezintă centrul atenției.

— Sunt cu voi! Am participat la Revoluția din 22 decembrie. Sunt cu voi! Trăiască Revoluția... Am fost prezent la primărie atunci când tabloul lui Ceaușescu a fost dat jos. Sunt cu voi! Sunt cu voi!

Abia am reușit să-l convingem să coboare de pe podium pentru a-i lăsa și pe alții să vorbească.

Remarcând că sunt unul din organizatori, un omuleț brunet se proțăpește în fața mea și începe să gesticuleze:

— Domnu', domnu', eu am venit de la București, din Piața Universității. Am adus „Imnul golanilor”...

Privindu-mă în ochi, cu o privire fixă, începe să cânte mișcându-se sacadat în ritmul cântecului:

„... Noi de-aicea nu plecăm, nu plecăm acasă
Până nu ne dobândim, libertatea noastră!”...

Auzeam „Imnul golanilor” pentru prima dată și m-a șocat faptul că melodia refrenului era identică, iar textul acestuia foarte asemănător cu un cântec de beție:

„... Noi de-aicea nu plecăm, nu plecăm acasă
Până nu ne îmbătăm și cădem sub masă!...

Nici unul din intelectualii prezenți în Piața Universității nu a sesizat această asemănare? Oare nu există? Oare sunt nebun dacă susțin, dacă sunt convins că această asemănare există?

Mie nu mi-a plăcut atmosfera din Piața Universității! Prea era triumfalistă! Aducea a Cenaclul Flacăra. Până la urmă a trebuit să-l lăsăm pe delegatul venit din Piața Universității să-și facă numărul la microfon.

Toți vorbitorii și-au exprimat convingerea că zilele comunismului sunt numărate, susținând că opoziția va câștiga alegerile.

Eu am fost, ca de obicei, de altă părere:

— E foarte frumos ceea ce s-a afirmat până acum de la această tribună, dar eu cred că, din păcate, nu e și realist. Nu cred că opoziția va câștiga alegerile.

Pericolul tancului sovietic a trecut, dar comunismul intern e aici. Urmele comunismului impus cu forța — pe un teren favorabil poate — nu se vor șterge ușor. Ce a însemnat acest comunism?

Mircea Eliade afirma: „Comunismul este ultimul stadiu al delirului!”

În practică, ce înseamnă comunismul? Ce au însemnat cei 45 de ani de comunism pentru poporul român? Au însemnat triumful minciunii asupra adevărului, triumful lașității asupra demnității, al urii asupra iubirii, al prostiei asupra rațiunii, al gândirii superficiale asupra gândirii profunde, al lenei asupra hărniciei, al resemnării asupra credinței.

O Societate guvernată de minciună și lene nu poate progresa. A început regresul economic, am cunoscut lipsuri și foamete. Comunismul a fost impus cu tancul, dar pentru a se menține, a pervertit biserica, a falsificat istoria, a distrus cultura și școala.

A fabricat o școală nouă, o cultură nouă, o istorie nouă, o artă nouă pentru ca în final să rezulte un om nou.

Cine a format acest om nou?

Preoți care în loc să deslușească poporului cuvântul lui Dumnezeu, seamănă în sufletele oamenilor resemnarea.

Dascăli care își mint elevii pentru a-și menține salariul, dascăli de toate gradele, de la educatoarea copiilor din grădiniță până la profesori universitari.

Medici care lasă bolnavii să moară pe paturile spitalelor.

Părinți care își îndeamnă copiii să mintă pentru a trăi mai bine, părinți care ascund copiilor adevărul despre istorie pentru ca aceștia să nu aibă dureri de cap.

Care a fost rezultatul: omul nou, un om slab fără nici un Dumnezeu.

Comunismul a însemnat cufundarea unui popor, care și așa nu a fost prea luminat, în beznă, în minciună. Va fi foarte greu de ieșit. Sunt convins că opoziția va pierde alegerile, dar asta nu e grav. Important e ca după aceste alegeri să mai fie posibilă organizarea unui miting ca acesta. Cât timp acest lucru va fi posibil putem spera în viitor.

În încheiere vreau să adresez un apel oamenilor care în curând vor vota, oamenilor care azi nu sunt aici. Nu știu dacă vor înțelege acest apel.

Apel

Oameni, pâinea, salamul, căldura, salariile întregi, sămbetele libere nu vi le-a dat F.S.N.-ul, domnii Roman și Iliescu. Acestea erau drepturile voastre, drepturi suprimate de comunism. Le-ați redobândit prin sacrificiul tinerilor care au sfidat cu mâinile goale gloanțele comuniștilor din 16.12 până la fuga lui Ceaușescu în 22.12. Căutați să înțelegeți că

viitorul țării depinde de voi, că trebuie să ne dobândim demnitatea și să renunțăm la minciună.

Jos comunismul!!

La încheierea mitingului s-a hotărât că un grup să stea de veghe în Piața Sfatului până la alegeri.

Peste două zile un grup masiv de simpatizanți ai Puterii, câteva mii de muncitori fanatizați au invadat piața, scandând lozinci:

— „21, 22 Iliescu a fost cu noi!”

— „Nu ne vindem țara!”

— „Iliescu nu e comunist, Dumnezeu ni l-a trimis!”

Aceștia i-au agresat pe cei din grupul de veghe, au distrus stația de amplificare și afișele. La Brașov veghea ce avea ca model veghea din Piața Universității și care ar fi trebuit să contribuie la sensibilizarea opiniei publice, s-a încheiat cu mult înainte de 20 mai.

Alegerile din 20 mai au fost câștigate zdrobitor de foștii comuniști.

La începutul lui iunie Micky mi-a spus că ea pleacă în Germania, chiar și fără mine. Se considerase tot timpul nemțoaică, mama ei fusese nemțoaică, făcuse școala și liceul german. Era hotărâtă să părăsească cât mai repede România.

În zilele de 14 și 15 iunie mii de mineri chemați practic fără motiv la București de președintele Iliescu, doar pentru a face o demonstrație de forță, au devastat Universitatea. Minerii s-au războit cu aparatura de laborator și i-au linșat pe studenții găsiți în clădirile Universității.

August, 1987

Scrisoare pentru Josefina

Ieri am fost la tine. Acum e ora 23,30. M-am culcat acum o oră, dar nu mi-e somn. Mă gândesc și dacă tot nu dorm poate că e mai bine să scriu.

Azi am fost la Timiș. După-masă la 3 am plecat. Pe jos. Nu aveam chef să plec pe jos, dar aveam până la bicicletă. Abia am reușit să-mi impun să plec. Dar am plecat și acum mă bucur. Măine dimineață plec în Padeș. Singur. Nu prea am chef, dar sper că am să rup ritmul.

Să vezi de ce nu am dormit. Mă gândeam... aiurea. Și pe urmă revelația: am o droaie de diplome, dar nu am nici o cupă. Le-ai văzut și tu. Dar diplomele nu spun nimic. Mai ales că diplome se dau și pentru locul I și pentru locul II, III, mențiuni, etc.

Cupă primește doar câștigătorul.

De șah m-am lăsat. Diplomele alea ridicole sunt de la concursuri de alergare-cros. Am fost la mai multe concursuri. La unele știam că nu am nici o șansă să câștig, la altele speram să câștig.

La universitarele de atletism — am participat la trei ediții — știam că nu o să câștig. Dar la crosurile pe centru universitar și la sindicalști aș fi vrut să câștig.

Am fost la 7 crosuri la care speram să câștig. Patru din ele s-au ținut la Timișoara, trei la Brașov.

La Timișoara am câștigat de două ori. De două ori am fost al doilea. La Brașov, la toate cele trei am fost al doilea. Și am primit la sfârșitul liceului un sonet de la un prieten. Pe dedicație scrisese: „... și niciodată să nu fii al doilea”.

De două ori am câștigat totuși. Nu am fost eu mai bun ca altădată. Au fost ceilalți mai slabi. Dar am câștigat. Mare

lucru. O dată am câștigat și am primit o cupă. Nu era mare, nu era din cristal sau rubin. Era o vază mică din cristal mat. Altă dată nu am primit nimic. Doar diplomă.

Diplomă primesc toți. Totuși am primit și eu o dată o cupă. La alte concursuri, când am fost al doilea, am primit diferite lucruri: cămăși, tricouri, șampon.

Cum ar arăta o sticlă de șampon în vitrina cu trofee?

O singură cupă am avut și eu. Jigărită, dar era singura. A spart-o mama din greșeală când ștergea praful în bibliotecă. Mi-a părut tare rău, deși avea valoare doar ca simbol. Mama mi-a spus că îmi dă ce vază vreau în locul ei.

Dar au fost multe concursuri la care știam că nu am nici o șansă. S-ar putea pune problema așa: ce căutam la concursul respectiv? La un concurs de atletism, de alergare mai ales, ai posibilitatea să te întreci. Nu cu alții. Cu tine însuși.

Ceilalți concurenți au rolul să te stimuleze. Sunt unii mult mai buni ca tine. Încerci să te ții de ei, dar nu poți.

Dar nici nu abandonezi. Deși ar fi mai comod. Continui să alergi deși ești conștient de diferența de valoare dintre primii și tine. Și poate spectatorii râd de tine. Pentru că tu ești incomparabil mai slab decât cei din față. Și dacă mă doare ficatul și sunt distrus după aceeași cursă care pentru alții a fost floare la ureche, ce zice lumea? Ce mai caută și asta aici? Dar să știi că în toată adunarea e cineva care înțelege de ce alerg. Și nu râde. Și se bucură dacă nu abandonez. Și strigă să nu abandonez.

Să știi că cineva este alături de mine când alerg. Să fiu sigur că e alături de mine când mi-e greu. Nu fizic. Să-l simt alături de mine chiar dacă e la 500 de km și să strige de la 500 de kilometri ca și când ar fi la cinci metri de mine.

Să mergi pe munte. O zi, două, zece. Tu singur. Și să ai tot timpul convingerea că nu ești singur. Că cineva, care înțelege ce cauți pe munte e alături de tine. Și să trăiești clipele cele mai frumoase și pentru celălalt.

Și dacă ai un necaz să simți ajutorul celui pe care îl ai în gând, să-l simți ca și când ar fi lângă tine să te ajute. Să nu simți singurătatea, să fii sigur că ești împreună cu celălalt.

Și dacă te duci la un concurs la care poți să câștigi să te gândești la celălalt. Să nu uiți că datorită lui ai câștigat. Și cupa, oricât de mărunță sau grozavă ar fi o datorezi celui alt.

Sună frumos, dar cât e de greu?

Azi am fost la tine. La serviciu. Ieri am venit din Padeș. Măine merg înapoi în Padeș. Cât am fost plecat m-am tot gândit la ceea ce am scris mai sus și la continuare. Acum e ora 23,55 și nu pot să dorm. Mă gândesc de o oră și jumătate de când m-am dus să mă culc. Nu pot să dorm așa că încerc să scriu.

Masca.

Un om s-a mascat. Ca să pară altul în ochii celorlalți. Dar într-o zi a găsit Masca. Masca lui. Până atunci schimbase o grămadă de măști. Foarte diferite. Până ce și-a găsit Masca. Inițial nici nu și-a dat seama că a găsit-o. Cred, adică sunt sigur că nici acum nu vrea să recunoască faptul că și-a găsit Masca. Pentru că omul care își găsește Masca devine Mască. Și cu toate că e Mască se pretinde Om.

Un băiat a crescut mai înalt decât cei de vârsta lui. Motiv pentru care ceilalți râdeau. Băiatul ar fi vrut să nu se mai rîdă de el. Ar fi vrut să nu fi crescut mai înalt decât ceilalți. Ca să pară mai puțin înalt a început să-și tragă capul

între umeri, să meargă cocoșat. A mers azi cocoșat, a mers un an până ce a devenit Cocoșat.

Un om a avut un necaz. S-a dus la șeful lui și i-a spus. Adevărul. Nu a fost ajutat. Un prieten l-a învățat pe om cum să procedeze dacă vrea să câștige bunăvoința șefului. I-a arătat ușa din Dos. Omul a încercat ușa din Dos și și-a rezolvat problema. După un timp, după ce a tot circulat pe ușa din Dos, omul a uitat că mai există și ușa din Față.

Acum, dacă cineva vorbește despre existența ușii din Față, omul râde. Și e dispus să sară la bătaie ca să demonstreze că ușa din Față nu există.

Un copil. Cuminte. Mergea la școală și stătea în banca lui pentru că era timid. Colegii au observat că e izolat. Și au început să-l bâzâie. El ar fi vrut să fie lăsat în pace. Dar într-o zi s-a supărat. Unul dintre colegi întrecuse măsura. Îi era frică, dar s-a înfuriat și l-a pocnit pe coleg. Colegul a plecat. Peste câteva zile un alt coleg l-a necăjit. L-a lovit și pe ăsta. A observat că cei pe care i-a lovit se tem de el. Și nu-l mai supără; ba chiar poate să le ceară câte ceva și ei îl servesc. A învățat că strigând și amenințând poate obține mult mai ușor unele lucruri. Acum nu mai știe să vorbească frumos. A devenit un Dur. Dar nu recunoaște că e Dur. Se pretinde Om.

Cunosc multe măști. Am văzut multe tipuri de Mască: Dur, Șef, Subaltern, Persecutat, Microbist, Disk-jockey, Snob, Isteric. Cu timpul fiecare Om devine Mască. Și măștile pot fi clasificate. Ca și timbrele în clasor. Cel care rămâne Om nu poate fi pus în clasor.

Dar e mult mai ușor să abandonezi cursa când te doare ficatul. E mai ușor să abandonezi decât să continui. Și când dai de greu și știi că cineva la 500 km se gândește la

tine, e mult mai ușor să fugi la celălalt și să plânga, decât să încerci să răzbești doar cu ajutorul pe care ți-l dă gândul că celălalt e alături de tine.

Ai ascultat vreodată Liniștea? Ai văzut Lumina ascunsă în întuneric? Ai trecut vreodată, fără se te grăbești, fără să alergi, fără să strigi printr-un lan cu porumb înflorit? Ai simțit vreodată un lan de porumb înflorit? Ai simțit vreodată un lan de grâu înflorit? Dar un lan cu grâu copt? Un lan cu grâu și maci. Sau un câmp de mușețel. Sau o baltă. Să simți o baltă. Sau un ogor arat. Toamna. Pe ploaie. Cât vezi cu ochii în jurul tău să fie doar arătură, noroi. Și tu singur pe un drum care traversează câmpul. Și să simți câmpul.

E nemaipomenit să te poți simți câmp. Sau munte. Sau pădure. Sau mare. Fluviu. Biserică. Sau cimitir. Dar ca să le poți simți, să le poți trăi trebuie să te contopești cu ele. Ca să poți simți un lan cu porumb înflorit trebuie să te contopești cu lanul. Ca să poți simți un munte trebuie să te contopești cu el. Ca să poți simți lanul trebuie să faci abstracție de tine. Să contezi doar cât o tulpină din lan.

Ca să simți un munte trebuie să devii fir de iarbă. Sau cel mult un bolovan neînsemnat din grămada de bolovani ce te înconjoară.

Ca să poți asculta liniștea trebuie să taci. Să nu faci nici un zgomot. Dar dacă reușești să devii pentru o clipă fir de iarbă sau picătură de apă și prin asta munte sau mare o să înveți și ce înseamnă să plângi de bucurie și să iubești Liniștea. Căci fără Liniște nu poți deveni nici munte, nici mare. Și dacă nu reușești să ascuți măcar o clipă Liniștea, rămâi tu singur. Singur pe câmp, singur în pădure, singur pe munte, singur pe mare. Și ți se face frică. Te ascunzi. Îți pui

o mască. Și e mai ușor să devii Mască decât să rămâi Om. Omul poate fi munte, poate fi mare. Dar ca să poată rămâne Om are nevoie de Liniște.

Eram la 500 km. Singur. Deși preferam să fim împreună. Când ne-am întâlnit eram fericit. Fericit, dar trist. Poate plângeam de bucurie. M-ai întrebat de ce sunt posomorât. „— De ce ești așa? nu-mi place.”

Te rog să mă ierți că nu ți-am spus atunci. Nu mă simțeam în stare să-ți explic. Aș fi vrut tare mult să înțelegi, dar nu puteam să-ți explic.

Am vrut să-ți arăt Liniștea. Am vrut să fim Timiș.

Mi-ai spus odată:

„— Pe toți îi duci la Timiș și toți spun că ești prost. Eu nu. Suna a consolare. Nu cred că am reușit să fim Timiș. Nici măcar o clipă. Și-mi pare tare rău. Sau poate am fost. Nu știu.

Aș fi vrut să fim mai mult timp Timiș. Aș fi vrut să fim Împreună. Dar Împreună are nevoie de liniște. Îmi pare rău că am stricat partea mea de Liniște.

E noapte. Mâine dimi' plec la Padeș.

Duminică după masă am venit la tine. Pentru că mă simțeam îngrozitor de singur. Am stat toată după-masa la tine. În Liniște. Nu știu dacă Împreună, dar a fost Liniște. Am plecat de la tine fericit. Simțeam că am putea fi Împreună.

Luni am fost la Timiș. Pe jos. Am adunat o grămadă de ciuperci.

Marți am plecat la Padeș. Singur. Dar cu speranța că puteam fi Împreună. Am dormit sub o stâncă. Dar eram mulțumit. A fost timp urât. Ploaie. Ceață. Dar nu mi-a păsat.

Am strâns două găleți de afine. Singur în pădure. Dar nu singur în suflet.

M-ai întrebat odată ce am găsit la tine. De ce nu te las în pace.

Pentru ca să ne putem înțelege, pentru ca să putem fi împreună, pentru ca un bărbat și o femeie să poată fi împreună, trebuie să fie în rezonanță atât pe plan fizic (sexual), cât și pe plan sufletesc (spiritual).

Prima latură cred că e rezolvată. Dar pe plan sufletesc nu ne potrivim?

„Noi nu ne înțelegem de nici o culoare”, părerea ta.

După câte s-au întâmplat până acum se poate trage concluzia că nu ne potrivim. Dar eu simt altfel. Simt că ne putem înțelege. Și au fost câteva clipe când am fost Împreună. Simt că putem fi Împreună. Pentru că simt că ne asemănăm foarte mult sufletește.

Omul e slab și fricos. Viața e o luptă. Grea. Și nu ai de ales. Dacă vrei să trăiești trebuie să lupți. Dar omul e fricos. Și se ascunde. Struțul își bagă capul în nisip. Omul se ascunde sub mască. Se maschează de frică. Ca să-și facă curaj, să poată lupta. Ca să poată trăi. Dar oamenii se ascund unii de alții. Nu vezi oameni în jurul tău. Vezi măști. Și nu poți să știi ce se ascunde sub mască. Toți avem măști. Mi-e frică. Nu vreau să devin Mască. Nu vreau să fiu Dur. Vreau să fiu Om. Nu vreau să mă ascund. Deși mă ascund fără să vreau. De frică. Trebuie să-mi înving frica. Și simt că oamenii ascunși sub măștile noastre se pot înțelege. Se potrivesc sufletește. Dar trebuie să ieșim de sub măști. Să nu ne mai ascundem unul de celălalt. Să nu ne fie frică să apărem față în față fără mască. Simt că dacă vom fi alături fără măști, nimic nu ne poate împiedica să fim Împreună.

Pentru că simt că ne asemănăm sufletește. Dar suntem slabi și fricoși.

Vineri dimineața am fost la tine. La serviciu. M-ai lovit. M-ai gonit. Merit să fiu gonit. Pentru ce am făcut merit să fiu gonit și lovit. Am plecat.

Sunt singur și alerg. Mă doare ficatul, dar trebuie să alerg. Nu mai am încredere în mine. Simt că nu mai pot. Să-ți fie greu și să nu mai ai încredere în tine. Și să nu renunți pentru că știi că cineva, la 500 de km se gândește la tine. E alături de tine și îți strigă să nu renunți. Și când vrei să renunți te împinge din spate. Sau te trage după el. Te ridică dacă ai căzut și te ajută să mergi mai departe. E foarte greu să poți crede în ajutorul cuiva care e la 500 de km de tine. Dar ai nevoie de credință. Pentru că fără credință poți să renunți. Te doare ficatul, simți că nu mai poți, și renunți. Dar e foarte greu să dobândești credința. Trebuie să lupți ca să o poți dobândi. Să lupți cu tine însuși. Grea luptă.

E foarte greu să pui pe cineva, sau ceva mai presus decât tine. Trebuie să lupți cu tine însuși. Cu egoismul tău. Și de multe ori cazi. Cazi în genunchi. Dar nu trebuie să renunți la luptă. Pentru că dacă pierzi lupta cu tine însuși rămâi singur. Și ți se face frică. Și te ascunzi. Începi să te maschezi și poate că într-o zi devii Mască. Deși ți-ar fi plăcut să fii Om. Dar un om fără credință e un lucru jalnic. Sunt clipe când ne pierdem credința. Sunt cele mai negre clipe din viață. Și în clipele acelea suntem răi. Frica ne face răi. Facem rău celor din jur și îi facem și pe ei răi. O lume fără credință e rea. Dragostea înseamnă credință. O lume fără dragoste e rea. Unde nu e dragoste, e ură.

Am plecat în Padeș. Singur. Singur pe drum, singur în suflet. Gonit. Am plecat singur în Padeș ca să uit că sunt singur.

Mergeam spre Padeș. Cu fruntea sus, vrând să sfidez singurătatea.

Te-am cunoscut iarna într-un vârf de munte. Noi doi și încă patru prieteni singuri pe Munte. Acolo te-am cunoscut. Acolo am fost pentru prima oară Împreună. Acolo am fost pentru prima oară pe Munte. Noi doi și muntele, formam un Munte.

Acum sunt singur. Și am îndrăznit să merg să încerc să uit că sunt Singur, tocmai în locul unde am fost prima dată împreună.

Pe muntele unde ne-am cunoscut și am fost prima oară Munte. Până ce am ajuns acolo nu m-am gândit deloc că săvârșesc un sacrilegiu. Dar am ajuns acolo. Am urcat pe drumul care ajunge direct în Padeș. Cu fruntea sus. Am trecut culmea și m-am oprit să privesc muntele. M-am oprit în locul unde am privit astă iarnă, pentru prima dată Împreună, muntele cufundat în noapte. Acolo unde am fost prima dată împreună. Cer cu stele. Mi s-a făcut frică. Am înțeles că am îndrăznit să vin să sfidez Muntele. Și Muntele râdea de mine. Îmi venea să intru în pământ, să mă ascund.

M-am dus să mă culc sub stâncă. Ca un animal hăituit care se ascunde în vizuină, m-am ghemuit sub stâncă. A venit noaptea. Am dormit și am visat. Un coșmar: împreună cu cinci prieteni, colegi la Brașov, urcam un munte. Un munte stâncos. O stâncă foarte înaltă și ascuțită. Noi urcam hotărâți. Am ajuns sus. Mulțumiți. Voiam să punem un steag, sau să ridicăm un monument. În vârful stâncii. Un monument în vârful muntelui. Am început să săpăm pentru

fundație. Lucram de zor la fundația monumentului din vârful stâncii când a început cutremurul. Groaznic cutremur. Stânca se mișca de parcă ar fi fost un pom fructifer pe care cineva îl scutură ca să cadă poamele. Și noi ne simțeam ca niște poame care trebuie să cadă pe pământ. Cad și se zdrobesc. Unul din prieteni a căzut în prima clipă a cutremurului. Era în picioare în vârful stâncii și lucra la fundație. Nu a mai apucat să se așeze. S-a dezechilibrat, a încercat să se redreseze, dar a căzut. În prăpastie. Un altul, după câteva clipe de cutremur a căzut psihic. S-a ridicat în picioare și s-a aruncat în prăpastie de parcă ar fi vrut să zboare. Ca Icar. I-am văzut pe amândoi prăbușindu-se în prăpastie. Noi, ceilalți stăteam culcați pe stâncă. Ne țineam cu unghiile, cu dinții de stâncă. Eram ca niște omizi pe o frunză în timpul furtunii. Așteptam îngroziți sfârșitul. Să se termine cutremurul sau să cădem în prăpastie. Dar cred că pierdusem speranța că o să mai scăpăm vii. Am leșinat. De frică. Nu mai știu ce s-a întâmplat.

Dimineața am ieșit din vizuină și am pornit spre vârf. Cerul era senin și eu voiam să strâng afine. Să uit că sunt Singur. Vremea era foarte frumoasă în Padeșul plin de oameni care strângeau afine. Încercam din nou să sfidez Muntele. Am trecut de vârf, cu intenția să caut afine mai încolo. Și să găsesc un loc fără oameni, ca să încerc să găsesc Liniștea. Dar am ajuns în locul unde astă iarnă te-am dus la schi.

În locul unde ne-am dus să facem plajă pe crengi de molid puse pe zăpadă. Am văzut locul unde am fost împreună. Și Muntele a început să râdă. De mine râdea. Pentru că îndrăznisem să vin să încerc și să fiu Singur Munte în locul în care fusesem Împreună Munte.

Mi s-a făcut frică și am luat-o la fugă. Cu gălețile în mâini și cu rucsacul în spate fugeam printre tufe de ienupăr. De două ori am căzut, m-am dat peste cap cu rucsacul în spate și cu gălețile goale în mână, dar trebuia să plec de acolo. Nu aveam ce să caut acolo. Muntele mă gonea. Fugeam ca să uit. Și trebuia să nu mai văd nimic, să nu mai văd nici un lucru care să-mi amintească. Să uit că am fost Împreună pentru ca să pot uita că sunt Singur. Am ajuns în vârf. Nu mai voiam să văd pe nimeni și nimic cunoscut. Voiam să intru în Întuneric.

Padeșul e ca o cruce. Patru culmi pleacă spre cele patru puncte cardinale. Spre vest ajungi la Nădrag, spre nord în Luncani, spre est la Ruschița. Am fost pe toate drumurile astea. Doar spre sud nu am fost niciodată. Spre sud nu e nici potecă. E o culme pe care dacă o apuci te afunzi în pădure. Pădure ce pare virgină. Nici urmă de potecă.

Am pornit spre sud. Trebuia să pornesc spre sud. Nu aveam ce să caut pe nici una din celelalte direcții.

Am fost de multe ori singur în pădure fără potecă. Nu mi-e frică. Dar pădurea asta îmi era ostilă. Mă gonea. Și umblam bezmetic, cu rucsacul în spate și gălețile în mână. Am intrat într-o plantație de molid deasă ca peria, am ajuns pe un versant plin cu rugi de mure. Mă zgâriau. Dar mergeam spre sud. Nu știam unde o să ajung. În ce parte mă va duce culmea. Putea fi oriunde între Nădrag și Ruschița, dar nu îmi păsa. Am coborât pe un fir de vale. O vale sălbatică, foarte îngustă. Trebuia să merg chiar în firul văii. Apă, noroi, bolovani, arbori căzuți. Dar trebuia să ies de acolo. Și am ieșit. Brusc valea s-a lărgit și am ajuns la confluența cu altă vale. Am găsit unul din cele mai frumoase locuri din Poiana Ruscăi: Valea Pleșu. E cea mai

frumoasă și cea mai sălbatică vale pe care am văzut-o eu în masiv. Din locul unde am ajuns începe un drum forestier. Un drum forestier năpădit de iarbă, pentru că nu e circulat.

Încă nu știam unde sunt, dar acum nu aveam de ales. Trebuia să țin drumul la vale. La ora 12,00 am plecat din Padeș, la ora 19,30 am știut unde am ajuns — la Rusca Montană.

Și după aproape opt ore de mers în necunoscut am ajuns la capătul drumului. La monument. Ridicat în 1936 de Clubul Turistic Bănățean. O flacără sculptată în marmură și patru versuri încrustate în soclu.

„Turistule, ajuns sub poala pădurii
Alungă necazul și patima urii
Încearcă să prinzi din legile firii
Scânteia divină: virtutea iubirii.”

Flacăra trebuie întreținută. Ca să rămână vie. Mă
obsedează o frază, motto pe un mormânt: „O flacăra se
stinge în preajma uitării.”